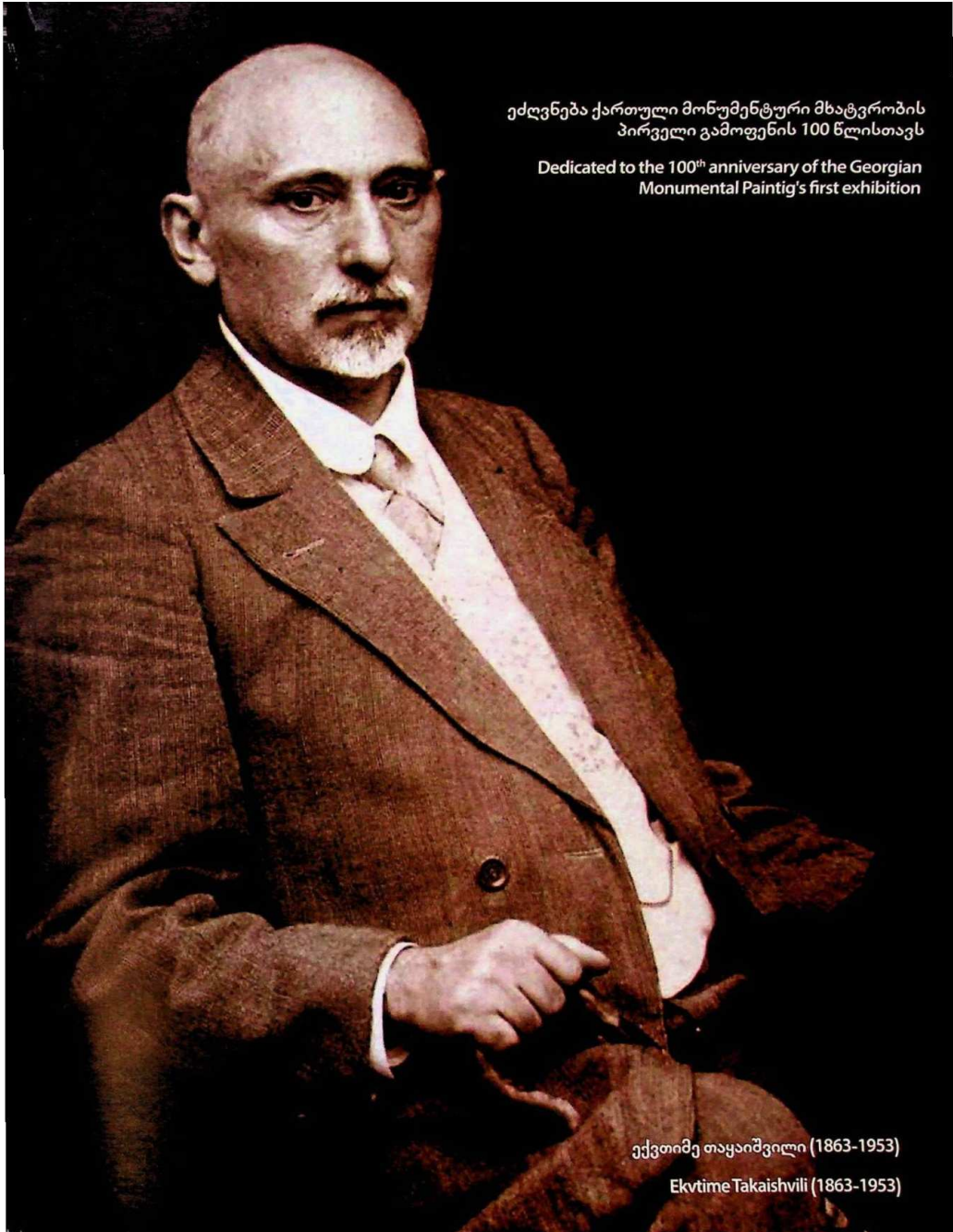


A detailed oil painting of an elderly man with a bald head and a white goatee. He is wearing a brown textured suit jacket over a light-colored shirt and a patterned tie. He is seated, looking slightly to the right of the viewer. The background is dark and indistinct.

ექვთიმე ქართული მონუმენტური მხატვრობის
პირველი გამოფენის 100 წლისთავს

Dedicated to the 100th anniversary of the Georgian
Monumental Paintig's first exhibition

ექვთიმე თაყაიშვილი (1863-1953)

Ekvtime Takaishvili (1863-1953)

ედგენება ქართული მონუმენტური მხატვრობის
პირველი გამოფენის 100 წლისთავს

Dedicated to the 100th anniversary of the Georgian
Monumental Paintig's first exhibition



დimitრი შევარდნაძე (1885-1937)

Dimitri Shevardnadze (1885-1937)



ძველი საქართველოს მონუმენტური მხატვრობა და მისი მოამბენი



OLD GEORGIAN MONUMENTAL PAINTING AND ITS GUARDIANS

პროექტის მენეჯმენტი	მიხეილ წერეთელი დავით ქაჯაია, ნინო ჯიქიძე
კატალოგის შედგენა, ტექსტი და შენიშვნები	ნინო ჩიხლაძე
ანოტაციები	ნინო ჩიხლაძე, ნინო დათუნაშვილი, მარიამ გველესიანი
ფოტოგრაფია	მალხაზ მაჭავარიანი, ზაზა მახარაძე გურამ ბუმბიაშვილი ბორის სკრინნიკოვი მირიან კილაძე, რაფიელ არზუმანოვი
თარგმანი	მანანა ოდიშელი ცირა ბასილაძე
ქართული ტექსტის რედაქცია	ნინო ნადარაია
ინგლისური ტექსტის რედაქცია	მაიკლ ვიკერსი
დიზაინი	ირაკლი ხუციშვილი ირაკლი დევდარიანი მაგდა ცოცხალაშვილი

Project Management	Mikheil Tsereteli David Kajaia, Nino Jikidze
Catalogue Concept, Text and Notes	Nino Chikhladze
Annotations	Nino Chikhladze, Nino Datunashvili, Mariam Gvelesiani
Photographers:	Malkhaz Matchavariani, Zaza Makharadze, Guram Bumbiashvili, Boris Skrinnikov Mirian Kiladze, Rafael Arzumanov
Translation:	Manana Odisheli Tsira Basiladze
Editor of Georgian Text:	Nino Nadaraia
Editor of English Text:	Michael Vickers
Design	Irakli, Khutsishvili Irakli Devdariani Magda Tsotskhalashvili

განსაკუთრებული მადლობა: ხელნაწერთა ეროვნულ ცენტრს; გიორგი ჯუბინაშვილის სახელობის ქართული ხელოვნების ისტორიისა და ძეგლთა დაცვის კვლევის ეროვნულ ცენტრსა და მის ხელმძღვანელ მარიამ დიდუბუღიძეს; ხელოვნების სასახლესა და მის ხელმძღვანელ გიორგი კალანდიას; თამარ ნუცუბიძეს, ნინო და გიორგი ბაგრატიონებს, ზაზა სხირტლაძეს, მანანა თაყაძეს, ნუგზარ ალხაზაშვილს, მაგდა ცოცხალაშვილს, ქეთევან ბენდელიანს, ელენე გუდუშაურს, ნანა გოგელიას, ნონა ხარატიშვილს, ნათელა ლომიძეს, ნინო გიორგობიანს, ქეთევან გონგაძეს, მარიამ ლოთიშვილს, მარიამ ტჩეკხაშვილს.

Special thanks to: National Centre of Manuscripts, George Chubinashvili National Research Center for Georgian Art History and Heritage Preservation and its leader Mariam Didebulidze; Art Palace and its leader Giorgi Kalandia, Tamar Nutsubidze, Nino and Giorgi Bagration, Zaza Skhirtladze, Manana Tavadze, Nugzar Alkhazashvili, Magda Tsotskhalashvili, Ketevan Bendeliani, Elene Gudushauri, Nana Gogelia, Nona Kharatishvili, Natela Lomidze, Nino Giorgobiani, Ketevan Gongadze, Mariam Lotishvili, Mariam Tchekhashvili

ყდაზე - ნაკურალეში. ქტიტორები. XVII ს. დ. კაკაბაძის ასლი. 1913 წ.

On the cover - Nakuraleshi. Donators. 17th c. Copy by D. Kakabadze. 1913

ISBN 978-9941-9468-5-1

© საქართველოს ეროვნული მუზეუმი. 2017
Georgian National Museum. 2017



1. „მუცა საუკუნეების ხატავნძელი“. ქრისტიანული ხელოვნების მუზეუმი.
Exhibition: „Treasury of Medieval Art“. Museum of Christian Art.



Il III. udgave af "The Book of the Hours" (14.06.2016)
Exhibition: "Treasury of Middle Ages" (11.06.2016)



მონუმენტური მხატვრობა საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის უმნიშვნელოვანესი ნაწილია. საუკუნეების განმავლობაში შექმნილი ქართული ფრესკა, რომელიც მონუმენტური მხატვრობის ერთ-ერთი მიმართულებაა, ერის კულტურული იდენტობის მნიშვნელოვანი შემადგენელია. მისი გადარჩენისა და შესწავლის ისტორიის სათავე ექვთიმე თაყაიშვილის სახელთანაა დაკავშირებული.

XX ს-ის დასაწყისში ექვთიმე თაყაიშვილის მიერ დაარსებული საქართველოს საისტორიო და საეთნოგრაფიო საზოგადოების წესდებაშივე გაცხადდა ქართული ფრესკის გადარჩენისა და შესწავლის აუცილებლობა. ასლების პირველი კოლექცია ექვთიმე თაყაიშვილმა შეკრიბა. ექვთიმე თაყაიშვილის ნაშრომებს მხარი აუბნებდა ქართული კულტურის მოღვაწე დიდაშვილები და მხატვრები. ასლების შექმნასა და დედნების გადარჩენის საქმიანობაში აქტიურად ჩართული იყვნენ ჯავახიშვილის, დიმიტრი შევარდნაძის, ლადო გუდიაშვილის, დავით კაკაბაძის, მოსე თოიძის, შალვა კიკოძის, მიხეილ ჭიაურელის, ქეთევან მაღალაშვილის დასახელებები, კერძოდ, რომ ნათლად დაეინახათ კულტურული მემკვიდრეობის დასაცავად მიმართული იმ დროის მონივრული საზოგადოების დამოკიდებულება და ძალისხმევა.

1917 წლის 8 იანვარს დიმიტრი შევარდნაძისა და ექვთიმე თაყაიშვილის თაოსნობით ეროვნული გალერეის დაარსებაში გახსნილი ქართული ფრესკის პირველი გამოფენით საზოგადოებისთვის ქართული მონუმენტური მხატვრობის გაცნობისა და პოპულარიზაციის პროცესს ეყრდნობა საფუძველი. 2013 წლის მინერალსა და 2014 წლის დასაწყისში ექვთიმე თაყაიშვილის 150 წლისთავისადმი მიძღვნილ ღონისძიებათა შორის მონუმენტური მხატვრობის დედნებისა და ასლების გამოფენამ ისევ, როგორც 2016 წელს განხორციელებულმა "შუა საუკუნეების საგანძურის" ექსპოზიციამ, კიდევ უფრო თვალსაჩინო გახადა ეროვნული მუზეუმის საცავებში ერთი საუკუნის განმავლობაში თავმოყრილი, მრავალმხრივ საყურადღებო ჩენი საგანძურის მნიშვნელოვნება და ისიც, თუ ქვეყნის ისტორიისა და კულტურის შესაცნობად რაოდენ აუცილებელია საზოგადოებისთვის დიდძალი უცნობი საბუთების ექსპონატების ჯეროვანი წარმოჩენა.

წინამდებარე კატალოგი, რომელიც ქართული მონუმენტური მხატვრობის ათასწლიანი ისტორიის ამსახველ ოთხ ასულზე მეტ ნიმუშს წარმოადგენს, სწორედ ეროვნული მუზეუმის უნიკალური კოლექციების ფართო საზოგადოებისთვის გაცნობის მოკრძალებული ცდაა.

დავით ლორთქიფანიძე
საქართველოს ეროვნული მუზეუმის გენერალური დირექტორი

Monumental painting, particularly centuries-old frescoes, is a critical component of Georgia's cultural heritage and identity. The 20th century rediscovery of this art, and ensuing revitalization of research regarding it, can be largely attributed to the distinguished Georgian scholar and historian Ekvtime Takaishvili (1863-1953).

When Ekvtime Takaishvili founded the Society of Georgian History and Ethnography at the beginning of the 20th century, he declared that two of its major priorities were to preserve and to study the country's ancient frescoes. Thus the society dedicated much of its time to both conserving the original frescoes and creating replicas for posterity. These efforts were enthusiastically supported by figures such as Ivane Javakhlshvili, Dimitri Shevardnadze, Lado Gudishvili, David Kakabadze, Mose Toidze, Shalva Kikodze, Mikheil Chiaureli, and Ketevan Magalashvili, whose help played a critical role in the protection of Georgia's cultural heritage.

On January 8, 1917 at the National Gallery, as the initiative of Dimitri Shevardnadze and Ekvtime Takaishvili, the first exhibition of Georgian frescoes was opened to the public. This exhibition served as the foundation for the popularization of Georgian monumental painting in modern society. Its legacy has been proudly carried on for a century; at the beginning of 2014, in association with events celebrating the 150th anniversary of Takaishvili's birth, the Georgian National Museum exhibited many of the most important monumental paintings (both originals and copies) from its rich treasury. This display, as well as the exhibition "Treasury of Middle Ages" organizing in 2016, through allowing the public the opportunity to see little-known objects from the museum's archives, played a critical role in promoting an enhanced understanding of Georgia's cultural heritage.

This catalogue, reflecting one thousand years of Georgian monumental painting with over four hundred carefully selected objects, is the modest attempt of the Georgian National Museum to represent a cross-section of its unique collection. We hope you enjoy.

David Lordkipanidze
Director General of Georgian National Museum



150th anniversary
of the birth of Ekvtime Takaishvili
საქართველოს ეროვნული მუზეუმი
150 წლისთავის აღნიშვნა
ეკვთიმე თაყაიშვილისადმი



საქართველოს ეროვნული მუზეუმი

2013 წლის 23-27 დეკემბერს გინვავთ

ექვთიმე თაყაიშვილის დაბადებიდან
150 წლისთავისადმი მიძღვნილ კვირეულზე

„ექვთიმე თაყაიშვილი 150“

23 დეკემბერი

17:00 – საქართველოს ეროვნული მუზეუმის და საქართველოს იუნესკოს საქმეთა ეროვნული კომისიის ერთობლივი პროექტის „დაკარგული ტექნოლოგიების კვლევა-კვალ - ტიხროვანი მინანქარი“ პრეზენტაცია და ფილმის ჩვენება - საქართველოს ეროვნული მუზეუმის აუდიტორია, ფურცელაძის ქ.1.

18:00 – გამოფენა „დაკარგული ტექნოლოგიების კვლევა-კვალ - ტიხროვანი მინანქარი“ - ს. ჯანაშიას სახელობის საქართველოს მუზეუმი, შ. რუსთაველის გამზ. 3.

24 დეკემბერი

17:00 – გამოფენა „ძველი საქართველოს მონუმენტური მხატვრობა და მისი მოამაგენი“ საქართველოს ეროვნული მუზეუმის კოლექციებიდან - შ. ამირანაშვილის სახელობის ხელოვნების მუზეუმი, ლ. გუდიაშვილის ქ.1.

26 დეკემბერი

17:00 – გამოფენა „დასავლეთ ევროპული ფერწერა ექვთიმე თაყაიშვილის საგანძურად“ - დ. შვედენაძის სახელობის ეროვნული გალერეა, შ. რუსთაველის გამზ. 11.

27 დეკემბერი

17:00 – გამოფენა „ექვთიმე 150“ - საქართველოს ეროვნული მუზეუმის შალვა ამირანაშვილის სახელობის ხელოვნების მუზეუმის, ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრის, საქართველოს თეატრის, მუსიკის, კინოსა და ქორეოგრაფიის სახელმწიფო მუზეუმის, საქართველო ეროვნული არქივის კოლექციებიდან.

- გამოფენა „საქართველოს არქეოლოგია ძვ.წ VIII ათასწლეულიდან ახ.წ IV საუკუნემდე“ - ს. ჯანაშიას სახელობის საქართველოს მუზეუმი, შ. რუსთაველის გამზ. 3.

- ექვთიმე თაყაიშვილს ცხოვრებისა და მოღვაწეობისადმი მიძღვნილი კატალოგის პრეზენტაცია.

დაბადებიდან 150 წლისთავთან დაკავშირებით, გაერთიანებული ერების განათლების, მეცნიერებისა და კულტურის ორგანიზაციამ UNESCO 2013 წელი დიდი ქართველი მეცნიერისა და საზოგადო მოღვაწის, ექვთიმე თაყაიშვილის წლად გამოაცხადა.

ღონისძიებებზე დასწრება თავისუფალია!



საქართველოს ეროვნული არქივი
NATIONAL ARCHIVE OF GEORGIA



საქართველოს ეროვნული ბიბლიოთეკა
NATIONAL LIBRARY OF GEORGIA



საქართველოს ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი
NATIONAL CENTRE OF MANUSCRIPTS

www.museum.ge Info@museum.ge Facebook.com/GNMuseum



V. კამოიძის „ძველი საქართველოს მონუმენტური მხატვრობა და მისი მოამბენი.“ ექსპოზიცია. 24.12.2013 -21.03.2014

Exhibition "Old Georgian Monumental Painting and its Guardians" 24.12.2013- 21.03.2014

უ საუკუნეების ქართული მონუმენტური მხატვრობა ეროვნული კულტურის განსაკუთრებული ნაწილია. მის მნიშვნელოვნებას მხოლოდ მაღალი მხატვრული ღირებულება როდი განსაზღვრავს. ქართულ კედლის მხატვრობას, როგორც საისტორიო წყაროს, უკვე XVIII საუკუნეში იყენებდა ვახუშტი ბატონიშვილი თავის შრომებში საქართველოს ისტორიისა და გეოგრაფიის შესახებ. 1755-1759 წლებში ტრაპიზონის, ათონის მთისა და იერუსალიმის წმინდა ადგილთა მოხილვისას ქართლის მთავარეპისკოპოსი და ქუთაისის მიტროპოლიტი ტიმოთე გაბაშვილი ქართველთა ნამოღვაწარს კედლის მხატვრობის ნიმუშებშიც პოულობს, აღწერს და შემცირებულ ასლებსაც გამოალებინებს.¹ ისტორიულ პირთა პორტრეტები, უძველესი ქართული წარწერები, ყოფა-ცხოვრების ამსახველი დეტალები თუ სახელმწიფო პოლიტიკის გამომხატველი იდეოლოგიური აქცენტები მონუმენტურ მხატვრობას ქართველთა ცხოვრების ხილულ მატრიანედ და, ამდენად, ეროვნული იდენტობის დეკლარირებულ სახედაც აქცევს.

ექვთიმე თაყაიშვილის 150 წლისთავისადმი მიძღვნილ ღონისძიებათა კვირეულის პროგრამის

შესაბამისად, 2013 წლის 24 დეკემბერს საქართველოს ეროვნული მუზეუმის შალვა ამირანაშვილის სახელობის ხელოვნების მუზეუმში გაიხსნა და სამი თვის განმავლობაში გაგრძელდა გამოფენა „ძველი საქართველოს მონუმენტური მხატვრობა და მისი მოამბენი“. საზოგადოების წინაშე წარმოდგენილი იყო 100-ზე მეტი ექსპონატი. წინამდებარე კატალოგი ეროვნული მუზეუმის ფონდებში დაცული მხატვრული ობიექტებით წარმოაჩენს ქართული მონუმენტური დეკორის განვითარების შთამბეჭდავ სურათს V საუკუნიდან XVIII საუკუნემდე ძველი საქართველოს კულტურულ არეალში გავრცელებულ სხვადასხვა მხატვრული სკოლისა და დროში ცვალებადი მხატვრული სტილის მოზაიკისა და ფრესკის ნიმუშებს, მათ შორის, დღეს უკვე დაღუპულ არტეფაქტებს. იმავდროულად, თითოეულ სამუზეუმო ექსპონატში ცხადადაა არეკლილი ქართული მონუმენტური მხატვრობის შესწავლა-გადარჩენის საუკუნოვანი ისტორია, რომელიც მასზე მოამბე რჩეულმა ადამიანებმა შექმნეს. ამ ეროვნული საქმის უპირველესი მესაძირკელე კი სწორედ ექვთიმე თაყაიშვილი იყო.

XIX საუკუნის განმავლობაში, რუსეთის იმპერიის შემადგენლობაში საქართველოს იძულებითი შეყვანის შემდეგ, სხვა „სიძველეთაგან“ (თუნდაც არქიტექტურის ან ოქრომჭედლობის) განსხვავე-

¹ Амиранашвили Ш. История грузинской монументальной живописи. т.1 (Тбилиси. 1957). с. 9.

ბით, ქართული კედლის მხატვრობისადმი ინტერესი უმნიშვნელოა. მოგზაურთა და სიძველეთმცოდნეთა ჩანაწერ-ჩანახატებში ის იშვიათად და ფრაგმენტულად ჩნდება, რადგან ერთმონაშენი იმპერიის ცნობილი ბიზანტინისტებისთვისაც ქართული ფრესკა დიდხანს რჩებოდა „ბიზანტიური სტილის უკიდურესი დაცემის“ გამოხატულებად.²

მდგომარეობა იცვლება XX საუკუნის დასაწყისიდან. რუსეთის იმპერატორის ოჯახის წევრის ზარზმის ეკლესიით შემთხვევითმა დაინტერესებამ და რესტავრირება-აღდგენის სურვილმა გამოიწვია აუცილებლობა ძეგლის გამოკვლევისა, რაშიც რუს ბიზანტინისტებთან ერთად ექვთიმე თაყაიშვილიც მონაწილეობდა. მანვე გადადგა პირველი ნაბიჯი ქართული კედლის მხატვრობის მეცნიერული შესწავლის საქმეში და 1905 წელს გამოსცა ნაშრომი ზარზმის მოხატულობის შესახებ.³ ამას მოჰყვა ქართული ფრესკის შენახვა-გადარჩენის მიმართულებით ღონისძიებანი, კერძოდ, უკვე 1907 წელს ექვთიმე თაყაიშვილის მიერ დაარსებული საისტორიო-საეთნოგრაფიო საზოგადოებამ წესდებაში შეიტანა ფრესკების პირთა გადმოღების ვალდებულება.⁴ მომდევნო წლებში ექვთიმე თაყაიშვილის თაოსნობითვე ორგანიზებული ექსპედიციების მონაწილე მხატვრები — ა. ისენკო, ქ. კრონი, პ. პრინციპი, თ. კიუნე, გ. ხმალაძე, ს. პოლტორაკი, ა. გარიბჯანიანი სწორედ საქართველოს საისტორიო-საეთნოგრაფიო საზოგადოების დაკვეთით ქმნიდნენ ქართული კედლის მხატვრობის პირებს. ამ მხატვართა შორის იყო ახალგაზრდა დავით კაკაბაძე.⁵ 1912-1913 წლებში დავით კაკაბაძის მიერ შესრულებული სვეტიცხოვლისა და ნაყურალეშის წმ. გიორგის ეკლესიის XVII საუკუნის ცნობილ ისტორიულ პირთა პორტრეტების დღეს უკვე ასწლოვანი ასლები მნახველს ჯერაც ხიბლავს სტილისა და ხასიათის გადმოცემის უნარით, ინფორმაციულობითა და, რაც მთავარია, მეტყველი გამომსახველობით.

საისტორიო-საეთნოგრაფიო საზოგადოების

ნამოწყებას ფრესკების პირთა გადმოღების შესახებ იმთავითვე შეუერთდა 1916 წლის აპრილში დაფუძნებული ქართველ ხელოვანთა საზოგადოება, რომელსაც სათავეში ჩაუდგა გერმანიაში განსწავლული მხატვარი და შემდგომ დიდი საზოგადო მოღვაწე დიმიტრი შვეარდნაძე. როგორც გამგეობის სხდომის ოქმიდან ირკვევა, ორი საზოგადოების შეთანხმებული მოქმედება უნდა „გაჩაღდეს იმ ფრესკების გადმოღებისათვის, რომელთაც ამა თუ იმ გარემოებათა გამო განადგურება მოეწიოს“.⁶ იმავე წლის ზაფხულში ქართველ ხელოვანთა საზოგადოებამ მოაწყო ექსპედიცია სოფელ ნაბახტევის საზურაგჩაქცეული ეკლესიის XV საუკუნის კედლის დეკორის შესასწავლად და ასლების გადმოსაღებად. ნაბახტევის მხატვრობა შემთხვევით არ შერჩეულა. პირველი ექსპედიციის დანაწიბა ნაბახტევი ივანე ჯავახიშვილის რეკომენდაციით გადაწყდა, რადგან: ა) გადახურვის გარეშე დარჩენილი ძეგლი დასალუქავად იყო განწირული, ბ) მასში მოიპოვებოდა ისტორიულ პირთა პორტრეტები და გ) ცნობილი იყო მოხატვის თარიღი, რაც ქართული კედლის მხატვრობის შესწავლის სამომავლო საქმეში მყარი ორიენტირის ფუნქციას შეასრულებდა. საკვლევი ძეგლების შესწავლის თანმიმდევრობის განსასაზღვრავად სწორედ ეს სამი კრიტერიუმი იყო ძირითად პირობად ჩადებული ივანე ჯავახიშვილის მიერ ქართველ ხელოვანთა საზოგადოებისთვის გაგზავნილ ცნობილ მოხსენებაში, რომელსაც ეროვნული კულტურის შემსწავლელ საზოგადოებათა სამოქმედო გეგმის მნიშვნელობაც გააჩნდა.⁷ ზაფხულის ექსპედიციაში მონაწილეობდნენ საზოგადოების წევრი და მონეული მხატვრები: დიმიტრი შვეარდნაძე, მამა-შვილი მოსე და ირაკლი თოიძეები, ლადო გუდიაშვილი, მიხეილ ჭიაურელი, გიორგი ერისთავი და შალვა ქიქოძე. ისინი მუშაობდნენ დიდი გატაცებითა და ენთუზიზმით. თანაბარი გულმოდგინებითა და სიფაქიზით

2 Кондаков Н. Древняя архитектура Грузии. Древности. Труды Московского Археологического общества. VI (Москва. 1876). с. 260.

3 Такишвили Е. Зарзмский монастырь, его реставрация и фрески. Археологические экскурсии, рассказы и заметки. I (Тифлис. 1905).

4 ლომთათიძე გ. ქართული კულტურის შემგებანე ექვთიმე თაყაიშვილი (თბილისი. 1990). გვ. 72-73.

5 მეტრეველი რ. საქართველოს საისტორიო და საეთნოგრაფიო საზოგადოება. ისტორიული ნარკვევი, მასალები (თბილისი. 1982). გვ. 52-54.

6 საქართველოს ეროვნული მუზეუმის შ. ამირანაშვილის სახელობის ხელოვნების მუზეუმის ხელნაწერთა მემუარელო ფონდი (სემეზმეფ). ფ. 1. 1916: 5; ძუცოვა ი. ხარატიშვილი ნ. ხელნაწერთა მემუარელო განყოფილება. შ. ამირანაშვილის სახელობის ხელოვნების სახელმწიფო მუზეუმის ნარკვევები. V (თბილისი. 1999). გვ. 194.

7 ჯავახიშვილი ი. ქართველ ხელოვანთა საზოგადოების გამგეობას — მოხსენება. ძეგლის მეგობარი. 7 (თბილისი. 1966). გვ. 46-47; აბესაძე ი. გუნია მ. ქართველ მხატვრების წელიწადი 1917 წლის ეროვნული მართლმადიდებლური ეკლესიის ავტოკეფალიის აღდგენის საქმეში. კულტურის ისტორიისა და თეორიის საკითხები. IX. თსუ-ს კულტურის ისტორიისა და თეორიის კათედრა (თბილისი. 2000). გვ. 96-102.



VI. "Old Georgian Monumental Painting and its Guardians" 24.12.2013 - 21.03.2014
Exhibition "Old Georgian Monumental Painting and its Guardians" 24.12.2013 - 21.03.2014



VII. გახსნის დასრულება 24.12.2013
Opening the exhibition. 24.12.2013



VIII. გამოფენისადმი მიძღვნილი საჯარო ლექცია. 2. 03. 2014

A public lecture dedicated to the exhibition. 2. 03. 2014

ასრულებდნენ არა მხოლოდ ზუსტ, არამედ შემცირებული ზომის ასლებსაც. ამის მაგალითია თუნდაც ექვთიმე თაყაიშვილის პირად არქივში (საქართველოს ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი. ფ. №432) დაცული ლადო გუდიაშვილის სამი ნამუშევარი „მძლეველი ნმ. გიორგი“, „ქუცნა ამირეჯიბი ოჯახის წევრებთან ერთად“ და „მეფე ალექსანდრე დიდი“. 1916 წლის ნოემბერშივე დაიწყეს ნაბახტევში გადმოღებული ათობით ფრესკის პირის საგამოფენოდ მზადება. ამასთან, თხოვნით მიმართეს საისტორიო-საეთნოგრაფიო საზოგადოებას, რათა ნება დაერთო, გამოეფინათ ამ საზოგადოების მიერ წლების განმავლობაში შეგროვებული ფრესკის ასლებიც, „აგრეთვე ფოტოგრაფიული სურათები ფრესკებისა და სხვა სიძველეებისა. გამოფენა გაიმართება საქართველოს საისტორიო-საეთნოგრაფიო და ხელოვნათა საზოგადოებების სახელით. შემოსავალი და ხარჯი გაიყოფა სანახევროდ“.⁹

მათ დაიქირავეს იმ დროის თბილისის ყველაზე დიდი საგამოფენო სივრცე -- ყოფილი „დიდების ტაძარი“. საგულისხმოა, რომ 1920 წლიდან დიმიტრი შვეარდნაძის ძალისხმევით აქ დაიდო ბინა ეროვნულმა გალერეამ, რომელსაც 2010 წელს სრულიად სამართლიანად დიმიტრი შვეარდნაძის სახელი მიენიჭა. ორი ეროვნული საზოგადოების არჩევანის შეჩერება „დიდების ტაძარზე“ მხოლოდ ხალვათი საგამოფენო სივრცით არ უნდა ყოფილიყო განპირობებული. ეს იყო ადგილი, სადაც მანამდე რუსეთის იმპერიის მიერ კავკასიის დაპყრობის ამსახველი ექსპონატები იფინებოდა, ანუ, ტიციან

ტაბიძის სიტყვებით რომ ვთქვათ, ადგილი, სადაც „მანამდე მხოლოდ ჩვენი მონობის დიდების ტაძარი იყო, სადაც ეკიდა საქართველოს დახეული დროშები, შამილის გამტყდარი ხმალი და ჰაჯი-მურატის შეხსნილი მუზარადები, რომელსაც გარს ერტყა რუსეთის ცარიზმის ზარბაზნები და იმპერატორ ალექსანდრე I-ის მაცდური მანიფესტის თუჯის სიტყვები“.⁹ სწორედ აქ 1917 წლის 8 იანვარს გაიხსნა „ქართული ფრესკის“ გამოფენა, რომლის მნიშვნელობა გაცილებით

მეტე იყო, ვიდრე მხოლოდ შუა საუკუნეების ქართული კედლის მხატვრობის პოპულარიზაცია. ეს იყო ეროვნული კულტურის პირველი საჯარო და მასშტაბური ექსპოზიცია, რაც მის მიმართ არნახულმა ინტერესმა დაადასტურა. ქართული ფრესკის მხატვრული ღირსების, მისი გადარჩენისა და შესწავლის მნიშვნელობის წარმოჩენას მიეძღვნა როგორც გამოფენის გახსნაზე ექვთიმე თაყაიშვილის მიერ წარმოთქმული სიტყვა, ისე საზოგადო მოღვაწეთა -- იროდიონ სიხლულაძეებისა და გერონტი ქიქოძის გამომხატურებანი. აღინიშნა, რომ ამ ტიპის გამოფენა სიახლე იყო „არა მარტო ჩვენი ქვეყნისთვის და რუსეთისთვის, არამედ ევროპის განათლებული ქვეყნებისთვისაც“.¹⁰ 8 იანვრიდან 19 თებერვლამდე გამოფენას ჰყავდა 9000-ზე მეტი მნახველი, რაც დოკუმენტურადაა დადასტურებული გაყიდული ბილეთებითა და უფასო საშვებით ჯარისკაცებისა და ლარიბი მონაფეხისტების.¹¹ დაიბეჭდა გამოფენის კატალოგი, რომელიც, ერთი მხრივ, უტყუარი საბუთია ამ მნიშვნელოვანი კულტურული მოვლენისა, მეორე მხრივ კი ერთადერთი წყარო ზოგიერთი ფრესკის პირის ავტორის დასადგენად.¹² საქმე ისაა, რომ საბჭოთა რეჟიმის დროს აკრძალული იყო არა მხოლოდ

9 ტაბიძე ტ. ლადო გუდიაშვილი. *წერილები ლიტერატურასა და ხელოვნებაზე*. 2 (თბილისი. 1966). გვ. 169.

10 ფრესკების გამოფენა. გაზ. „სახალხო ფურცელი“. 1917. №767. გვ.3; სხირტლაძე ჯ. ქართული ფრესკის პირველი გამოფენა. *საბჭოთა ბელოვნება*. 1 (თბილისი. 1988). გვ. 111-117

11 სემზმხმფ. ფ. 1. 1917: 25.

12 გამოფენა ძველის ქართულის საეკლესიო ფრესკებისა (გამოფენის კატალოგი). 1916-1917.



IX. ექვთიმე თაყაიშვილი ლეჩხუმ-სვანეთის ექსპედიციაში. 1910 წ. სვანეთი, ლატალი
Ekvtime Takaishvili on the expedition to Lechkhum-Svaneti. 1910. Svaneti, Latali

1937 წელს დახვრეტილი დიმიტრი შევარდნაძის, არამედ 1921 წელს საფრანგეთში გარდაცვლილი შალვა ქიქოძის სახელის ხსენებაც. ამიტომ ნაბახტევში 1916 წელს მათ მიერ შესრულებულ ფრესკათა პირები, მათი შესაძლო განადგურების საშიშროების გამო, 50-იანი წლების სამუშაო დავთარში ექსპედიციაში მონაწილე სხვა მხატვრებს მიაწერეს.

ექვთიმე თაყაიშვილისა და დიმიტრი შევარდნაძის თაოსნობით მოქმედი ორი საზოგადოების საერთო ძალისხმევით შემდგარი კიდეე ერთი მნიშვნელოვანი პროექტი 1917 წლის ზაფხულის ექსპედიციაა ისტორიული ტაოს მხარეში, თორთუმისა და ისპირის ხეობაში ანუ, როგორც მას თავად უწოდებდნენ, „სამაჰმადიანო საქართველოში“.¹³ ამ მნიშვნელოვანი ექსპედიციის სამეცნიერო მონაპოვრის შესახებ ცნობილია ექვთიმე თაყაიშვილის ფუნდამენტური მონოგრაფიიდან, რომე-

ლიც ნახევარ საუკუნეზე მეტი ხნის განმავლობაში ლამის ერთადერთი ხელმისაწვდომი წყარო იყო შუა საუკუნეების ქართული ეულტურის ამ საკვანძო ძეგლების შესახებ.¹⁴ შეგროვებული მასალის სიმდიდრე დიდად განაპირობა ექსპედიციის მონაწილეთა პროფესიული მომზადებითა და ნიჭიერებით გამოირჩეულმა შემადგენლობამ. აქ იყვნენ არქიტექტურული ანაზომების შემსრულებელი ანატოლი კალგინი, დიმიტრი შევარდნაძე, რომელიც, ექვთიმე თაყაიშვილის შეფასებით, „დიდი ავტორიტეტით სარგებლობდა და უაღრესად პატრიოტული გრძნობით მუშაობდა ექსპედიციაში“.¹⁵ იყო ასევე ახალგაზრდა ილია ზდანევიჩი, რომელზეც იმდენად ღრმა შთაბეჭდილება დატოვა ამ ექსპედიციამ, რომ შემდგომ წლებში პარიზში ის, XX საუკუნის პირველი ნახევრის ყველაზე

14 Такайшвили Е. Археологическая экспедиция 1917-го года в южные провинции Грузии (Тбилиси. 1952).

15 ლომთათიძე გ. ქართული ეულტურის მემკვიდრე ექვთიმე თაყაიშვილი. გვ. 118-119.



X. 1916 წლის ნაბახტევის ექსპედიციის ჯგუფი სოფელ ავლეში. მარცხნიდან: დიმიტრი შევარდნაძე, გიორგი ერისთავი, მასპინძლის მეუღლე ქეთევან ამირეჯიბი, მიხეილ ჭიაურელი, მოსე თოიძე, ირაკლი თოიძე და ლადო გუდიაშვილი

A group of the Nabakhtevi expedition members in Avlevi village, 1916. L-r: Dimitri Shevardnadze, George Eristavi, Ketevan Amirejibi (their hostess), Michael Chiaureli, Mose Toidze, Irakli Toidze and Lado Gudiasvili

ცნობილ მხატვართა და ხელოვანთა წრეში უკვე აღიარებული მხატვარ-დიზაინერი, არ წყვეტს ტაო-კლარჯეთის ქართულ ძეგლებზე ფიქრსა და ზრუნვას. ეს ირკვევა როგორც 1934 წელს ექვთიმე თაყაიშვილის მისადმი მიწერილი საპასუხო წერილიდან,¹⁶ ისე ბიზანტინისტთა საერთაშორისო კონგრესებზე მისი გამოსვლებიდანაც.¹⁷ ექსპედიციამ მომწინააღმდეგე მხატვრისა და მოქანდაკის, შემდგომ ცნობილი კინორეჟისორის, მიხეილ ჭიაურელის თაბაშირის ზუსტი ასლების წყალობით შემოგვრჩა ოშკის რელიეფური სამკაულის მნიშვნელო-

ვანი ნაწილი, მათ შორის, 90-იანი წლების მინურულს ოშკის ტაძარში ჩამომტვრეული და უკვალოდ გაქრალი წმ. ნინოს X საუკუნის რელიეფი, რომელიც წმინდანის ჩვენამდე მოღწეულ გამოსახულებებს შორის ყველაზე ადრეულად ითვლება.

ექსპედიციის დროს მოპოვებულ უნიკალურ მასალაში გამორჩეული ადგილი უჭირავს ლადო გუდიაშვილის მიერ შესრულებულ ოშკის მოხატულობის ფრაგმენტებისა (მათ შორისაა მომხატველი ქტიტორი) და ხახულის ეკლესიის XI საუკუნის „მაცხოვრის იერუსალიმს შესვლის“ სცენის ასლებს. ამ უკანასკნელის მნიშვნელობას ისიც ზრდის, რომ დედანი აღარ არსებობს. იშვიათი იკონოგრაფიული ვერსიით წარმოდგენილ ამ სცენაში გუდიაშვილის მიერ მხატვრული სტილის ფაქიზი შეგრძნებითა და დხვეწილი ოსტატობით შესრულებული მაცხოვრისა და მონაფეების შთამბეჭდავი სახეები წარმოდგენას გვიქმნის ამ ადრეული ხანის ქართული

კედლის მხატვრობის „დედაქალაქური სკოლის“ კლასიკურ პერიოდად წოდებულსა და არცთუ მრავალრიცხოვნად შემორჩენილ ფერწერულ ნიმუშთა მხატვრულ ძალაზე.

ქართული ფრესკის მეცნიერული კვლევის ახალი ეტაპი 20-იანი წლების ექსპედიციებიდან იწყება და ეს, უწინარესად, დავითგარეჯის მრავალმთის სამონასტრო კომპლექსებს უკავშირდება. 1921 წელს მის შესასწავლად ჩადის გიორგი ჩუბინაშვილი, შემდგომ ქართული სახელოვნებათმცოდნეო სკოლის ფუძემდებელი და დიდი მეცნიერი. ექსპედიციამ მოპოვებული მასალის საფუძველზე იქმნება მისი ფუნდამენტური ნაშრომი „დავით გარეჯის გამოქვაბულთა ძეგლები“, რომლის გამოცემა მხოლოდ 1948 წელს მოხერხდა. ნიგნში შევიდა გიორგი ჩუბინაშვილის მეგობრის, XIX-XX საუკუნეთა მიჯნის რუს მხატვართა ცნო-

16 ხარტიშვილი ნ. მუზეუმის მოამბე. შალვა ამირანაშვილის სახელობის ხელოვნების სახელმწიფო მუზეუმის წარკვევები. IX (თბილისი, 2004). გვ. 206-207.

17 გვირო რ. კავკასიური მოტივი ზდანევიჩის შემოქმედებაში, კირილე ზდანევიჩი, ილია ზდანევიჩი, თბილისი, საქართველოს ეროვნული მუზეუმი (თბილისი, 2009). გვ. 95.



XI 1916 წელი. ნაბახტევის ექსპედიციის წევრები ავიევი სოფელში ავღუშტო მასპინძლის, კონსტანტინე ამირეჯიბის ოჯახთან ერთად. მარცხნიდან: კონსტანტინე ამირეჯიბი, თეიმურაზი დავითაშვილი, დიმიტრი შევარდნაძე, მიხეილ ქიკაძე, მოსე თოიძე, 14 წლის ირაკლი თოიძე და ლადო გუდიაშვილი.
A group of the Nabakhtevi expedition members in Avievi village 1916 together with their host family of Constantine Amirejibi. L-r: George Eristavi, Dimitri Shevardnadze, Michael Chauruli, Mose Toidze, the 14-year old Irakli Toidze, and Lado Gudiasvili

ბილი გაერთიანების „მირ ისკუსტვოს“ წევრის ევგენი ლანსერეს, მიერ ექსპედიციაში ფანქრით შესრულებული ჩანახატები და დახეენილი აკვარელები,¹⁸ რომლებშიც, თუმცა, ესკიზურად, მაგრამ ფერადოვნებისა და სტილით ხასიათის შენარჩუნებით გადმოცემულია მრავალმთის მონასტრებისა და სატრაპეზოების ფერწერის მომხიბვლელი მხატვრული სახე.

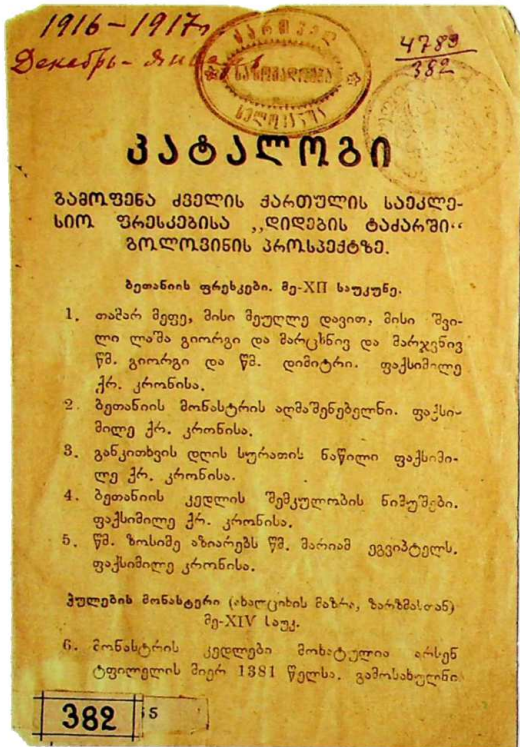
1929 წლის დავითგარეჯის მეორე ექსპედიცია უფრო მასშტაბურია. საგანგებო კომისიამ, რომელიც პასუხისმგებელი იყო 1930 წელს გერმანიაში ძველი ქართული ხელოვნების დიდი გამოფენის მოწყობაზე, გადაწყვიტა ქართული ფრესკის საუკეთესო ნიმუშთა ანალებითაც გაემდიდრებინა

საექსპოზიციოდ წარსადგენი მასალა.¹⁹ ამიტომაც ექსპედიციაში მონაწილეობდნენ არა მხოლოდ მკვლევრები – გიორგი ჩუბინაშვილი, შალვა ამირანაშვილი, ახალგაზრდა ნიკო ჩუბინაშვილი, არქიტექტორი ვლადიმერ წილოსანი, არამედ ახალი თაობის მხატვარ-კოპისტებისა და მხატვრების დიდი ჯგუფი: ქეთევან მაღალაშვილი, ვალერიან სიღამონ-ერისთავი, შალვა აბრამიშვილი, სევერიან მაისაშვილი, ელენე საჩავეც-ფედოროვიჩი, ტატიანა შჩერბატოვა-შევიაკოვა, ბორის შევიაკოვი. ამათგან უკანასკნელი სამი ლენინგრადიდან მონეული სპეციალისტი იყო.²⁰

19 Georgische Kunst ihre Entwicklung vom 4-18 Jahrhundert, Juli-Oktober (catalogue of the exhibition: Art in 4th to 16th century Georgia, July-October). 1930. Berlin, p. 22-26. 1930 წელს გერმანიაში მონაწილე ქართული ხელოვნების გამოფენასთან დაკავშირებული ფოტომასალა მოგვანდა ქ-მა თამარ ნუცუბიძემ.

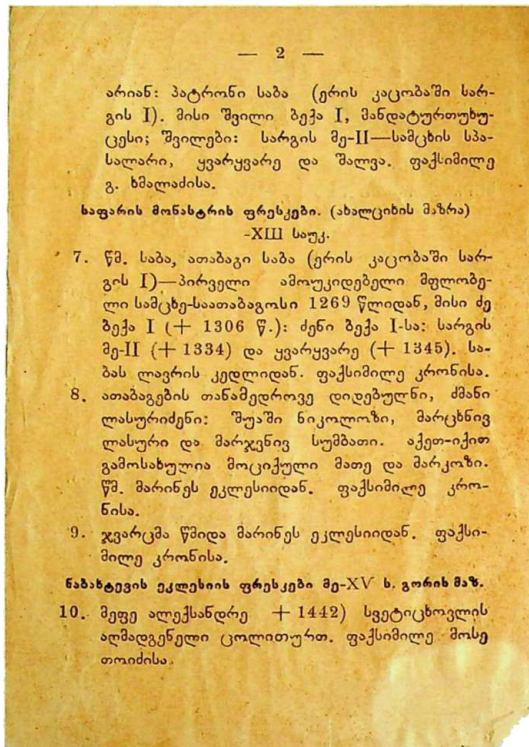
20 Амيرانашвили Ш. История грузинской монументальной живописи. с. 15.

18 Чубинашвили Г. Пещерные памятники Давид-Гареджи (Тбилиси. 1948). таб. 1-30; ბერიძე ე. ქართული ხელოვნების ისტორიის ინსტიტუტის 50 წელი (თბილისი. 1993). გვ. 60.



XII. „ღიღების ტაძარში“ გამართული გამოფენის — „ძველი ქართული საეკლესიო ფრესკები“ კატალოგი. 1917 წ.
Catalogue of the exhibition in the Temple of Glory: „Ancient Georgian Church Frescos“. 1917

1929 წლის ექსპედიციის დროს გარეჯის მხატვრული სკოლის XI საუკუნის ბრწყინვალე მოხატულობების ახალი მეთოდით შექმნილი ფრესკის ასლები საუკეთესოა მხატვრული სიზუსტისა და შესრულების ოსტატობის თვალსაზრისით. სწორედ ამ პერიოდიდან უკავშირდება სამხატვრო აკადემიის დამამთავრებელი კურსის სტუდენტისა და ევგენი ლანსერეს რჩეული მოწაფის — ახალგაზრდა შალვა აბრამიშვილის შემოქმედებითი ცხოვრება არა მხოლოდ ქართული მონუმენტური მხატვრობის ნიმუშთა კოპირებას, არამედ მათი გადარჩენის, რესტავრაცია-კონსერვაციის იმ დროს ჩვენს რეალობაში სრულიად ახალ საქმეს. მეტიც, მომდევნო 40 წლის განმავლობაში მის სახელს უკავშირდება უმნიშვნელოვანესი ძეგლების გადარჩენა, რადგან სწორედ შალვა აბრამიშვილის მიერ შემუშავებული მეთოდით მოიხსნა



ადგილიდან და მუზეუმში გადმოვიდა დასაღუპავად განწირული ნრომის უნიკალური მოზაიკის, ბერთუბნისა თუ ნაბახტევის კედლის მხატვრობის ფრაგმენტები.²¹

ამავე პერიოდში ეყრება საფუძველი ქართული ფრესკის ასლების ყველაზე ნაყოფიერი შემსრულებლის — ტატიანა შვეიაკოვას მრავალწლიანი მოღვაწეობას, რომელმაც დიდი სამსახური გაუწია შუა საუკუნეების ქართული კედლის მხატვრობის შესწავლის საქმეს.

ასლების გადმოღების ახალი მეთოდი ეფუძნებოდა 20-იანი წლების დასაწყისში ლენინგრადის ხელოვნების ისტორიის (ყოფილი ზუბოვის) ინსტიტუტის პედაგოგის, ხელოვნებათმცოდნისა

²¹ შალვა აბრამიშვილის შესახებ მონაცემები და ფოტომასალა მოგვანოდა მისმა შეილიშვილმა, ქ-მა მაგდა ცოცხალაშვილმა.

— 3 —

11. რამინ, პირამზო ქუცნა ამირაჯიბისა. ფაქსიმილურ ვ. გუდიაშვილისა.
12. ქუცნა ამირაჯიბი, გუგუისის აღმადგენელი ოჯახითურთ. ფაქსიმილურ დიმიტრი შავარდნაძისა.
12. წმ. გიორგი ცხენით, ხმალ ამოღებული. ვლ. გუდიაშვილის ფაქსიმილურ.
14. ნაწილი მეორეთ მოსვლის სურათისა: დედა ღვთისა ანგელოზით, წიაღი აბრაამისა: შენახულია აბრაამის და ისაკის ფეხები, სრულად — იაკობი და მორწმუნე ავახაი. ფაქსიმილურ მოსე თოიძისა.
15. ნაწილი მეორეთ მოსვლის სურათისა: მოციქულნი. ფაქსიმილურ მ. ჭიაურელისა.
16. ქრისტე ეშპანული. ფაქსიმილურ დიმიტრი შავარდნაძისა.
17. სამება. ფაქსიმილურ ჭიაურელისა.
18. დედა ღვთისა საკურთხეველიდან. ფაქსიმილურ მ. ჭიაურელისა.
19. წმ. იოაკიმე და წინასწარმეტყველი, სოლომონ. ფაქსიმილურ დიმიტრი შავარდნაძისა.
20. წინასწარმეტყველნი ესაია და იეზეკიელი. ფაქსიმილურ მოსე თოიძისა.
21. მარიამ მადლადინელი. ფაქსიმილურ შალვა ქიქოძისა.

— 4 —

22. ნაწილი უცნობი ფრესკისა. ფაქსიმილურ ირაკლი თოიძისა.
23. სამი, წმ. მეომარი. ფაქსიმილურ გუდიაშვილისა.
24. ნაწილი სერაპის სურათისა. ფაქსიმილურ გიორგი ერისთავისა.
25. კედლის შემკულობა. ფაქსიმილურ მ. ჭიაურელისა.
26. ნაწილი უცნობი ფრესკისა. ფაქსიმილურ მტკნავეისა.
27. კედლის შემკულობა. ფაქსიმილურ ირაკლი თოიძისა.
28. კედლის შემკულობა. ფაქსიმილურ ვლ. გუდიაშვილისა.

ხეტიცხოვლის ფრესკები.

29. მეფე ვახტანგ I გორგასალი აძლევს მიტრას კათალიკოზისას პირველ კათალიკოზს პეტრეს, ფაქსიმილურ დ. კაკაბაძისა.
30. მარიამ დედოფალი, როსტომ მეფის მეუღლე, და ძე მისი ოტია ბატონიშვილი (სვიმონ გურიელის შვილი). ფაქსიმილურ დავით კაკაბაძისა.
31. სამაია — ქართველ ქალების ცეკვა. ფაქსიმილურ ქრ. კრონისა.

ვანის ეკლესია იმერეთში.

32. დედა ღვთისა, იესო ძე ღვთისა და იოანე. ფაქსიმილურ თ. კუნესი.

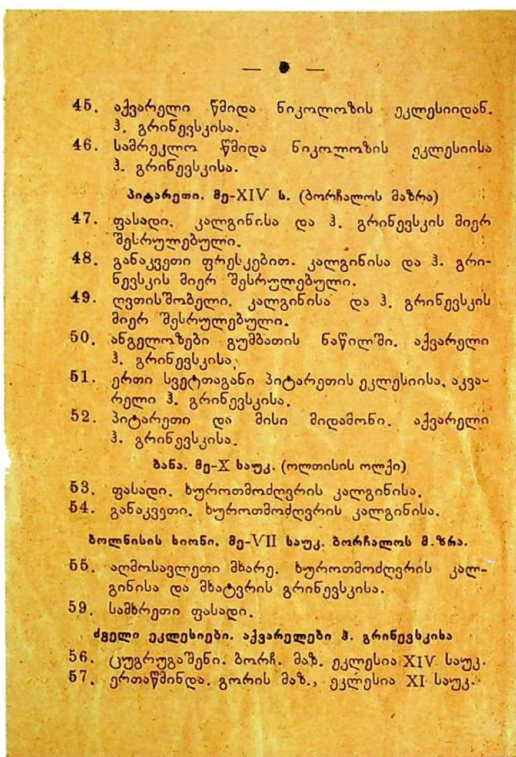
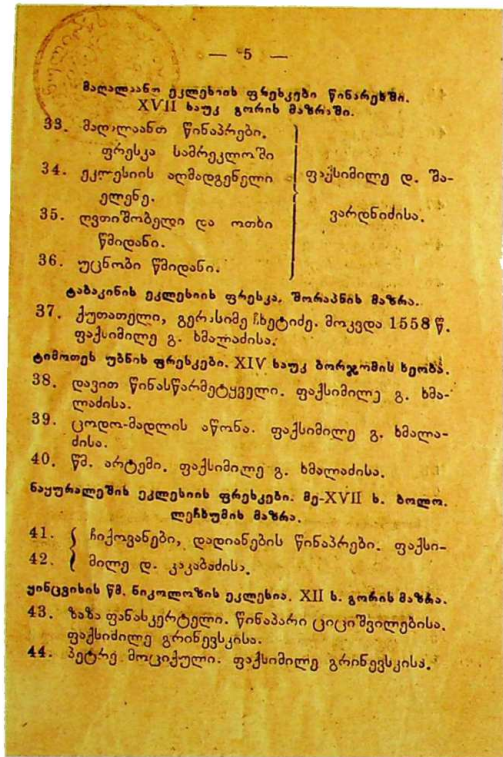
XIII. „ღიდების ტაძარი“ გამართული გამოფენის „ძველი ქართული საეკლესიო ფრესკები“ კატალოგი. 1917 წ. Catalogue of the exhibition in the Temple of Glory: "Ancient Georgian Church Frescos". 1917

და მხატვარ-კოპიისტის, ლიდი ადურნოვოს, მიერ შემუშავებულ რთულ ტექნოლოგიას, რომელიც ასლი-ფაქსიმილურს შექმნას ითვალისწინებდა. ფრესკის ფაქტურასთან სიახლოვის მისაღწევად იცვლება მასალა და ტილოზე ზეთით ან ტემპერით დაწერილი პირების ნაცვლად ჩნდება დაგრუნტულ ქაღალდზე ტემპერით შესრულებული ასლები. მეთოდი კოპიისტისგან მოითხოვდა შუა საუკუნეების ფრესკის წერის პროცესის სრულ აღდგენასა და დამატებით ყველა იმ ცვლილების აღნიშვნას, რომელიც დრო-ჟამიერი თუ მექანიკური დაზიანებების შედეგად განიცადა ამა თუ იმ ფრესკამ.²² ასლს უნდა გადმოეცა შესრულების მომენტისთვის დედნის ზუსტი სახე. ეს კი შემსრულებელ

22 Иосебидзе Д., Лидов А. Средневековые фрески Грузии. Каталог выставки (Москва, 1985), сс. 19-20; Щербатова-Шевякова Т. Нередица (Москва, 2004). сс. 22-30.

ბელი ოსტატისგან პროფესიონალიზმთან ერთად კოლოსალურ დროს, მოთმინებასა და საქმისადმი უკიდურეს ერთგულებას მოითხოვდა. სწორედ დედანთან მაქსიმალური ავთენტიკურობის გამოა განსაკუთრებით სანდო და ღირებული ლიდია ადურნოვოსა და მისი მონაფუძების — ტატიანა და ბორის შევიაკოვების, ელენე საჩავეც-ფედოროვიჩისა და ნატალია ტოლმაჩევსკაიას მიერ სხვადასხვა დროს შესრულებული ქართული კედლის მხატვრობის ასლები. ნატალია ტოლმაჩევსკაია 30-იან წლებში გამოცემული მიმოხილვითი ხასიათის საგულისხმო ნიგნის — „ძველი საქართველოს ფრესკების“ ავტორიცაა.²³ თუმცა, დღეს ჩვენთვის საკუთრებით ფასეულია საქართველოს ოკუპირებულ რეგიონებში მდებარე ძეგლების მისეული

23 Толмачевская Н. Фрески древней Грузии (Тифлис. 1930).



XIV. „დიდების ტაძარი“ გამართული გამოფენის „ძველი ქართული საეკლესიო ფრესკების“ კატალოგი. 1917 წ. Catalogue of the exhibition in the Temple of Glory: „Ancient Georgian Church Frescos“. 1917

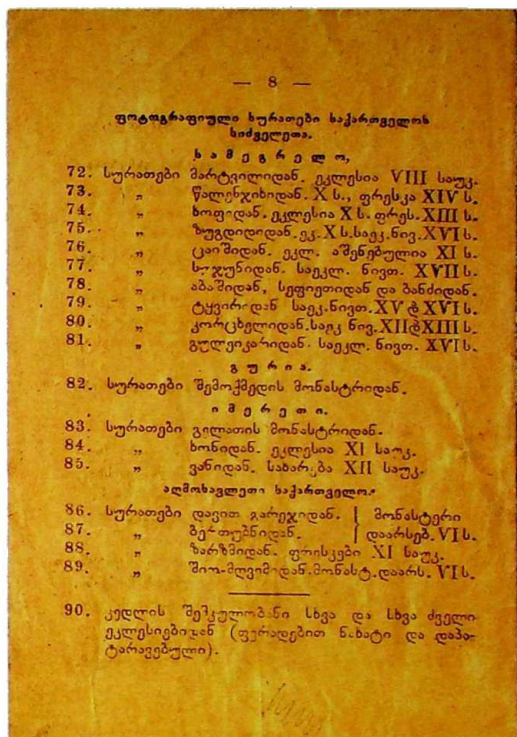
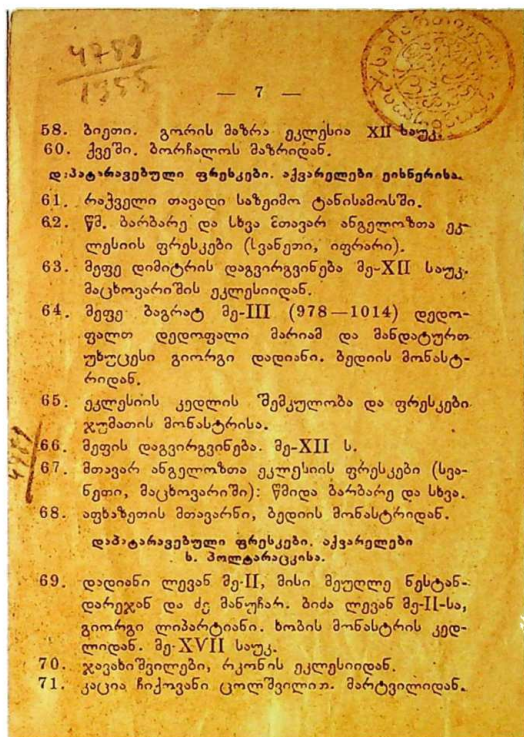
ასლები. მათ შორისაა აფხაზეთში ბედიის ტაძრის მოხატულობის ფრაგმენტები: გაერთიანებული საქართველოს მეფე ბაგრატ III-ის (975-1014) 1927 წელსა და XIV საუკუნის ქტიტორების — „დეუ-ფალთ დეუფალ“ მარეხისა და მანდატურთუხუცეს გიორგი დადიანის პორტრეტების 1930 წელს შესრულებული კოპიოები ქართული ასომთავრული განმარტებითი წარწერებითურთ. ამ ასლებს და მათთან ერთად იმავე ქტიტორთა შალვა აბრამიშვილისა და გიორგი ერისთავის მიერ 1939 წელს შესრულებულ, საქართველოს მუზეუმის ფონდში დაცულ, მალაღპროფესიულ ასლი-ფაქსიმილეებს 2011 წელს ამავე ფრესკების ადგილზე განადგურების შესახებ მასმედიის საშუალებებით გაშუქებულმა სამწუხარო ცნობამ დედნების მნიშვნელობა შესძინა.

1932 წლის ზაფხულში შალვა ამირანაშვილის

თაოსნობით „საქართველოს გეოგრაფიული საზოგადოების“ მიერ გელათის სამონასტრო კომპლექსის მოხატულობათა შესასწავლად მოწყობილ ექსპედიციამ ასლების გადმოსაღებად მოიწვიეს ლიდა დედნოვო, რომელმაც გელათის მთავარი ტაძრის XII საუკუნის მოზაიკური კონქის კომპოზიციის პირები, მათ შორის, ჩვილედი ღმრთის-მშობლის გამოსახულება შეასრულა.²⁴ ის ხდებდა ახალგაზრდა მხატვარ სოფიო მირზაშვილს, რომელიც მოგვიანებით მისი მონაფე ხდებდა.²⁵ შემდგომ, თითქმის ნახევარი საუკუნის განმავლობაში, ძირითადად, სწორედ სოფიო მირზაშვილმა და 1936

24 ამირანაშვილი შ. История грузинской монументальной живописи. с. 16.

25 ჩიხლაძე ნ. საქართველოს სსრ ხელოვნების დამსახურებული მოღვაწის სოფიო მირზაშვილის ნამუშევართა კატალოგი (თბილისი. 1989). გვ. 5. ფოტომასალა მოგვანოდა ქ-მა მანანა თავაძემ.



XV. „დიდების ტაძარი“ გამართული გამოფენის — „ძველი ქართული საეკლესიო ფრესკების“ კატალოგი. 1917 წ.

ნლიდან საქართველოში საცხოვრებლად გადმო-სულმა ტატიანა შევიაკოვამ იტვირთეს ქართული ფრესკის მრავალრიცხოვანი ზუსტი ასლის გად-მოღების უმძიმესი ტვირთი. მათ შორისაა ასლები სვანეთის მხატვრული სკოლის პირველხარისხო-ვანი მხატვრობის ნიმუშებისა — მეფის მხატვარ თევდორესა და მიქაელ მაღლაკელის XI-XII საუკუ-ნეების მოხატულობები იფრარის, ლაგურკის, ნა-კიფარისა და მაცხვარიშის ეკლესიებიდან.

საქართველოს ისტორიის შესწავლისთვის გან-საკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება სიმონ ჯა-ნაშიას სახელობის საქართველოს მუზეუმში და-ცულ, XX საუკუნის 30-იან წლებში შესრულებულ, ისტორიულ პირთა პორტრეტების კოლექციას, რომელთა მნიშვნელოვანი ნაწილი დღეს უკვე გამქრალი კედლის მხატვრობის ზუსტი ასლებია. მათს გადმოღებაზე, როგორც ითქვა, მუშაობდ-

ნენ გიორგი ერისთავი, შალვა აბრამიშვილი და 1937-1941 წლებში მერი მიქელაძე-ბაგრატიონი. საგულისხმოა, რომ პარიზისა და ლოზანის სამ-ხატვრო სასწავლებლებში განათლებამიღებული მერი მიქელაძე-ბაგრატიონი 1922 წელს დაარსე-ბული თბილისის სამხატვრო აკადემიის პირველი გამოშვების კურსდამთავრებული და გიგო გა-ბაშვილის რჩეული მონაფე იყო. მის მიერ სანდო სიზუსტითა და გულმოდგინე სიფაქიზით შეს-რულებული ისტორიულ პირთა პორტრეტების ასლები მნიშვნელოვანი წყაროა შუა საუკუნეე-ბის ქართული შესასოლის შესასწავლად.

ასლების გადმოღება და მათი შეგროვება პრი-ორიტეტულად რჩებოდა სამუზეუმო საქმიანო-

26 მერი მიქელაძე-ბაგრატიონის შესახებ მონაცემები და ფო-ტომასალა მოგვანოდეს ქ-მა ნინო ბაგრატიონმა და ბ-მა გიორგი ბაგრატიონმა.



XVI. ნაბახტევის ლეთისმშობლის ეკლესია. მძლეველი წმ. გიორგი. 1412-1431 წწ. ლადო გუდიაშვილის შემოკირებული ასლი. 1916 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 19,5×18,3 სმ. საქართველოს ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი

Nabakhtevi church of the Virgin Mary, St George the Victorious, 1412-1431, a small-scale copy by Lado Gudishvili, 1916, paper, tempera. 19,5×18,3 cm. Georgian National Centre of Manuscripts

ბაში, რასაც თაოსნობდა წლების განმავლობაში ხელოვნების მუზეუმის უცვლელი ხელმძღვანელი, ქართული კედლის მხატვრობის მნიშვნელოვანი მკვლევარი და დიდი მოამაგე შალვა ამირანაშვილი. ტატიანა შევიაკოვა ხუმრობით ამბობდა, რომ შალვა „იასონოვიჩი“ მას აძლევდა მუზეუმის მწირი ბიუჯეტის ლამის უმეტეს ნაწილს. ხუმრობაში სიმართლის მარცვალიცაა. ტატიანა შევიაკოვამ ხომ ნახევარი საუკუნის განმავლობაში 500-მდე კვადრატული მეტრი ქართული ფრესკის ასლი შეასრულა!²⁷ ამავე დროს, მან შექმნა ქართული

კედლის მხატვრობის ორნამენტული დეკორის უმშვენიერესი შემოკირებული ნიმუშები და სხვადასხვა მხატვრული დეტალის ჩანახატები.

70-იანი წლებიდან მოსკოველ რესტავრატორ ადოლფ ავჩინნიკოვის თაოსნობით მკვიდრდება ფრესკის კოპირების ახალი მეთოდი,²⁸ რომლის მიხედვით ზედაპირზე გვიანდელი დაზიანებები აღარ გადმოჰქონდათ და დეფორმირებული კოლორიტიც ჩატარებული ანალიზით აღდგენილი „თავდაპირველი“ ფერებით იცვლებოდა. 80-იან წლებში ტატიანა შევიაკოვამაც შეასრულა ამ მეთოდით

27 ბურჭულაძე ნ., გაგომიძე გ., გაგომიძე თ., იაკობაშვილი ი., კიტოვანი ნ., ქავთარაძე მ., ქვარიანი თ., საქართველოს სსრ ხელოვნების დამსახურებული მოღვაწის ტ. შევიაკოვას ნამუშე-

ვართა კატალოგი (თბილისი. 1986). გვ. 2.

28 Иосебидзе Д. Лидов А. Средневековые фрески Грузии. Каталог выставки. с. 21

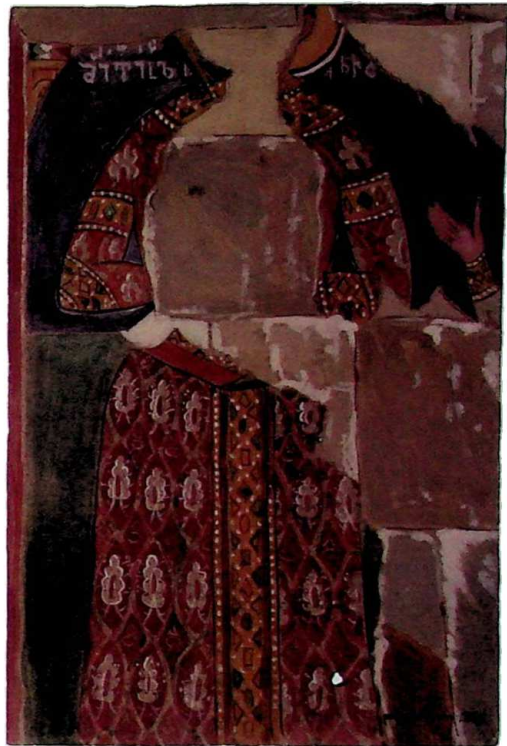


XVII. ნაბახტევის ღვთისმშობლის ეკლესია. ქუცნა ამირეჯიბი ოჯახთან ერთად. 1412-1431 წწ. ლადო გუდიაშვილის შემცირებული ასლი. 1916 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 18x15,5 სმ. საქართველოს ხელნაერთთა ეროვნული ცენტრი

Nabakhtevi church of the Virgin Mary, Kutsna Amirejibi and his family, 1412-1431, a small-scale copy by Lado Gudiasvili, 1916, paper, tempera. 18x15,5 cm. Georgian National Centre of Manuscripts

რამდენიმე ასლი-რეკონსტრუქცია. მათ შორისაა დავითგარეჯის საბერეების ადრეული შუა საუკუნეების შთამბეჭდავი მოხატულობის ასლები, რომელთა ვიზუალური აღქმის ეფექტი, უდავოდ, ძლიერდება გვიანდელი ნაკანრ-ნაფხაქნებისგან თავისუფალი მისი ზედაპირის „სისუფთავით“. თუმცა, ასლი-რეკონსტრუქცია აღდგენის სიზუსტის თვალსაზრისით მაინც საკამათოა და შეეიაკოვაც ბოლომდე ასლი-ფაქსიმილეს შექმნის ბევრად პრომატევადი, მაგრამ უფრო უტყუარი მეთოდის ერთგული დარჩა.

აღსანიშნავია, რომ მუზეუმს ქართული ფრესკის გადარჩენის სხვა ტრადიციაც უკავშირდება. ჯერ კიდევ 30-იანი წლების დასაწყისში დიმიტრი



XVIII. ნაბახტევის ღვთისმშობლის ეკლესია. მეფე ალექსანდრე დიდი. 1412-1431 წწ. ლადო გუდიაშვილის შემცირებული ასლი. 1916 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 18,5x11,5 სმ. საქართველოს ხელნაერთთა ეროვნული ცენტრი

Nabakhtevi church of the Virgin Mary, King Alexander the Great, 1412-1431, a small-scale copy by Lado Gudiasvili, 1916, paper, tempera. 18,5x11,5 cm. Georgian National Centre of Manuscripts

შევარდნაძის თაოსნობითა და მხატვრების — შალვა აბრამიშვილისა და სევერიან მაისაშვილის უშუალო მონაწილეობით, როგორც აღინიშნა, სრული განადგურების საშიშროების გამო, ადგილიდან მოიხსნა და მუზეუმში გადმოვიდა წრომის ამალეების ეკლესიის VII საუკუნის საკურთხეველის კონქის მოზაიკური ფრაგმენტები²⁹ და ნაბახტევის ღმრთისმშობლის ეკლესიის ფრესკების ნაწილი.³⁰ 60-იან წლებში დავითგარეჯის ბერთუბნის სამონასტრო კომპლექსის ნახევრად ჩამონგრეული მთავარი ტაძრის განსაკუთრებით საგანგაშო

29. Смирнов Я. Цромская мозаика (Тифлис. 1935). с. VI.

30. ლორთქიფანიძე ი. ნაბახტევის მხატვრობა (თბილისი. 1973). გვ. 8.



XIX. იროდიონ სონგულაშვილი (1880-1958). XX ს-ის 20-იანი წლები
Irodi Shonghulashvili (1880-1958). 1920s.

მდგომარეობა არქიტექტურის რესტავრატორების — ოთარ თორთლაძისა და ნუგზარ ალხაზაშვილის მიერ 1965-66 წლებში ჩატარებული სამუშაოების საფუძველზე გამოიკეთა. ნუგზარ ალხაზაშვილის, როგორც დავითგარეჯის დაცვის სახელმწიფო კომისიის ხელმძღვანელის, დიდი ძალისხმევით 1971 წელს შედგა ექსპედიცია განსაკუთრებით სახიფათო მდგომარეობაში მყოფი ფრესკების მოხსნის მიზნით. სამუშაო ჯგუფში ნუგზარ ალხაზაშვილის გარდა, შედიოდნენ არქიტექტურის რესტავრატორი თემურ აბრამიშვილი და, როგორც უკვე აღინიშნა, მხატვრობის გამოცდილი რესტავრატორი და კოპიისტი შალვა აბრამიშვილი.³¹ ამ ადამიანთა გამბედავი გადაწყვეტილებისა და პროფესიონალიზმის წყალობით ხელოვნების მუზეუმში გადმოვიდა თამარისა და გიორგი-ლავას სამეფო პორტრეტები, რომელთა გადარჩენის მნიშვნელობა ძნელია გადაფასო.

მუზეუმში გადმოტანილი ბერთუნის კედლის



XX. დიმიტრი შევარდნაძე, ქეთევან მაღალაშვილი და დავით კაკაბაძე. XX ს-ის 20-იანი წლები

Dimi Shvardnadze, Ketevan Maghulashvili and David Kakabadze. 1920s.

მხატვრობის დედნების გამაგრება-კონსერვაცია სხვადასხვა დროს განხორციელდა რესტავრატორების კარლო ბაკურაძესა და თეიმურაზ თოდუას მიერ. აქვე უნდა აღვნიშნოთ ისიც, რომ განსაკუთრებით დიდია თეიმურაზ თოდუას როლი 1950-იან წლებში აფხაზეთში, ბიჭვინთის ტერიტორიაზე, საქართველოს ისტორიის ინსტიტუტის არქეოლოგიური ექსპედიციის მიერ აღმოჩენილი კომპლექსის V-VI საუკუნეების მოზაიკური მხატვრობის ფრაგმენტების მუზეუმში გადმოტანასა და დამონტაჟებაში.³² აღრეული შუა საუკუნეების ქართული კულტურის ამ უმნიშვნელოვანეს ძეგლს დღეს სწორედ რესტავრატორის მიერ 1966 წელს ოსტატურად შესრულებული მხატვრული ობი-

31 მონაცემები მოგვანოდა ბ-მ ნუგზარ ალხაზაშვილმა.

32 Шервашидзе Л. Средневековая монументальная живопись в Абхазии (Тбилиси. 1980). с. 8.

ექტების სახით ვიცნობთ.

1996 წლის ნოემბერში ხელოვნების ძეგლთა ფიქსაციის ლაბორატორიისა და გარეჯის კელევის ცენტრის ექსპედიციამ დავითგარეჯის ლავრიდან დაახლოებით 14 კილომეტრის დაცილებით, თეთრი უდაბნოს სერის სამხრეთ ფერდზე, მიაგნო უძველესი გამოქვაბული კომპლექსის ნაშთს, რომელსაც „თეთრი უდაბნო“ უწოდებდა. ექსპედიციამ, რომ იტყვიან, სულზე მიუსწრო გრძივი ბზარით დაზიანებულსა და სანახევროდ ჩამოშლილი ეკლესიის საკურთხეველს. მასში VII-VIII საუკუნეების უნიკალური ფერწერის ფრაგმენტები აღმოჩნდა: წრიულ ნათებაში ჩანერილი ჯვარი, გარემოცული სამოთხის ბაღზე მიმანიშნებელი პალმებით და „მირქმის“ სცენა.³³ მხატვრობა, 1997-1999 წლების პროექტის (INTAS) შესაბამისად, 1999-2000 წლების დეკემბერ-იანვარში მოიხსნა,³⁴ ხოლო მოგვიანებით, 2007-2008 წლების ოქტომბერ-აპრილში, აშშ-ის ელჩის კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ფონდის დაფინანსებითა და საქართველოს ეროვნული მუზეუმის ხელშეწყობით მოხდა ფრესკების რეაბილიტაცია-კონსერვაცია.³⁵

ამ უნიკალური ძეგლის გადასარჩენად განხორციელებული პროექტების მთავე და სულისჩამდგმელი მისი აღმოჩენისა და სახელდების დღიდან მუზეუმში დაბინავებამდე შუა საუკუნეების ქართული კედლის მხატვრობის გამოცდილი მკვლევარი ზაზა სხირტლაძეა. მასთან ერთად ფრესკების მოხსნის პირველი ეტაპი შეასრულა რესტავრატორთა ჯგუფმა მერაბ ბუჩუკურის ხელმძღვანელობით, ხოლო მოხსნილი ფრაგმენტების სარეაბილიტაციო და საკონსერვაციო სამუშაოები – რესტავრატორებმა ამირან გოგლიძის ხელმძღვანელობით

კედლის მხატვრობის ფრაგმენტების ძეგლიდან მოხსნისა და სამუზეუმო სივრცეში გად-



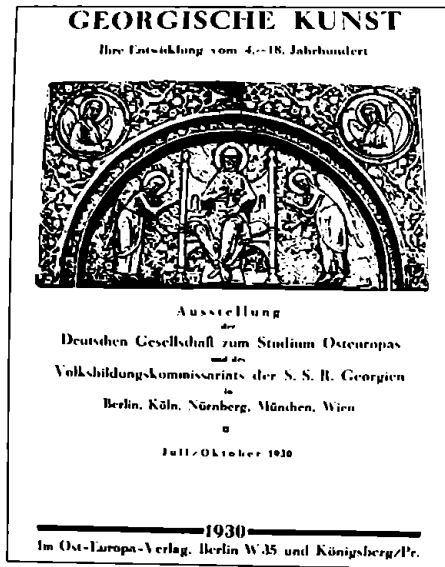
XXI. ევგენი ლანსერე (1875-1946). XX ს-ის 20-იანი წლები
Eugene Lansere (1875-1946). 1920s

მოტანის აუცილებლობა ჩვენი დროის ახალი გამოწვევაა, რადგან დაზიანებული გამოსახულების ფრაგმენტები მოქმედი ეკლესია-მონასტრების ლიტურგიულ სივრცეში სასულიერო პირთა და მრევლისთვის ხშირად კონტექსტიდან ამოვარდნილად აღიქმება. მათთვის ფრაგმენტებს დიკარგული აქვს საკრალური ხატის მნიშვნელობა და ცალკეულ შემთხვევებში ესეც ხდება ჩვენამდე მოღწეული კედლის მხატვრობის ნიმუშთა დაღუპვის მიზეზი. შუა საუკუნეების მონუმენტური მხატვრობის გადასარჩენად ამ მიმართულებით განხორციელებული ერთიანი პოლიტიკა დიდწილად აგვაცილებდა გაუბედავი მოქმედებისა და

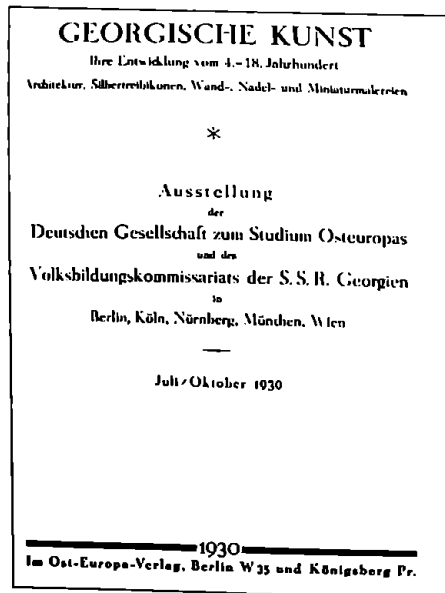
33 Skhirtladze Z. Newly Discovered early Paintings in Gareja Desert. *Eastern Approaches to Byzantium* (Aldershot, 2000). pp. 149-167; სხირტლაძე ზ. აღჩეული შუა საუკუნეების ქართული კედლის მხატვრობა. თელავის ჯვარპატიოსანი (თბილისი. 2008). გვ. 114-117.

34 ბუჩუკური მ. გარეჯის ფრესკების რესტავრაცია: შედეგები და პერსპექტივები, *სამონასტრო ცხოვრება უდაბნოში: გარეჯა და ქრისტიანული აღმოსავლეთი* (თბილისი. 2001). გვ. 259-262. სურ. 5-12.

35 თეთრი უდაბნოს ფრესკები. VII-VIII სს. გარეჯის უდაბნოს აღრე შუა საუკუნეების მონასტერში მოხსნილი მხატვრობის გამაგრება-რეაბილიტაციის გადაუდებელი სამუშაოები. 2007 წლის ოქტომბერი-2008 წლის აპრილი [საინფორმაციო ბუკლეტი. თბილისი].



XXIII. გამოფენა „ქართული ხელოვნება IV-XVIII საუკუნეებში“. ბერლინი, კიოლი, ნუნბერგი, მიუნხენი და ვენა. 1930 წლის ივლისი-ოქტომბერი. კატალოგის ყდა და სატიტულო ფურცელი
Book-cover and title page of the catalogue of the exhibition: "Art in 4th to 18th century Georgia", Berlin, Cologne, Nuremberg, Munich and Vienna, July-October, 1930



უპატიებელი დავიანების იმ შემთხვევებს, რის შედეგადაც უკვე დავიკარგა XII-XIII საუკუნეების მხატვრობის მნიშვნელოვანი ნიმუშები ყანაეთის კაბენში, დირობის წმ. გიორგის ეკლესიასა და ბევრ სხვაგანაც.

2010-2013 წლებში შალვა ამირანაშვილის სახელობის ხელოვნების მუზეუმის მონუმენტური მხატვრობის ფონდში დაცული მოზაიკური და ფრესკული დედნების განმენდა-გამაგრებისთვის დიდი შრომა გასწიეს ახალგაზრდა თაობის რესტავრატორებმა, გიორგი მინდორაშვილმა და დავით გაგოშიძის ხელმძღვანელობით მომუშავე ჯგუფმა ვახტანგ ჯანაშიას, ზურაბ მიქელაძის, გიორგი გაგოშიძისა და თეიმურაზ გოცაძის მონაწილეობით. ძირითადი სამუშაოები ჩატარდა 2010-2011 წლებში UNESCO-ს მონაწილეობის პროგრამით მხარდაჭერილი საქართველოს ეროვნული მუზეუმისა და აშშ-ის მეტროპოლიტენ მუზეუმის ერთობლივი პროექტის — „ტრადიცია და ტრანსფორმაცია ეროვნული მუზეუმის შუა საუკუნეების გალერეების რეინსტალაცია“ — საფუძველზე. ამავე დროს, პროგრამის უშუალო ხელმძღვანელ ნინო სიმონიშვილის დიდი ძალისხმევითა და ნიუ-იორკის მეტროპოლიტენ მუზეუმის ნამყვანი სპეციალისტების, ბიზანტიის კოლექციების კურატორ პელენ ევანსის, რესტავრატორ ჟაკ სულთანისა და დიზაინერ დენიელ ქერშოუს ქმედითი კონსულტაციების გათვალისწინებით, რესტავრატორთა მიერ თანამედროვე საგამოფენო სივრცისთვის შესაფერისი ვიზუალური ფორმით მომზადდა ბიჭვინთის ბაზილიკის სანათლავის V-VI საუკუნეების იატაკის მოზაიკის, ბერთუბნის მონასტრის კედლის მხატვრობის თამარისა და გიორგი-ლამას სამეფო პორტრეტებისა თუ ჭალის წმ. გიორგის ეკლესიის XVI საუკუნის კანკელის მოხატულობის ფრაგმენტები. მონუმენტური მხატვრობის სწორედ ამ ექსპონატთა ნაწილი გამოიფინა სახვითი ხელოვნების რჩეულ ნიმუშებთან და ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრის უნიკალურ ძეგლებთან ერთად 2016 წელს „შუა საუკუნეების საგანძურის“ შთამბეჭდავ ექსპოზიციაზე (კოორდინატორი სალომე გურული).

ეროვნულ მუზეუმში დაცულ ქართული მონუმენტური მხატვრობის უნიკალურ კოლექციას, დასახელებულ მხატვრებთან ერთად ქმნიდნენ მხატვარ-კოპისტთა რამდენიმე თაობის წარმომადგენლები: მარია შეიბლერი, ნუნუ ნახუცრი-

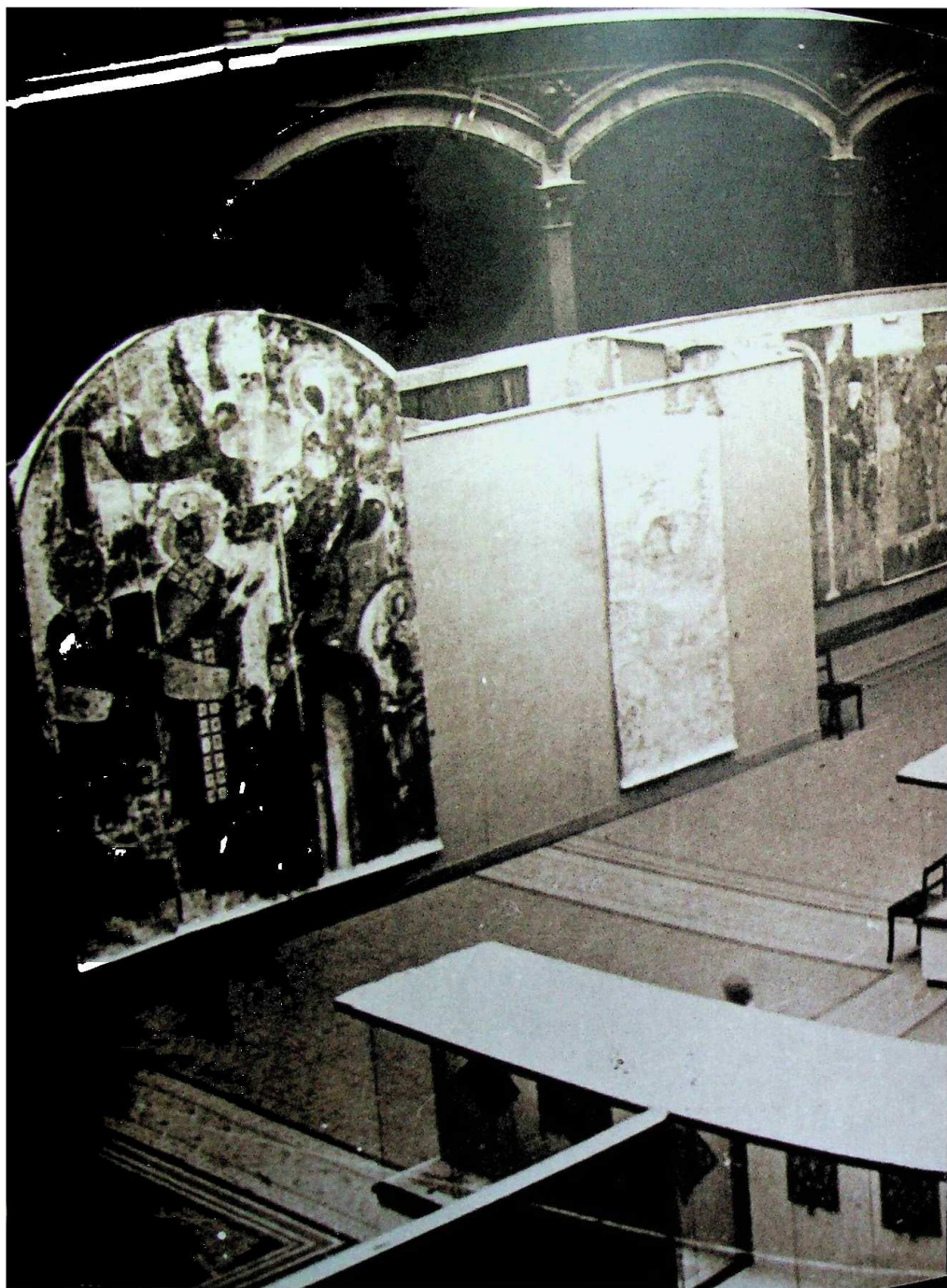


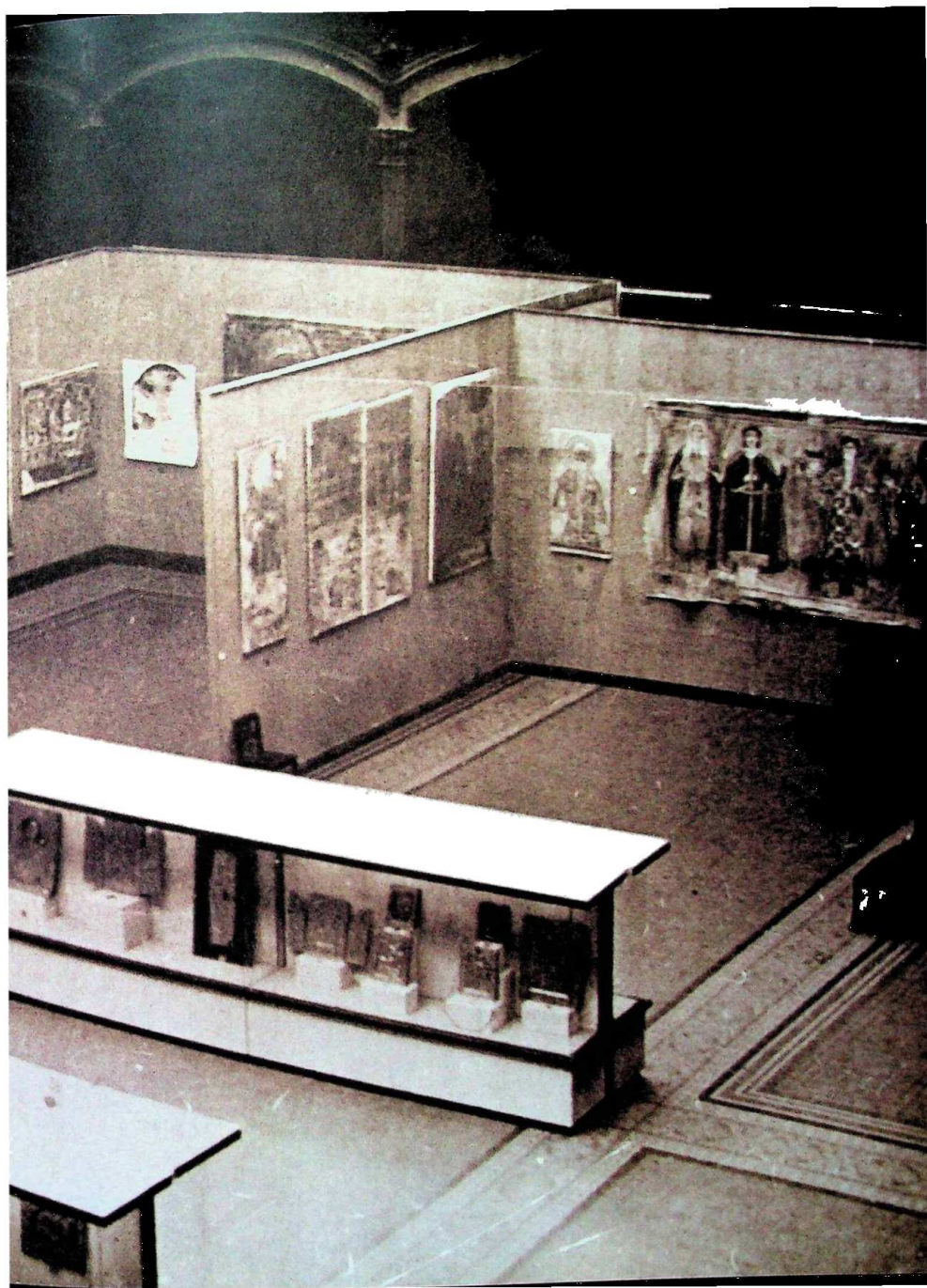
XXIII. გიორგი ჩუბინაშვილი და საქართველოს საზღვარგარეთთან კულტურული ურთიერთობების ხელმძღვანელი, უნივერსიტეტის პროფესორი, ფილოსოფოსი შალვა ნუცუბიძე გერმანიაში გამოფენის „ქართული ხელოვნება IV-XVIII საუკუნეებში“ წარსადგენად. 1930 წ. შალვა ნუცუბიძის პირადი არქივი

George Chubinashvili and Professor of Philosophy Shalva Nutsubidze, Head of Cultural Relations with Foreign Countries, in Germany, presenting the exhibition: "Art in 4th to 18th century Georgia", 1930. Personal archive of Shalva Nutsubidze

შვილი, გოგი ზუციშვილი, ოთარ სულავეა, კარლო ბაკურაძე, ლუკა ხითარიშვილი, ლევან ცუცქერიძე, კახი თოდუა, ნინო კიტოვანი, თამარ გაგოშიძე. კოლექციის საგამოფენო სახე კი რესტავრატორთა ხანგრძლივი და გულმოდგინე შრომის შედეგია. მათ შორის არიან ზემოთ აღნიშნული გამოფენის მოსამზადებელ სამუშაოებში მონაწილე რესტავრატორები: ნინო ბურდული, ნინო მერა-

ბიშვილი, თეა ყველაშვილი, გიორგი მინდორაშვილი. ისინი აგრძელებენ ქართული მონუმენტური მხატვრობის მოამაგეთა ფასდაუდებელ, თუმცა, „უხმაურო“, ხშირად ფართო საზოგადოებისთვის შეუმჩნეველ საქმიანობას. მათი ნაღვანის გარეშე კი, ვინ იცის, რამდენად გაღარიბდებოდა ქართული კულტურა.







XXV. გამოფენა „ძველი საქართველოს მონუმენტური მხატვრობა და მისი მოამაგენი.“ ექსპოზიცია. 24.12.2013 – 21.03.2014
Exhibition: "Old Georgian Monumental Painting and its Guardians". 24.12.2013 - 21.03.2014

Georgian monumental painting constitutes an integral part of the national culture and is distinguished not only by its high artistic quality but also for its importance as a historical source. In the 18th century Prince Vakhushhti Bagrationi already understood this and relied on monumental paintings for his historical and geographic description of Georgia. Timothe Gabashvili, Archbishop of Kartli and Metropolitan of Kutaisi, visited holy sites in Trabzon, Mount Athos and Jerusalem between 1755 and 1759 in search of evidence for Georgian activity. He described what he saw and commissioned small-scale copies of frescos and early Georgian inscriptions.¹ For portraits of historical figures, early Georgian inscriptions, details of everyday life or indications of prevalent ideologies and politics, make these frescos visual chronicles of Georgia's past and a declaration of Georgian national identity.

The Georgian National Museum recently held a week of events to celebrate the 150th anniversary of Ekvtime Takaishvili. These included an exhibition "Old Georgian Monumental Painting and its Guardians" that opened on December 24, 2013 in the Shalva Amiranashvili Mu-

seum of Art and ran for three months. It provided an opportunity for the Georgian public to see the more than one hundred items which have been included in the present catalogue, together with other art objects from the holdings of the National Museum. The exhibition presented an impressive panorama of the development of monumental painting and the decorative arts in Medieval Georgia between the 5th and 18th centuries. A wide range of mosaics and frescos demonstrate the variety of artistic schools and styles and illustrate the changes and trends that occurred in monumental art over the centuries. The fact that the originals of many of the items have not survived increased the importance of the exhibition. It should also be noted that every item in the exhibition reflects the history of research and preservation of Georgian monumental paintings over the past century, and the invaluable contribution of outstanding individuals following in the footsteps of Ekvtime Takaishvili.

The 19th century, when Georgia was forced to join Russian empire against its will, witnessed a decline in interest towards Georgian wall paintings unlike other antiquities such as architecture and metalwork. Travellers and antiquaries rarely made notes or drawings of paintings due to the attitude of famous Byzantinists of

¹ Amiranashvili Sh. 1957, *Istoria Gruzinskoi monumentalnoi zhivopisi* (History of Georgian Monumental Painting), 1, Tbilisi, 9, (in Russian)



XXVI. გამომგზავნის მიმართული საჯარო ლექცია. 2.03.2014

A public lecture dedicated to the exhibition, 2.03.2014

the Orthodox Russian Empire, who considered Georgian monumental paintings as examples of an "extreme decline of the Byzantine style."²

The situation changed in the early 20th century, when members of the Russian imperial family became interested by chance in the church at Zarzma, and expressed a desire to restore the monument. A necessity thus arose for scholarly research, and it was decided to commission Georgian scholars to make investigations and publish their results together with Russian Byzantinists. Ekvtime Takaishvili pioneered the first publication of Georgian wall paintings, and in 1905 he published research on the paintings of the church in Zarzma.³ This research inspired action to preserve and restore other Georgian frescos, and in 1907 Ekvtime Takaishvili founded the Society of Georgian History and Ethnography which declared the need to make copies of frescos.⁴

During the following years Ekvtime Takaishvili organized expeditions with the participation of artists who included: A. Eisner, K. Kron, H. Hrinevsky, T. Kiune, G. Khmaladze, S. Poltoratsky, and A. Garibjanian. They were commissioned by the Society of Georgian History and Ethnography "to make copies".⁵ Also of their number was the young painter David Kakabadze who in 1912-1913 created copies of the frescos in the Svetitskhoveli church and in the church of St George in Nakuraleshi. These vivid and informative century-old copies of portraits of 17th century historical figures still captivate viewers with their style and the artists' ability to capture characteristic features of the subjects depicted.

In 1916 the Society of Georgian Artists was founded and its members immediately joined the initiative of the Society of Georgian History and Ethnography to copy frescos. The head of the Society of Georgian Artists was Dimitri Shevardnadze who had been educated in Germany and later became an outstanding public figure. The minutes of the proceedings of the administrative board reveal a decree, according to which both societies had to collaborate "to copy frescos that

2 Kondakov N., 1876, *Drevnyaya arkhitektura Gruzii*, (Ancient Georgian architecture) in *Drevnosti, Trudi Moskovskogo Arkheologicheskogo obshchestva*, Moscow, 260, (in Russian)

3 Takaishvili E., 1905, *Zarzmskiy monastyr, ego restavratsiya i freski, Arkheologicheskie ekskursii, raziskaniya i zametki* (The Monastery of Zarzma, its Restoration and Frescos, Archaeological Excursions, Researches and Notes), first publication, Tiflis, (in Russian)

4 Lomtatidze G., 1990, *Kartuli kulturis mematiene Ekvtime takaishvili* (Ekvtime Takaishvili, the Chronicler of Georgian Culture), Tbilisi, 72-73, (in Georgian)

5 Metreveli R., 1982, *Sakartvelos saistorio da saetnografiya sazogadoeba, istoriuli narkvebi* (The Society of Georgian History and Ethnography, a historical essay), Tbilisi, 52-54, (in Georgian)



XXVII. შალვა აბრამიშვილი (1903-1973). XX ს-ის 30-იანი წლები
Shalva Abramishvili (1903-1973). 1930s

were threatened with destruction by any unforeseen circumstances".⁶ In the summer of the same year, the Society of Georgian Artists conducted an expedition to Nabakhtevi to investigate and copy the wall paintings in the half ruined 15th century church. The choice was not random, having been recommended by Ivane Javakhishvili because a) the paintings were doomed to perish because of the damaged roof, b) the wall paintings depicted historical figures and c) the frescos were well dated, a fact which would provide a firm basis for further research. These three criteria were chosen in order to select monuments for study as stated by Ivane Javakhishvili in a speech to the Society of Georgian Artists. These criteria determined the future activities of the na-

tional research institutions.⁷

An expedition in the summer of 1916 included various public figures and artists: Dimitri Shevardnadze, Mose and Irakli Toidzes father and son, Lado Gudiashvili, Michael Chiaureli, George Eristavi and Shalva Kikodze. These painters worked with great en-



XXVIII. ლიდა დურნოვა (1885-1963).
XX ს-ის 30-იანი წლები
Lydia Durnovo (1885-1963). 1930s

thusiasm and were equally zealous and precise in making one-to-one or small-scale copies. Their professional attitude is revealed in the three copies made by Lado Gudiashvili (preserved in the private archive of Ekvtime Takaishvili [No. 432] in the National Centre for Manuscripts): "St George the Victorious", "Kutsna Amirejibi with his family members" and "King Alexander the Great". Dozens of copies from Nabakhtevi had begun to be prepared for the exhibition in November 1916; a request was sent to the Society of Georgian History and Ethnography to allow the inclusion of copies of frescos accumulated by the society over many years; similarly, "photographs of frescos and other antiquities [were] to be exhibited under the names of the Historical Ethnographic Society and the Society of Georgian Artists. Expenses and profits would be shared equally".⁸

The Temple of Glory, the largest gallery in the Tbilisi of the day, was chosen as the venue for the exhibition. It should be noted in passing that on the initiative of Dimitri Shevardnadze the building would later house

6 The Georgian National Museum, The Shalva Amiranashvili State Art Museum, the Memorial Fund (SEM KHM KHM P), p.1, 1916: 5; Džucova I., Kharatishvili N., 1999. Khelnatserta memuaruli gankofleba (The Memorial Department), in Sh. Amiranashvili Art Museum Narkvebi (Essays), 5, Tbilisi, 194, (in Georgian)

7 Javakhishvili I., 1966, Qartvel khelovanta gamgeobas _ moxseneba (Report to the Board of the Society of Georgian artists), *Dzeglis megobari*, 7, Tbilisi, 46-47, (in Georgian); Abesadze I., Gunia M., 2000, qartveli mkhatvrebis tsvlili 1917 tsis erovnuli martmadidebeli eklesiis avtokelalis agdgenis saqmishi (Georgian painters' contribution to the regaining of Autocephaly for the Georgian Orthodox Church in 1917), *The Questions of the History of Culture*, IX, Tbilisi State University, Tbilisi, 96-102 (in Georgian)

* SEM KHM KHM P, p.1, 1916, 1, 22



XXIX. ბორის შევიაკოვა (1908-1936).
XX ს. 20-იანი წლები
Boris Shevyakov (1908-1936). 1920s

rial that reflected the incorporation of the Caucasus into the Russian empire. The poet Titian Tabidze wrote: "Before, it was the temple of glory to our slavery, showing our torn flags, the broken sword of Shamil, the helmets snatched from Haji-Murat, surrounded by the cannon of the Russian empire and the cast-iron words of the seductive manifesto of Tsar Alexander I!"⁹

The exhibition of "Ancient Georgian Church Frescos" was opened at this venue on January 8, 1917 and it clearly had much greater significance than the popularization of the wall paintings of the Medieval Georgia. This was the first large scale public demonstration of national culture that enjoyed unprecedented interest. Ekvtime Takaishvili's speech, as well as reviews by public figures such as Irodion Songhulashvili and Geronti Kikodze, emphasized the exhibi-

tion's artistic significance, the problems of preservation, and the importance of Georgian frescos. It was noted that "this kind of exhibition was a novelty not only for our country and for Russia, but for the enlightened countries of Europe as well".¹⁰ The exhibition had more than 9000 visitors between January 8 and February 19, as documented by the number of tickets sold by the free passes for soldiers and poor students.¹¹ A catalogue was published, which bears witness to the significance of this cultural event, and which serves to this day as the only source that enables us to determine the names of the creators of some of the copies of frescos.¹² We should not forget that in the Soviet Union it was forbidden to mention the names of Dimitri Shevardnadze, who was executed in 1937, or Shalva Kikodze, who died in France in 1921. Fearing that the copies made by these artists would be destroyed by the authorities, the mu-

tion's artistic significance, the problems of preservation, and the importance of Georgian frescos. It was noted that "this kind of exhibition was a novelty not only for our country and for Russia, but for the enlightened countries of Europe as well".¹⁰ The exhibition had more than 9000 visitors between January 8 and February 19, as documented by the number of tickets sold by the free passes for soldiers and poor students.¹¹ A catalogue was published, which bears witness to the significance of this cultural event, and which serves to this day as the only source that enables us to determine the names of the creators of some of the copies of frescos.¹² We should not forget that in the Soviet Union it was forbidden to mention the names of Dimitri Shevardnadze, who was executed in 1937, or Shalva Kikodze, who died in France in 1921. Fearing that the copies made by these artists would be destroyed by the authorities, the mu-



XXX. ტატანა შევიაკოვა (1905-2000). XX ს. 60-იანი წლები
Tatiana Shevyakova (1905-2000). 1960s

⁹ Tabidze T., 1966, Lado Gudishvili, Tserilebi literaturasa da khelovne-baze (Lado Gudishvili, Letters on Literature and Art), 2, Tbilisi, 169, (in Georgian)

¹⁰ Freskebis gamofena (The exhibition of frescoes), newspaper *Sakhaliko Purtseli*, 1917: #767, 3; Skhirtladze Z., 1988, Qartuli freskis pirveli gamofena (The first exhibition of Georgian frescos), *sabchota khelovneba*, 1, Tbilisi, 111-117, (in Georgian)

¹¹ SEMKHMKHMP, p.1, 1917: 25

¹² Gamofena dzvelis kartulis saeklesio freskebis, katalogi (Exhibition Catalogue of Ancient Georgian Church Frescos, 1916-1917, (in Georgian)



XXXI. სოფიო მირზაშვილი (1906-1992) მცირეწლოვან ეჭთან, თენგიზ მირზაშვილთან ერთად. XX ს-ის 40-იანი წლები

Sophia Mirzashvili (1906-1992) with her son Tengiz Mirzashvili, 1940s

seum registers of the 1950s entered their copies of the frescos of Nabakhtevi, made in 1916, under the names of other artists.

Another major project of the two societies led by Ekvtime Takaishvili and Dimitri Shevardnadze was an expedition to the historic provinces of Tao, Tortum and

Ispiri Gorge, "to Muslim Georgia" as they put it.¹³ The result of this important expedition was an important publication by Ekvtime Takaishvili that was almost the only comprehensive source for Medieval Georgian culture for more than a half century.¹⁴ The richness of the material collected concerning these key monuments owed much to the high professional qualities and talent of the participants in the expedition. Drawings and architectural measurements had been made by Anatoli Kalgin and Dimitri Shevardnadze, who as Ekvtime Takaishvili stated, "exercised a great authority and was guided by deep patriotic feelings in his work during the expedition."¹⁵ The expedition had such an impact on young Ilya Zdanevich, that even when he became an acknowledged artist-designer in Paris and mingled among the most famous artists of the first half of the 20th century, he never stopped caring about the Georgian monuments of Tao-Klarjeti. His correspondence with Ekvtime Takaishvili in 1934 attests to interest was¹⁶ as does a speech he gave at the International Byzantine Congress.¹⁷ Michael Chiaureli, an artist and sculptor and later a famous film director, made plaster copies of the stone carvings of the Oshki Church. Among them is a copy of the 10th century relief of St Nino, which had perished in the 1990s, and which was the earliest known image of St Nino.

Among the unique material, collected and copied by the expedition, a prominent role was played by the copies of frescos made by Lado Gudishvili, that included some fragments and portraits of donors from the Oshki church, and a lost composition of the Entry into Jerusalem from the 11th century Khakhuli church. The painter managed to preserve for posterity the iconographic peculiarity of the scene. He had grasped the subtlety and spirituality of the images of Christ and his Disciples. These early wall paintings are rare examples of the classical period of what is known as the "artistic school of

¹³ SEMKMKHMP, p.1, 191: 29

¹⁴ Takaishvili E., 1952, *Arkheologicheskaya ekspeditsiya 1917-go goda v iuzhnie provintsi Gruzii (An Archaeological Expedition in 1917 in the Southern Provinces of Georgia)*, Tbilisi (in Russian)

¹⁵ Lomtadze G., 1990, 118-119

¹⁶ Kharatashvili N., 2004, *Muzeumis moamageni (Benefactors of the museum)*, in *Narkvevi of the Shalva Amiranashvili State Museum of Art*, 9, Tbilisi, 206-207 (in Georgian)

¹⁷ Geiro R., 2009, *Kavkasiuri motivi zdanevichis shemoqmedebashi (Caucasian motifs in the art of Ilya Zdanevich)*, in *Cyril and Ilya Zdanevich, Tbilisi, Georgian National Museum, Tbilisi*, 95 (in Georgian).

the Capital", renowned for their artistic refinement.

A new stage of research on the Georgian frescos began with expeditions to Davidgareji in the 1920s. Investigations carried out in the Mravalmta monastery complex at Davidgareji were of the utmost importance. In 1921 the monastery complex was visited by George Chubinashvili, the famous scholar and founder of the school of Georgian art history, and who later published his fundamental research on the basis of the materials gathered in Davidgareji. This was his *The Cave Monasteries of Davidgareji* that only appeared in 1948 and which included pencil drawings and exquisite watercolour paintings made by the famous Russian artist, Eugene Lansere who was both a participant in the expedition and a member of the artistic group known as "Mir Iskustva". These sketches recreate the charming artistic style and the colourful character of the frescos of the Davidgareji monastery churches and refectories.¹⁸

A second, larger, expedition to Davidgareji was held in 1929. The committee responsible for preparing a block-buster exhibition, "The Art of Ancient Georgia", in Germany in 1930, had decided to include copies of some of the best Georgian wall painting.¹⁹ This is why the expedition consisted not only of the scholars George Chubinashvili, Shalva Amiranashvili, young Niko Chubinashvili, and the architect Vladimir Tsilosani, but also many Georgian artists such as Ketevan Magalashvili, Valerian Sidamon-Eristavi, Shalva Abramishvili, Severian Maisashvili, as well as artists invited from Leningrad: Elene Sachavets-Fedorovich, Tatiana Scherbatovala-Shevyakova, and Boris Shevyakov.²⁰

The copies made in 1929 replicating the brilliant frescos of the 11th century had been created using a new technique and hence reproduced the frescos in the most precise and skillful way. Shalva Abramishvili, in his last year at the Tbilisi Academy of Fine Art and a favourite student of Eugene Lansere, now began what was to be a life-time's work dedicated to copying and preserv-



XXXII. მერი მიქელაძე-ბაგრატიონი (1897-1983). მედიტარია. ლოზანა. 1914-1916 წლები

Mary Mikeladze-Bagratioti (1897-1983), Lausanne, Switzerland, 1914-1916



XXXIII. მერი მიქელაძე-ბაგრატიონი. XX ს-ის 30-იანი წლები

Mary Mikeladze-Bagratioti, 1930s

¹⁸ Chubinashvili G., 1948, *Peshernie pamiatniki David-Gareji (Cave monuments of Davidgareji)*, Tbilisi, pls 1-30 (in Russian); Beridze V., 1993, *Qartuli khelovnebis institutis 50 tseli (50 years of the Institute of Georgian Art History)*, Tbilisi, 60, (in Georgian)

¹⁹ *Georgische Kunst: ihre Entwicklung vom 4th to 18th century Georgia, July-October* (catalogue of the exhibition: Art: its development from 4th to 18th century Georgia, July-October), 1930, Berlin, 22-26 (in German). The material connected with the exhibition of Georgian art held in Germany in 1930 was provided by Tamar Nutsubidze.

²⁰ Amiranashvili Sh., 1957, 15



XXXIV. შალვა ამირანაშვილი (1899-1975). XX ს-ის 20-იანი წლები
Shalva Amiranashvili (1899-1975), 1920s

oil paint or tempera on canvas, she would use tempera on specially primed paper. Employing this method required the copyist to replicate the entire process of making medieval frescos. In addition, any damage suffered by the fresco through the hand of man or simply through time had to be noted.²¹ The copy had to be true to the original appearance of a fresco at the moment of its creation. This method required special skills as well as tremendous patience and was immensely time-consuming. The copies of Georgian frescos of different periods created by Lidia Durnovo and her pupils Tatiana and Boris Shevyakov, Elena Sachavets-Fedorovich and

ing wall paintings. In fact he initiated a new approach to the concept of the conservation and restoration of frescos in Georgia. During 40 years Shalva Abramishvili rescued some of the most important monuments employing innovative methods that enabled the transfer of the unique mosaics of Tsromi church, and of the Bertubani and Nabakhtevi frescos, to the museum, artifacts that would otherwise have been lost for ever.²¹

This was also a period when the most prolific copyist Tatiana Shevyakova began work in this field. In her long professional life she had made a great contribution to research on Medieval Georgian wall paintings.

A new method of making copies of frescos had been established in the 1920s by Lidia Durnovo, a lecturer at the Leningrad (former Zubov) Institute of Art. She was an art historian and a skilled artist who devised a sophisticated technology for making facsimiles. In order to make her copies more closely resemble the texture of a fresco, she changed the material used. Instead of



XXXV. დიმიტრი გორდეევი და შალვა ამირანაშვილი XX ს-ის 50-იანი წლები

Dimitri Gordeev and Shalva Amiranashvili. 1950s

²¹ The information and photos relating to Shalva Abramishvili were supplied by his grandchild Magda Tsotskhalashvili.

22 Iosebidge D., Lidov A. 1985. *Srednevekovie freski Gruzii* (Medieval Georgian Frescos), *Catalogue of the Exhibition*, Moscow, 19-20 (in Russian); Shcherbakova-Shevyakova T., 2004, *Nereditsa*, Moscow, 20-30 (in Russian)



XXXVI ქართული ხელოვნების მკვლევრები დავითგარეჯში. მარცხნიდან: რენე შმერლინგი, ლიდა დურნოვო, სარა ბარნაველი, გიორგი ჩუბინაშვილი, რუსუდან მესიშავილი, თინათინ ვირსალაძე, უცნობი, გაიანე ალბეგაშვილი, ლევან რჩეულშვილი, ნელი ვოლსკაია. სხედან: ვახტანგ ცინცაძე და ნათელა ალადაშვილი. 1949 წ.

Georgian scholars in Davidgarej. Rene Schmerling, Lyda Durnovo, Sara Barnaveli, George Chubinashvili, Rusudan Mepisashvili, Tinatin Virsaladze, unknown, Gaiane Albegashvili, Levan Rcheulishvili, Neli Volskaya. Seated: Vakhtang Tsintsadze and Natela Aladashvili. 1949

Natalya Tolmachevskaya are especially valuable and are the most authentic and true to the originals.

Natalya Tolmachevskaya also published a book about Georgian frescos in 1930,²³ but her most valuable legacy is in the form of copies of the frescos of monuments in the now occupied region of Abkhazia. The most important of these are details of frescos of the Bedia monastery, copies of the portraits of the first king of the united Georgia, Bagrat III (975-1914) made in 1927, and the copy of the 14th century donors Duchess Marekhi and the Chief Bailiff George Dadiani with old Georgian inscriptions made in 1930. These copies, together with the high quality facsimiles of the same

donor portraits made in 1939 by Shalva Abramishvili and George Eristavi, are now kept in the National Museum. We learned in 2011 the distressing news that these frescos had been destroyed in situ; these copies are thus the only surviving images of some important historic figures.

On the initiative of Shalva Amiranashvili and the Georgian Geographic Society, Lidia Durnovo was invited to participate in the expedition of summer 1932 to investigate paintings in the Gelati monastery complex. She copied the 12th century mosaic of the Virgin and Child from the main apse of the major church.²⁴ She also met the young artist Sophia Mirzashvili who later

²³ Tolmachevskaya N., 1930, *Freski drevnei Gruzii (Frescos of ancient Georgia)*, Tiflis (in Russian)

²⁴ Amiranashvili Sh., 1957, 16



XXCVII. ნინო კიტოვანი და თამარ გაგოშიძე. ფრესკათა კაპეების გამოფენა ხელოვნების მუზეუმში. XX ს-ის 70-იანი წ-ის ბოლო – 80-იანი წ-ის დასაწყისი

Nino Kitovani and Tamar Gagoshidze. The exhibition of copies of frescos at the State Museum of Art, late 1970s- early 1980s

became her student.²⁵

Sophia Mirzashvili and Tatiana Shevyakova, who lived in Georgia from 1936, undertook the heavy burden of copying a great number of Georgian frescos; among them were the excellent frescos of the Svaneti school, the 11th century frescos painted by the royal artist Tevdore and by Mikel Maghlakeli in the Iprari, Lagurka, Nakipari and Matskhvarishi churches.

Portraits of historical figures and copies of this group of paintings are especially important for studying the history of Georgia. These copies of frescos were made in the 1920s and are now kept in the Simon Janashia Historical Museum and many of them constitute the only exact copies of the lost originals. In 1937-1941 Mary Mikeladze-Bagratioti joined the group and was active in copying frescos alongside the artists George Erista-

vi and Shalva Abramishvili. She had been educated in Paris and Lausanne, was a favourite student of Gigo Gabashvili, and had graduated from the newly founded Tbilisi Academy of Art in 1922. Her precise and subtle copies of the historical figures remain a major source for studying Georgian Medieval clothing.²⁶

Collecting and copying frescos remained a priority for the State Museum of Art. These activities were supervised by its longstanding head, Shalva Amiranashvili, an acknowledged scholar and an enthusiast of Georgian wall painting. As Tatiana Shevyakova used to joke, Shalva "Jasonovich" would spend on her most of the museum's frugal budget. The joke actually contains a grain of truth judging by the prolific work done by Tatiana Shevyakova: she managed to copy more than 500 square metres of Georgian wall paintings over 50

²⁵ Chikhladze N., 1989, *Saqartvelos SSR khelovnebis damsaxurebuli mogvatsis Sofio Mirzashviliis namushevarta katalogi* (Catalogue of the Work of the Distinguished Artist of the Georgian SSR Sophia Mirzashvili), Tbilisi, 5 (the photographic material was supplied by Manana Tavadze).

²⁶ Documentation and photographs relating to Mary Mikeladze-Bagratioti have been supplied by Nino and George Bagratioti.



XXXVIII. დირბის წმ. გიორგის ეკლესია. XII ს-ის დაღუპული ფრესკის ფრაგმენტი საკურთხელის კონქიდან. 2005 წ.
Church of St George, Dirbi, a fragment of the lost fresco from the apse, 2005



XXXIX. პიტუნთის მოზაიკის სარესტავრაციო პროცესი. გიორგი მინდორაშვილი, ლევან მინდორაშვილი. 2012 წ.

Restoring mosaics from Pitsunda, George Mindorashvili, Levan Mindorashvili, 2012



XL. ლომისის წმ. გიორგის ფრესკის სარესტავრაციო პროცესი. გიორგი მინდორაშვილი. 2013 წ.

Restoring the fresco of St George from the Lomisi church, George Mindorashvili, 2013



XLI. თამარ მეფის ფრესკის სარესტავრაციოდ გადატანის პროცესი. გიორგი გაგოშიძე, ვახტანგ ჯანაშია, დავით გაგოშიძე, ზურაბ მიქელაძე. 2011 წ.

Transferring the fresco of Queen Tamar for restoration, George Gagoshidze, Vakhtang Janashia, David Gagoshidze, Zurab Mikeladze, 2011



XLIII. ლაშა-გიორგის ფრესკის სარესტავრაციოდ გადატანის პროცესი. 2011 წ.
The process of transferring the fresco of Lasha-George for restoration, 2011



XLIII. ლომისის წმ. გიორგის ეკლესიის ფრესკის ფრაგმენტი. სარესტავრაციო პროცესი. 2013 წ.
Fragment of the fresco from the Church of St George of Lomisi, under restoration, 2013



XLIV. ჭალის კანკელის სარესტავრაციო პროცესი ვახტანგ ჯანაშია. 2010 წ.
The altar-screen from Chala being restored by Vakhtang Janashia, 2010

years.²⁷ She also created brilliant small-scale copies and drawings of the ornamental and decorative details of frescos.

²⁷ Burchuladze N., G. Gagoshidze, T. Gagoshidze, I. Iakobashvili, N. Kitovani, M. Kavtaradze, T. Kvariani., 1986, *Saqartvelos SSR khelovnebis damasaxurebuli magvatsis T. Shevyakovas namushevarta katalogi* (Catalogue of the Work of the Distinguished Artist of the Georgian SSR T. Seviakova), Tbilisi, 2 (in Georgian)

From the 1970s a new style of copying frescos was established by Adolf Avchinnikov, a conservator from Moscow. This method involved ignoring later surface blemishes in order to restore the initial image with colours based on intensive analysis and on research done on the frescos.²⁸ Tatiana Shevyakova also followed the

²⁸ Iosebidge D., Lidov A., 1985, 21



XLV. ჯაკ სულთანიანი, პელენ ევანსი, მიხეილ ნერეთელი, დენიელ კერშოუ, დავით ლორთქიფანიძე, გიორგი მინდორაშვილი, ნანა ბურჭულაძე, ნინო სიმონიშვილი, ნინო ჩიხლაძე, ვახტანგ ხოშტარია, ეკა გამყრელიძე. 2010 წ.

Jack Soultanian, Helen Evans, Michael Tsereteli, Daniel Kershaw, David Lordkipanidze, George Mindorashvili, Nana Burchuladze, Nino Simonishvili, Nino Chikhladze, Vakhtang Khoshtaria, Eka Gamkrelidze. 2010



XLVI. ნანა ბურჭულაძე, გიორგი მინდორაშვილი, ნინო სიმონიშვილი, ნინო ჩიხლაძე, ჯაკ სულთანიანი, პელენ ევანსი, დენიელ კერშოუ. 2010 წ.

Nana Burchuladze, George Mindorashvili, Nino Simonishvili, Nino Chikhladze, Jack Soultanian, Helen Evans, Daniel Kershaw, 2010

new method and produced several copies and reconstructions of wall paintings in the 1980s. These include impressive paintings of the early medieval period from Sabareebi in Davidgareji. The artistic effect was clearly more powerful thanks to the "clean" surface, entirely devoid of later scratches and damage. The reconstruction itself was, however, somewhat debatable and for this reason Tatiana Shevyakova remained loyal to the old ways of making facsimiles, which may have been more time-consuming, but was a more reliable method.

There was another way in which the museum was involved in rescuing frescos. At the beginning of the 1930s Dimitri Shevardnadze began the project whereby a complete transfer to the museum was made of the threatened remains of the 7th century mosaics of the apse of the Tsromi church of the Ascension.²⁹ In addition, part of the frescos from the Nabakhtevi church of the Virgin Mary were also transferred with the participation of Shalva Abramishvili and Severian Maisashvili.³⁰ In the 1960s the architectural conservators Otar Tortladze and Nugzar Alkhazashvili had been monitoring the condition of the partially ruined domed main church of the Bertubani monastic complex in Davidgareji. Investigations carried out in 1965-66 convinced Nugzar Alkhazashvili, the head of the State Committee for Preservation of Davidgareji, that action had to be taken and so in 1971 he organized an expedition to remove and transfer the most vulnerable frescos. This expedition was led by Nugzar Alkhazashvili and included the architectural conservators Temur Abramishvili and the aforementioned Shalva Abramishvili, the experienced restorer of wall paintings.³¹ Thanks to their brave decision and professionalism, they succeeded in transferring the most important wall paintings depicting Queen Tamar and her son King George-Lasha to the State Museum of Art. For many years Karlo Bakuradze and Teimuraz Todua worked on the project of conserving and stabilizing the original wall paintings transferred from Bertubani. It should be noted too that Teimuraz Todua played a major role in transferring and displaying 5th-6th century mosaics found in the 1950s by the archaeological expedition of the Institute of Georgian History in Pitsunda,

Abkhazia.³² These important monuments of Georgian culture were skillfully installed in the museum in 1966 and remain as the highlights of the museum display.

In November 1996 the Laboratory for the Recording of Art Monuments and the expedition of the Research Centre for Gareji discovered an ancient cave complex called the "Tetri Uدابno" (White Desert), some 14 km from the Lavra of Davidgareji on the southern slope of the upper part of the massive white rock. The expedition narrowly succeeded in rescuing the half-ruined apse of the church, which was riddled with dangerous cracks. The apse had unique wall paintings dating to the 7th-8th century: a Cross in a Mandorla, surrounded by the palm trees of Paradise and a composition of the Presentation in the Temple below.³³ Under the auspices of an INTAS project, operating in Georgia between 1997 and 1999, the frescos were removed and transferred to the museum in December 1999-January 2000.³⁴ The frescos were rehabilitated and conserved between October 2007 and April 2008 with the support of the United States Ambassador's fund for Cultural Preservation, and facilitated by the Georgian National Museum.³⁵

Zaza Skhirtladze, the experienced scholar of Georgian Medieval wall paintings, led the project to rescue this unique monument all the way from its discovery to its eventual installation in the Museum. The first stage of removing the wall paintings was completed by him and a team of conservators lead by Merab Buchukuri; rehabilitation and conservation work on the removed fragments was carried out under the guidance of Amiran Goglidze.

The necessity of removing and rehousing fragments of wall paintings in a museum became the challenge of our time. One reason for the need for action could be the attitude of clergy and their parishioners who of-

²⁹ Shervashidze L., 1980, *Srednevekovia monumantalhaia jhivopis v Abkhazii (Medieval Monumental Paintings of Abkhazia)*, Tbilisi, 8 (in Russian).

³⁰ Skhirtladze Z., 2000, Newly Discovered early Paintings in Gareja Desert, in: A. Eastmond (ed.), *Eastern Approaches to Byzantium*, Aldershot, 149-167; Skhirtladze Z., 2008, *Adreuli shua saukuneebis qartuli kedlis mkhatvra-ba. Telovani's Jvapatiosani (Early Medieval Georgian Wall Paintings from the Church of the Holy Cross in Telovani)*, Tbilisi, 114-117 (in Georgian).

³¹ Buchukuri M., 2001, *Garejis freskebis restavratsia: shedegebi da perspektivebi (Restoration of Frescos of Gareji: results and prospects)*, in *Monastic Life in the Desert: Gareji and Eastern Christendom*, Tbilisi, 259-262, pls 5-12 (in Georgian).

³² Skhirtladze Z., 2008, *Frescos of Tetri Uدابno, the 7th-8th century paintings removed from an early medieval monastery in Gareji desert: the urgent work of preservation and rehabilitation (October 2007- April 2008 (pamphlet)*, Tbilisi.

²⁹ Smirnov Y., 1935, *Tsromskaia mozaika (Tsromi mosaics)*, Tiflis, VI (in Russian).

³⁰ Lortkipanidze I., 1973, *Nabakhtevi mxatvra (Paintings of Nabakhtevi)*, Tbilisi, 8 (in Georgian).

³¹ The information was supplied by Nugzar Alkhazashvili.



XLVII. გამოფენის „ძველი საქართველოს მონუმენტური მხატვრობა და მისი მოამაგენის“ მომზადება და მასში მონაწილე რესტავრატორები: ნინო ბურდული, ნინო მერაბიშვილი, თეა კველავილი. 2013 წ.

Preparing the exhibition "Old Georgian Monumental Painting and its Guardians", the conservators: Nino Burduli, Nino Merabishvili, Tea Kvelashvili. 2013

ten perceive the ancient damaged fragments as somewhat irrelevant and unrelated to liturgical activities in functioning churches and monasteries. In their view such fragments no longer carry a sacred iconic meaning, with the result that they might be neglected which could result in neglect and even obliteration. It is desirable to have a coherent policy to deal with the problem and to define a unified approach for the preservation of wall paintings in order to avoid unforgivable delays in taking action, resulting in a complete loss of frescos. We experienced the consequences of such delays when the 12th-13th century wall paintings in the church of Virgin Mary from Kabeni of Kanchaeti, in the church of St George from Dirbi, and many more were lost.

The young generation of conservators: Vakhtang Janashia, Zurab Mikeladze, George Gagoshidze, Teimuraz Gotsadze, under the leadership of David Gagoshidze and George Mindorashvili worked tirelessly between 2010 and 2013 to clean and preserve the copies kept in the Department of Monumental Paintings in the Shalva Amiranashvili State Museum of Art. Work between 2010 and 2011 was carried out under a joint project of the Georgian National Museum and the New York Metropolitan Museum entitled "Tradition and transformation, the reinstallation of the galleries of Medieval Georgian art". The project was supported by UNESCO and supervised by Nino Simonishvili as well as by the leading experts of the Metropolitan Museum. With the advice and guidance of the curator of their Medieval collections Helen

Evans, the conservator Jack Soultanian and the designer Daniel Kershaw, curators were able to create a display which is well suited to the gallery space and to exhibit it in a modern way: the mosaic panels of the Pitsunda church, the royal portraits of Tamar and George-Lasha from Bertubani, paintings on the altar-screen of the church of St George in Chala, and many others. It was the part of exactly these exhibits that, along with the selected specimens of fine arts and unique objects of the National Centre of Manuscripts were displayed on the impressive exhibition "Treasury of Middle Ages" (coordinator Salome Guruli) held in 2016.

The unique collection of Georgian monumental painting that has survived to our time and which is housed in the National Museum was created by several generations of artist-copyists: Maria Scheibler, Nunu Nakhutsrishvili, Gogi Khutsishvili, Otar Sulava, Karlo Bakuradze, Luka Khitarishvili, Levan Tsutskiridze, Kakhi Todua, Nino Kitovani, and Tamar Gagoshidze. The way these artistic copies are displayed is the result of long and tireless activity on the part of many conservators, among whom are those who worked on the current exhibition: Nino Burduli, Nino Merabishvili, Tea Kvelashvili, and George Mindorashvili, who have impressively continued the work of the outstanding specialists who dedicated their lives to the preservation of Georgian monumental painting. Their activities may seem humble and modest to the general public, but without their efforts who knows how much poorer our cultural heritage would have been.

კატალოგი

CATALOGUE



1. „შადრევანი წყლისა ცხ-
ოლისა“. V-VI სს. ტაძრის სან-
ათლავის იატაკი. ბიჭვინთა,
აფხაზეთის ოკუპირებული
რეგიონი. დედანი. ბუნებრივი
ქვის მონაიკური კენჭები.
171×98 სმ, სხსმ/შშ 559

“Life-giving fountain”, 5th-6th centu-
ries, floor of the church baptistery,
Pitsunda, the occupied region of
Abkhazia (West Georgia), original,
mosaic of natural stone pebbles.
171×98 cm, SKHSM/MM 559

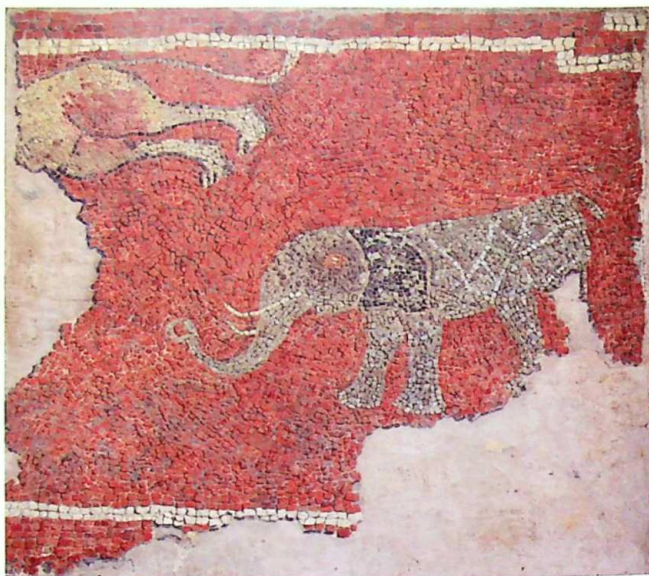
2. ტრიტონი და თევზები. V-VI
სს. საერო ნაგებობის მონ-
აიკური იატაკი. ბიჭვინთა,
აფხაზეთის ოკუპირებული
რეგიონი. ნახუცრიშვილის
ასლი. 1962 წ. ქაღალდი, ტემ-
პერა. 228×150 სმ, სხსმ/შშ 539 ▶

Triton and fishes, 5th-6th cen-
turies, mosaic floor of a civic
building. *Pitsunda*, the occu-
pied region of Abkhazia (West
Georgia), copy by N. Nakhuts-
rishvili, 1962, paper, tempera.
228×150 cm, SKHSM/MM 539

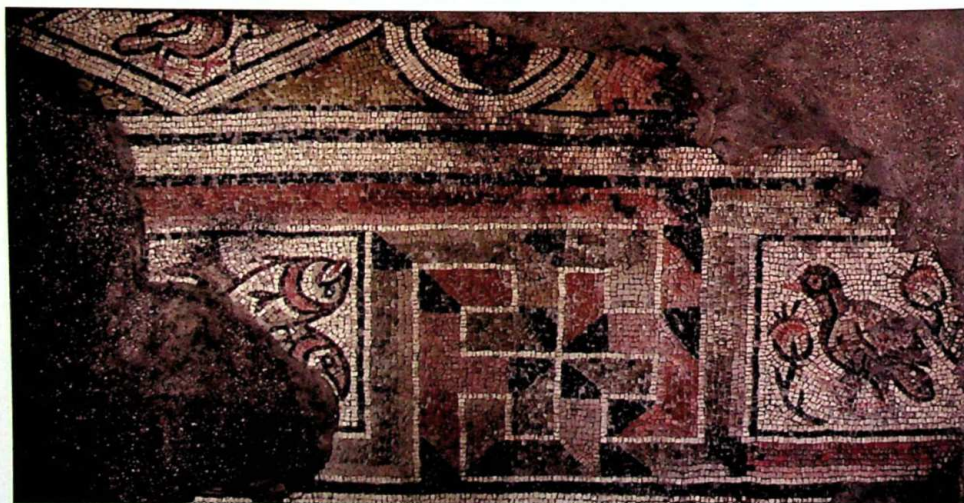




3. დეკორატიული მოტივი მტრედითა და ლარ-ნაკით. V-VI სს. ტაძრის იატაკი. ბიჭვინთა, აფხაზეთის ოკუპირებული რეგიონი. დედანი. ბუნებრივი ქვის მოზაიკური კენჭები. 196x93 სმ, სსსმ/მმ 438
Decorative motif with a dove and a jug, 5th-6th centuries, floor of the church, *Pitsunda*, the occupied region of Abkhazia (West Georgia), original, mosaic of natural stone pebbles. 196x93 cm, SKHSM/MM 438



4. სპილო და ლომი არენაზე. V-VI სს. საერო ნაგებობის მოზაიკური იატაკი. ბიჭვინთა, აფხაზეთის ოკუპირებული რეგიონი. ნ. ნახუცრიშვილის ასლი. 1962 წ. ქალაქ-დი, ტემპერა. 196x185 სმ, სსსმ/მმ 540
Elephant and lion in the arena, 5th-6th centuries, mosaic floor of a civic building, *Pitsunda*, the occupied region of Abkhazia (West Georgia). Copy by N. Nakhutsrishvili, 1962. Paper, tempera. 185x196 cm, SKHSM/MM 540

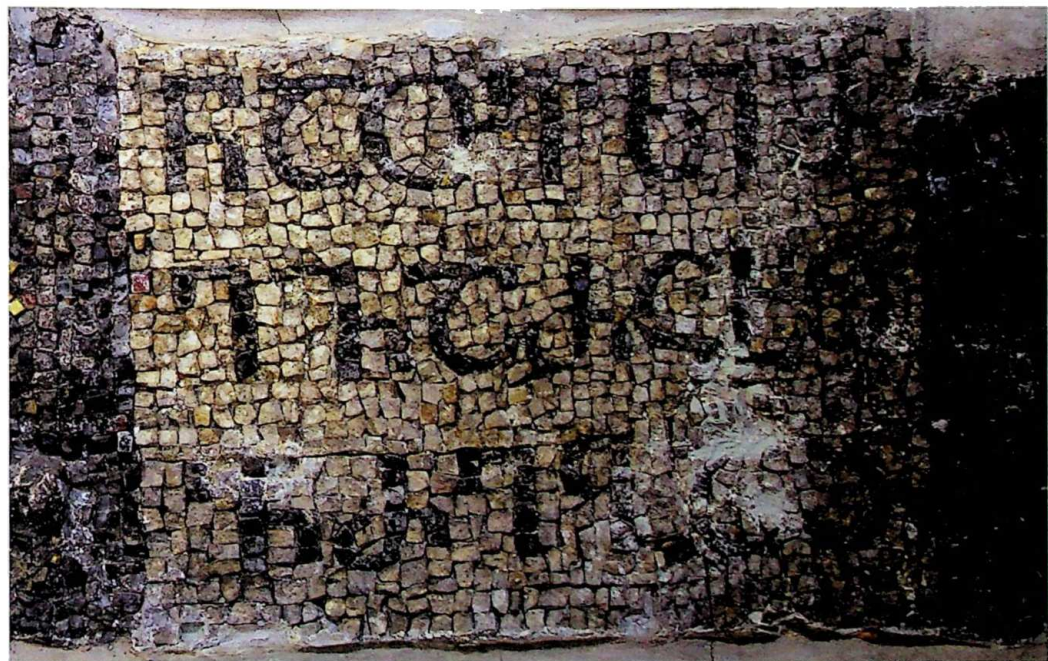


5. დეკორატიული მოტივი თევზებითა და ჩიტებით. V-VI სს. ტაძრის სანათლავის იატაკი. ბიჭვინთა, აფხაზეთის ოკუპირებული რეგიონი. დედანი. ბუნებრივი ქვის მოზაიკური კენჭები. 153x98 სმ, სსსმ/მმ 463
Decorative motif with the birds and the fishes, 5th-6th centuries, floor of the church baptistery, *Pitsunda*, the occupied region of Abkhazia (West Georgia), original, mosaic of natural stone pebbles. 153x98 cm, SKHSM/MM 463



6. მაცხოვრის გაშლილი გრაგნილის ასომთავრული წარწერის ფრაგმენტი. VII ს-ის 30-იანი წწ. საკურთხეველის კონქი, ამაღლების ეკლესია. წრომი, ქართლი. დედანი. ბუნებრივი ქვის მოზაიკური კენჭები და სმალტა. 42x92,5 სმ. სხსმ/შმ 2

Open scroll of Our Saviour with the Asomtavruli inscription, the 630s, from the apse of the church of the Ascension, Tsromi, Kartli, (East Georgia), original, mosaic of natural stone pebbles and smalte. 42x92.5 cm, SKH5M/MM 2



7. მაცხოვრის გაშლილი გრაგნილის ასომთავრული წარწერის ფრაგმენტი (დეტალი). VII ს-ის 30-იანი წწ. საკურთხეველის კონქი, ამაღლების ეკლესია. წრომი, ქართლი. დედანი. ბუნებრივი ქვის მოზაიკური კენჭები და სმალტა. 42x92,5 სმ. სხსმ/შმ 2

Open scroll of Our Saviour with the Asomtavruli inscription (detail), the 630s, from the apse of the church of the Ascension, Tsromi, Kartli, (East Georgia), original, mosaic of natural stone pebbles and smalte. 42x92.5 cm, SKH5M/MM 2



8. მცენარეული ორნამენტული მოტივი. VII ს.-ის 30-იანი წწ. საკურთხეველის კონქი, ამაღლების ეკლესია, წრომი, ქართლი. დედანი. ბუნებრივი ქვის მოზაიკური კენჭები და სმალტა. 70x117 სმ, სხსმ/მმ 4

Floral motif, the 630s, from the apse of the church of the Ascension, *Tsromi*, Kartli, (East Georgia), original, mosaic of natural stones and smalte. 70x117 cm, SKHSM/MM 4



9. ჯვრის გამოსახულება. 864 წ. კანკელი, წმ. გიორგის ეკლესია. ქსნის არმაზი. ცხინვალის ოკუპირებული რეგიონი. ტ. შევიაკოვას ასლი. 1956 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 60x40 სმ. სხსმ/მმ 66

Cross painted on the chancel-barrier, 864, church of St. George, *Armazi of Ksani*, the Tskhinvali occupied region (East Georgia), copy by T. Shevyakova, 1956, paper, tempera. 60x40 cm, SKHSM/MM 66

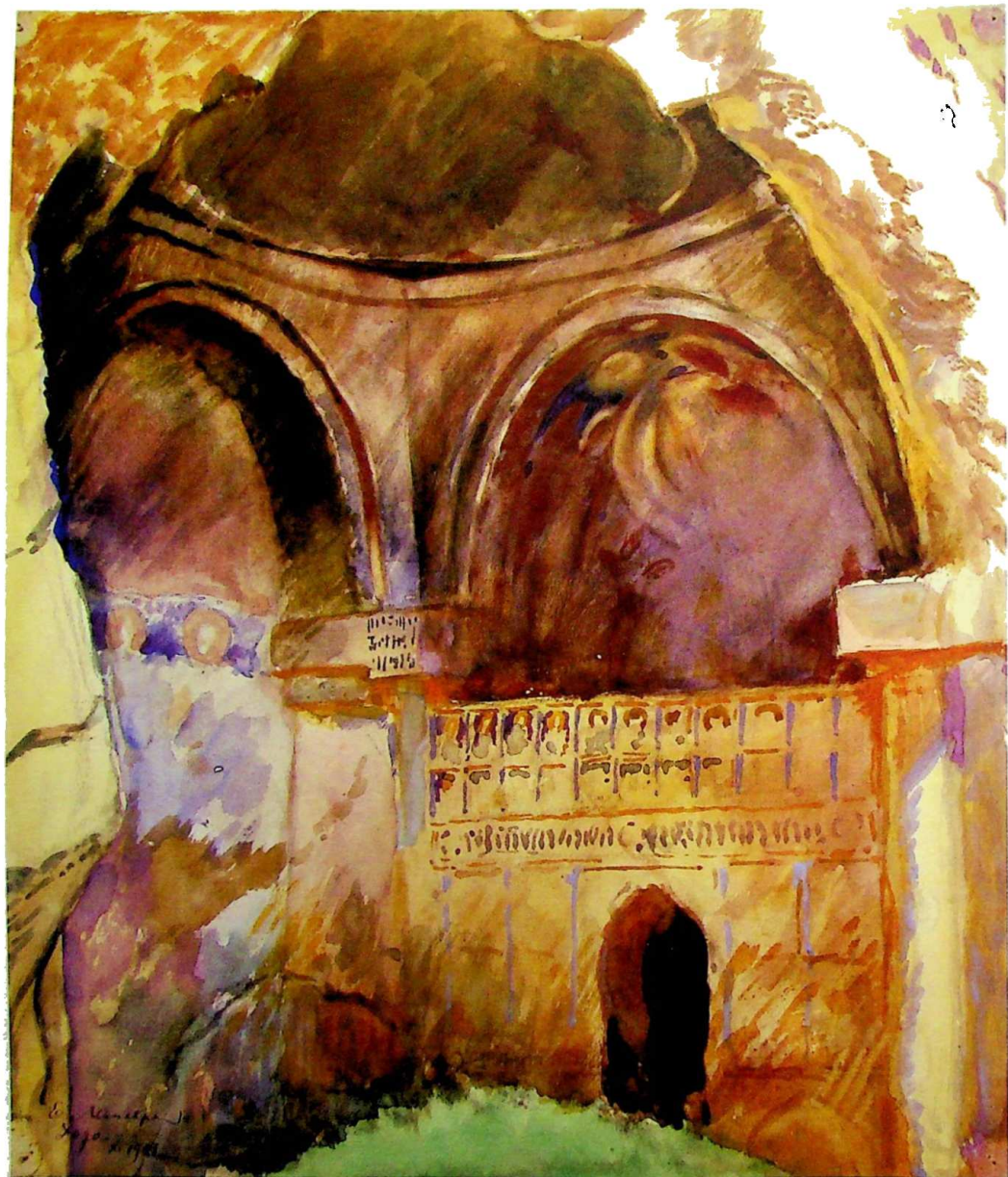
10. ლეთისმშობლის გამოსახულება „მირქმის“ სცენიდან. VII-VIII სს. საკურთხეველი, თეთრი უდაბნოს გამოქვაბული მონასტერი. დავითგარეჯი, კახეთი. დედანი. ბათქაში, ტემპერა. 126x63 სმ, სემ.

The Virgin Mary from the scene of the Presentation of Christ in the Temple. 7th-8th centuries, from an altar of the rock-cut monastery at *Tetri Udabno, Davidgareji*, Kakheti (East Georgia), original, plaster, tempera. 126x63 cm, SEM



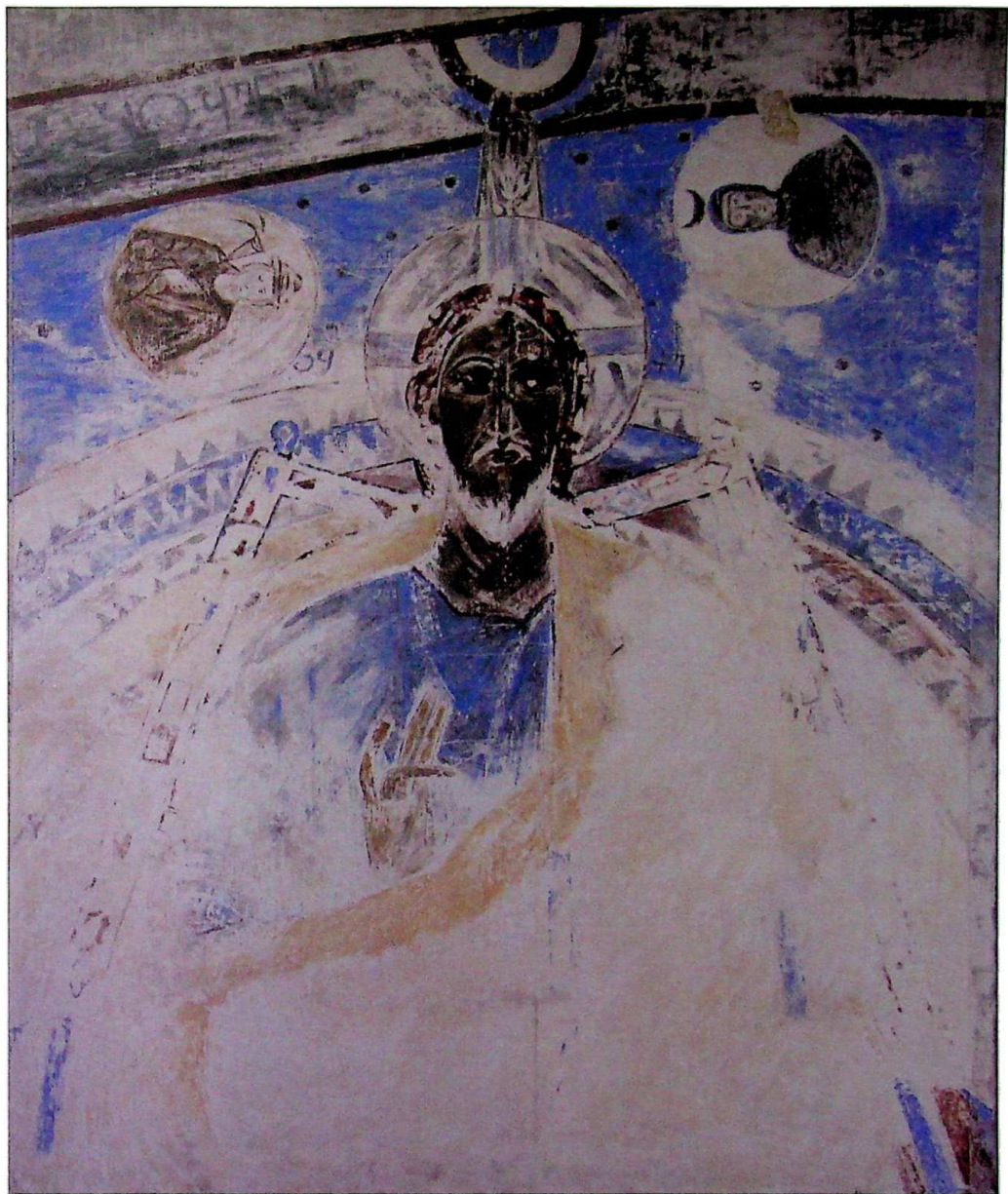
11. ჯვრის გამოსახულება. 864 წ. კანკელი, ნმ. გიორგის ეკლესია. ქსნის არმაზი. ცხინვალის ოკუპირებული რეგიონი. ტ. შევიაკოვას ასლი. 1956 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 60x40 სმ, სხსმ/მმ 67

Cross painted on the chancel-barrier, 864, church of St. George, *Armazi of Ksani*, the Tskhinvali occupied region (East Georgia), copy by T. Shevyakova, 1956, paper, tempera. 60x40 cm, SKHSM/MM 67



12. გუმბათიანი ეკლესიის ინტერიერი. დოდოს რქა, დავითგარეჯი, კახეთი. ე. ლანსერეს ჩანახატი. 1921 წ. ქაღალდი, აკვარელი. 35x28 სმ, სსსმ/88 587

Interior of the domed church, *Dodos Rqa, Davidgareji, Kakheti* (East Georgia), drawing by E. Lansere, 1921, watercolour on paper. 35x28 cm, SKHSM/MM 587



13. მაცხოვარი მზისა და მთვარის პერსონიფიკაციებით „უფლის დიდების“ კომპოზიციიდან. IX-X სს. საკურთხეულის კონქი. დოდოს რქა, დაუთვარეუი, კახეთი. ლ. ცუცქორიძის ასლი. 1958 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 160x260 სმ, სხსმ/მმ 129
 Our Saviour with personifications of the sun and moon from the scene of the Glory of Christ. 9th-10th centuries, from the apse of Dodos Rqa, Davidgareji, Kakheti (East Georgia), copy by L. Tsutskindze. 1958, paper, tempera. 260x160 cm, SKHSM/MM 129



14. მთავარანგელოზი და ოთხხატეული „უფლის დიდების“ კომპოზიციიდან. IX-X სს. საკურთხევის კონქი. დოდოს რქა, დაეთგარეჯი, კახეთი, ტ. შვეიაკოვას ასლი. 1958 წ. ქაღალდი. ტემპერა. 186x209 სმ, სხსმ/მმ 131

Archangel and tetramorph from the scene of the Glory of Christ, 9th-10th centuries, from the apse of *Dodos Rqa, Davidgareji*, Kakheti (East Georgia), copy by T. Shevyakova, 1958, paper, tempera. 209x186 cm, SKHSM/MM 131



15. ფრავმენტი წმ. გიორგის გამოსახულებით. IX-X სს. ეკლესიის ჩრდილოეთი კედელი. დოდოს რქა, დაეთგარეჯი, კახეთი. გ. აბრამიშვილის ასლი. XX ს-ის 50-იანი წწ. ქაღალდი, ტემპერა. 60x85 სმ, სხსმ/მმ 133

St. George, detail, 9th-10th centuries, north wall of the church, *Dodos Rqa, Davidgareji*, Kakheti (East Georgia), copy by G. Abramishvili, 1950s, paper, tempera. 60x85 cm, SKHSM/MM 133

16. მაცხოვარი „ვედრების“ კომპოზიციიდან. X ს. ლუთისმშობლის ეკლესიის სადიაკენე. უდაბნო, დავითგარეჯი, კახეთი. ბ. შევიაკოვის ასლი, 1929 წ. ქაღალდი, ტემპერა, 241x148 სმ. სხსმ/მმ 186

Our Saviour from the Deesis scene, 10th century, from the pastophorium of the Church of the Virgin Mary, *Udabno, Davidgareji*, Kakheti (East Georgia), copy by B. Shevyakov, 1929, paper, tempera. 241x148 cm, SKHSM/MM 186





17. მთავარანგელოზი მიქაელ და ქერობისი „ეფელის დიდების“ კომპოზიციიდან. IX ს. მე-5 ეკლესიის საკურთხეველს კონკი. საბერეები, დაეთგარეჯი, კახეთი. თ. გაგოშიძისა და ნ. კიტოვანის ასლი. 1977 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 298,5x158 სმ, ს.მ 16-2007/4

Archangel Michael and Cherubim from the scene of the Glory of Christ, 9th century, the apse painting of the church #5, monastery of Sabereebi, Davidgareji, Kakheti (East Georgia), copy by T. Gagoshidze and N. Kitovani, 1977, paper, tempera. 298 x 158 cm, SSM 16-2007/4



18. მთავარანგელოზი გაბრიელ, ქერობინი და დიაკვანი „უფლის დიდების“ კომპოზიციიდან. IX ს. მე-5 ეკლესიის საკურთხევის კონქი. საბერეები, დავითგარეჯი, კახეთი. ტ. შევიაკოვას ასლი, 1977 წ. ქალაქი, ტემპერა. 320x220 სმ, სსმ 16-2007/5

Archangel Gabriel, Cherubim and a Deacon from the scene of the Glory of Christ, 9th century, the apse painting of the church #5, monastery of Sabereebi, Davidgareji, Kakheti (East Georgia), copy by T. Shevyakova, 1977, paper, tempera. 320 x 220 cm, SSM 16-2007/5

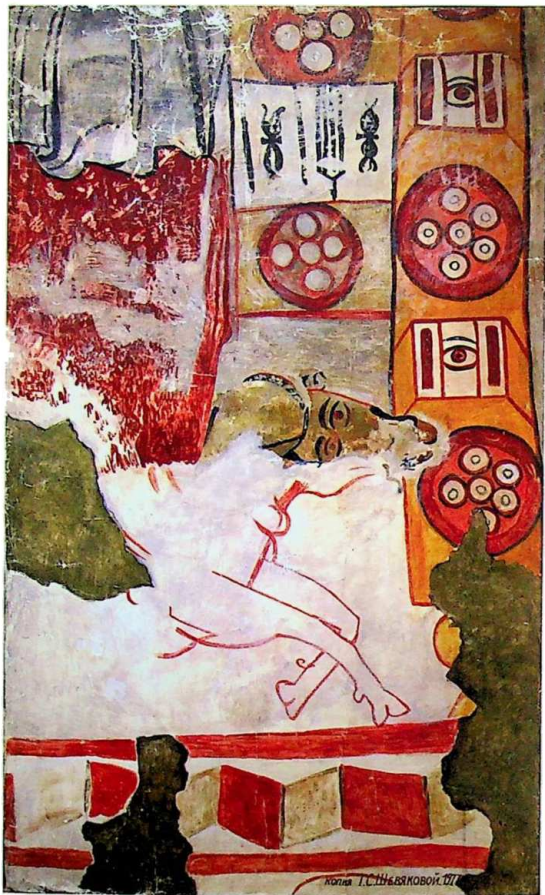


19. ლომის გამოსახულება „უფლის დიდების“ კომპოზიციიდან. IX ს. მე-5 ეკლესიის საკურთხეველის კონქი, საბერეგები, დავითგარეჯი, კახეთი. ტ. შვეიაკოვას ასლი, 1977 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 86x64,5 სმ, სსმ 16-2007/2

Image of Lion from a scene of the Glory of Christ, 9th century, the apse painting of the church #5, monastery of Sabereebi, Davidgareji, Kakheti (East Georgia), copy by T. Shevyakova, 1977, paper, tempera, 86 x 64.5 cm, SSM 16-2007/2

20. ხარის გამოსახულება „უფლის დიდების“ კომპოზიციიდან. IX ს. მე-5 ეკლესიის საკურთხეველის კონქი, საბერეგები, დავითგარეჯი, კახეთი. ტ. შვეიაკოვას ასლი, 1977 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 142x81 სმ, სსმ 16-2007/3

Image of bull from a scene of the Glory of Christ, 9th century, the apse painting of the church #5, monastery of Sabereebi, Davidgareji, Kakheti (East Georgia), copy by T. Shevyakova, 1977, paper, tempera, 142 x 81 cm, SSM 16-2007/3



21. ჯვარცმა. IX ს. მე-6 ეკლესიის ჩრდილოეთი მკლავი. საბერეგები, დავითგარეჯი, კახეთი. ტ. შვეიაკოვას ასლი, 1977 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 112x211 სმ, სსმ 16-2007/6

Crucifixion. 9th century, northern wall of the Church #6, monastery of Sabereebi, Davidgareji, Kakheti (East Georgia), copy by T. Shevyakova, 1977, paper, tempera, 112 x 211 cm, SSM 16-2007/6





22. ჯვარცმა. IX ს. სამლოცველო მე-5 ეკლესიის სამხრეთით. საბერეები, დავითგარეჯი, კახეთი. ტ. შევიაკოვას ასლი, 1977 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 135×147 სმ, სსმ 16-2007/1

Crucifixion, 9th century, southern chapel of the Church #5, monastery of *Sabereebi, Davidgareji*, Kakheti (East Georgia), copy by T. Shevyakova, 1977, paper, tempera. 135×147 cm, SSM 16-2007/1



23. ლეკისმძიმდლის მიძინება (დეტალი). X ს. ჯგრა-
ვის ეკლესია. იფხი, სვანეთი. ტ. შევიაკოვას ასლი.
1959 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 84x60 სმ, სხსმ/მმ 32

Dormition of the Virgin Mary (detail). 10th century, church
of St. George, *Ipkhi*, Svaneti (West Georgia), copy by T.
Shevyakova, 1959, paper, tempera. 84x60 cm, SKHSM/
MM 32



24. ორნამენტული მოტივი. XI ს. მცირე სამლოცვე-
ლო იოანე ნათლისმცემლის შობის ეკლესიიდან აღ-
მოსაველეთით. ნათლისმცემელი, დავითგარეჯი,
კახეთი. ტ. შევიაკოვას შემცირებული ასლი. 1953
წ. ქაღალდი, ტემპერა. 17,3x13,7 სმ, სხსმ/მმ 240-16

Ornamental motif, 11th century, the small chapel on the
east side of the church of the Nativity of St. John the
Baptist, *Natlismtseveli*, *Davidgareji*, Kakheti (East Geo-
rgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1953, paper, tem-
pera. 17.3x13.7 cm, SKHSM/MM 240-16

25. ორნამენტული მოტივი. XI ს.-ის დასაწყისი. იოანე ნათლისმცემლის შობის ეკლესია. ნათლისმცემელი, დავით-გარეჯი, კახეთი. ტ. მეფიაკოვას შემცირებული ასლი. 1953 წ. ქალაქი, ტემპერა. 16,5×12,3 სმ, სხსმ/მმ 240-14

Ornamental motif, early 11th century, the church of the Nativity of St. John the Baptist, *Natlismtsemeli, Davidgareji*, Kakheti (East Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1953, paper, tempera. 16.5×12.3 cm, SKHSM/MM 240-14



26. ორნამენტული მოტივი. X ს. სატრაპეზო. უდაბნოს მონასტერი, დავითგარეჯი, კახეთი. ტ. მეფიაკოვას შემცირებული ასლი. 1953 წ. ქალაქი, ტემპერა. 17×13,5 სმ, სხსმ/მმ 240-9

Ornamental motif, 10th century, refectory of the *Udabno* Monastery, *Davidgareji*, Kakheti (East Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1953, paper, tempera. 17 x 13.5 cm, SKHSM/MM 240-9







28. მთავარანგელოზი „ლეთისმშობლის ღიღების“ კომპოზიციიდან. X ს. მცირე სამლოცველო მე-8 ეკლესიის სამხრეთით. საბერეების მონასტერი, დავითგარეჯი, კახეთი. ასლი-რეკონსტრუქცია ტ. შევიაკოვასი. 1981 წ. ქალაქი, ტემპერა. 118x82 სმ, სხსმ/მმ 564
Archangel from the scene of the Glory of the Mother of God, 10th century, minor chapel of the church #8, monastery of *Sabereebi, Davidgareji*, Kakheti (East Georgia), copy-reconstruction by T. Shevyakova, 1981, paper, tempera. 118x82 cm, SKHSM/MM 564



29. მთავარანგელოზი „ლეთისმშობლის ღიღების“ კომპოზიციიდან. X ს. მცირე სამლოცველო მე-8 ეკლესიის სამხრეთით. საბერეების მონასტერი, დავითგარეჯი, კახეთი. ასლი-რეკონსტრუქცია ტ. შევიაკოვასი. 1981 წ. ქალაქი, ტემპერა. 118x82 სმ, სხსმ/მმ 565
Archangel from the scene of the Glory of the Mother of God, 10th century, minor chapel of the church #8, monastery of *Sabereebi, Davidgareji*, Kakheti (East Georgia), copy-reconstruction by T. Shevyakova, 1981, paper, tempera. 118x82 cm, SKHSM/MM 565

27. მოალერსე ჩვილადი ლეთისმშობელი (ელეუსა) „ლეთისმშობლის ღიღების“ კომპოზიციიდან. X ს. მცირე სამლოცველო მე-8 ეკლესიის სამხრეთით. საბერეების მონასტერი, დავითგარეჯი, კახეთი. ტ. შევიაკოვას ასლი-რეკონსტრუქცია. 1981 წ. ქალაქი, ტემპერა. 170x137 სმ, სხსმ/მმ 563

The Virgin of Tenderness (Eleousa) from the scene of the Glory of the Mother of God, 10th century, minor chapel of the church #8, monastery of *Sabereebi, Davidgareji*, Kakheti (East Georgia), copy-reconstruction by T. Shevyakova, 1981, paper, tempera. 170x137 cm, SKHSM/MM 563



31. ნმ. მადრიანე. X ს. მაცხოვრის ეკლესია. წირქოლი, ცხინვალის ოკუპირებული რეგიონი. ტ. შევიაკოვას ასლი. 1956 წ. ქალაქი, ტემპერა. 90x63 სმ, სხსმ/მმ 74. დედანი დაღუპულია.

St. Maurin, 10th century, Church of Our Saviour, *Tsirqli*, the Tskhinvali occupied region (East Georgia), copy by T. Shevyakova, 1956, paper, tempera. 90x63 cm, SKHSM/MM 74. The original has not survived.

30. მცენარეული ორნამენტი. X ს. მაცხოვრის ეკლესია. წირქოლი, ცხინვალის ოკუპირებული რეგიონი. ტ. შევიაკოვას ასლი. 1956 წ. ქალაქი, ტემპერა. 140x44 სმ, სხსმ/მმ 72. დედანი დაღუპულია.

Floral motif, 10th century, Church of Our Saviour, *Tsirqli*, the Tskhinvali occupied region (East Georgia), copy by T. Shevyakova, 1956, paper, tempera. 140x44 cm, SKHSM/MM 72. The original has not survived.



32. უცნობი წმ. დედა. X ს. შატავის ეკლესია. წიკლო, ცხინვალის ოკუპირებული რეგიონი. ტ. შევიაკოვას ასლი. 1956 წ. ქალაქი, ტემპერა. 104x68 სმ, სხსმ/მმ 73. დედანი დაღუპულია.
Unidentified female saint. 10th century, Church of Our Saviour, *Tsirqoli*, the Tskhinvali occupied region (East Georgia), copy by T. Shevyakova, 1956, paper, tempera. 104x68 cm, SKHSM/MM 73. The original has not survived.



33. მცენარეული ორნამენტი. X ს. შატავის ეკლესია. წიკლო, ცხინვალის ოკუპირებული რეგიონი. ტ. შევიაკოვას ასლი. 1956 წ. ქალაქი, ტემპერა. 84x59 სმ, სხსმ/მმ 71. დედანი დაღუპულია.
Floral ornament, 10th century, Church of Our Saviour, *Tsirqoli*, the Tskhinvali occupied region (East Georgia), copy by T. Shevyakova, 1956, paper, tempera. 84x59 cm, SKHSM/MM 71. The original has not survived.



34. 68. წინასწარმეტყველი ზაქარია. X-XI სს. მიჯნა. საღიაკენე, ლეთისმშობლის მიძინების ეკლესია. ლიხნე, აფხაზეთის ოკუპირებული რეგიონი. ასლი ტ. შევიაკოვასი. 1970 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 58x59 სმ, სსსმ/მმ 531

The Prophet Zachariah, late 10th-early 11th centuries, pastophorium, the church of the Dormition, *Likhne*, the occupied region of Abkhazia (West Georgia), copy by T. Shevyakova, 1970, paper, tempera. 58x59 cm, SKHSM/MM 531



35. ორნამენტული დეკორი ელინისტური მოტივებით. X-XI სს. მიჯნა. საღიაკენე, ღვთისმშობლის მიძინების ეკლესია. ლიხნე, აფხაზეთის ოკუპირებული რეგიონი. ტ. შვეიაკოვას ასლი. 1970 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 61x204 სმ, სხსმ/მმ 530

Classicizing decorative motifs, late 10th-early 11th centuries, pastophorium, the Church of the Dormition, *Likhne*, the occupied region of Abkhazia (West Georgia), copy by T. Shevyakova, 1970, paper, tempera. 61x204 cm, SKHSM/MM 530



36. უცნობი წმინდანი. ფრაგმენტი უცნობი კომპოზიციიდან. X-XI სს-ის მიჯნა. საღიაკენე, ღვთისმშობლის მიძინების ეკლესია. ლიხნე, აფხაზეთის ოკუპირებული რეგიონი. ტ. შვეიაკოვას ასლი. 1970 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 58x59 სმ, სხსმ/მმ 532

Unidentified saint, fragment of the unknown composition, late 10th-early 11th centuries, pastophorium, the church of the Dormition, *Likhne*, the occupied region of Abkhazia (West Georgia), copy by T. Shevyakova, 1970, paper, tempera. 58x59 cm, SKHSM/MM 532





38. ნმ. თეკლა. 1036 წ. ნმ. იოანე ნათლისმცემლის საკათედრო ტაძარი. ოშკი, ისტორიული ტაო, თურქეთი. ლ. გუდიაშვილის ასლი. 1917 წ. ტილო, ზეთი. 70x60 სმ. სხსმ/მმ 184. დედანი დაღუპულია.

St. Thekla, 1036, the cathedral church of John the Baptist, Oshki, former Tao, Turkey, copy by L. Gudiasvili, 1917, oil on canvas. 70x60 cm, SKHSM/MM 183. The original has not preserved.

37. უცნობი წინასწარმეტყველი. XI ს-ის 20-იანი წწ. გუმბათი, ღვთისმშობლის ეკლესია. მანგლისი, ქართლი. თ. თოდუას ასლი. XX ს-ის 60-იანი წწ. ქალაქი, ტემპერა. 64x35,5 სმ, სხსმ/მმ 383

Unidentified Prophet, 1020s, from the dome of the church of the Virgin Mary, Manglisi, Kartli (East Georgia), copy by T. Todua, 1960s, paper, tempera. 64x35.5 cm, SKHSM/MM 383



39. წმ. იოანე ოქროპირის გამოსახულების ფრაგმენტი. 1036 წ. წმ. იოანე ნათლისმცემლის საკათედრო ტაძარი. ოშკი, ისტორიული ტაო, თურქეთი. მ. ჩიაურელის ასლი. 1917 წ. ტილო, ზეთი. 50x45 სმ, სხსმ/მმ 183. დედანი დაღუპულია.

St. John Chrysostom, detail, 1036, the cathedral church of John the Baptist, *Oshki*, former Tao, Turkey, copy by M. Chiaureli, 1917, oil on canvas. 50x45 cm, SKHSM/MM 183. The original has not preserved.



40. ქტიტორი, საერაუდოდ ჯოჯიკ პატრიკიოსი. 1036 წ. წმ. იოანე ნათლისმცემლის საკათედრო ტაძარი. ოშკი, ისტორიული ტაო, თურქეთი. ლ. გუდიაშვილის ასლი. 1917 წ. ტილო, ზეთი. 115x80 სმ, სხსმ/მმ 182

Donor Patrikios Jojik (?), 1036, the cathedral church of John the Baptist, *Oshki*, former Tao, Turkey, copy by Lado Gudiasvili, 1917, oil on canvas. 115x80 cm, SKHSM/MM 182

41. იერუსალიმის შესვლა. XI ს. დასაწყისი. ლეთისმშობლის ეკლესია. ხახული, ისტორიული ტაო, თურქეთი. ლ. გუდიაშვილის ასლი. 1917 წ. ტილო, ზეთი. 210x340 სმ, სხსმ/მმ 181. დედანი დაღუპულია.

Entry into Jerusalem, early 11th century, church of the Virgin Mary, *Khakhuli*, former Tao, Turkey, copy by L. Gudiasvili, 1917, oil on canvas. 210x340 cm, SKHSM/MM 181. The original has not preserved.







1940.
ველიკრიე, კопия Т. Шевяковой

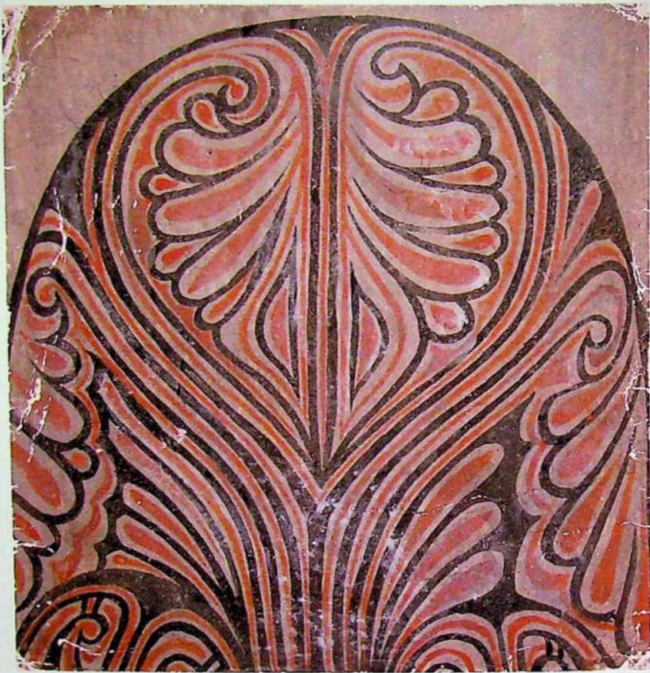
43. მთავარანგელოზი მიქაელი კომპოზიციიდან „ქტიტორები მთავარანგელოზის წინაშე“. XI ს. მთავარანგელოზთა ეკლესია, ზემო კრიხი, რაჭა. ტ. შევიაკოვას ასლი, 1948 წ. ქალაქი, ტემპერა. 168x90 სმ, სხსმ/მმ 197. დედანი დაიღუპა 1991 წ. მიწისძვრის დროს.

The Archangel Michael, from the scene of Donors before Archangels, 11th century, church of the Archangels, Zemo Krikhi, Racha (West Georgia), copy by T. Shevyakova, 1948, paper, tempera. 168x90 cm, SKHSM/MM 197. The original was destroyed in the earthquake of 1991.



42. ფრამენტი სცენიდან „იერუსალიმს შესვლა“. XI ს. მთავარანგელოზთა ეკლესია, ზემო კრიხი, რაჭა. ტ. შევიაკოვას ასლი, 1948 წ. ქალაქი, ტემპერა. 87x63 სმ, სხსმ/მმ 384. დედანი დაიღუპა 1991 წ. მიწისძვრის დროს.

Detail of the scene of the Entry of Christ in Jerusalem, 11th century, church of the Archangels, Zemo Krikhi, Racha (West Georgia), copy by T. Shevyakova, 1948, paper, tempera. 87x63 cm, SKHSM/MM 384. The original was destroyed in the earthquake of 1991.



45. მცენარეული ორნამენტი. XI ს. მთავარანგელოზთა ეკლესია. ზემო კრიხი, რაჭა. შემ-
ცირებული ასლი ტ. შევიაკოვასი. 1948 წ. ქალაქი, ტემპერა. 17x13 სმ, სხსმ/მმ 254-6
Floral ornament, 11th century, church of the Archangels, Zemo Krikhi, Racha (West Georgia), re-
duced copy by T. Shevyakova, 1948, paper, tempera. 17x13 cm, SKHSM/MM 254-6



46. მცენარეული ორნამენტი. XI ს. მთავარანგელოზთა ეკლესია. ზემო კრიხი, რაჭა. შემ-
ცირებული ასლი ტ. შევიაკოვასი. 1948 წ. ქალაქი, ტემპერა. 17x12,7 სმ, სხსმ/მმ 254-4
Floral ornament, 11th century, church of the Archangels, Zemo Krikhi, Racha (West Georgia), re-
duced copy by T. Shevyakova, 1948, paper, tempera. 13,5x17 cm, SKHSM/MM 254-4

44. 68. ეკატერინე. XI ს. 68. მთავარანგელოზთა ეკლესია. ზემო კრიხი, რაჭა. ტ. შევია-
კოვას ასლი. 1948 წ. ქალაქი, ტემპერა. 140x45 სმ, სხსმ/მმ 196. დედანი დაიღუპა 1991
წ. მიწისძვრის დროს.

St. Catherine, 11th century, church of the Archangels, Zemo Krikhi, Racha (West Georgia), copy
by T. Shevyakova, 1948, paper, tempera. 140x45 cm, SKHSM/MM 196. The original was de-
stroyed in the earthquake of 1991.



47. ქტიტორი რაჭის ერისთავი. XI ს. მთავარანგელოზთა ეკლესია. ზემო კრიხი, რაჭა. გ. ერისთავის ჩანახატი. XX ს-ის 30-იანი წწ. ქალაქი, აკვარელი. 48x36 სმ, სხსმ/მმ 500-10.

Donor, the Duke of Racha, 11th century, church of the Archangels, Zemo Krikhi, Racha (West Georgia), sketch by G. Eristavi, 1930s, watercolour on paper. 48x36 cm, SKHSM/MM 500-10



48. ქტიტორები კომპოზიციიდან „ქტიტორები მთავარანგელოზის წინაშე“. XI ს. მთავარანგელოზთა ეკლესია, ზემო კრიხი, რაჭა. ს. მირზაშვილის ასლი. 1960 წ. ქალაქი, ტემპერა. 210x146,5 სმ, სსმ 10-61/1
 Donors from the scene of the Donors before Archangel, 11th century, church of the Archangels, Zemo Krikhi, Racha (West Georgia), copy by S. Mirzashvili, 1960, paper, tempera. 210x146.5 cm, SSM 10-61/1



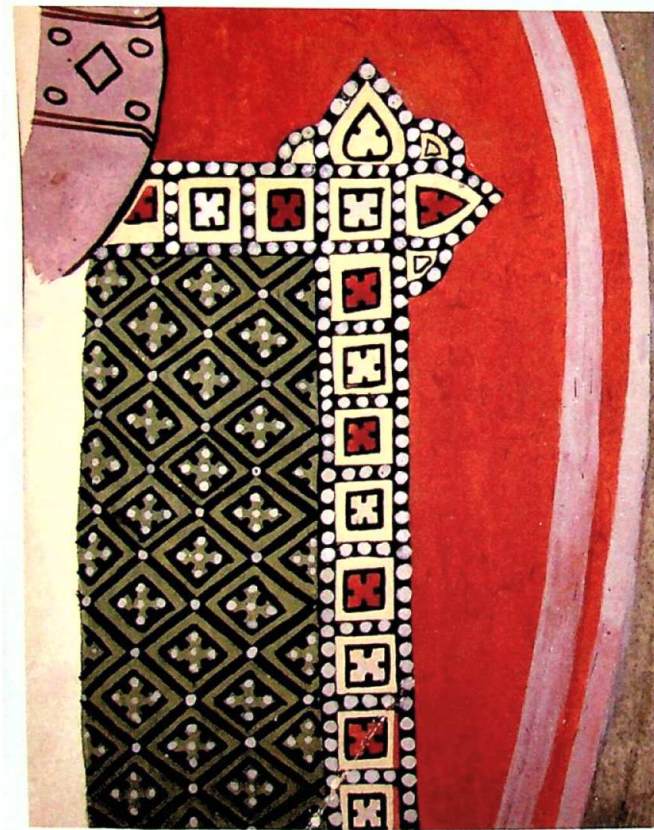
49. ქტიტორები კომპოზიციიდან „ქტიტორები მთავარანგელოზის წინაშე“. XI ს. მთავარანგელოზთა ეკლესია. ზემო კრიხი, რაჭა. ს. მირზაშვილის ასლი. 1960 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 223x173 სმ, სსშ 10-61/2. დედანი დაიღუპა 1991 წ. მინისძვრის დროს.

Donors from the scene of the Donors before Archangel, 11th century, church of the Archangels, Zemo Krikhi, Racha (West Georgia), copy by S. Mirzashvili, 1960, paper, tempera. 210x146.5 cm, SSM 10-61/2. The original was destroyed in the earthquake of 1991.



50. მცენარეული ორნამენტი. XI ს. მთავარანგელოზთა ეკლესია. ზემო კრიხი, რაჭა. შემცირებული ასლი ტ. შევიაკოვასი. 1948 წ. ქალაქი, ტემპერა. 17,5x14,5 სმ, სხსმ/მმ 254-5

Floral ornament, 11th century, church of the Archangels, *Zemo Krikhi*, Racha (West Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1948, paper, tempera. 17.5x14.5 cm, SKHSM/MM 254-5



51. მაცხოვრის ტახტის ორნამენტული დეკორი. XI ს. მთავარანგელოზთა ეკლესია. ზემო კრიხი, რაჭა. შემცირებული ასლი ტ. შევიაკოვასი. 1948 წ. ქალაქი, ტემპერა. 18x13 სმ, სხსმ/მმ 254-11

Decoration of the Throne of Our Saviour, 11th century, church of the Archangels, *Zemo Krikhi*, Racha (West Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1948, paper, tempera. 18x13 cm, SKHSM/MM 254-11



52. მცენარეული ორნამენტი. XI ს. მთავარანგელოზთა ეკლესია. ზემო კრიხი, რაჭა. შემცირებული ასლი ტ. შვეიაკოვასი. 1948 წ. ქალაქი, ტემპერა. 16,5x14,5 სმ, სხსმ/მმ 254-3

Floral ornament, 11th century, church of the Archangels, Zemo Krikhi, Racha (West Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1948, paper, tempera. 16.5x14.5 cm, SKHSM/MM 254-3



53. მცენარეული ორნამენტი. XI ს. მთავარანგელოზთა ეკლესია. ზემო კრიხი, რაჭა. შემცირებული ასლი ტ. შვეიაკოვასი. 1948 წ. ქალაქი, ტემპერა. 13,5x17 სმ, სხსმ/მმ 254-22

Floral ornament, 11th century, church of the Archangels, Zemo Krikhi, Racha (West Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1948, paper, tempera. 13.5x17 cm, SKHSM/MM 254-22



54. მცენარეული ორნამენტი. XI ს. მთავარანგელოზთა ეკლესია, ზემო კრიხი, რაჭა. შემცირებული ასლი ტ. შევიაკოვასი. 1948 წ. ქალაქი, ტემპერა. 16,7x14,7 სმ, სხსმ/მმ 254-21

Floral ornament, 11th century, church of the Archangels, *Zemo Krikhi*, Racha (West Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1948, paper, tempera. 16.7x14.7 cm, SKHSM/MM 254-21



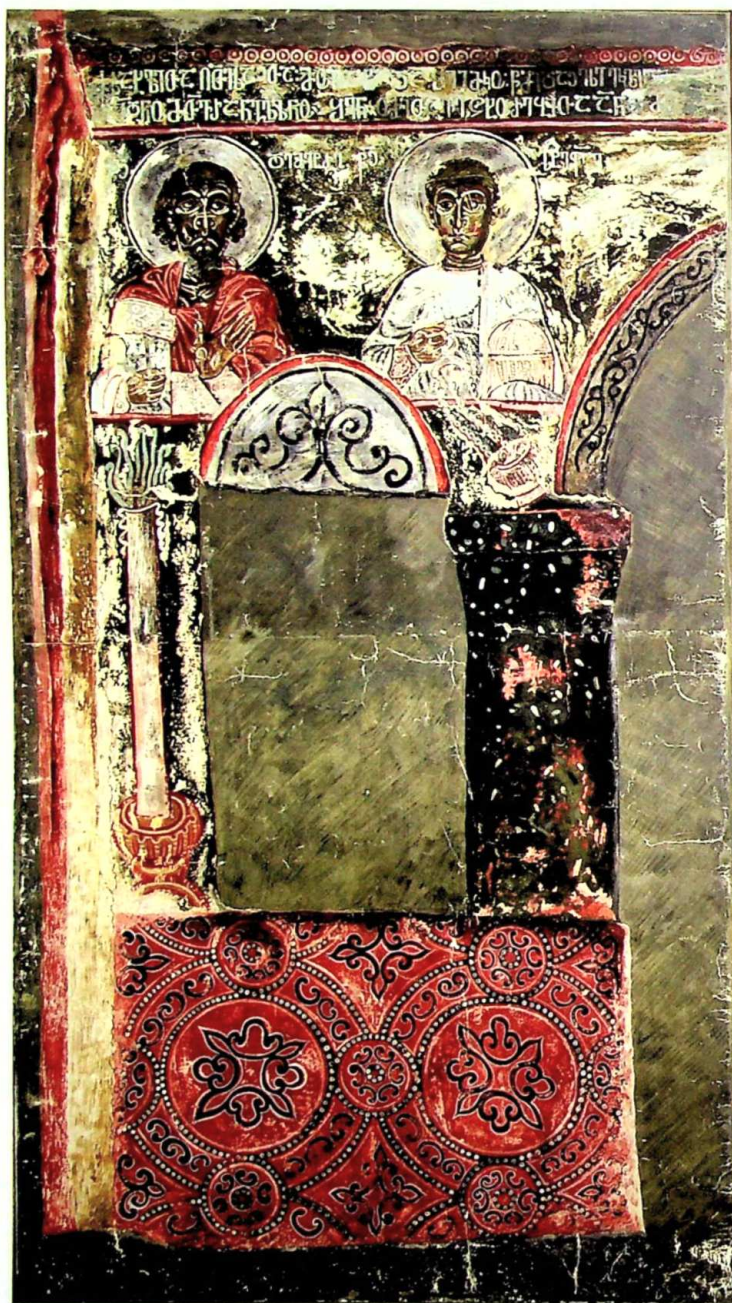
55. მცენარეული ორნამენტი. XI ს. მთავარანგელოზთა ეკლესია, ზემო კრიხი, რაჭა. შემცირებული ასლი ტ. შევიაკოვასი. 1948 წ. ქალაქი, ტემპერა. 17x13,5 სმ, სხსმ/მმ 254-7

Floral ornament, 11th century, church of the Archangels, *Zemo Krikhi*, Racha (West Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1948, paper, tempera. 17x13.5 cm, SKHSM/MM 254-7

56. ისო ნავე მთავარანგელოზ მიქაელის წინაშე. 1096 წ. მთავარანგელოზთა ეკლესია, იფრარი, სვანეთი. ტ. შევიაკოვასა და მ. შეიბლერის ასლი. 1961 წ. ქალაქი, ტემპერა. 210x180 სმ, სხსმ/მმ 291

Joshua before the Archangel Michael, 1096, church of the Archangels, *Iprari*, Svaneti (West Georgia), copy by T. Shevyakova and M. Sheybler, 1961, paper, tempera. 210x180 cm, SKHSM/MM 291





57. კანკელის ფრთა წმ. დემეტრესა და წმ. სტეფანე პირველმოწამის გამოსახულებებით. 1096 წ. მთავარანგელოზთა ეკლესია. იფრარი, სვანეთი. ტ. შევიაკოვასა და მ. შეიბლერის ასლი. 1961 წ. ქალაქი, ტფილისი. 206x111 სმ, სხსმ/მმ 290-ბ.

Part of chancel-barrier with the images of St. Demetrius and St. Stephen the Protomartyr, 1096, church of the Archangels, Iprari, Svaneti (West Georgia), copy by T. Shevyakova and M. Sheybler, 1961, paper, tempera. 206x111 cm, SKHSM/MM 291-b

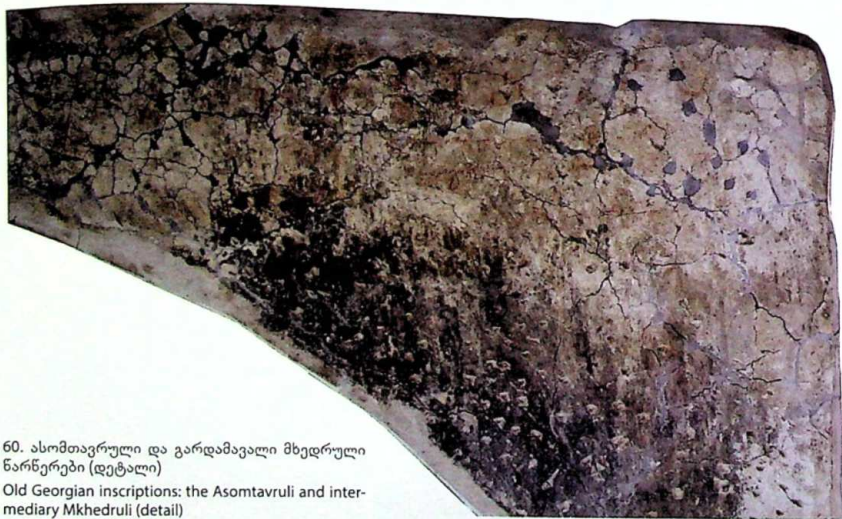
58. კანკელის ფრთა წმ. კვირიკესა და წმ. ივლიტას გამოსახულებებით. 1096 წ. მთავარანგელოზთა ეკლესია. იფრარი, სვანეთი. ტ. შევიაკოვასა და მ. შეიბლერის ასლი. 1961 წ. ქალაქი, ტემპერა. 209x107 სმ, სხსმ/მმ 290-ა

Part of chancel-barrier with the images of St. Cerycus and St. Julitta, 1096, church of the Archangels, *Iprari*, Svaneti (West Georgia), copy by T. Shevyakova and M. Scheibler, 1961, paper, tempera. 209x107 cm, SKHSM/MM 290-a





59. ასომთავრული და გარდამავალი მხედრული წარწერები. XI ს. დასავლეთი მკლავის პატრონიკე, ღვთისმშობლის შიძინების ეკლესია. ლიხნე, აფხაზეთის ოკუპირებული რეგიონი. დედანი. ბათუმი, კირი, ფერწერა. 117x156,5 სმ, სხსმ/მმ 614. (იხ. შენიშვნა №1)
Old Georgian inscriptions: the Asomtavruli and intermediary Mkhedruli. 11th c. Western gallery of the church of the Dormition, *Likhne*, the occupied region of Abkhazia (West Georgia), original, plaster, lime, paint. 117x156.5 cm, SKHSM/MM 614 (see note #1)



60. ასომთავრული და გარდამავალი მხედრული წარწერები (დეტალი)
Old Georgian inscriptions: the Asomtavruli and intermediary Mkhedruli (detail)



61. ასომთავრული და გარდამავალი მხედრული წარწერები (დეტალი)
Old Georgian inscriptions: the Asomtavruli and intermediary Mkhedruli (detail)



62. ასომთავრული და გარდამავალი
მხედრული წარწერები (დეტალი)
Old Georgian inscriptions: the Asomtavruli and
intermediary Mkhedruli (detail)



63. ქტიტორი ეკლესიის მოდელით ხელში. XI ს-ის დასაწყისი. ლეთისმშობლის ეკლესია. უდაბნოს მონასტერი, დავითგარეჯი, კახეთი. ე. ლანსერეს ჩანახატი. 1921 წ. ქალაქი, აკვარელი. 31,5x25 სმ, სხსმ/მმ 589

Portrait of a donor holding a model of church, early 11th century, the church of the Virgin Mary, the Udbno Monastery, Davidgareji, Kakheti (East Georgia), drawing by E.Lansere, 1921, watercolour on paper. 31.5x25 cm, SKHSM/MM 589



64. ქტიტორები. XI ს-ის დასაწყისი. ლეთისმშობლის ეკლესია. უდაბნოს მონასტერი, დავითგარეჯი, კახეთი. ე. ლანსერეს ჩანახატი. 1921 წ. ქალაქი, აკვარელი. 32x50 სმ, სხსმ/მმ 585

Portrait of the church donors, early 11th century, the church of the Virgin Mary, the Udbno Monastery, Davidgareji, Kakheti (East Georgia), drawing by E. Lansere, 1921, watercolour on paper. 32x50 cm, SKHSM/MM 585



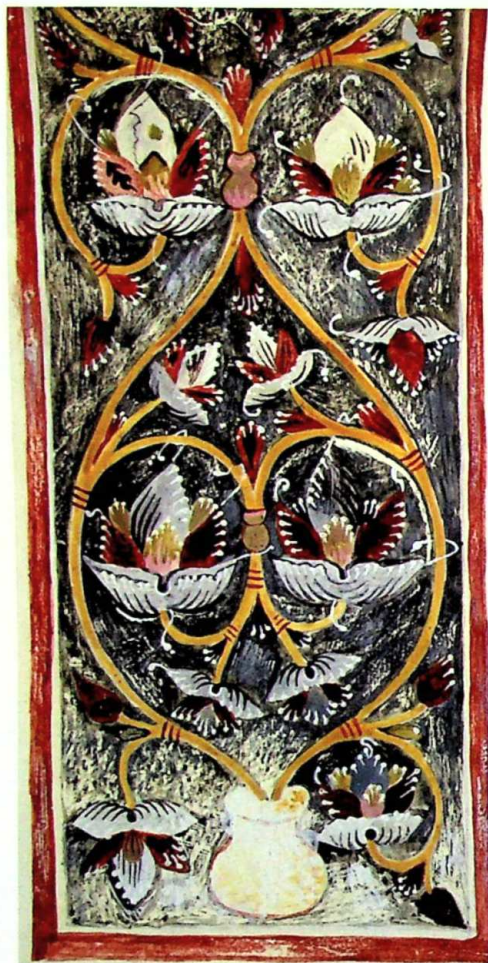
65. დოქის სტილიზებული გამოსახულება. XI ს-ის დასაწყისი. სატრაპეზო. უდაბნოს მონასტერი, დავითგარეჯი, კახეთი. ე. ლანსერეს ჩანახატი. 1921 წ. ქაღალდი, აკვარელი. 27x15,5 სმ, სხსმ/მმ 591

Stylized pitcher, early 11th century, refectory of the *Udabno Monastery*, *Davidgareji*, *Kakheti* (East Georgia), drawing by E. Lansere, 1921, watercolour on paper. 27x15.5 cm, SKHSM/MM 591

66. მცენარეული მოტივი. თაღის დეკორი. XI ს-ის დასაწყისი. სატრაპეზო. უდაბნოს მონასტერი, დავითგარეჯი, კახეთი. ე. ლანსერეს ჩანახატი. 1921 წ. ქაღალდი, აკვარელი. 32x17,5 სმ, სხსმ/მმ 590

Floral motif, from the decoration of the arch, early 11th century, refectory of the *Udabno Monastery*, *Davidgareji*, *Kakheti* (East Georgia), drawing by E. Lansere, 1921, watercolour on paper. 31x17.5 cm, SKHSM/MM 590





67. მცენარეული ორნამენტული მოტივი. XI ს. 1-ლი ნახევარი. სატრაპეზო. უდაბნოს მონასტერი, დავითგარეჯი, კახეთი. ტ. შევიაკოვას შემკირებული ასლი. 1953 წ. ქალაქი, ტემპერა. 17,8x13,5 სმ, სხსმ/მმ 240-6

Floral ornamental motif, the 1st half of the 11th century, refectory of the *Udabno Monastery*, *Davidgareji*, *Kakheti* (East Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1953, paper, tempera. 17.8x13.5 cm, SKHSM/MM 240-6



68. ორნამენტული კომპოზიცია. XI ს-ის დასაწყისი. სატრაპეზო. უდაბნოს მონასტერი, დავითგარეჯი, კახეთი. ტ. შევიაკოვას შემკირებული ასლი. 1953 წ. ქალაქი, ტემპერა. 17x12 სმ, სხსმ/მმ 240-7

Ornamental composition, early 11th century, refectory of the *Udabno Monastery*, *Davidgareji*, *Kakheti* (East Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1953, paper, tempera. 17x12 cm, SKHSM/MM 240-7



69. მცენარეული ორნამენტული მოტივი. XI ს-ის დასაწყისი. სატრაპეზო. უდაბნოს მონასტერი, დავითგარეჯი, კახეთი. ტ. შევიაკოვას შემცირებული ასლი. 1953 წ. ქალაქი, ტემპერა. 17x13,8 სმ, სხსმ/მმ 240-8

Ornamental motif, early 11th century, refectory of *Udabno Monastery, Davidgareji*, Kakheti (East Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1953, paper, tempera. 17x13.8 cm, SKHSM/MM 240-8



70. მთა „ანგელოზის მიერ გველეშაპის დაწვის“ სცენიდან. XI ს-ის დასაწყისი. ლეთისმშობლის ეკლესია. უდაბნო, დავითგარეჯი, კახეთი. ტ. შევიაკოვას ჩანახატი. 1953 წ. ქალაქი, ტემპერა. 16,7x12,2 სმ, სხსმ/მმ 273-1

Mountain from the scene of *The Angel Setting a Dragon on Fire*, early 11th century, the Church of the Virgin Mary, *Udabno monastery, Davidgareji*, Kakheti (East Georgia), drawing by T. Shevyakova, 1953, paper, tempera. 16.7x12.2 cm, SKHSM/MM 273-1





72. გველეშაპის დანვა ანგელოზის მიერ. სცენა ნმ. დავით გარეჯელის ცხოვრებიდან. XI ს-ის დასაწყისი. ლეთისმშობლის ეკლესია. უდაბნო, დავითგარეჯი, კახეთი. ბ. შევიაკოვის, ტ. შევიაკოვასა და ე. საჩევეც-ფედოროვიჩის ასლი. 1929 წ. ქალაქი, ტემპერა. 187x195 სმ, სხსმ/მმ 185-ბ

Angel Setting a Dragon on Fire, the scene from the 'Life of St. David of Gareji', early 11th century, the church of the Virgin Mary, the *Udabno Monastery, Davidgareji*, Kakheti (East Georgia), copy by B. Sheviakov, T. Shevyakova and E. Sachevets-Fedorovich, 1929, paper, tempera. 187x195 cm, SKHSM/MM 185-b

71. შელეპი ნმ. დავითისა და ლუკიანეს წინაშე. სცენა ნმ. დავით გარეჯელის ცხოვრებიდან. XI ს-ის დასაწყისი. ლეთისმშობლის ეკლესია. უდაბნო, დავითგარეჯი, კახეთი. ბ. შევიაკოვის, ტ. შევიაკოვასა და ე. საჩევეც-ფედოროვიჩის ასლი. 1929 წ. ქალაქი, ტემპერა. 189x149 სმ. სხსმ/მმ 185-ა

Gazels before Sts. David and Lukiane, the scene from the 'Life of St. David of Gareji', early 11th century, the church of the Virgin Mary, the *Udabno Monastery, Davidgareji*, Kakheti (East Georgia), copy by B. Sheviakov, T. Shevyakova and E. Sachevets-Fedorovich, 1929, paper, tempera. 189x149 cm, SKHSM/MM 185-a

73. საიდუმლო სერობა. XI ს-ის დასაწყისი. სატრაპეზო. უდაბნოს მონასტერი, დავითგარეჯი, კახეთი. ქ. მაღალაშვილის ასლი. 1929 წ. ქალაქი, ტემპერა. 200x340 სმ. სხსმ/მმ 187

The Last Supper, early 11th century, refectory of the *Udabno Monastery, Davidgareji*, Kakheti (East Georgia), copy by K. Magalashvili. 1929, paper, tempera. 200x340 cm, SKHSM/









75. ქრისტე ემმანუელი „ღვთისმშობლის დიდების“ კომპოზიციიდან. XI ს.-ის 90-იანი წწ. საკურთხეველის აფსიდის კონქი, ატენის სიონი, ქართლი. ტ. შევიაკოვას ასლი. 1952 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 86×75 სმ. სხსმ/მმ 180

Christ Emmanuel, from the Glory of the Virgin Mary scene, the apse conch, 1090s, the Ateni Sion, Kartli (East Georgia), copy by T. Shevyakova, 1936, paper, tempera. 86×75 cm, SKHSM/MM 180

74. მთავარანგელოზი „ხარების“ სცენიდან. XI ს. 90-იანი წწ. ატენის სიონი, ქართლი. ს. მირზაშვილის ასლი. 1936 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 241×171 სმ. სხსმ/მმ 173

Archangel, from an Annunciation scene, 1090s, the Ateni Sion, Kartli (East Georgia), copy by S. Mirzashvili, 1936. Paper, tempera. 241×171 cm, SKHSM/MM 173



76. მდინარე ნილოსის პერსონიფიკაცია. XI ს.-ის. 90-იანი წწ. გუმბათის ტრომპი. ატენის სიონი, ქართლი. ტ. შევიაკოვას ასლი. 1952წ. ქალაქი, ტემპერა. 188x430 სმ, სხსმ/მმ 170

The personification of the River Nile, squinch of dome, 1090s, the *Ateni Sion*, Kartli (East Georgia), copy by T. Shevyakova, 1952, paper, tempera. 188x430 cm, SKHSM/MM 170



77. მდინარე ნილოსის პერსონიფიკაცია (დეტალი)

The personification of the River Nile (detail)



78. ქტიტორი ქალი [..]ისდუხტ დეუფალი. XI ს-ის 90-იანი წწ. ატენის სიონი, ქართლი. მ. შეიბლერის ასლი. 1938 წ. ქალაქი, ტემპერა. 270x126 სმ, სხმ/მმ 175

Female donor duchess [..]isdukt, 1090s, the *Ateni Sion*, Kartli (East Georgia), copy by M. Sheibler, 1938, paper, tempera. 270x126 cm, SKHSM/MM 175



79. მეფე ბაგრატ IV და სუმბატ აშოტის ძე ვაჟთან ერთად. XI ს-ის 90-იანი წწ. ატენის სიონი, ქართლი. ტ. შევიაკოვას ასლი. 1938 წ. ქალაქი, ტემპერა. 260x228 სმ, სხმ 5-52/795-796

King Bagrat IV and the donor Sumbat the son of Ashot with his son, 1090s, the *Ateni Sion*, Kartli (East Georgia), copy by T. Shevyakova, 1938, paper, tempera. 260x228 cm, SSM 5-52/795-796

80. შობა. XI ს-ის. 90-იანი წწ. ატენის სიონი, ქართლი. ს. მირზაშვილის ასლი, 1936 წ. ქალაქი, ტემპერა. 230x380 სმ, სხმ/მმ 171

The Nativity, 1090s, the *Ateni Sion*, Kartli (East Georgia), copy by S. Mirzashvili, 1936, paper, tempera. 230x380 cm, SKHSM/MM 171







81. მცენარეული ორნამენტული მოტივი. XI ს-ის 90-იანი წწ. ატენის სიონი, ქართლი. ტ. შევიაკოვას შემცირებული ასლი. 1951 წ. ქალაქი, ტემპერა. 16,1x11,8 სმ, სხსმ/მმ 247-14

Floral ornamental motif, 1090s, the *Ateni Sion*, Kartli (East Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1951, paper, tempera. 16.1x11.8 cm, SKHSM/MM 247-14



82. მცენარეული ორნამენტული მოტივი. XI ს-ის 90-იანი წწ. ატენის სიონი, ქართლი. ტ. შევიაკოვას შემცირებული ასლი. 1951 წ. ქალაქი, ტემპერა. 17x12,5 სმ, სხსმ/მმ 247-15

Floral ornamental motif, 1090s, the *Ateni Sion*, Kartli (East Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1951, paper, tempera. 17x12.5 cm, SKHSM/MM 247-15



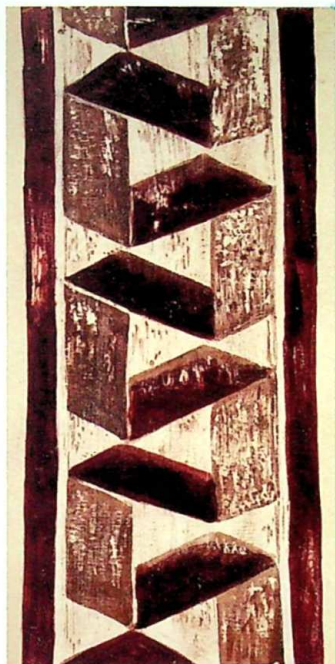
83. მცენარეული ორნამენტული მოტივი. XI ს-ის 90-იანი წწ. ატენის სიონი, ქართლი. ტ. შევიაკოვას შემცირებული ასლი. 1951 წ. ქალაქი, ტემპერა. 16,5 x 12,3 სმ, სხსმ/მმ 247-16

Floral ornamental motif, 1090s, the *Ateni Sion*, Kartli (East Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1951, paper, tempera. 16.5x12.3 cm, SKHSM/MM 247-16



84. მცენარეული ორნამენტული მოტივი. XI ს-ის 90-იანი წწ. ატენის სიონი, ქართლი. ტ. შევიაკოვას შემცირებული ასლი. 1951 წ. ქალაქი, ტემპერა. 16,9x11,5 სმ, სხსმ/მმ 247-13

Floral ornamental motif, 1090s, the *Ateni Sion*, Kartli (East Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1951, paper, tempera. 16.9x11.5 cm, SKHSM/MM 247-13



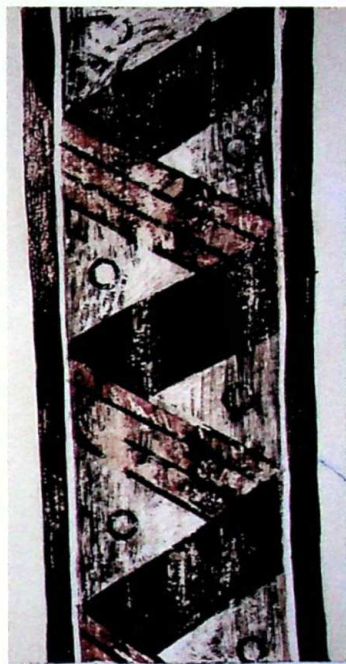
85. ორნამენტული მოტივი. XI ს-ის 90-იანი წწ. ატენის სიონი, ქართლი. ტ. შევიაკოვას შემცირებული ასლი. 1947 წ. ქალაქი, ტემპერა. 17,8x14,4 სმ, სხსმ/მმ 248-1.

Ornamental motif, 1090s, the Ateni Sion, Kartli (East Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1947, paper, tempera. 17.8x14.4 cm, SKHSM/MM 248-1



86. ორნამენტული მოტივი. XI ს-ის 90-იანი წწ. ატენის სიონი, ქართლი. ტ. შევიაკოვას შემცირებული ასლი. 1947 წ. ქალაქი, ტემპერა. 18x13,8 სმ, სხსმ/მმ 248-3.

Ornamental motif, 1090s, the Ateni Sion, Kartli (East Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1947, paper, tempera. 18x13.8 cm, SKHSM/MM 248-3



87. ორნამენტული მოტივი. XI ს-ის 90-იანი წწ. ატენის სიონი, ქართლი. ტ. შევიაკოვას შემცირებული ასლი. 1947 წ. ქალაქი, ტემპერა. 18x14 სმ, სხსმ/მმ 248-4.

Ornamental motif, 1090s, the Ateni Sion, Kartli (East Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1947, paper, tempera. 18x14 cm, SKHSM/MM 248-4

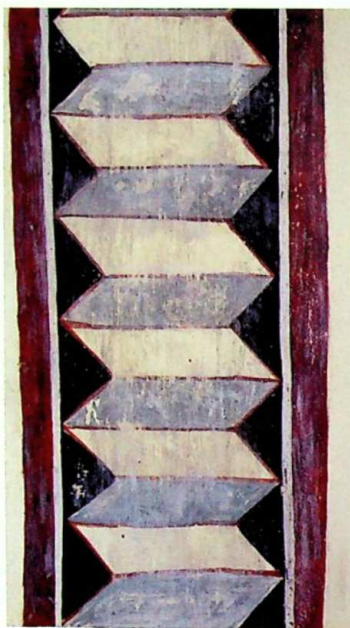


88. მცენარეული ორნამენტული მოტივი. XI ს-ის 90-იანი წწ. ატენის სიონი, ქართლი. ტ. შევიაკოვას შემცირებული ასლი. 1947 წ. ქალაქი, ტემპერა. 18x14 სმ, სხსმ/მმ 248-2

Floral ornamental motif, 1090s, Ateni Sion, Kartli (East Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1947, paper, tempera. 18x14 cm, SKHSM/MM 248-2



88



89



90



91

89. მცენარეული ორნამენტული მოტივი. XI ს-ის 90-იანი წწ. ატენის სიონი, ქართლი. ტ. შევიაკოვას შემცირებული ასლი. 1947 წ. ქალაქი, ტემპერა. 17,6x13,8 სმ, სხსმ/მმ 248-5

Floral ornamental motif, 1090s, the *Ateni Sion*, Kartli (East Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1947, paper, tempera. 17.6x13.8 cm, SKHSM/MM 248-5

90. ორნამენტული მოტივი. XI ს-ის 90-იანი წწ. ატენის სიონი, ქართლი. ტ. შევიაკოვას შემცირებული ასლი. 1947 წ. ქალაქი, ტემპერა. 18 x 13,4 სმ, სხსმ/მმ 248-7

Ornamental motif, 1090s, the *Ateni Sion*, Kartli (East Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1947, paper, tempera. 18 x 13.4 cm, SKHSM/MM 248-7

91. მცენარეული ორნამენტული მოტივი. XI ს-ის 90-იანი წწ. ატენის სიონი, ქართლი. ტ. შევიაკოვას შემცირებული ასლი. 1947 წ. ქალაქი, ტემპერა. 17,5x12 სმ, სხსმ/მმ 248-10

Floral ornamental motif, 1090s, the *Ateni Sion*, Kartli (East Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1947, paper, tempera. 17.5 x 12 cm, SKHSM/MM 248-10

92. არქიტექტურული ფონი „იოსების სიზმრის“ სცენიდან. XI ს-ის 90-იანი წწ. ატენის სიონი, ქართლი. ტ. შევიაკოვას შემცირებული ასლი. 1947 წ. ქალაქი, ტემპერა. 16,4 x 12,4 სმ, სხსმ/მმ 248-17

Architectural background from the scene of the *Joseph's Dream*, 1090s, the *Ateni Sion*, Kartli (East Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1947, paper, tempera. 16.4 x 12.4 cm, SKHSM/MM 248-17



93. ჩარდახი „წყლით გამოცდის“ სცენიდან. XI ს-ის 90-იანი წწ. ატენის სიონი, ქართლი. ტ. შევიაკოვას შემცირებული ასლი. 1947 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 16,2x13,8 სმ, სხსმ/მმ 248-16

Canopy from the scene of the Trial by Water, 1090s, the *Ateni Sion*, Kartli (East Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1947, paper, tempera. 16.2x13.8 cm, SKHSM/MM 248-16



94. გუმბათიანი ეკლესია. XI ს. ჩრდილოეთი ფასადი (გამოსახულება შემცირებულია ოთხჯერ). ლეთისმშობლის ეკლესია, რუისი, ქართლი. ტ. შევიაკოვას ასლი. 1951 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 54x37 სმ, სხსმ/მმ 525

The domed church, 11th century, north façade (the image is 4 times reduced), church of the Virgin Mary, *Ruisi*, Kartli (East Georgia), copy by T. Shevyakova, 1951, paper, tempera. 54x37 cm, SKHSM/MM 525



95. არქიტექტურული მოტივი დასრულებული წარდახით. XI ს. ჩრდილოეთი ფასადი (გამოსახულება შემცირებულია ოთხჯერ). ლეთისმშობლის ეკლესია, რუისი, ქართლი. ტ. შევიაკოვას ასლი. 1951 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 54x31 სმ. სხსმ/მმ 526

An architectural motif mounted on ciborium, 11th century, north façade (the image is 4 times reduced), Church of the Virgin Mary, *Ruisi*, Kartli (East Georgia), copy by T. Shevyakova, 1951, paper, tempera. 54x31 cm, SKHSM/MM 526



96. სამოსის ორნამენტი. XII ს-ის დასაწყისი. წმ. გიორგის ეკლესია. *ბოჭორმა*, კახეთი. ტ. შევიაკოვას ასლი. 1950 წ. ქალაქი, ტემპერა. 16x12 სმ, სხსმ/მმ 243-18

Decoration on a garment, early 12th century, church of St. George, *Bochorma* (East Georgia), copy by T. Shevyakova, 1950, paper, tempera. 16x12 cm, SKHSM/MM 243-18



97. მცენარეული ორნამენტული მოტივი. XII ს-ის დასაწყისი. წმ. გიორგის ეკლესია, *ბოჭორმა*, კახეთი. ასლი ტ. შევიაკოვასი. 1950 წ. ქალაქი, ტემპერა. 17x12 სმ, სხსმ/მმ 243-6

Floral ornamental motif, early 12th century, church of St. George, *Bochorma*, Kakheti (East Georgia), copy by T. Shevyakova, 1950, paper, tempera. 17x12 cm, SKHSM/MM 243-6



98. სამოსის ორნამენტი. XII ს-ის დასაწყისი. წმ. გიორგის ეკლესია. *ბოჭორმა*, კახეთი. ტ. შევიაკოვას ასლი. 1950 წ. ქალაქი, ტემპერა. 12x16,7 სმ, სხსმ/მმ 243-16

Decoration on a garment, early 12th century, church of St. George, *Bochorma* (East Georgia), copy by T. Shevyakova, 1950, paper, tempera. 12x16.7 cm, SKHSM/MM 243-16

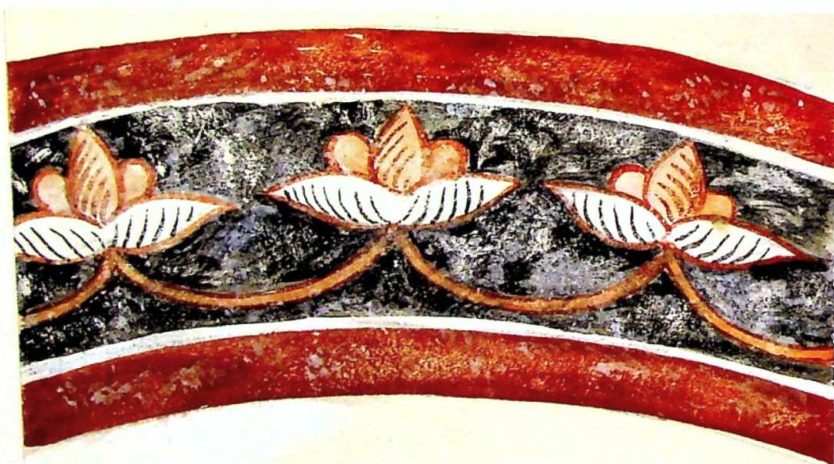


100. მთის გამოსახულება „შობის“ სცენიდან, XII ს-ის დასაწყისი. ნმ. გიორგის ეკლესია. ბოჭორმა, კახეთი. ტ. შევიაკოვას ასლი. 1950 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 12.7x16.5 სმ. სხსმ/მმ 243-27

Mountain from the Nativity scene, early 12th century, church of St. George, *Bochorma*, Kakheti (East Georgia), copy by T. Shevyakova, 1950, paper, tempera. 12.7x16.5 cm, SKHSM/MM 243-27

99. მცენარეული ორნამენტული მოტივი. XII ს-ის დასაწყისი. ნმ. გიორგის ეკლესია. ბოჭორმა, კახეთი. ასლი ტ. შევიაკოვასი. 1950 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 17x12 სმ, სხსმ/მმ 243-8

Floral ornamental motif, early 12th century, church of St. George, *Bochorma*, Kakheti (East Georgia), copy by T. Shevyakova, 1950, paper, tempera, 17x12 cm, SKHSM/MM 243-8



101. მცენარეული ორნამენტული მოტივი. XII ს-ის დასაწყისი. ნმ. გიორგის ეკლესია. ბოჭორმა, კახეთი. ტ. შევიაკოვასი. 1950 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 12x16 სმ. სხსმ/მმ 243-1

Floral ornamental motif, early 12th century, church of St. George, *Bochorma*, Kakheti (East Georgia), copy by T. Shevyakova, 1950, paper, tempera. 12x16 cm, SKHSM/MM 243-1



102. ჭაბუკი „დიოკლეტიანეს მიერ წმ. გიორგის დაკითხვის“ სცენიდან. XII ს-ის დასაწყისი. წმ. გიორგის ეკლესია. ბოჭორმა, კახეთი. ტ. შევიაკოვას ასლი. 1950 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 17,5x12 სმ, სხსმ/მმ 243-25

An youth from the scene of St. George questioned by Diocletian, early 12th century, church of St. George, *Bochorma*, Kakheti (East Georgia), copy by T. Shevyakova, 1950, paper, tempera. 17.5x12 cm, SKHSM/MM 243-25

103. ხეზე აცოცებული ბავშვები
 „იერუსალიმს შესვლის“ სცენი-
 დან. XII ს-ის დასაწყისი. ნმ. გი-
 ორგის ეკლესია. ბოჭორმა, კახ-
 ეთი. ტ. შევიაკოვას ასლი. 1950
 ნ. ქალაქი, ტემპერა. 17x12 სმ.
 სხსმ/მმ 243-24

Children climbing a tree, from the
 scene of the Entry into Jerusalem,
 early 12th century, church of St.
 George, *Bochorma*, Kakheti (East
 Georgia), copy by T. Shevyakova,
 1950, paper, tempera. 17x12 cm,
 SKHSM/MM 243-24



104. უცნობი ქტიტორთა ჯგუფი. XII ს. ლეთისმშობლის ეკლესია. რკონი, ქართლი. ლ. ხითარშვილის ასლი. XX ს-ის 60-იანი წწ. ქაღალდი, ტემპერა. 188x180 სმ. სსმ 2945

Group of unidentified donors, 12th century, church of the Virgin Mary, Rkoni, Kartli (East Georgia), copy by L. Khitarishvili, 60s of 20th century, paper, tempera. 188x180 cm, SSM 2945



105. მეოთხე მსოფლიო საეკლესიო კრება. XII ს-ის 20-იანი წწ. ნართექსი. ლეთისმშობლის შობის ტაძარი. გელათი, იმერეთი. ს. მირზაშვილის ასლი. 1962 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 270x375 სმ, სსმ 144-65/24

The Fourth Ecumenical Council, 1120s, narthex, church of the Nativity of the Virgin Mary, Gelati, Imereti (West Georgia), copy by S. Mirzashvili, 1962, paper, tempera. 270x 375 cm, SSM 144-65/24





107. მოზაიკის კენჭები. სავარაუდოდ XI-XII სს-თა მიჯნა. ლეთისმშობლის ეკლესია. მოჭედი, აფხაზეთის ოკუპირებული რეგიონი. ფერადი, ოქროსა და ვერცხლის სმალტა. მოზაიკური კუბის საშუალო ზომა — 1 სმ, სხსმ/მმ 12 (იხ. შენიშვნა №2)

Mosaic tesserae, presumably late 11th - early 12th centuries, church of the Virgin Mary, *Moqvi*, the occupied region of Abkhazia (West Georgia), coloured, gold and silver smalte, average size of mosaic cube 1sm, SKHSM/MM 12 (see note# 2)



108. მოზაიკის კენჭები. სავარაუდოდ XI-XII სს. წმ. გიორგის ეკლესია. შოროთა (შორეთი), სამცხე-ჯავახეთი. ბუნებრივი კენჭები, სხვადასხვა ფერის, ოქროსა და ვერცხლის სმალტა. მოზაიკური კუბის საშუალო ზომა — 1 სმ, სხსმ/მმ 607 (იხ. შენიშვნა №3)

Mosaic tesserae, presumably 11th - 12th centuries, St. George church, *Shorota* (*Shoret*), Samtskhe-Javakheti (South Georgia). Natural stone pebbles, colored, gold and silver smalte, average size of mosaic pebble 1cm, SKHSM/MM 607 (see note #3)



106. ლეთისმშობელი ყრმით. XII ს-ის 30-იანი წწ. საკურთხეველის კონქის მოზაიკური კომპოზიციის ნაწილი. ლეთისმშობლის შობის მთავარი ტაძარი. გელათი, იმერეთი. ლ. დურნოვოს ასლი. 1930 წ. ქალაქი, ტემპერა. 250x178 სმ, სხსმ/მმ 202

The Virgin and Child, 1130s, detail of a mosaic composition depicted from the conch of the altar apse, the main church of the Nativity of the Virgin Mary, *Gelati*, Imereti (West Georgia), copy by L. Durnovo, 1930, paper, tempera. 250x178 cm, SKHSM/MM 202



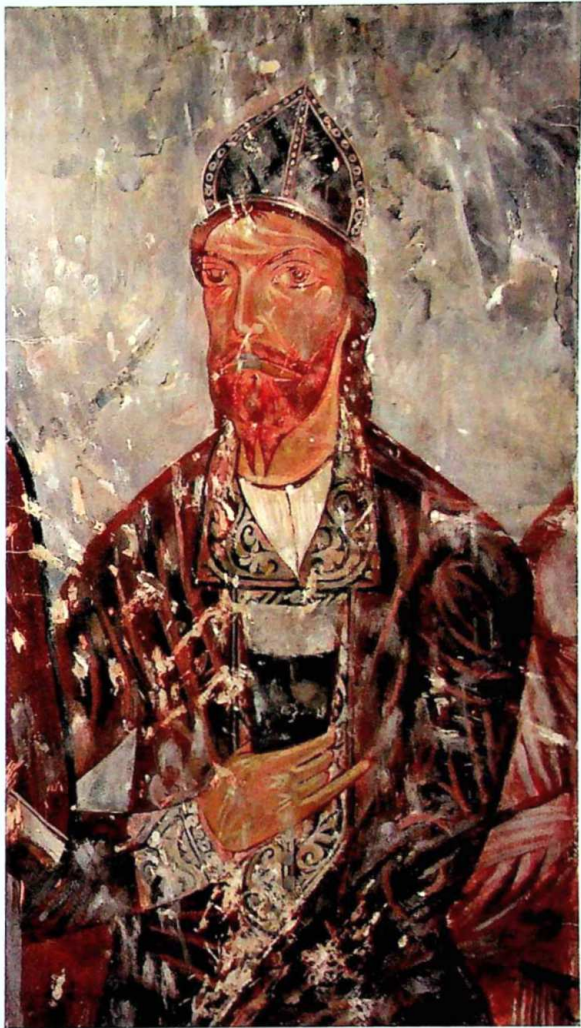
109. ქაბუკის ტყვეობიდან დახსნის წმ. გიორგის სასწაული. XII ს-ის დასაწყისი. წმ. გიორგის ეკლესია. იკვი, ქართლი. ტ. შევიაკოვასა და მ. შეიბლერის ასლი. 1938 წ. ქალაქი, ტემპერა. 172x302 სმ, სხსმ/მმ 192ა

The miracle of the rescue of a youth from captivity by St George, early 12th century, church of St George, *Ikvi*, Kartli (East Georgia), copy by T. Shevyakova and M. Sheibler, 1938, paper, tempera. 172x302 cm, SKHSM/MM 192a



110. დიდებული „ჭაბუკის ტყვეობიდან დახსნის წმ. გიორგის სასანაულის“ სცენიდან. XII ს-ის დასაწყისი. წმ. გიორგის ეკლესია. იკვი, ქართლი. მ. მაიერის ასლი. 1938 წ. ქალაქი, ტემპერა. 68x38 სმ, სხსმ/მმ 239

Nobleman from the miracle of the rescue of a youth from captivity by St. George, early 12th century, church of St. George, Ikvi, Kartli (East Georgia), copy by M. Mayer, 1938, paper, tempera. 68x38 cm, SKHSM/MM 239



111. ლასია ქალაქის სასანაული. XII ს-ის დასაწყისი. წმ. გიორგის ეკლესია. იკვი, ქართლი. ტ. შევიაკოვასა და მ. შეიბლერის ასლი. 1938 წ. ქალაქი, ტემპერა. 180x300 სმ, სხსმ/მმ 192ბ

The miracle of the city of Lasia, early 12th century, church of St. George, Ikvi, Kartli, (East Georgia), copy by T. Shevyakova and M. Sheibler, 1938, paper, tempera. 180x300 cm, SKHSM/MM 192b







112. მძლეველი წმ. გიორგი. 1130 წ. წმ. გიორგის ეკლესია. ნაკიფარი, სვანეთი. ს. შირზაშვილის ასლი. 1947 წ. ქალაქი, ტეშერა. 271x244 სმ, სხსმ/მმ 198-ა

St. George the Triumphant, 1130, church of St. George, *Nakipari*, Svaneti (West Georgia), copy by S. Mirzashvili, 1947, paper, tempera. 271x244 cm, SKHSM/MM 198a



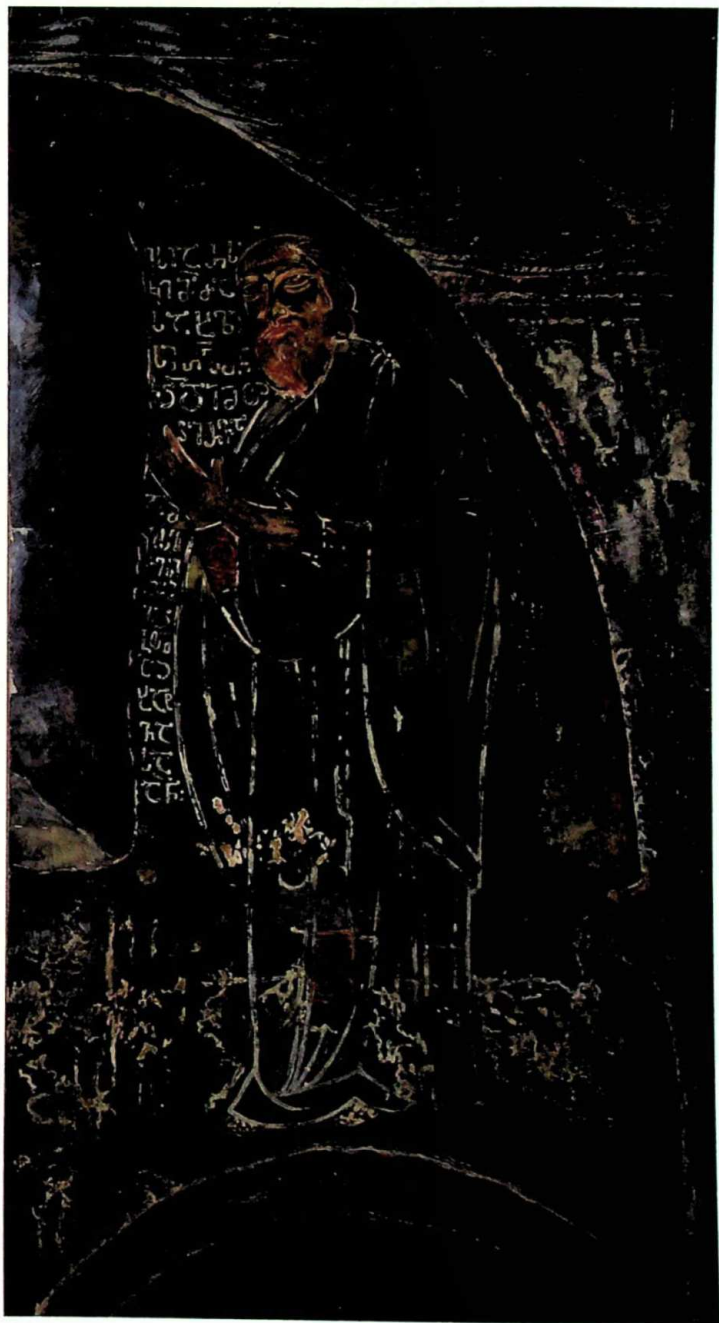
მხედარი წმ. თეოდორე. 1130 წ. წმ. გიორგის ეკლესია. ნაკიფარი, სვანეთი. ს. მირზაშვილის ასლი. 1947 წ. ქალაქი, ტემპერა. 225 სმ, სხსმ/88 198-ბ

reodore on horseback, 1130, church of St. George, *Nakipari*, Svaneti (West Georgia), copy by S. Mirzashvili, 1947, paper, tempera. 272x225 cm, SM/MMA 198b



114. დემეტრე I-ის მეფედკურთხევა. 1140 წ. მაცხოვრის ეკლესია. მაცხვარიში, სვანეთი. მ. შეიბლერის ასლი. 1959 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 280x276 სმ, სსმ 144-65/27

Coronation of the King Demetre I, 1140, church of the Saviour, *Matskhvarishi*, Svaneti (west Georgia), copy by M. Sheibler, 1959, paper, tempera. 280x276 cm, SSM 144-65/27



115. კვირიკე მამასახლისი. 1140 წ. მაცხოვრის ეკლესია. მაცხვარიში, სვანეთი. მ. შეიბლერის ასლი. 1959 წ. ქალაქი, ტემპერა. 202x105 სმ, სსმ 144-65/28

Kuirike the Dean, 1140, church of the Saviour, *Matskhvarishi*, Svaneti (west Georgia), copy by M. Sheibler, 1959, paper, tempera. 202x105 cm, SSM 144-65/28



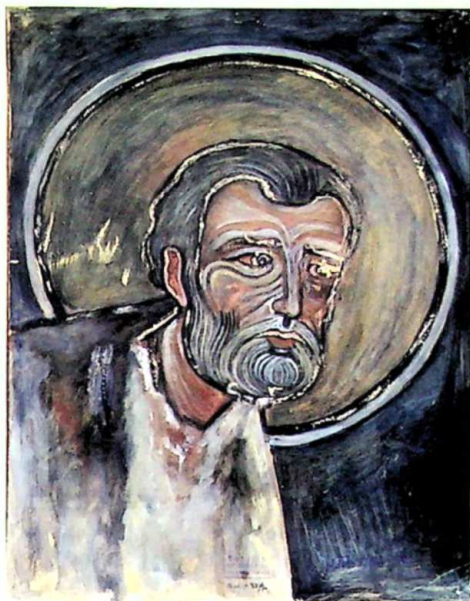
116. მცენარეული ორნამენტული მოტივი. XII ს-ის დასაწყისი. ნმ. გიორგის ეკლესია. იკვი, ქართლი. მ. შეიბლერის ასლი. 1938 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 45x60 სმ, სხსმ/მმ 194

Floral ornamental motif, early 12th century, church of St. George, *Ikvi*, Kartli (East Georgia), copy by M. Sheibler, 1938, paper, tempera. 45x60 cm, SKHSM/MM 194



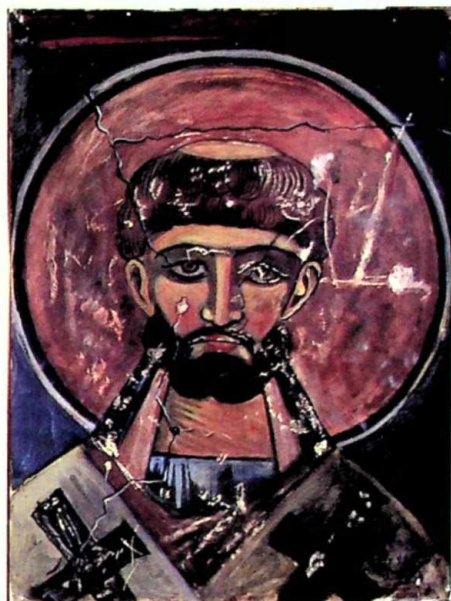
117. მცენარეული ორნამენტული მოტივი სამხრეთის შესასვლელიდან. XII ს-ის დასაწყისი. ნმ. გიორგის ეკლესია. იკვი, ქართლი. მ. შეიბლერის ასლი. 1938 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 145x50 სმ, სხსმ/მმ 193

Floral ornamental motif from the south entrance, early 12th century, church of St. George, *Ikvi*, Kartli (East Georgia), copy by M. Sheibler, 1938, paper, tempera. 145x50 cm, SKHSM/MM 193



118. წმ. ზოსიმე კომპოზიციიდან „წმ. ზოსიმე აზიარებს მარიამ მეგვიტელს“. XII ს-ის შუანახევარი. ლეთისმშობლის შობის ეკლესია, ბეთანია, ქართლი. ნ. ტოლმაჩევსკაიას ასლი. 1927 წ. ქალაქი, ტემპერა, აკვარელი. 49x35 სმ, სხსმ/მმ 494

St. Zosimus from the scene of the Eucharist of St. Mary of Egypt, 50s of 12th century, church of the Nativity of the Virgin Mary, *Betania*, Kartli (East Georgia), copy by N. Tolmachevskaya, 1927, paper, tempera, watercolour. 49x35 cm, SKHSM/MM 494



119. წმ. მამა. XI ს-ის ბოლო. ლეთისმშობლის შობის ეკლესია, ბეთანია, ქართლი. ნ. ტოლმაჩევსკაიას ასლი. 1927 წ. ქალაქი, ტემპერა, აკვარელი. 51x36,5 სმ, სხსმ/მმ 495

Holy Bishop, late 11th century, church of the Nativity of the Virgin Mary, *Betania*, Kartli (East Georgia), copy by N. Tolmachevskaya, 1927, paper, tempera, watercolour. 51x36.5 cm, SKHSM/MM 495



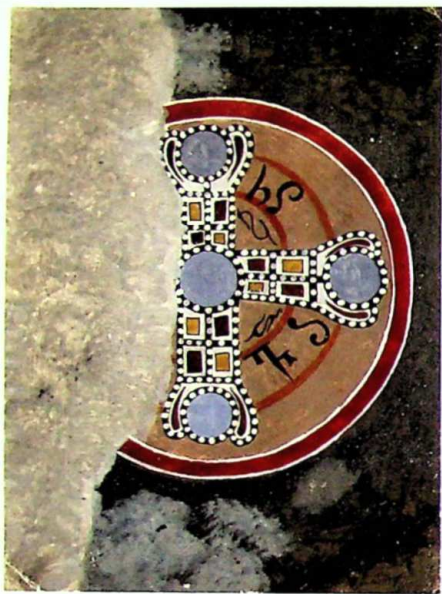
120. მცენარეული ორნამენტული მოტივი. XII ს-ის დასაწყისი. წმ. გიორგის ეკლესია. იკვი, ქართლი. მ. შეიბლერისა და ტ. შევიაკოვას ასლი. 1938 წ. ქალაქი, ტემპერა. 54x44 სმ, სხსმ/მმ 392

Floral ornamental motif, early 12th century, church of St. George, *Ikvi*, Kartli (East Georgia), copy by M. Sheibler and T. Shevyakova, 1938, paper, tempera. 54x44 cm, SKHSM/MM 392



121. მცენარეული ორნამენტული მოტივი. XII ს-ის დასაწყისი. წმ. გიორგის ეკლესია. იკვი, ქართლი. მ. შეიბლერის ასლი. 1938 წ. ქალაქი, ტემპერა. 70x53 სმ, სხსმ/მმ 216

Floral ornamental motif, early 12th century, church of St. George, *Ikvi*, Kartli (East Georgia), copy by M. Sheibler, 1938, paper, tempera. 70x53 cm, SKHSM/MM 216



122. ძლევის ჯვარი. XII ს-ის შუანალები. ღვთისმშობლის შობის ეკლესია. ბეთანია, ქართლი. ტ. შევიაკოვას ასლი. 1946 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 17,5x12,5 სმ, სხსმ/მმ 257-11

Victorious Cross, mid 12th century, church of the Nativity of the Virgin Mary, *Betania*, Kartli (East Georgia), copy by T. Shevyakova, 1946, paper, tempera. 17.5x12.5 cm, SKHSM/MM 257-11



123. მცენარეული ორნამენტული მოტივი. XII ს-ის შუანალები. ღვთისმშობლის შობის ეკლესია. ბეთანია, ქართლი. ტ. შევიაკოვას ასლი. 1946 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 18x13 სმ, სხსმ/მმ 257-1

Floral ornamental motif, mid 12th century, church of the Nativity of the Virgin Mary, *Betania*, Kartli (East Georgia), copy by T. Shevyakova, 1946, paper, tempera. 18x13 cm, SKHSM/MM 257-1

124. მცენარეული ორნამენტული მოტივი. XII ს-ის შუანალები. ღვთისმშობლის შობის ეკლესია. ბეთანია, ქართლი. ტ. შევიაკოვას ასლი. 1946 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 18,5x12 სმ, სხსმ/მმ 257-4

Floral ornamental motif, mid 12th century, church of the Nativity of the Virgin Mary, *Betania*, Kartli (East Georgia), copy by T. Shevyakova, 1946, paper, tempera. 18.5x12 cm, SKHSM/MM 257-4



125. მცენარეული ორნამენტული მოტივი. XII ს-ის შუანლები. ღვთისმშობლის შობის ეკლესია. ბეთანია, ქართლი. ტ. შევიაკოვას ასლი. 1946 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 13x16,5 სმ, სხსმ/მმ 257-18

Floral ornamental motif, mid 12th century, church of the Nativity of the Virgin Mary, *Betania*, Kartli (East Georgia), copy by T. Shevyakova, 1946, paper, tempera. 13x16.5 cm, SKHSM/MM 257-18



126. ეპისკოპოსის შესამოსელის ორნამენტული ფრაგმენტი. XII ს. შუანლები. ღვთისმშობლის შობის ეკლესია. ბეთანია, ქართლი. ტ. შევიაკოვას ასლი. 1946 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 17x13,5 სმ, სხსმ/მმ 257-13

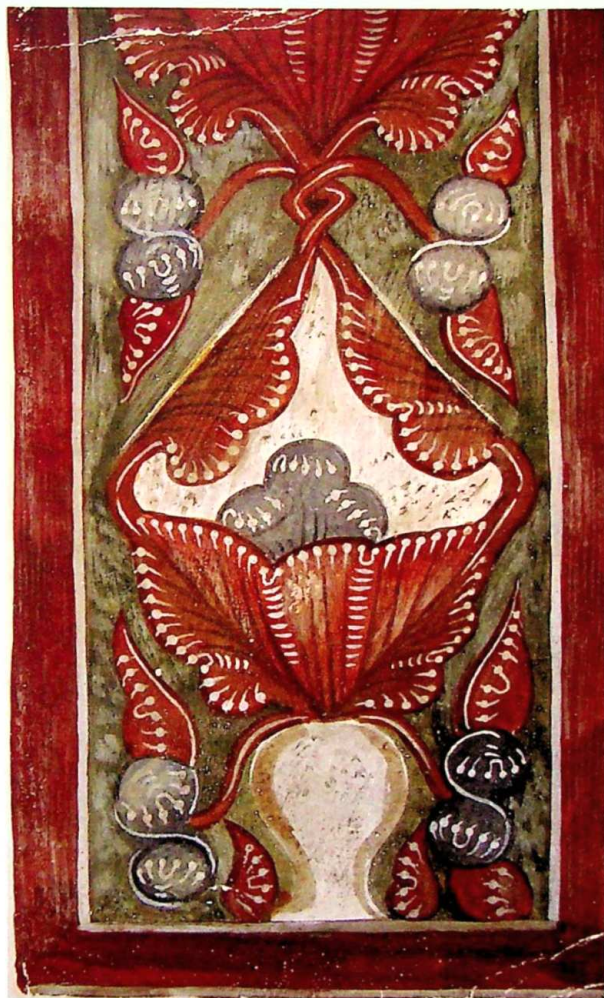
Ornamental décor of the bishop's garment, mid 12th century, church of the Nativity of the Virgin Mary, *Betania*, Kartli (East Georgia), copy by T. Shevyakova, 1946, paper, tempera. 17x13.5 cm, SKHSM/MM 257-13



127. მცენარეული ორნამენტული მოტივი. XII ს-ის შუაწლები. ღვთისმშობლის შობის ეკლესია, ბეთანია, ქართლი. ტ. შევიაკოვას ასლი. 1952 წ. ქალაქი, ტეშპერა. 17x13 სმ, სხსმ/მმ 258-2
Floral ornamental motif, mid 12th century, church of the Nativity of the Virgin Mary, *Betania*, Kartli (East Georgia), copy by T. Shevyakova, 1946, paper, tempera. 17x13 cm, SKHSM/MM 257-2



128. მოციქულის ფიგურის ფრაგმენტი. XII ს-ის შუაწლები. ღვთისმშობლის შობის ეკლესია, ბეთანია, ქართლი. ტ. შევიაკოვას ასლი. 1946 წ. ქალაქი, ტეშპერა. 13x17 სმ, სხსმ/მმ 257-20
Apostle, detail, mid 12th century, church of the Nativity of the Virgin Mary, *Betania*, Kartli (East Georgia), copy by T. Shevyakova, 1946, paper, tempera. 13x17 cm, SKHSM/MM 257-20



129. მცენარეული ორნამენტული მოტივი. XII ს-ის შუაწლები. ლეთისმშობლის შობის ეკლესია. ბეთანია, ქართლი. ტ. შევიაკოვას ასლი. 1948 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 16,5×11,8 სმ, სხსმ/მმ 258-3

Floral ornamental motif, mid 12th century, church of the Nativity of the Virgin Mary, *Betania*, Kartli (East Georgia), copy by T. Shevyakova, 1948, paper, tempera. 16.5×11.8 cm, SKHSM/MM 258-3



130. „განკითხვის დღე“. ფრაგმენტი. XII ს-ის შუაწლები. ლეთისმშობლის შობის ეკლესია. ბეთანია, ქართლი. ქ. კრონის ასლი. 1913 წ. ტილო, ზეთი. 175×77 სმ, სხსმ/მმ 213

The last Judgment, detail, mid 12th century, church of the Nativity of the Virgin Mary, *Betania*, Kartli (East Georgia), copy by K. Kron, 1913, oil on canvas. 175×77 cm, SKHSM/MM 213



131. ფრაგმენტი „ჯვარცმის“ სცენიდან. 1172 წ. მიქაელ მთავარანგელოზის ეკლესია. იკორთა, ოკუპირებული ცხინვალის რეგიონი. ტ. შვეიაკოვას შემცირებული ასლი. 1951 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 17×12,8 სმ, სხსმ/მმ 261-4 (იხ. შენიშვნა №4)
 The Crucifixion, detail, 1172, church of Michael Archangel, *Ikorta*, the occupied region of Tskhinvali (East Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1951, paper, tempera. 17×12.8 cm, SKHSM/MM 261-4 (see note #4)



132. მოციქულის ფიგურის ფრაგმენტი „ზიარებიდან“. 1172 წ. მიქაელ მთავარანგელოზის ეკლესია. იკორთა, ოკუპირებული ცხინვალის რეგიონი. ტ. შევიაკოვას შემცირებული ასლი. 1951 წ. ქალაქი, ტემპერა. 12,8x17,5 სმ, სხსმ/მმ 261-5

The figure of an Apostle from the scene of the Holy Communion, 1172, church of Michael Archangel, *Ikorta*, the occupied region of Tskhinvali (East Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1951, paper, tempera. 12.8x17.5 cm, SKHSM/MM 261-5



133. გეომეტრიული ორნამენტული მოტივი. 1172 წ. მიქაელ მთავარანგელოზის ეკლესია. იკორთა, ოკუპირებული ცხინვალის რეგიონი. ტ. შევიაკოვას შემცირებული ასლი. 1951 წ. ქალაქი, ტემპერა. 17x12,8 სმ, სხსმ/მმ

Geometric ornamental motif, 1172, church of Michael Archangel, *Ikorta*, the occupied region of Tskhinvali (East Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1951, paper, tempera. 17x12.8 cm, SKHSM/MM 261-1



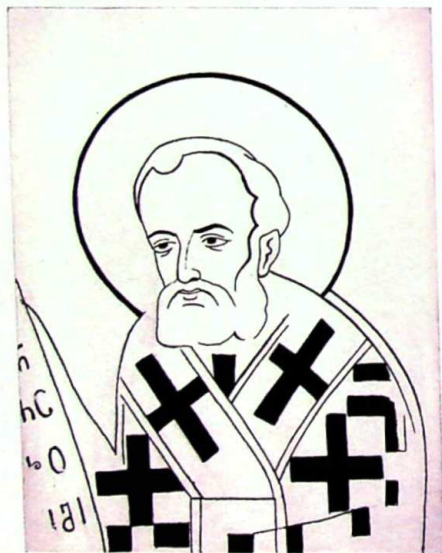
134. ორნამენტული მოტივი. 1172 წ. მიქაელ მთავარანგელოზის ეკლესია. იკორთა, ოკუპირებული ცხინვალის რეგიონი. ტ. შევიაკოვას შემცირებული ასლი. 1951 წ. ქალაქი, ტემპერა. 17x12,5 სმ, სხსმ/მმ 261-2

Ornamental motif, 1172, church of Michael Archangel, *Ikorta*, the occupied region of Tskhinvali (East Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1951, paper, tempera. 17x12.5 cm, SKHSM/MM 261-2



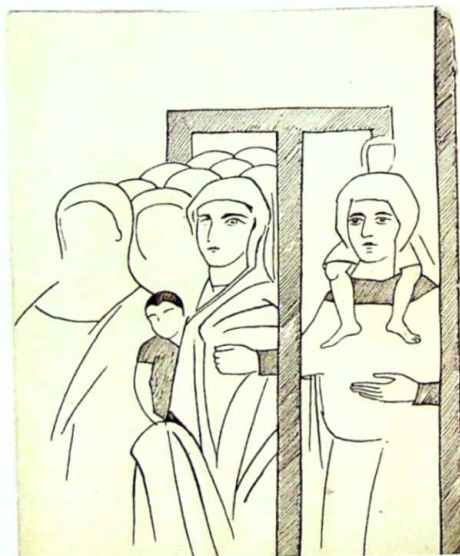
135. „გამოცხადების ჯვარი“ გუმბათის კამარიდან. 1172 წ. მიქაელ მთავარანგელოზის ეკლესია. იკორთა, ოკუპირებული ცხინვალის რეგიონი. ტ. შევიაკოვას შემცირებული ასლი. 1951 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 17x12,7 სმ, სხსმ/მმ 261-3

Cross of Revelation from the dome, 1172, church of Michael Archangel, *Ikorta*, the occupied region of Tskhinvali (East Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1951, paper, tempera. 17x12.7 cm, SKHSM/MM 261-3



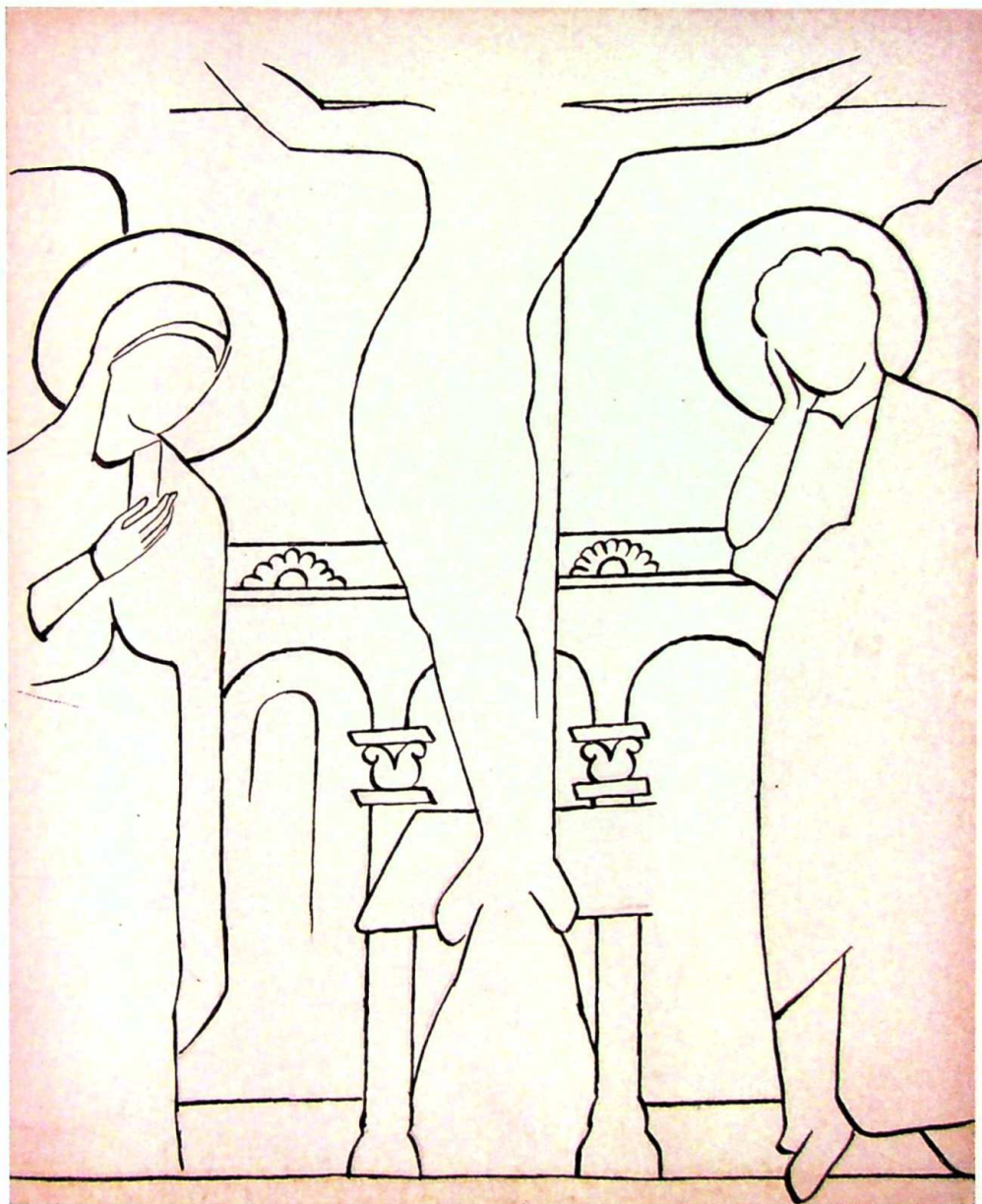
136. ეკლესიის მამა. 1172 წ. მიქაელ მთავარანგელოზის ეკლესია. იკორთა, ოკუპირებული ცხინვალის რეგიონი. ტ. შევიაკოვას შემცირებული ასლი 1938 წლის ნახატის მიხედვით. 1951 წ. ქაღალდი, ტუში. 17,2x13,5 სმ, სხსმ/მმ 261-8

Holy Bishop. 1172, church of Michael Archangel, *Ikorta*, the occupied region of Tskhinvali (East Georgia), reduced copy by T. Shevyakova (after a drawing done in 1938), 1951, paper, ink. 17.2x13.5 cm, SKHSM/MM 261-8



137. ფრაგმენტი „იერუსალიმს შესვლის“ სცენიდან. 1172 წ. მიქაელ მთავარანგელოზის ეკლესია. იკორთა, ოკუპირებული ცხინვალის რეგიონი. ტ. შევიაკოვას შემცირებული ასლი 1938 წლის ნახატის მიხედვით. 1951 წ. ქაღალდი, ტუში. 17x13 სმ, სხსმ/მმ 261-6

The Entry into Jerusalem, detail, 1172, church of Michael Archangel, *Ikorta*, the occupied region of Tskhinvali (East Georgia), reduced copy by T. Shevyakova (after a drawing done in 1938), 1951, paper, ink. 17x13 cm, SKHSM/MM 261-6



138. „ჯვარცმის“ სცენის სქემა. 1172 წ. მიქაელ მთავარანგელოზის ეკლესია. იკორთა, ოკუპირებული ცხინვალის რეგიონი. ტ. შევიაკოვას შემცირებული ასლი 1938 წლის ნახატის მიხედვით. 1951 წ. ქალაქი, ტუში. 17×13,3 სმ, სხსმ/მმ 261-9
Crucifixion, the outline of the composition, 1172, church of Michael Archangel, *Ikorta*, the occupied region of Tskhinvali (East Georgia), reduced copy by T. Shevyakova (after a drawing done in 1938), 1951, paper, ink. 17×13.3 cm, SKHSM/MM 261-9



139. დეტალი სვენიდან „წმ. გიორგის ხატის სასწაული სარკინოზთა მიმართ“. XII ს-ის 80-იანი წწ. წმ. გიორგის ეკლესია. ფაენისი, ქართლი. ტ. შვეიაკოვას შემცირებული ასლი. 1951 წ. ქალაქი, ტემპერა. 16,5x12,5 სმ, სხსმ/მმ 262-15

The Miracle of the icon of St. George against the Saracens, detail, 1180s, church of St. George, *Pavnisi*, Kartli (East Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1951, paper, tempera. 16.5x12.5 cm, SKHSM/MM 262-15



140. მშვილდოსანი სვენიდან „წმ. გიორგის ხატის სასწაული სარკინოზთა მიმართ“. XII ს. 80-იანი წწ. წმ. გიორგის ეკლესია. ფაენისი, ქართლი. ტ. შვეიაკოვას შემცირებული ასლი. 1951 წ. ქალაქი, ტემპერა. 16,5x12,5 სმ, სხსმ/მმ 262-12

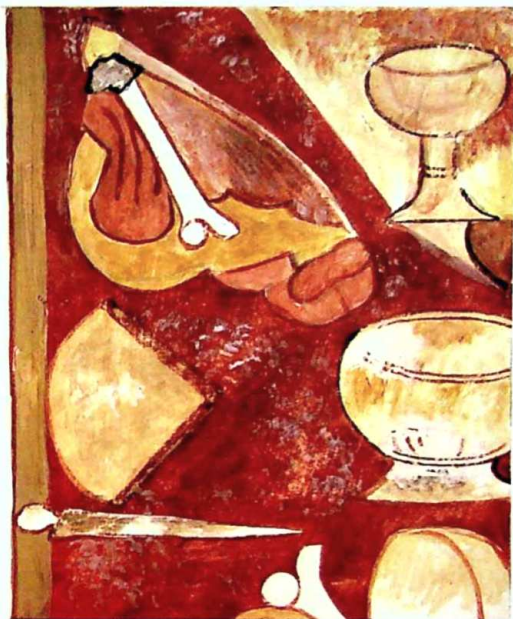
Archer from the scene of the Miracle of the icon of St. George against the Saracens, 1180s, church of St. George, *Pavnisi*, Kartli (East Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1951, paper, tempera. 16.5x12.5 cm, SKHSM/MM 262-12





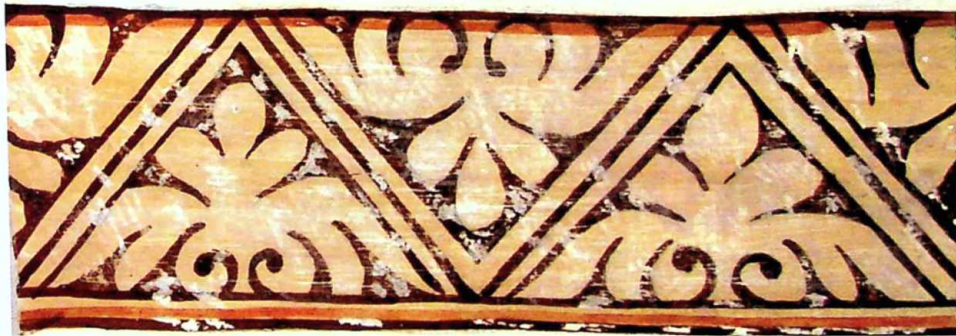
142. დოქი სცენიდან „ჭაბუკის ტყვეობიდან დახსნის წმ. გიორგის სასწაული“. XII ს. 80-იანი წწ. წმ. გიორგის ეკლესია. ფაენისი, ქართლი. ტ. შვეიაკოვას შემცირებული ასლი. 1951 წ. ქალაქი, ტემპერა. 16x11,5 სმ, სხსმ/მმ 262-13

Pitcher from the scene of the miracle of the Rescue of an Youth from Captivity by St George, 1180s, church of St. George, *Pavnisi*, Kartli (East Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1951, paper, tempera. 16x11.5 cm, SKHSM/MM 262-13



143. დეტალი სცენიდან „ჭაბუკის ტყვეობიდან დახსნის წმ. გიორგის სასწაული“. XII ს. 80-იანი წწ. წმ. გიორგის ეკლესია. ფაენისი, ქართლი. ტ. შვეიაკოვას შემცირებული ასლი. 1951 წ. ქალაქი, ტემპერა. 17,3x14 სმ, სხსმ/მმ 262-3

Detail from the scene of the miracle of the Rescue of an Youth from Captivity by St. George, 1180s, church of St. George, *Pavnisi*, Kartli (East Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1951, paper, tempera. 17.3x14 cm, SKHSM/MM 262-3



144. მცენარეული ორნამენტული მოტივი. XII ს-ის 80-იანი წწ. წმ. გიორგის ეკლესია. ფაენისი, ქართლი. ტ. შვეიაკოვას შემცირებული ასლი. 1951 წ. ქალაქი, ტემპერა. 16,5x13 სმ, სხსმ/მმ 262-10

Floral ornamental motif, 1180s, church of St. George, *Pavnisi*, Kartli (East Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1951, paper, tempera. 16.5x13 cm, SKHSM/MM 262-10

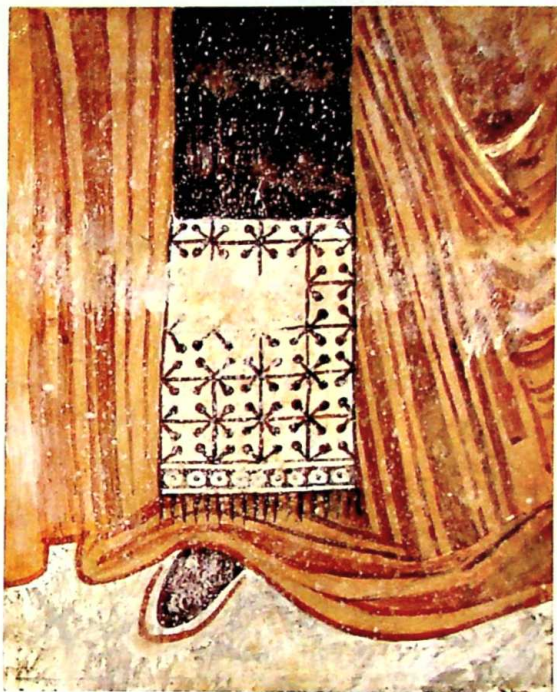
141. მცენარეული ორნამენტული მოტივი. XII ს-ის 80-იანი წწ. წმ. გიორგის ეკლესია. ფაენისი, ქართლი. ტ. შვეიაკოვას შემცირებული ასლი. 1951 წ. ქალაქი, ტემპერა. 17x12,8 სმ, სხსმ/მმ 262-18

Floral ornamental motif, 1180s, church of St. George, *Pavnisi*, Kartli (East Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1951, paper, tempera. 17x12.8 cm, SKHSM/MM 262-18



145. ჭაბუკი ქტიტორი. XII ს-ის 80-იანი წწ. გიორგის ეკლესია. ფაფნისი, ქართლი. ნ. ტოლმაჩევსკაიას ასლი. 1930 წ. ქალაქი, ტემპერა. 142x65 სმ, სხსმ/მმ 474

Young donor, 1180s, church of St. George, *Pavnisi*, Kartli (East Georgia), copy by N. Tolmachevskaya, 1930, paper, tempera. 142x65 cm, SKHSM/MM 474



146. მღვდელმთავრის სამოსის დეტალი. XII ს-ის 80-იანი წწ. გიორგის ეკლესია. ფაფნისი, ქართლი. ტ. შევიაკოვას შემცირებული ასლი. 1951 წ. ქალაქი, ტემპერა. 17x12,8 სმ, სხსმ/მმ 262-4

Detail of episcopal garment, 1180s, church of St. George, *Pavnisi*, Kartli (East Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1951, paper, tempera. 17x12.8 cm, SKHSM/MM 262-4

147. მთები „ჯოჯოხეთის წარმოტყვევნის“ სცენიდან. XII ს-ის 80-იანი წწ. გიორგის ეკლესია. ფაფნისი, ქართლი. ტ. შევიაკოვას შემცირებული ასლი. 1951 წ. ქალაქი, ტემპერა. 13,5x17 სმ, სხსმ/მმ 262-14

Mountains from the scene of Harrowing of Hell, 1180s, church of St. George, *Pavnisi*, Kartli (East Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1951, paper, tempera. 13.5x17 cm, SKHSM/MM 262-14





148. მცენარეული ორნამენტული მოტივი. 1184-1186 წწ. ღვთისმშობლის მიძინების ეკლესია. ვარძია, სამცხე. ტ. შევიაკოვას შემცირებული ასლი. 1950 წ. ქალაღი, ტემპერა. 17x12,6 სმ, სხსმ/მმ 244-10

Floral ornamental motif, 1184-1186, church of the Dormition, Vardzia, Samtskhe (South Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1950, paper, tempera. 17x12.6 cm, SKHSM/MM 244-10



149. მცენარეული ორნამენტული მოტივი. 1184-1186 წწ. ღვთისმშობლის მიძინების ეკლესია. ვარძია, სამცხე. ტ. შევიაკოვას შემცირებული ასლი, 1950 წ. ქალაღი, ტემპერა. 17,5x13 სმ, სხსმ/მმ 244-15

Floral ornamental motif, 1184-1186, Church of the Dormition, Vardzia, Samtskhe (South Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1950, paper, tempera. 17.5x13 cm, SKHSM/MM 244-15



150. მთავარანგელოზის სამოსის ქოზა. 1184-1186 წწ. ღვთისმშობლის მიძინების ეკლესია. ვარძია, სამცხე-ჯ. შვეიაკოვას შემცირებული ასლი, 1950 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 13x17,5 სმ, სხსმ/მმ 244-34

The edge of the robe of an Archangel, 1184-1186, church of the Dormition, *Vardzia*, Samtskhe (South Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1950, paper, tempera. 13 x 17.5 cm, SKHSM/MM 244-34



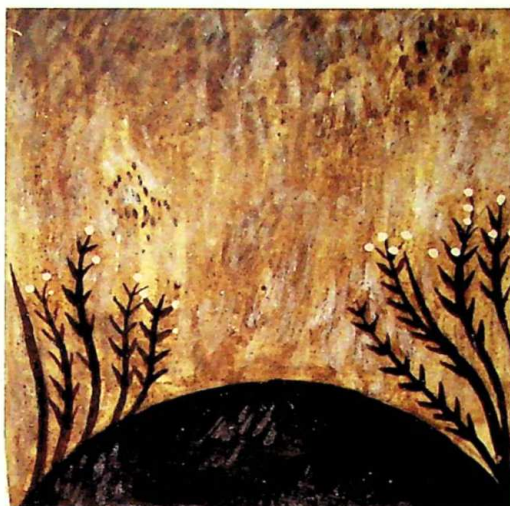
151. მცენარეული ორნამენტული მოტივი. 1184-1186 წწ. ღვთისმშობლის მიძინების ეკლესია. ვარძია, სამცხე-ჯ. შვეიაკოვას შემცირებული ასლი. 1950 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 13x17,5 სმ, სხსმ/მმ 244-12

Floral ornamental motif, 1184-1186, Church of the Dormition, *Vardzia*, Samtskhe (South Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1950, paper, tempera. 13x17.5 cm, SKHSM/MM 244-12



152. სამეფო სამოსის ფრაგმენტი. XIII ს. ანანაური, ვარძია, სამცხე. ტ. შევიაკოვას შემცირებული ასლი. 1950 წ. ქალაქი, ტემპერა. 17,5x13 სმ, სხსმ/მმ 244-32

Fragment of a royal garment, 13th century, *Ananauri, Vardzia, Samtskhe* (South Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1950, paper, tempera. 17.5x13 cm, SKHSM/MM 244-32



153. პეიზაჟის მოტივი. XIII ს. ანანაური, ვარძია, სამცხე. ტ. შევიაკოვას შემცირებული ასლი. 1950 წ. ქალაქი, ტემპერა. 12x15 სმ, სხსმ/მმ 244-31

Landscape motif, 13th century, *Ananauri*, Vardzia, Samtskhe (South Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1950, paper, tempera. 12x15 cm, SKHSM/MM 244-31



154. თამარ მეფის სამოსის დეკორი. 1184-1186 წწ. ღვთისმშობლის მიძინების ეკლესია. ვარძია, სამცხე. ტ. შევიაკოვას შემცირებული ასლი. 1950 წ. ქალაქი, ტემპერა. 15x12 სმ, სხსმ/მმ 244-33

Fragment of the décor on the robe of the Queen Tamar, 1184-1186, church of the Dormition, *Vardzia*, Samtskhe (South Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1950, paper, tempera. 15x12 cm, SKHSM/MM 244-33

155. ურეგი. XIII ს. ღვთისმშობლის მიძინების ეკლესიის კარიბჭე. ვარძია სამცხე. ტ. შევიაკოვას შემცირებული ასლი. 1950 წ. ქალაქი, ტემპერა. 17,5x13 სმ, სხსმ/მმ 244-28

Bullock cart, 13th century, entrance gallery, church of the Dormition, *Vardzia*, Samtskhe (South Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1950, paper, tempera. 17.5x13 cm, SKHSM/MM 244-28





156. მაცხოვრის ხელთუქმნელი ხატი. 1184-1186 წწ. ღვთისმშობლის მიძინების ეკლესია. ვარძია, სამცხე. ტ. შევიაკოვას ასლი. 1951 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 70x130 სმ. სხსმ/მმ 212

Icon of Christ Achelpoietos, 1184-1186, church of the Dormition, Vardzia, Samtskhe (South Georgia), copy by T. Shevyakova, 1951, paper, tempera. 70x130 cm, SKHSM/MM 212



157. თაღის ზოომორფული ორნამენტული მოტივი. XII-XIII სს-თა მიჯნა. წინამძღვრის ან „იხენისკარტას“ გამოსახულებიანი სამლოცველო. უდაბნო, დავითგარეჯი. ტ. შევიაკოვას ასლი. 1958 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 48,5x262 სმ, სხსმ/მმ 280

Zoomorphic ornament motif of an arch, late 12th - early 13th centuries, chapel of the Father Superior or so called Duck-beak chapel, Udabno, Davidgareji, Kakheti (East Georgia), copy by T. Shevyakova, 1958, paper, tempera. 48.5x262 cm, SKHSM/MM 280



158. ლაზარეს აღდგინება და ჯვარცმა.
XII-XIII სს-თა მიჯნა. კანკელის მოხატულობა.
ნმ. ნიკოლოზის ეკლესია. უდაბნო, დავით-
გარეჯი, კახეთი. ტ. შვეიაკოვას ასლი. 1976 წ.
ქალაქი, ტემპერა. 102x49 სმ, სხსმ/მმ 542

The Rising of Lazarus and the Crucifixion, late 12th -
early 13th centuries, chancel-barrier painting, church
of St. Nicolas, *Udabno, Davidgareji*, Kakheti (East
Georgia), copy by T. Shevyakova, 1976, paper, tem-
pera. 102x49 cm, SKHSM/MM 542



159. იერუსალიმს შესვლა.
XII- XIII სს-თა მიჯნა.
კანკელის მოხატულობა.
ნმ. ნიკოლოზის ეკლესია.
უდაბნო, დავითგარეჯი,
კახეთი. ტ. შვეიაკოვას ასლი.
1976 წ. ქალაქი, ტემპერა.
59x48 სმ, სხსმ/მმ 543

▶ The Entry into Jerusalem,
late 12th - early 13th centuries,
painting of chancel-barrier,
church of St. Nicholas,
Udabno, Davidgareji,
Kakheti (East Georgia), copy
by T. Shevyakova, 1976,
paper, tempera. 59x48 cm,
SKHSM/MM 543



160. ნმ. მამათა ლიტურგია.
XII- XIII სს-თა მიჯნა.
ნმ. ნიკოლოზის ეკლესია.
უდაბნო, დავითგარეჯი,
კახეთი. ტ. შვეიაკოვას
ასლი. 1976 წ. ქალაქი,
ტემპერა. 163x98 სმ,
სხსმ/მმ 546

Hagia Trapeza (Holy Liturgy),
late 12th - early 13th centuries,
church of St. Nicholas,
Udabno, Davidgareji,
Kakheti (East Georgia), copy
by T. Shevyakova, 1976,
paper, tempera. 163x98 cm,
SKHSM/MM 546



161. საკურთხევის მოხატულობა. XIII ს-ის შუაწლები. ამაღლების ეკლესია. უდაბნო, დავითგარეჯი. ე. ლანსერეს ჩანახატი. 1921 წ. ქაღალდი, აკვარელი. 39x50 სმ, სხსმ/გმ 584

Painting of the altar, mid 13th century, church of the Ascension, *Udabno, Davidgareji*, Kakheti (East Georgia), drawing by E. Lansere, 1921, watercolour on paper, 39x50 cm, SKHSM/MM 584.



162. გველუშაი წმ. გიორგის ცხოვრების სცენიდან „ლასია ქალაქის სასნაული“. XII-XIII სს-თა მიჯნა. წმ. გიორგის ეკლესია. სამოჭალო, ქართლი. ტ. შევიაკოვას ასლი. 1937 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 37x158 სმ, სხსმ/გმ 394

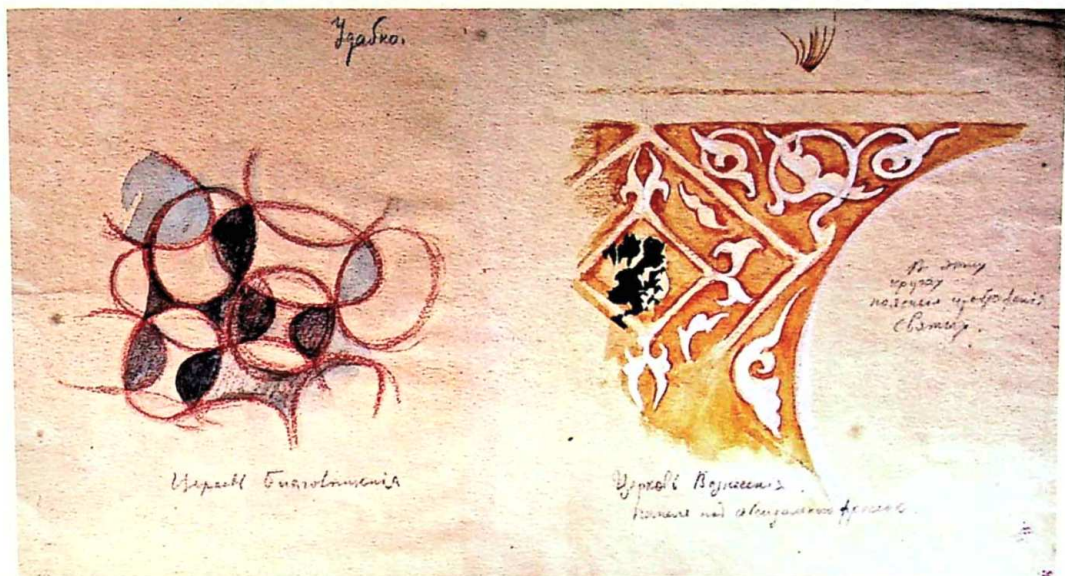
Dragon from the scene of the Miracle of St. George with the dragon, late 12th - early 13th centuries, church of St. George, *Samotchalo*, Kartli (East Georgia), copy by T. Shevyakova, 1937, paper, tempera. 37x158 cm, SKHSM/MM 394

163. მოციქული პავლე „ამაღლების“ კომპოზიციიდან.
XIII ს-ის შუაწლები. ამაღლების ეკლესია. უდაბნო,
დავითგარეჯი, კახეთი. ტ. შევიაკოვას ასლი. 1929 წ.
ქალაქი, ტემპერა. 155x65 სმ, სხსმ/მმ 191

Apostle Paul from the scene of the Ascension, mid 13th century,
church of the Ascension, Udabno, Davidgareji, Kakheti (East
Georgia), copy by T. Shevyakova, 1929, paper, tempera. 155x65
cm, SKHSM/MM 191

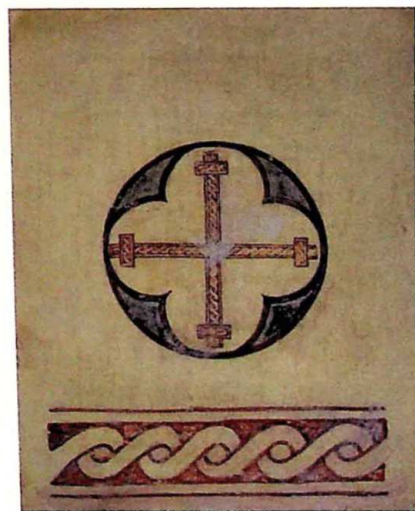






165. ორნამენტული მოტივები ხარებისა და ამაღლების ეკლესიებიდან. XIII ს. დავითგარეჯი, კახეთი. ე. ლანსერეს ჩანახატი. 1921 წ. ქალაქი, აკვარელი, გუაში. 30,5×17,5 სმ, სხსმ/მმ 593

Ornamental decoration from the churches of the Annunciation and the Ascension, 13th century, Davidgareji, Kakheti (East Georgia), drawing by E. Lansere, 1921, watercolour on paper, gouache. 30.5×17.5 cm, SKHSM/MM 593

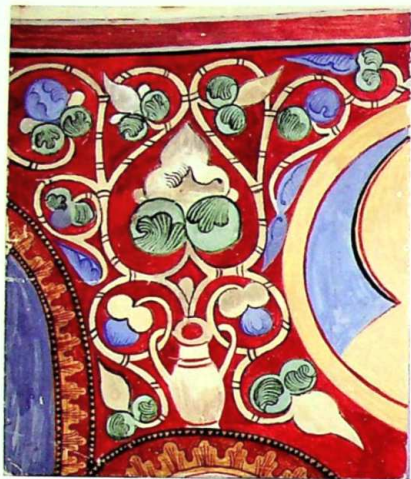


166. ჯვარი და ორნამენტული მოტივი საკურთხევის მოხატულობიდან. XIII ს.-ის შუაწლები. ამაღლების ეკლესია. უდაბნო, დავითგარეჯი. ტ. შევიაკოვას ჩანახატი. 1953 წ. ქალაქი, ტემპერა. 16,3×12,5 სმ, სხსმ/მმ 240-2

Cross and the ornamental motif from the altar painting. mid 13th century, church of the Ascension, Uدابno, Davidgareji, Kakheti (East Georgia), drawing by T. Shevyakova, 1953, paper, tempera. 16.3×12.5 cm, SKHSM/MM 240-2

164. მოციქული „ამაღლების“ კომპოზიციიდან. XIII ს.-ის შუაწლები. ამაღლების ეკლესია. უდაბნო, დავითგარეჯი, კახეთი. ტ. შევიაკოვას ასლი. 1929 წ. ქალაქი, ტემპერა. 130×75 სმ, სხსმ/მმ 190

Apostle from a scene of Ascension, mid 13th century, church of the Ascension, Uدابno, Davidgareji, Kakheti (East Georgia), copy by T. Shevyakova, 1929, paper, tempera. 130×75 cm, SKHSM/MM 190



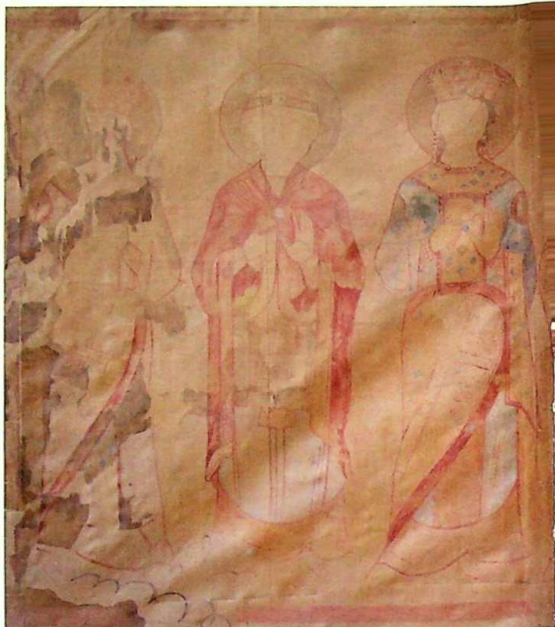
167. მცენარეული ორნამენტული მოტივი. XIII ს-ის ბოლო. იოანე ნათლისმცემლის შობის ეკლესია. ნათლისმცემელი, დავითგარეჯი, კახეთი. ტ. შევიაკოვას შემცირებული ასლი. 1953 წ. ქალაქი, ტემპერა. 16,4x13,5 სმ, სხსმ/მმ 240-13

Floral ornamental motif, late 13th century, church of the Nativity of St. John the Baptist, *Natlismtsemeli, Davidgareji*, Kakheti (East Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1953, paper, tempera. 16.4x13.5 cm, SKHSM/MM 240-13



169. მცენარეული ორნამენტული მოტივი. XIII ს-ის ბოლო. იოანე ნათლისმცემლის შობის ეკლესია. ნათლისმცემელი, დავითგარეჯი, კახეთი. ტ. შევიაკოვას შემცირებული ასლი. 1953 წ. ქალაქი, ტემპერა. 16x12 სმ, სხსმ/მმ 240-12

Floral ornamental motif, late 13th century, church of the Nativity of St. John the Baptist, *Natlismtsemeli, Davidgareji*, Kakheti (East Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1953, paper, tempera. 16x12 cm, SKHSM/MM 240-12



168. წმ. დედები. XII-XIII სს. ღვთისმშობლის ეკლესია. ბნელით, ქართლი. ლ. ხითარიშვილის ასლი. 1960 წ. ქალაქი, ტემპერა. 435x197 სმ, სხსმ 2996

Female Saints, 12th-13th centuries, church of the Virgin Mary, *Bneleti*, Kartli (East Georgia), copy by L. Khitarishvili, 1960, paper, tempera. 435x197 cm, SSM 2996

171. ორნამენტული მოტივი. XIII ს. სატრაპეზო. უდაბნოს მონასტერი, დავითგარეჯი, კახეთი. ტ. შევიაკოვას შემცირებული ასლი. 1953 წ. ქალაქი, ტემპერა. 16,5x12,8 სმ, სხსმ/მმ 240-19

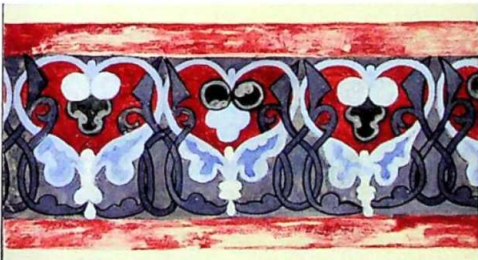
Ornamental motif, 13th century, refectory of the *Udabno Monastery, Davidgareji*, Kakheti (East Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1953, paper, tempera. 16.5x12.8 cm, SKHSM/MM 240-19

172. მცენარეული ორნამენტული მოტივი. 1205-1206 წწ. იოანე ნათლისმცემლის შობის ეკლესია. ნათლისმცემელი, დავითგარეჯი, კახეთი. ტ. შევიაკოვას შემცირებული ასლი. 1953 წ. ქალაქი, ტემპერა. 16,2x13,5 სმ, სხსმ/მმ 240-15

Floral ornamental motif, 1205-1206, church of the Nativity of St. John the Baptist, *Natlismtsemeli, Davidgareji*, Kakheti (East Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1953, paper, tempera. 16.2x12.5 cm, SKHSM/MM 240-15

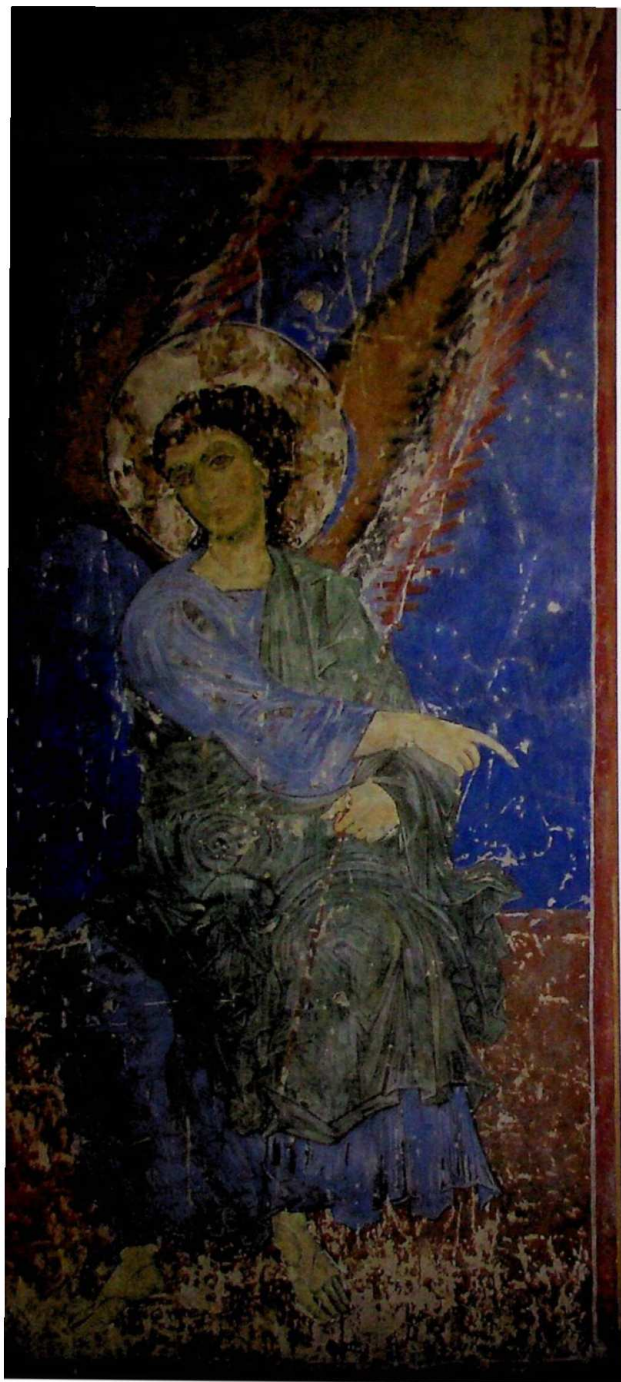
170. მცენარეული ორნამენტული მოტივი. 1205-1206 წწ. იოანე ნათლისმცემლის შობის ეკლესია. ნათლისმცემელი, დავითგარეჯი, კახეთი. ტ. შევიაკოვას შემცირებული ასლი. 1953 წ. ქალაქი, ტემპერა. 16,5x12,5 სმ, სხსმ/მმ 240-11

Floral ornamental motif, 1205-1206, church of the Nativity of St. John the Baptist, *Natlismtsemeli, Davidgareji*, Kakheti (East Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1953, paper, tempera. 16.5x12.5 cm, SKHSM/MM 240-11



173. მცენარეული ორნამენტული მოტივი. XIII ს. დანგრეული სამონასტრო კომპლექსის გათხრებული დოდოს რქის აღმოსავლეთით. დაფიქსირებული, კახეთი. ტ. შევიაკოვას შემცირებული ასლი. 1953 წ. ქალაქი, ტემპერა. 17,3x12,6 სმ, სხსმ/მმ 240-10

Floral ornamental motif, 13th century, cave of the destroyed monastery complex on the east side of the Dodos Rka, Davidgareji, Kakheti, reduced copy by T. Shevyakova, 1953, paper, tempera. 17.3x12.6 cm, SKHSM/MM 240-10



174. ანგელოზი სცენიდან „მეწეულსაცხებულ ღედანი მაცხოვრის საფლავთან“. 1205-1206 წწ. ნიკოლოზის ეკლესია. ყიზნისი, ქართლი. ტ. შევიაკოვას ასლი. 1948 წ. ქალაქი, ტემპერა. 340x165 სმ, სსსმ/მმ 218

Archangel from the scene of the Holy Women at the Sepulchre, 1205-1206, church of St. Nicholas, *Kintsvisi*, Kartli (East Georgia), copy by T. Shevyakova, 1948, paper, tempera. 340x165 cm, SKHSM/MM 218



176. მეომარი წმ. გიორგი. 1205-1206 წწ. წმ. ნიკოლოზის ეკლესია. ყინწვისი, ქართლი. წ. ტომარეცკაიას ასლი. 1928 წ. ქალაქი, ტემპერა, აკვარელი. 72x53 სმ, სხმ/მმ 476

St. George the Warrior, 1205-1206, church of St. Nicolas, Kintsvisi, Kartli (East Georgia), copy by N. Tolmachevskaya, 1928, paper, tempera, watercolour. 72x53 cm, SKHSM/MM 476

175. მეომარი წმ. გიორგი. 1205-1206 წწ. წმ. ნიკოლოზის ეკლესია. ყინწვისი, ქართლი. შ. აბრამიშვილის ასლი. 1960 წ. ქალაქი, ტემპერა. 282x134 სმ, სხმ/მმ 222

St. George the Warrior, 1205-1206, church of St. Nicolas, Kintsvisi, Kartli (East Georgia), copy by Sh. Abramishvili, 1960, paper, tempera. 282x134 cm, SKHSM/MM 222



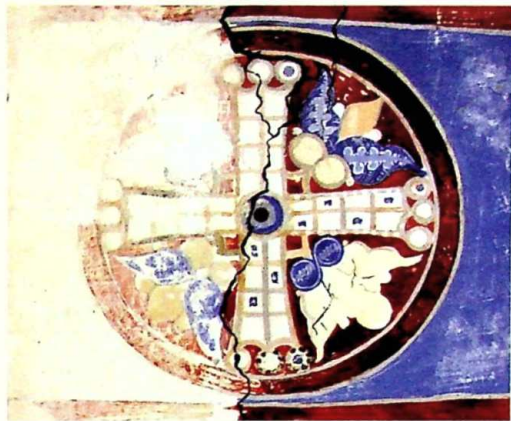
177. ნმ. არტემი. 1205-1206 წწ. ნიკოლოზის ეკლესია.
ყინწვისი, ქართლი. ლ. ხითარიშვილის ასლი. 1960 წ.
ქალაქი, ტემპერა. 310x132 სმ, სხსმ/მმ 221

St. Artemius, 1205-1206, church of St Nicolas, *Kintsvisi*, Kartli
(East Georgia), copy by L. Khitarishvili, 1960, paper, tempera.
310x132 cm, SKHSM/MM 221



178. რეამკლავა ჯვარი მედალიონში. 1205-1206 წწ. ნიკოლოზის ეკლესია. ყინწვისი, ქართლი. ტ. შევიაკოვას შემცირებული ასლი. 1951 წ. ქალაქი, ტემპერა. 16,5x13,5 სმ, სხსმ/მმ 251-6

Archiepiscopal Cross in medallion, 1205-1206, church of St Nicolas, Kintsvisi, Kartli (East Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1951, paper, tempera. 16.5x13.5 cm, SKHSM/MM 251-6



179. „აყვავებული“ ჯვარი მედალიონში. 1205-1206 წწ. ნიკოლოზის ეკლესია. ყინწვისი, ქართლი. ტ. შევიაკოვას შემცირებული ასლი. 1947 წ. ქალაქი, ტემპერა. 17,5x13,5 სმ, სხსმ/მმ 252-9

Flowering Cross in medallion, 1205-1206, church of St Nicolas, Kintsvisi, Kartli (East Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1947, paper, tempera. 17.5x13.5 cm, SKHSM/MM 252-9



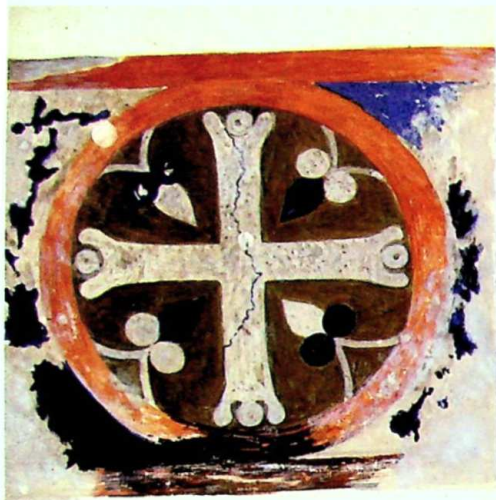
180. „აყვავებული“ ჯვარი მედალიონში. 1205-1206 წწ. ნიკოლოზის ეკლესია. ყინწვისი, ქართლი. ტ. შევიაკოვას შემცირებული ასლი. 1951 წ. ქალაქი, ტემპერა. 16,5x13,5 სმ, სხსმ/მმ 251-20

Flowering Cross in medallion, 1205-1206, church of St Nicolas, Kintsvisi, Kartli (East Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1951, paper, tempera. 16.5x13.5 cm, SKHSM/MM 251-20



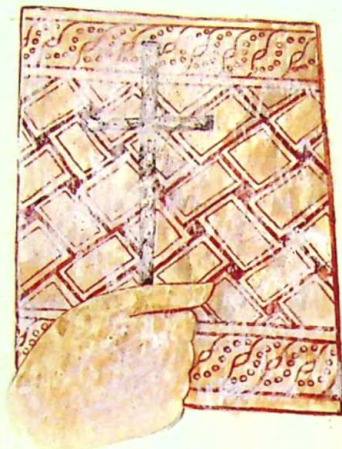
181. „აყვავებული“ ჯვარი მედალიონში. 1205-1206 წწ. ნიკოლოზის ეკლესია. ყინწვისი, ქართლი. ტ. შევიაკოვას შემცირებული ასლი. 1947 წ. ქალაქი, ტემპერა. 14,8x13,5 სმ, სხსმ/მმ 252-10

Flowering Cross in medallion, 1205-1206, church of St Nicolas, Kintsvisi, Kartli (East Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1947, paper, tempera. 14.8x13.5 cm, SKHSM/MM 252-10



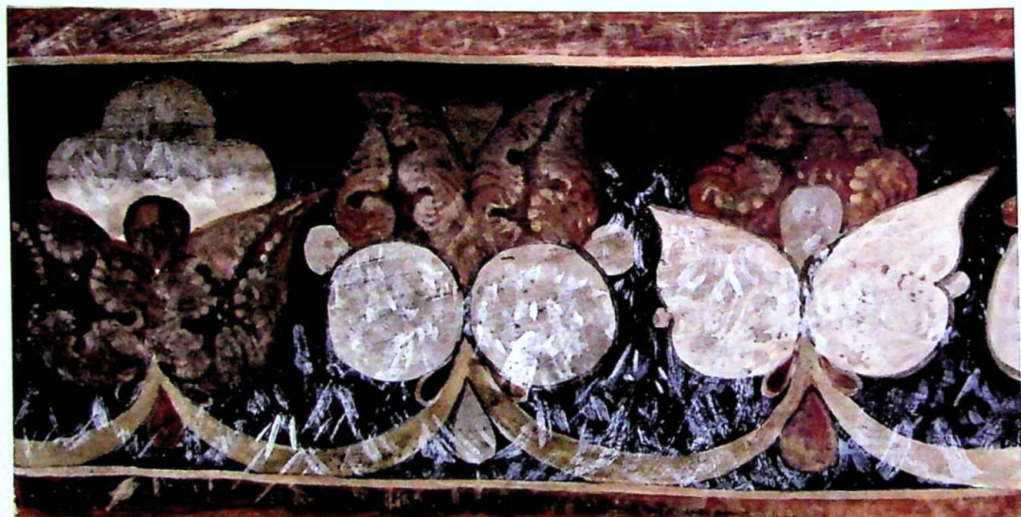
182. „აყვავებული“ ჯვარი მედალიონში. 1205-1206 წწ. ნიკოლოზის ეკლესია. ყინწვისი, ქართლი. ტ. შვეიაკოვას შემცირებული ასლი. 1947 წ. ქალაქი, ტემპერა. 17,5x13,5 სმ, სხსმ/მმ 252-8

Flowering Cross in medallion, 1205-1206, church of St Nicolas, *Kintsvisi*, Kartli (East Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1947, paper, tempera. 17.5x13.5 cm, SKHSM/MM 252-8



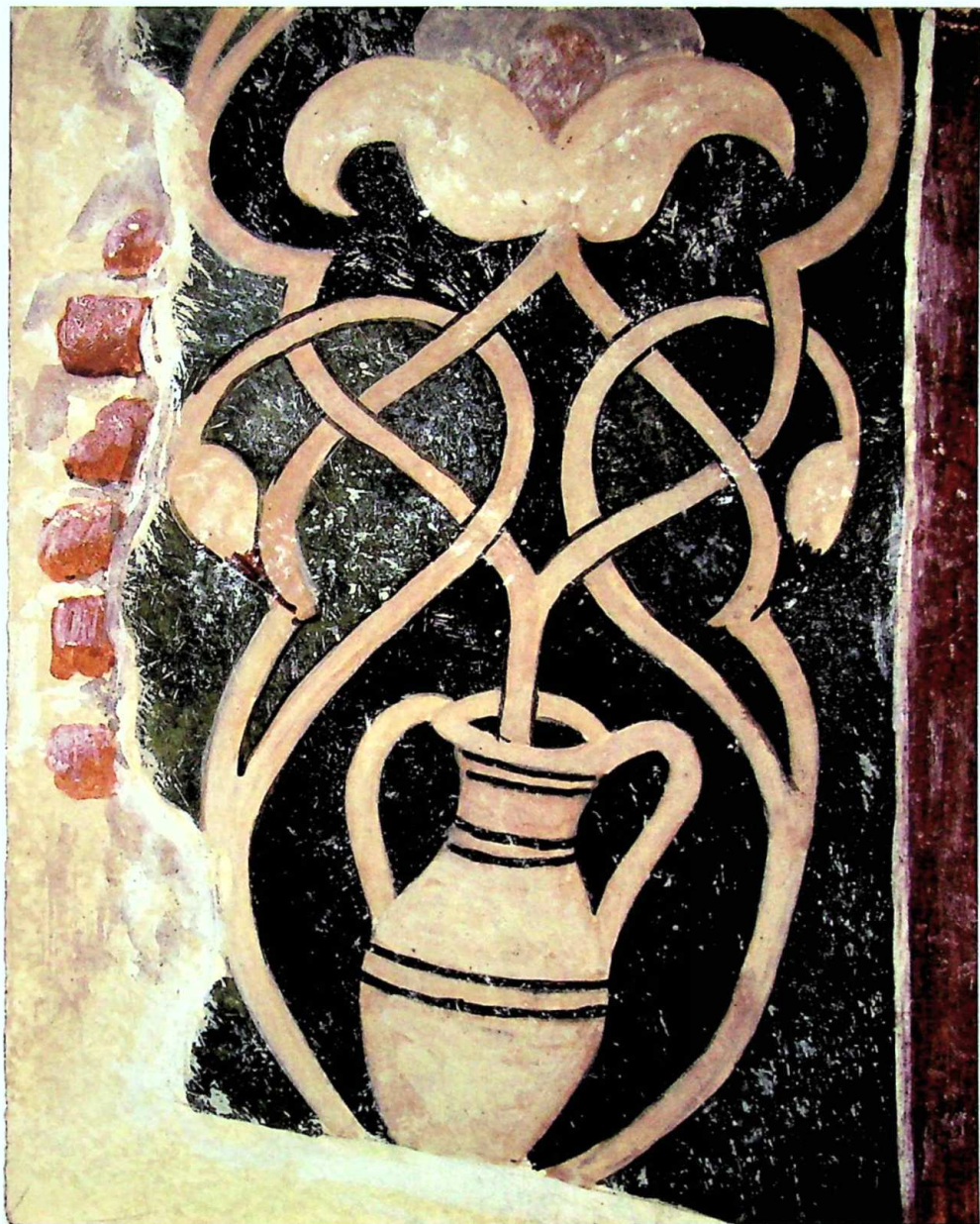
183. მონაშის ჯვარი და სამოსის დეტალი. 1205-1206 წწ. ნიკოლოზის ეკლესია. ყინწვისი, ქართლი. ტ. შვეიაკოვას შემცირებული ასლი. 1951 წ. ქალაქი, ტემპერა. 17,3x13 სმ, სხსმ/მმ 251-7

Martyr's cross and fragment of a garment, 1205-1206, church of St. Nicolas, *Kintsvisi*, Kartli (East Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1951, paper, tempera. 17.3x13 cm, SKHSM/MM 251-7



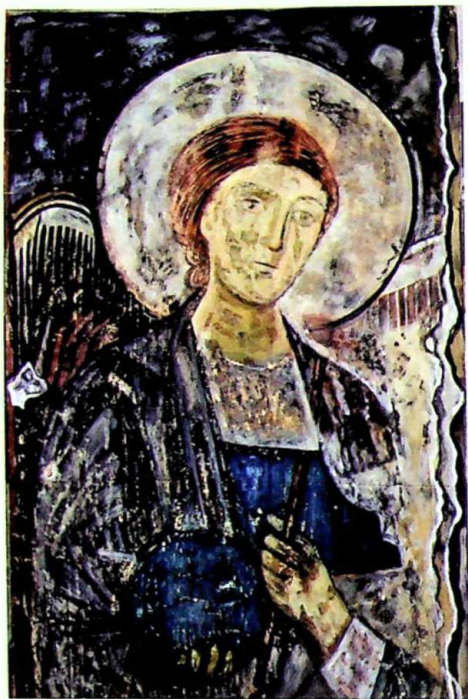
184. მცენარეული ორნამენტული მოტივი. 1205-1206 წწ. ნიკოლოზის ეკლესია. ყინწვისი, ქართლი. ტ. შვეიაკოვას შემცირებული ასლი. 1947 წ. ქალაქი, ტემპერა. 14,5x17 სმ, სხსმ/მმ 252-7

Floral ornamental motif, 1205-1206, church of St Nicolas, *Kintsvisi*, Kartli (East Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1947, paper, tempera. 14.5x17 cm, SKHSM/MM 252-7



185. მცენარეული ორნამენტული კომპოზიცია. 1205-1206 წწ. წმ. ნიკოლოზის ეკლესია, ყინწვისი, ქართლი. ტ. შვეიაკოვას შემოკლებული ასლი. 1947 წ. ქალაქი, ტემპერა. 17x13,2 სმ, სხსმ/მმ 250-12

Floral ornamental composition, 1205-1206, church of St Nicolas, Kintsvisi, Kartli (East Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1947, paper, tempera. 14.5x17 cm, SKHSM/MM 252-12



186. მთავარანგელოზი. 1205-1206 წწ. წმ. ნიკოლოზის ეკლესია. ყინციხისი, ქართლი. წ. ტოლმაჩევსკაიას ასლი. XX ს-ის 20-იანი წწ. ქაღალდი, ტემპერა. 89,5x51 სმ, სხსმ/მმ 477

Archangel, 1205-1206, church of St Nicolas, *Kintsvisi*, Kartli (East Georgia), copy by N. Tolmachevskaya, 1920s, paper, tempera. 89x51 cm, SKHSM/MM 477



187. მეფე გიორგი-ლამა. XIII ს-ის დასაწყისი. ღვთისმშობლის შობის ეკლესია. ბეთანია, ქართლი. წ. ტოლმაჩევსკაიას ასლი. 1927 წ. ქაღალდი, ტემპერა. აკვარელი. 79x54 სმ, სხსმ/მმ 152

King Giorgi-Lasha, early 13th century, church of the Nativity of the Virgin Mary, *Betania*, Kartli, (East Georgia), copy by N. Tolmachevskaya, 1927, paper, tempera, watercolour. 79x54 cm, SKHSM/MM 152

188. წმ. დედა კომპოზიციიდან „ქრისტეს გამოცხადება მწიგნობრებს დედათა წინაშე“. XIII ს-ის 10-იანი წწ. ღვთისმშობლის ეკლესია. ტიმოთესუბანი, ქართლი. წ. ტოლმაჩევსკაიას ასლი. 1927 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 54x66 სმ, სხსმ/მმ 485

Holy Woman from the scene of Christ Revealing Himself to the Holy Women, 10s of 13th century, church of the Dormition, *Timotesubani*, Kartli (East Georgia), copy by N. Tolmachevskaya, 1927, paper, tempera. 54x66 cm, SKHSM/MM 485





189. ნმ. არტემი. XIII ს-ის 10-ანი წწ. ლეთისმშობლის მიძინების ეკლესია. ტიმოთესუბანი, ქართლი. გ. ხმალაძის ასლი. 1916 წ. ტილო, ზეთი. 155x117 სმ, სსსმ/მმ 275

St. Artemius, 1210s, church of the Dormition, *Timotesubani*, Kartli (East Georgia), copy by G. Khmaladze, 1916, oil on canvas. 155x117 cm, SKHSM/MM 275





190. მეფეთ მეფენი გიორგი III, თამარი და გიორგი-ლაშა. XIII ს-ის დასაწყისი. ღვთისმშობლის შობის ეკლესია. ბეთანია, ქართლი. ს. მირზაშვილის ასლი. 1966

ნ. ქალაღი, ტემპერა. 310x360 სმ, სხსმ/მმ 469.

Kings of Kings Giorgi III, Tamar and Giorgi-Lasha, early 13th century, church of the Nativity of the Virgin Mary, Betania, Kartli, (East Georgia), copy by S. Mirzashvili, 1966, paper, tempera, 310x360 cm, SKHSM/MM 469



191. განკითხვის დღე (დეტალი). XIII ს-ის 10-ანი წწ. ღვთისმშობლის მიძინების ეკლესია. ტიმოთესუბანი, ქართლი. გ. ხმაღაძის ასლი. 1916 წ. ტილო, ზეთი. 155x120 სმ, სხსმ/გმ 214

Last Judgment (detail), 1210s, church of the Dormition of the Virgin Mary, *Timotesubani*, Kartli (East Georgia), copy by G. Khmaladze, 1916, oil on canvas. 155x120 cm, SKHSM/MM 214



192. ანგელოზი „ჯვრის ამაღლების“
კომპოზიციიდან. XIII ს-ის I მეოთხედი.
ლეთისმშობლის ეკლესია. ბერთუბანი,
დავითგარეჯი, აზერბაიჯანი. კედლის მხატვრობა,
დედანი. ბათქაში, ტემპერა. 20x24 სმ, სხსმ/მმ 37

Angel from the Ascension of Cross, 1st quarter of the 13th century, church of
the Virgin Mary, Bertubani, Davidgareji, Azerbaijan, wall painting, original,
plaster, tempera. 20x24 cm, SKHSM/MM 37



193. წმ. მარიამ მეგვიპეტელის წარწერა და წმ. ეკატერინეს ფრაგმენტი ტაძრის დასავლეთი კედლიდან. XIII ს-ის I მეოთხედი. ლეთისმშობლის
ეკლესია. ბერთუბანი, დავითგარეჯი, აზერბაიჯანი. კედლის მხატვრობა, დედანი. ბათქაში, ტემპერა. 30x48 სმ, სხსმ/მმ 294

Inscription mentioning St Mary of Egypt and fragment of St. Catherine from the west wall of the church, 1st quarter of the 13th century, church of the
Virgin Mary, Bertubani, Davidgareji, Azerbaijan, wall painting, original, plaster, tempera. 30x48 cm, SKHSM/MM 294



194. მეფეთ მეფე გიორგი-ლასა ძე თამარისი. XIII ს. I მეოთხედი. ღვთისმშობლის ეკლესია. ბერთუბანი, დავითგარეჯი, აზერბაიჯანი. კედლის მხატვრობა, დედანი. ბათქაში, ტემპერა. 204x133 სმ, სხსმ/მმ 534
 Giorgi-Lasha the King of Kings and the son of Tamar, 1st quarter of the 13th century, church of the Virgin Mary, Bertubani, Davidgareji, Azerbaijan, wall painting, original, plaster, tempera. 204x133 cm, SKHSM/MM 534



195. თამარ მეფეთ მეფე ჩვილადი ღვთისმშობლის ხატის წინაშე. XIII ს. I მეთხედი. ღვთისმშობლის ეკლესია. ბერთუბანი, დავითგარეჯი, აზერბაიჯანი. კედლის მხატვრობა, დედანი. ბათქაში, ტემპერა. 106x203 სმ. სხსმ/მმ 533
Tamar the King of Kings before an icon of the Virgin and Child, 1st quarter of the 13th century, church of the Virgin Mary, Bertubani, Davidgareji, Azerbaijan, wall painting, original, plaster, tempera. 106x203 cm, SKHSM/MM 533



196. თამარ მეფეთ მეფე ჩვილადი ღვთისმშობლის ხატის წინაშე (დეტალი).
Tamar the King of Kings before the icon of the Virgin and Child (detail).



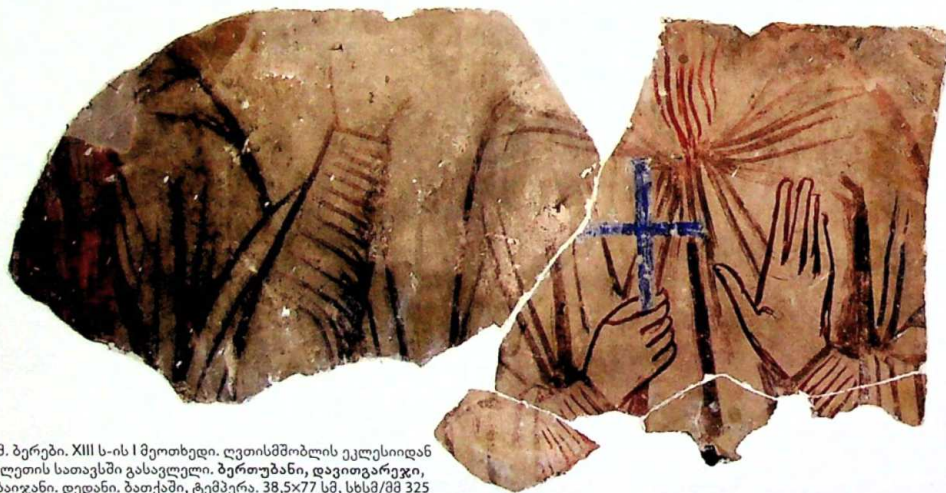
197. მცენარეული ორნამენტი სამოთხის კომპოზიციიდან. XIII ს-ის I მეოთხედი. დასავლეთი სათავესი, ლეთისმშობლის ეკლესია. ბერთუბანი, დავითგარეჯი, აზერბაიჯანი. კედლის მხატვრობა, დედანი. ბათქაში, ტემპერა. 22x17,5 სმ, სხსმ/მმ 309

Floral ornament from the scene of the Paradise, 1st quarter of the 13th century, west chamber, church of the Virgin Mary, Bertubani, Davidgareji, Azerbaijan, wall painting, original, plaster, tempera. 22x17.5 cm, SKHSM/MM 309



198. წმ. მარინა ტაძრის დასავლეთი კედლიდან. XIII ს-ის I მეოთხედი. ლეთისმშობლის ეკლესია. ბერთუბანი, დავითგარეჯი, აზერბაიჯანი. კედლის მხატვრობა, დედანი. ბათქაში, ტემპერა. 40x32 სმ, სხსმ/მმ 324

St. Marina from the west wall of the church, 1st quarter of the 13th century, church of the Virgin Mary, Bertubani, Davidgareji, Azerbaijan, wall painting, original, plaster, tempera. 40x32 cm, SKHSM/MM 32



199. წმ. ბერები. XIII ს-ის I მეოთხედი. ლეთისმშობლის ეკლესიიდან დასავლეთის სათავესში გასავლელი. ბერთუბანი, დავითგარეჯი, აზერბაიჯანი. დედანი. ბათქაში, ტემპერა. 38,5x77 სმ, სხსმ/მმ 325

Holy Monks, 1st quarter of the 13th century, the passage to the west chamber, church of the Virgin Mary, Bertubani, Davidgareji, Azerbaijan, wall painting, original, plaster, tempera. 38.5x77 cm, SKHSM/MM 325.



200. დატირება ქრისტესი. XIII ს.-ის I მეოთხედი. დასავლეთი სათავისი, ლეთისმშობლის ეკლესია. ბერთუბანი, დავითგარეჯი, აზერბაიჯანი. ტ. შევიაკოვას ასლი. 1958 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 170x158 სმ, სხსმ/მმ 215. დედანი დაღუპულია

The lamentation over Christ, 1st quarter of the 13th century, west chamber, church of the Virgin Mary, Bertubani, Davidgareji, Azerbaijan, copy by T. Shevyakova, 1958, paper, tempera. 170x158 cm, SKHSM/MM 215. The original has not survived



201. ორნამენტული მოტივი სატრაპეზოს ნიშიდან. XIII ს-ის I მეოთხედი. ბერთუბანი, დავითგარეჯი, აზერბაიჯანი. ტ. შვეიაკოვას ჩანახატი. 1953 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 14,5x15,2 სმ, სხსმ/მმ 240-24

Ornamental motif from the refectory niche, 1st quarter of the 13th century, Bertubani, Davidgareji, Azerbaijan, drawing by T. Shevyakova, 1953, paper, tempera. 14,5x15,2 cm, SKHSM/MM 240-24

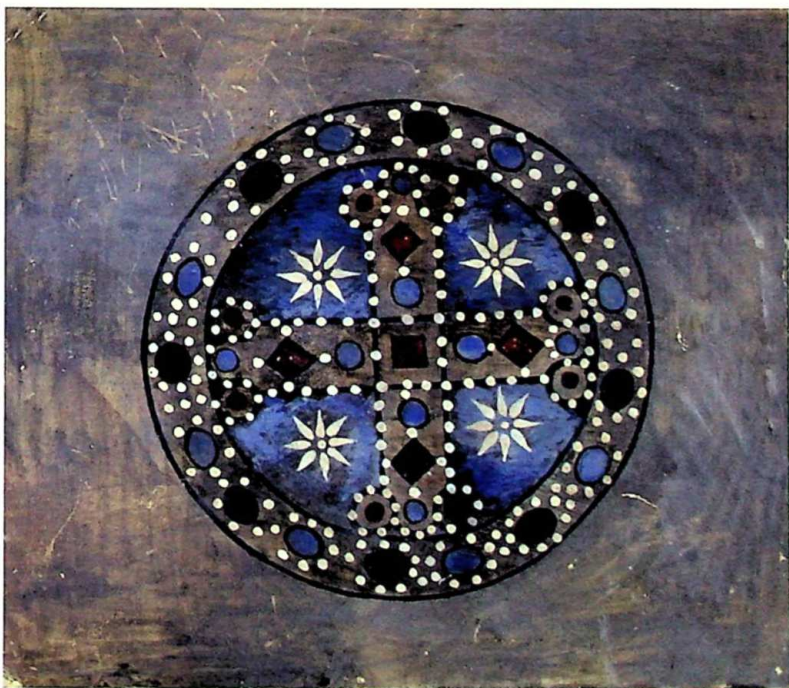
203. ძლევის ჯვარი. XIII ს-ის I მეოთხედი. სატრაპეზოს ნიში. ბერთუბანი, დავითგარეჯი, აზერბაიჯანი. ტ. შვეიაკოვას შემცირებული ასლი. 1953 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 16,2x13,5 სმ, სხსმ/მმ 240-23.

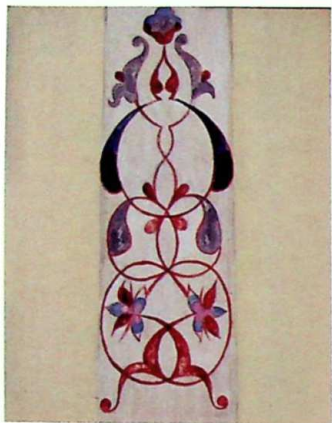
Victorious Cross, 1st quarter of the 13th century, refectory niche, Bertubani, Davidgareji, Azerbaijan, reduced copy by T. Shevyakova, 1953, paper, tempera. 16.5x13.5 cm, SKHSM/MM 240-23



202. მცენარეული ორნამენტული მოტივი. XIII ს-ის I მეოთხედი. სატრაპეზოს ნიში. ბერთუბანი, დავითგარეჯი, აზერბაიჯანი. ტ. შევიაკოვას შემცირებული ასლი. 1953 წ. ქალაქი, ტემპერა. 17x13,5 სმ, სხსმ/მმ 240-27

Floral ornamental motif, 1st quarter of the 13th century, refectory niche, Bertubani, Davidgareji, Azerbaijan, reduced copy by T. Shevyakova, 1953, paper, tempera. 17x13.5 cm, SKHSM/MM 240-27





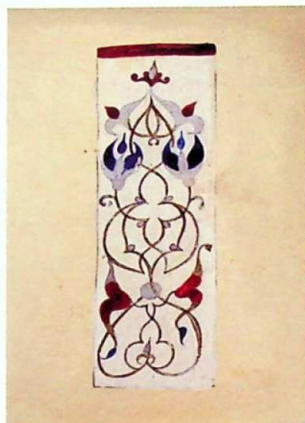
204. მცენარეული ორნამენტული მოტივი. XIII ს-ის 10-იანი წწ. სატრაპეზოს ნიში. ბერთუბანი, დავითგარეჯი, აზერბაიჯანი. ტ. შვეიაკოვას შემცირებული ასლი. 1953 წ. ქალაქი, ტემპერა. 14,9x11,1 სმ, სხსმ/მმ 240-26

Floral ornamental motif, 10s of 13th century, refectory niche, Bertubani, Davidgareji, Azerbaijan, reduced copy by T. Shevyakova, 1953, paper, tempera. 14.9x11.1 cm, SKHSM/MM 240-26



205. ორნამენტული მოტივი. XIII ს-ის 10-იანი წწ. ლეთისმშობლის ეკლესია. ბერთუბანი, დავითგარეჯი, აზერბაიჯანი. ტ. შვეიაკოვას შემცირებული ასლი. 1953 წ. ქალაქი, ტემპერა. 17,9x13 სმ, სხსმ/მმ 240-37

Ornamental motif, 10s of 13th century, church of the Virgin Mary, Bertubani, Davidgareji, Azerbaijan, reduced copy by T. Shevyakova, 1953, paper, tempera. 17.9x13 cm, SKHSM/MM 240-37



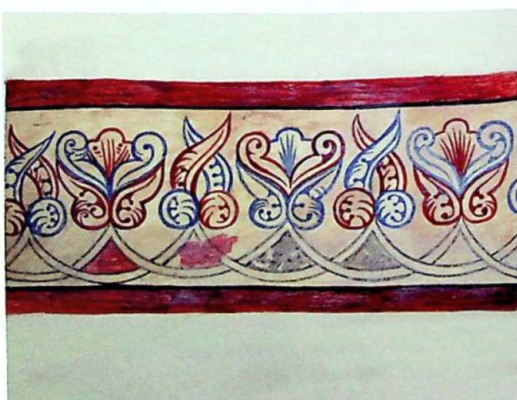
206. მცენარეული ორნამენტული მოტივი. XIII ს-ის 10-იანი წწ. სატრაპეზოს ნიში. ბერთუბანი, დავითგარეჯი, აზერბაიჯანი. ტ. შვეიაკოვას შემცირებული ასლი. 1953 წ. ქალაქი, ტემპერა. 16,3x11,3 სმ, სხსმ/მმ 240-25

Floral ornamental motif, 10s of 13th century, refectory niche, Bertubani, Davidgareji, Azerbaijan, reduced copy by T. Shevyakova, 1953, paper, tempera. 16.3x11.3 cm, SKHSM/MM 240-25



207. მცენარეული ორნამენტული მოტივი. XIII ს-ის 10-იანი წწ. მონასტრის სატრაპეზო. ბერთუბანი, დავითგარეჯი, აზერბაიჯანი. ტ. შვეიაკოვას შემცირებული ასლი. 1953 წ. ქალაქი, ტემპერა. 16,7x13,5 სმ, სხსმ/მმ 240-33

Floral ornamental motif, 10s of 13th century, refectory of monastery, Bertubani, Davidgareji, Azerbaijan, reduced copy by T. Shevyakova, 1953, paper, tempera. 16.7x13.5 cm, SKHSM/MM 240-33



208. მცენარეული ორნამენტული მოტივი. XIII ს-ის 10-იანი წწ. დასავლეთი სათავესი, ლეთისმშობლის ეკლესია. ბერთუბანი, დავითგარეჯი, აზერბაიჯანი. ტ. შვეიაკოვას შემცირებული ასლი. 1953 წ. ქალაქი, ტემპერა. 17x13,8 სმ, სხსმ/მმ 240-35

Floral ornamental motif, 10s of 13th century, west chamber, church of the Virgin Mary, Bertubani, Davidgareji, Azerbaijan, reduced copy by T. Shevyakova, 1953, paper, tempera. 17x13.8 cm, SKHSM/MM 240-35



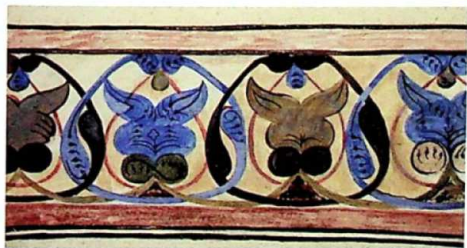
209. მცენარეული ორნამენტული მოტივი. XIII ს-ის 10-იანი წწ. მონასტრის სატრაპეზო. ბერთუბანი, დავითგარეჯი, აზერბაიჯანი. ტ. შევიაკოვას შემცირებული ასლი. 1953 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 16,7x13,5 სმ, სხსმ/მმ 240-30

Floral ornamental motif, 10s of 13th century, refectory of monastery, *Bertubani, Davidgareji*, Azerbaijan, reduced copy by T. Shevyakova, 1953, paper, tempera. 16.7x13.5 cm, SKHSM/MM 240-30



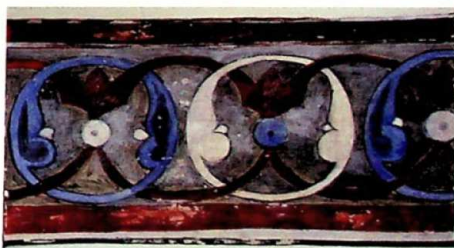
210. მცენარეული ორნამენტული მოტივი. XIII ს-ის 10-იანი წწ. მონასტრის სატრაპეზო. ბერთუბანი, დავითგარეჯი, აზერბაიჯანი. ტ. შევიაკოვას შემცირებული ასლი. 1953 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 16x12,2 სმ, სხსმ/მმ 240-31

Floral ornamental motif, 10s of 13th century, refectory of monastery, *Bertubani, Davidgareji*, Azerbaijan, reduced copy by T. Shevyakova, 1953, paper, tempera. 16x12.2 cm, SKHSM/MM 240-31



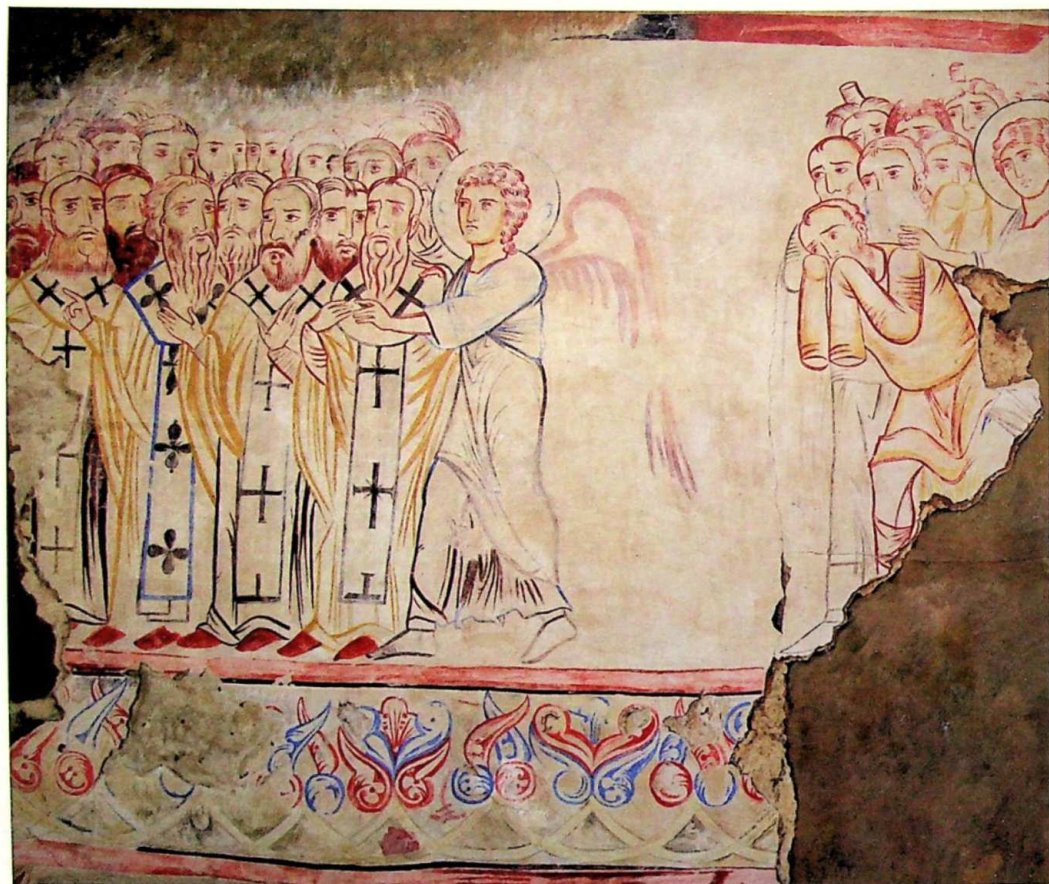
211. მცენარეული ორნამენტული მოტივი. XIII ს-ის 10-იანი წწ. მონასტრის სატრაპეზო. ბერთუბანი, დავითგარეჯი, აზერბაიჯანი. ტ. შევიაკოვას შემცირებული ასლი. 1953 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 17,2x12,8 სმ, სხსმ/მმ 240-28

Floral ornamental motif, 10s of 13th century, refectory of monastery, *Bertubani, Davidgareji*, Azerbaijan, reduced copy by T. Shevyakova, 1953, paper, tempera. 17.2x12.8 cm, SKHSM/MM 240-28

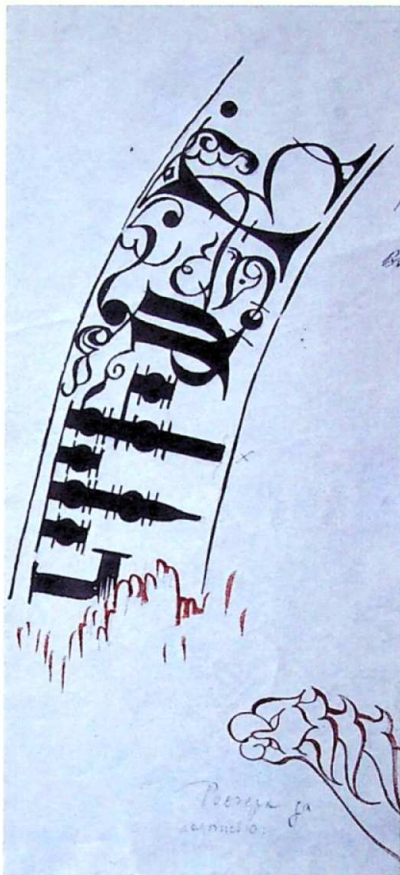


212. მცენარეული ორნამენტული მოტივი. XIII ს-ის 10-იანი წწ. მონასტრის სატრაპეზო. ბერთუბანი, დავითგარეჯი, აზერბაიჯანი. ტ. შევიაკოვას შემცირებული ასლი. 1953 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 17x13,5 სმ, სხსმ/მმ 240-32

Floral ornamental motif, 10s of 13th century, refectory of monastery, *Bertubani, Davidgareji*, Azerbaijan, reduced copy by T. Shevyakova, 1953, paper, tempera. 17x13.5 cm, SKHSM/MM 240-32



213. ცოდვილთა გუნდი „განკითხვის დღის“ კომპოზიციიდან. XIII ს-ის 10-იანი წლები. დასავლეთი სათავესი, ღვთისმშობლის ეკლესია. ბერტუბანი, დავითგარეჯი, აზერბაიჯანი. ტ. შევიაკოვას ასლი. 1958 წ. ქალაქი, ტემპერა. 195x151 სმ, სხსმ/მმ 279. დედანი დაღუპულია
 Group of sinners from the Last Judgment, 10s of 13th century, west chamber, church of the Virgin Mary, Bertubani, Davidgareji, Azerbaijan, copy by T. Shevyakova, 1958, paper, tempera. 195x151 cm, SKHSM/MM 279. The original has not survived.



214. ასომთავრული წარწერისა და ლომის სტილიზებული გამოსახულების ფრაგმენტი. XIII ს-ის 10-იანი წლები. სატრაპეზოს ნიში. ბერთუბანი, დავითგარეჯი, აზერბაიჯანი. ე. ლანსერეს ჩანახატი, 1921 წ. ქალაქი, ტუმი. 18,5x23,5 სმ, სხსმ/მმ 592.

Fragments of the Asomtavruli inscription and stylized representation of lion, 1210s, from a refectory niche, Bertubani, Davidgareji, Azerbaijan, drawing by E. Lansere, 1921, paper, ink, 18.5x23.5 cm. SKHSM/MM 592



215. ინტერიერის ნაწილი. XIII ს-ის 10-იანი წლები. სატრაპეზოს ნიში. ბერთუბანი. დავითგარეჯი, აზერბაიჯანი. ე. ლანსერეს ჩანახატი. 1921 წ. ქალაქი, აკვარელი. 51x34 სმ, სხსმ/მმ 586

Part of interior, 1210s, from a refectory niche, Bertubani, Davidgareji, Azerbaijan, drawing by E. Lansere, 1921, watercolour on paper, 51x34 cm, SKHSM/MM 586

216. ექვსფრთხი. XIII ს-ის 10-იანი წლები. ლეთისმშობლის ეკლესია. ყანაჩეთის კაბენი, ოკუპირებული ცხინვალის რეგიონი. ტ. შევიაკოვას ასლი. 1956 წ. ქალაქი, ტფილისი. 164x220 სმ, სხსმ/მმ 61. დედანი დანაშაულია

Six-winged angel, 1210s, church of the Virgin Mary, Kabeni of Kanchaeti, the occupied region of Tskhinvali, copy by T. Shevyakova, 1956, paper, tempera. 164x220 cm, SKHSM/MM 61. The original has not survived.



217. ნმ. იოანე ნათლისმცემელი მოკეცილი თავით. XIII ს-ის 10-იანი წლები, ღვთისმშობლის ეკლესია, ყანაჩაეთის კაბენი, ოკუპირებული ცხინვალის რეგიონი. ტ. შევიაკოვას ასლი. 1956 წ. ქალაქი, ტეშერა. 194x90 სმ, სხსმ/მმ 62. დედანი დაღუპულია.

St. John the Baptist beheaded, 1210s, church of the Virgin Mary, *Kabeni of Kanchaeti*, the occupied region of Tskhinvali, copy by T. Shevyakova, 1956, paper, tempera. 194x90 cm, SKHSM/MM 62. The original has not survived.





218. მცენარეული ორნამენტული მოტივი. XIII-ის 10-იანი წწ. ქობერის/ქობაირის მონასტერი. ისტორიული ლორე, სომხეთი. ტ. შვეიაკოვას შემცირებული ასლი. 1951 წ. ქალაქი, ტემპერა. 15x12 სმ, სხსმ/მმ 259-1.

Floral ornamental motif, 1210s, monastery of Koberi/Kobairi, historical Lore, Armenia, reduced copy by T. Shevyakova, 1951, paper, tempera. 15x12 cm, SKHSM/MM 259-1



219. მცენარეული ორნამენტული მოტივი. XIII-ის 10-იანი წწ. ქობერის/ქობაირის მონასტერი. ისტორიული ლორე, სომხეთი. ტ. შვეიაკოვას შემცირებული ასლი. 1951 წ. ქალაქი, ტემპერა. 16,8x13 სმ, სხსმ/მმ 259-2.

Floral ornamental motif, 1210s, monastery of Koberi/Kobairi, historical Lore, Armenia, reduced copy by T. Shevyakova, 1951, paper, tempera. 16.8x13 cm, SKHSM/MM 259-2



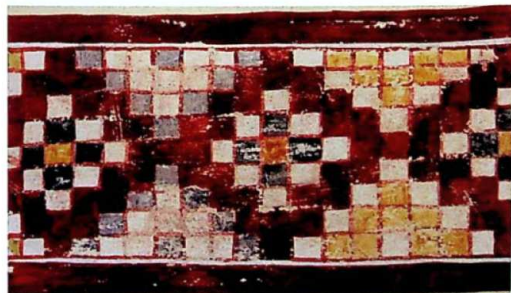
221. მცენარეული ორნამენტული მოტივი. XIII-ის 10-იანი წწ. ქობერის/ქობაირის მონასტერი. ისტორიული ლორე, სომხეთი. ტ. შევიაკოვას შემცირებული ასლი. 1951 წ. ქალაქი, ტემპერა. 16,5x13,5 სმ, სხსმ/მმ 259-5

Floral ornamental motif, 1210s, monastery of Koberi/Kobairi, historical Lore, Armenia, reduced copy by T. Shevyakova, 1951, paper, tempera. 16.5x13.5 cm, SKHSM/MM 259-5



220. მცენარეული ორნამენტული მოტივი. XIII-ის 10-იანი წწ. ქობერის/ქობაირის მონასტერი. ისტორიული ლორე, სომხეთი. ტ. შევიაკოვას შემცირებული ასლი. 1951 წ. ქალაქი, ტემპერა. 16,5x13,5 სმ, სხსმ/მმ 259-3

Floral ornamental motif, 1210s, monastery of Koberi/Kobairi, historical Lore, Armenia, reduced copy by T. Shevyakova, 1951, paper, tempera. 16.5x13.5 cm, SKHSM/MM 259-3



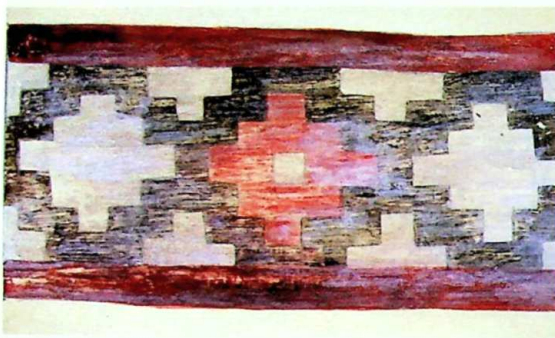
222. ორნამენტული მოტივი. XIII-ის 10-იანი წწ. ქობერის/ქობაირის მონასტერი. ისტორიული ლორე, სომხეთი. ტ. შევიაკოვას შემცირებული ასლი. 1951 წ. ქალაქი, ტემპერა. 16,5x13. სხსმ/მმ 259-4

Ornamental motif, 1210s, monastery of Koberi/Kobairi, historical Lore, Armenia, reduced copy by T. Shevyakova, 1951, paper, tempera. 16.5x13 cm, SKHSM/MM 259-4



223. ორნამენტული მოტივი. XIII-ის 10-იანი წწ. ქობერის/ქობაირის მონასტერი. ისტორიული ლორე, სომხეთი. ტ. შევიაკოვას შემცირებული ასლი. 1951 წ. ქალაქი, ტემპერა. 16,5x13,4 სმ, სხსმ/მმ 259-6

Ornamental motif, 1210s, monastery of Koberi/Kobairi, historical Lore, Armenia, reduced copy by T. Shevyakova, 1951, paper, tempera. 16.5x13.4 cm, SKHSM/MM 259-6



224. ორნამენტული მოტივი. XIII-ის 10-იანი წწ. ამაღლების ეკლესია. ოზაანი, კახეთი. ტ. შევიაკოვას შემცირებული ასლი. 1947 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 16x13 სმ, სხსმ/მმ 260-1

Ornamental motif, 1210s, church of the Ascension, *Ozaani*, Kakheti (East Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1947, paper, tempera. 16x13 cm, SKHSM/MM 260-1



225. ორნამენტული მოტივი. XI ს. ამაღლების ეკლესია. ოზაანი, კახეთი. ტ. შევიაკოვას შემცირებული ასლი. 1947 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 16x12,5 სმ, სხსმ/მმ 260-2

Ornamental motif, 11th century, church of the Ascension, *Ozaani*, Kakheti (East Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1947, paper, tempera. 16x12.5 cm, SKHSM/MM 260-2



226. მცენარეული ორნამენტული მოტივი. XIII-ის 10-იანი წწ. ამაღლების ეკლესია. ოზაანი, კახეთი. ტ. შევიაკოვას შემცირებული ასლი. 1947 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 16x13 სმ, სხსმ/მმ 260-12

Floral ornamental motif, 1210s, church of the Ascension, *Ozaani*, Kakheti, (East Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1947, paper, tempera. 16x13 cm, SKHSM/MM 260-12



227. მცენარეული ორნამენტული მოტივი. XIII-ის 10-იანი წწ. ამაღლების ეკლესია. ოზაანი, კახეთი. ტ. შევიაკოვას შემცირებული ასლი. 1947 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 16x13,2 სმ, სხსმ/მმ 260-4

Floral ornamental motif, 1210s, church of the Ascension, *Ozaani*, Kakheti (East Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1947, paper, tempera. 16x13.2 cm, SKHSM/MM 260-4



228. მცენარეული ორნამენტული მოტივი. XIII-ის 10-იანი წწ. ამაღლების ეკლესია. ოზაანი, კახეთი. ტ. შვეიაკოვას შემცირებული ასლი. 1947 წ. ქალაქი, ტფილისი. 16x12,8 სმ, სხსმ/მმ 260-11

Floral ornamental motif, 1210s, church of the Ascension, Ozaani, Kakheti (East Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1947, paper, tempera. 16x12.8 cm, SKHSM/MM 260-11



229. მცენარეული ორნამენტული მოტივი. XIII-ის 10-იანი წწ. ამაღლების ეკლესია. ოზაანი, კახეთი. ტ. შვეიაკოვას შემცირებული ასლი. 1947 წ. ქალაქი, ტფილისი. 16x12,5 სმ, სხსმ/მმ 260-3

Floral ornamental motif, 1210s, church of the Ascension, Ozaani, Kakheti (East Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1947, paper, tempera. 16x12.5 cm, SKHSM/MM 260-3



230. მავედრებელი წარწერა. XIII-ის 10-იანი წწ. ამაღლების ეკლესია. ოზაანი, კახეთი. ტ. შვეიაკოვას შემცირებული ასლი. 1947 წ. ქალაქი, ტფილისი. 16x13 სმ, სხსმ/მმ 260-7

Inscription of prayer, 1210s, church of the Ascension, Ozaani, Kakheti (East Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1947, paper, tempera. 16x13 cm, SKHSM/MM 260-7



231. მცენარეული ორნამენტული მოტივი. XIII-ის 10-იანი წწ. ამაღლების ეკლესია. ოზაანი, კახეთი. ტ. შევიაკოვას შემცირებული ასლი. 1947 წ. ქალაქი, ტემპერა. 15,7x12,3 სმ, სხსმ/მმ 260-6.

Floral ornamental motif, 1210s, church of the Ascension, Ozaani, Kakheti (East Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1947, paper, tempera. 15.7x12.3 cm, SKHSM/MM 260-6



233. მღვდელმთავრის სამოსის ფრაგმენტი (ეპიტრაქილი). XIII-ის 10-იანი წწ. ამაღლების ეკლესია. ოზაანი, კახეთი. ტ. შევიაკოვას შემცირებული ასლი. 1947 წ. ქალაქი, ტემპერა. 16x12,5 სმ, სხსმ/მმ 260-9

Fragment of a bishop's garment (epitrachelion), 1210s, church of the Ascension, Ozaani, Kakheti (East Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1947, paper, tempera. 16x12.5 cm, SKHSM/MM 260-9



232. წმ. იოანე ღვთისმეტყველი. XIII-ის 10-იანი წწ. ამაღლების ეკლესია. ოზაანი, კახეთი. კ. ბაკურაძის ასლი. 1980 წ. ქალაქი, ტემპერა. 165x76 სმ, სხსმ/მმ 562

St. John Chrysostom, 1210s, church of the Ascension, Ozaani, Kakheti (East Georgia), copy by K. Bakuradze, 1980, paper, tempera. 165x76 cm, SKHSM/MM 562



234. ნმ. გრიგოლ ღმრთისმეტყველი. XIII-ის 10-იანი წწ. ამაღლების ეკლესია. ოზაანი, კახეთი. ტ. ბაკურაძის ასლი. 1980 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 165x81 სმ, სხსმ/მმ 561

St. Gregory the Theologian, 1210s, church of the Ascension, Ozaani, Kakheti (East Georgia), copy by K. Bakuradze, 1980, paper, tempera. 165x81 cm, SKHSM/MM 561

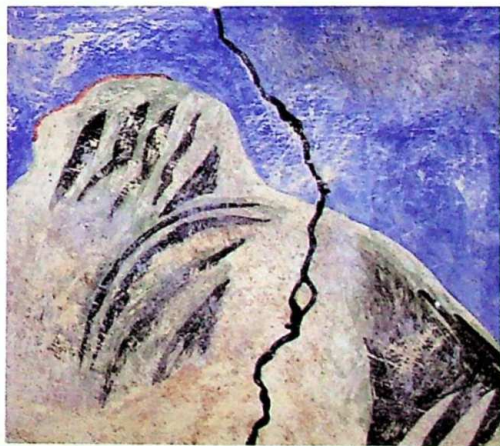
236. მთა გარდამოსხნის სცენიდან. XIII-ის 10-იანი წწ. ამაღლების ეკლესია. ოზაანი, კახეთი. ტ. შვეიაკოვას შემცირებული ასლი. 1947 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 16x12,6 სმ, სხსმ/მმ 260-5

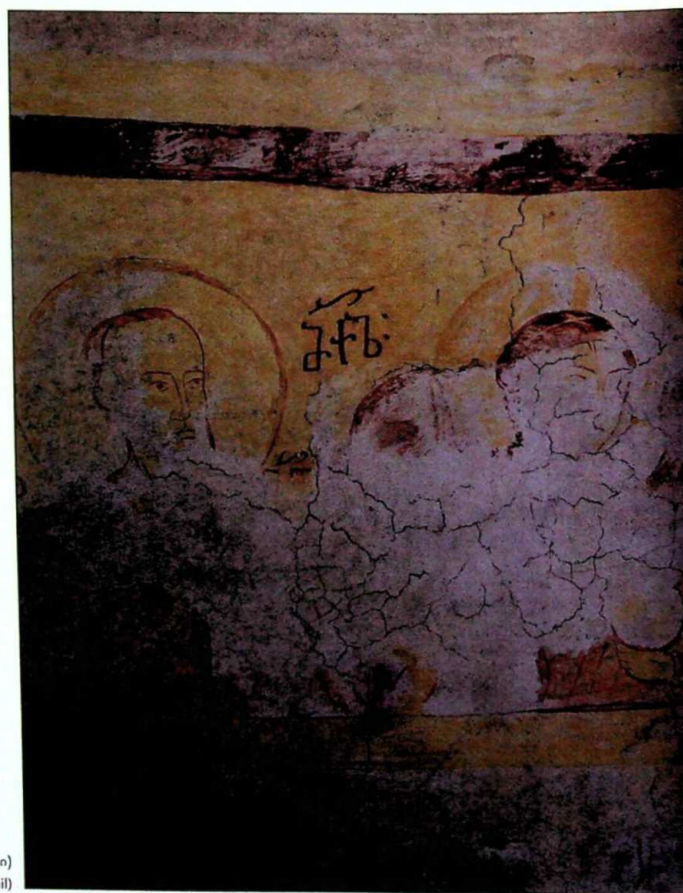
Mountain from the scene of the Deposition, 1210s, church of the Ascension, Ozaani, Kakheti (East Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1947, paper, tempera. 16x12.6 cm, SKHSM/MM 260-5



235. მცენარეული ორნამენტული მოტივი. XIII-ის 10-იანი წწ. ამაღლების ეკლესია. ოზაანი, კახეთი. ტ. შვეიაკოვას შემცირებული ასლი. 1947 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 16x12 სმ, სხსმ/მმ 260-10

Floral ornamental motif, 1210s, church of the Ascension, Ozaani, Kakheti (East Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1947, paper, tempera. 16x12 cm, SKHSM/MM 260-10





238. ვედრების რიგი (დეტალი)
Deesis (detail)



237. ედერების რიგი. XIII ს. სამხრეთი ფასადი. ნმ. გიორგის ეკლესია. იფხი, სვანეთი. ტ. შევიაკოვას ასლი. 1959 წ. ქალაქი, ტემპერა. 81x432 სმ, სხსმ/მმ 31

Deesis, 13th century, south façade of the church of St George, *Ipkhi*, Svaneti (West Georgia), copy by T. Shevyakova, 1959, paper, tempera. 81x432 cm, SKHSM/MM 31







240. ნმ. გიორგი მთაწმინდელი. XIII ს-ის დასაწყისი. ღვთისმშობლის ეკლესია. ახტალა, ისტორიული ლორე, სომხეთი. ტ. შევიაკოვას ასლი. 1937 წ. ქალაქი, ტემპერა. 130x87 სმ, სხსმ/მმ 207

St. Giorgi Mtatsmindeli, early 13th century, church of the Virgin Mary, Akhtala, historical Lore, Armenia, copy by T. Shevyakova, 1937, paper, tempera. 130x87 cm, SKHSM/MM 207



241. ნმ. ექვთიმე მთაწმინდელი. XIII ს-ის დასაწყისი. ღვთისმშობლის ეკლესია. ახტალა, ისტორიული ლორე, სომხეთი. ტ. შევიაკოვას ასლი. 1937 წ. ქალაქი, ტემპერა. 130x92 სმ, სხსმ/მმ 208

St. Ekvtime Mtatsmindeli, early 13th century, church of the Virgin Mary, Akhtala, historical Lore, Armenia, copy by T. Shevyakova, 1937, paper, tempera. 130x92 cm, SKHSM/MM 208

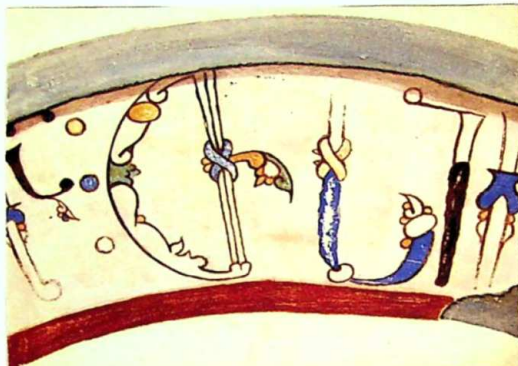
239. ნმ. შიო მღვიმელი, ნმ. იოანე ზედაზნელი და ნმ. ევაგრიოსი. XIII ს-ის დასაწყისი. ღვთისმშობლის ეკლესია. ახტალა, ისტორიული ლორე, სომხეთი. ტ. შევიაკოვას ასლი. 1937 წ. ქალაქი, ტემპერა. 325x230 სმ, სხსმ/მმ 206

St. Shio Mgvimeli, St. John of Mesopotamia and St. Evagrius, early 13th century, church of the Virgin Mary, Akhtala, historical Lore, Armenia, copy by T. Shevyakova, 1937, paper, tempera. 325x230 cm, SKHSM/MM 206



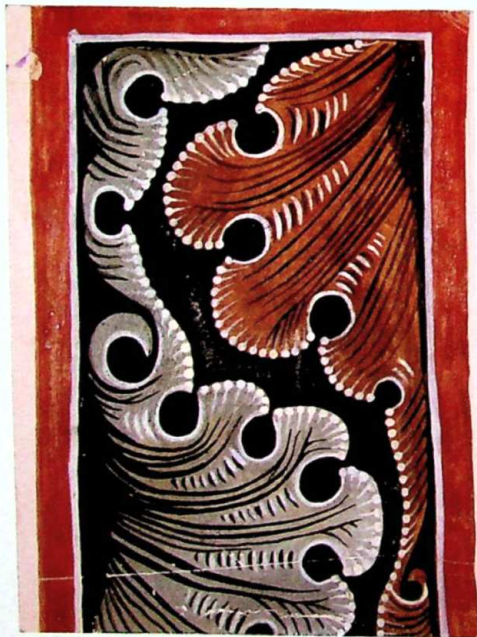
242. ემბაზი „ღვთისმშობლის შობის“ სცენიდან. XIII ს-ის დასაწყისი. ღვთისმშობლის ეკლესია. ახტალა, ისტორიული ლორე, სომხეთი. ტ. შევიაკოვას ასლი. 1945 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 13,5x17 სმ, სხსმ/მმ 611-2

Font from the scene of the Nativity of Virgin Mary, early 13th century, church of the Virgin Mary, Akhtala, historical Lore, Armenia, copy by T. Shevyakova, 1945, paper, tempera. 13.5x17 cm, SKHSM/MM 611-2



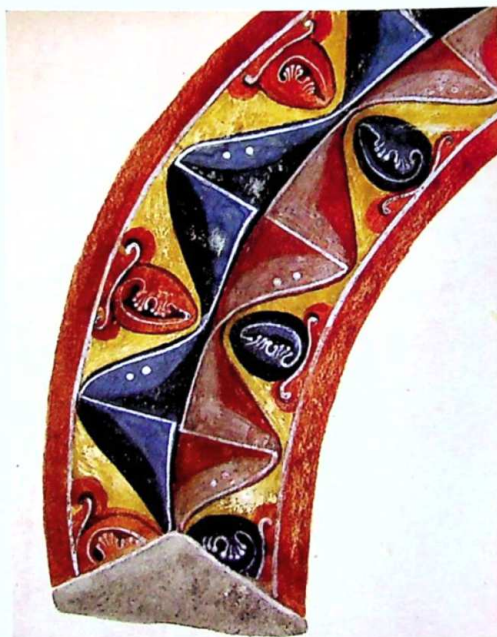
243. ასომთავრული წარწერის ფრაგმენტი ეკლესიის ტრიუმფალური თალიდან. XIII ს-ის დასაწყისი. ღვთისმშობლის ეკლესია. ახტალა, ისტორიული ლორე, სომხეთი. ტ. შევიაკოვას ასლი. 1945 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 13,5x17 სმ, სხსმ/მმ 611-21

Fragment of the Asomtavruli inscription from the triumphal arch, early 13th century, church of the Virgin Mary, Akhtala, historical Lore, Armenia, copy by T. Shevyakova, 1945, paper, tempera. 13.5x17 cm, SKHSM/MM 611-21



244. მცენარეული ორნამენტული მოტივი. XIII ს-ის დასაწყისი. ღვთისმშობლის ეკლესია. ახტალა, ისტორიული ლორე, სომხეთი. ტ. შევიაკოვას ასლი. 1945 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 17,3x12,8 სმ, სხსმ/მმ 611-3

Floral ornamental motif, early 13th century, church of the Virgin Mary, Akhtala, historical Lore, Armenia, copy by T. Shevyakova, 1945, paper, tempera. 17.3x12.8 cm, SKHSM/MM 611-3



245. მცენარეული ორნამენტული მოტივი. XIII ს-ის დასაწყისი. ღვთისმშობლის ეკლესია. ახტალა, ისტორიული ლორე, სომხეთი. ტ. შევიაკოვას ასლი. 1945 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 18x13 სმ, სხსმ/მმ 611-57

Floral ornamental motif, early 13th century, church of the Virgin Mary, Akhtala, historical Lore, Armenia, copy by T. Shevyakova, 1945, paper, tempera. 18x13 cm, SKHSM/MM 611-57



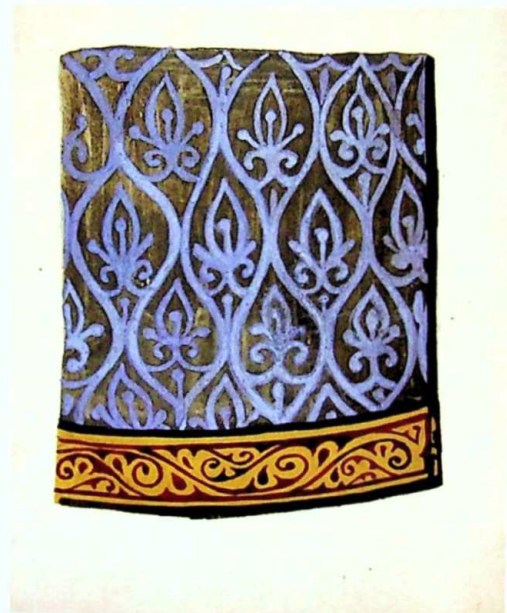
246. ასომთავრული წარწერის ფრაგმენტი ეკლესიის ტრიუმფალური თალიდან. XIII ს-ის დასაწყისი. ღვთისმშობლის ეკლესია. ახტალა, ისტორიული ლორე, სომხეთი. ტ. შევიაკოვას ასლი. 1945 წ. ქალაქი, ტემპერა. 13x17 სმ, სხსმ/მმ 611-23

Fragment of the Asomtavruli inscription from triumphal arch, early 13th century, church of the Virgin Mary, Akhtala, historical Lore, Armenia, copy by T. Shevyakova, 1945, paper, tempera. 13x17 cm, SKHSM/MM 611-23



247. გეომეტრიული ორნამენტული მოტივი. XIII ს-ის დასაწყისი. ღვთისმშობლის ეკლესია. ახტალა, ისტორიული ლორე, სომხეთი. ტ. შევიაკოვას ასლი. 1945 წ. ქალაქი, ტემპერა. 17x13 სმ, სხსმ/მმ 611-11

Geometric ornamental motif, early 13th century, church of the Virgin Mary, Akhtala, historical Lore, Armenia, copy by T. Shevyakova, 1945, paper, tempera. 17x13 cm, SKHSM/MM 611-11



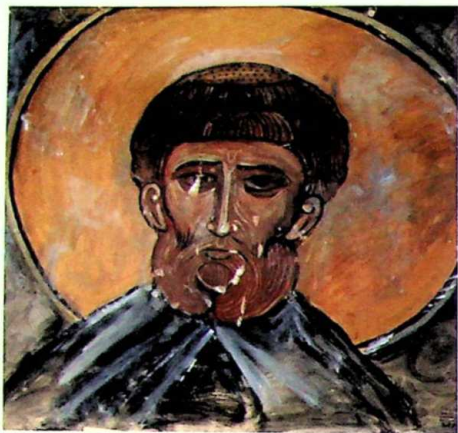
248. პილატეს სამოსის ფრაგმენტი სცენიდან „ქრისტე პილატეს წინაშე“. XIII ს. დასაწყისი. ღვთისმშობლის ეკლესია. ახტალა, ისტორიული ლორე, სომხეთი. ტ. შევიაკოვას ასლი. 1945 წ. ქალაქი, ტემპერა. 17,8x13,5 სმ, სხსმ/მმ 611-13

Fragment of the garment of Pontius Pilate from the Jesus before Pilate scene, early 13th century, church of the Virgin Mary, Akhtala, historical Lore, Armenia, copy by T. Shevyakova, 1945, paper, tempera. 17.8x13.5, SKHSM/MM 611-13



249. აკეანი „ღვთისმშობლის შობის“ სცენიდან. XIII ს-ის დასაწყისი. ღვთისმშობლის ეკლესია. ახტალა, ისტორიული ლორე, სომხეთი. ტ. შევიაკოვას ასლი. 1945 წ. ქალაქი, ტემპერა. 12,5x16 სმ, სხსმ/მმ 611-1

Cradle from the scene of the Nativity of Virgin Mary, Akhtala, historical Lore, Armenia, copy by T. Shevyakova, 1945, paper, tempera. 12.5x16 cm, SKHSM/MM 611-1



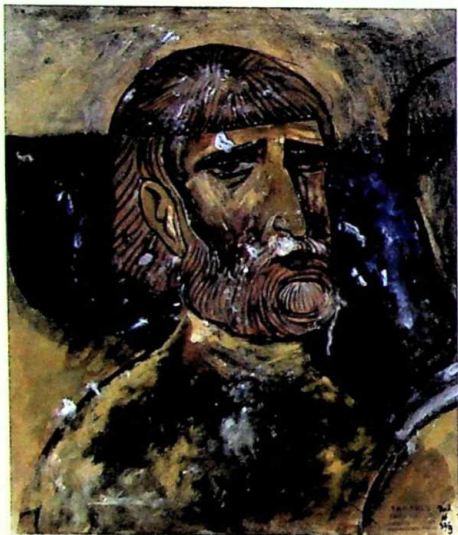
250. წმ. ილარიონ ქართველი. XIII ს-ის დასაწყისი. ღვთისმშობლის ეკლესია. ახტალა, ისტორიული ლორე, სომხეთი. წ. ტოლმაჩევსკაიას ასლი. XX ს-ის 20-იანი წწ. ქალაქი, ტემპერა. აკვარელი. 72x58,5 სმ, სხსმ/მმ 479

St. Hilarion of Iberia, early 13th century, church of the Virgin Mary, Akhtala, historical Lore, Armenia, copy by N. Tolmachevskaia, 1920s, paper, tempera. watercolour, 72x58 cm, SKHSM/MM 479



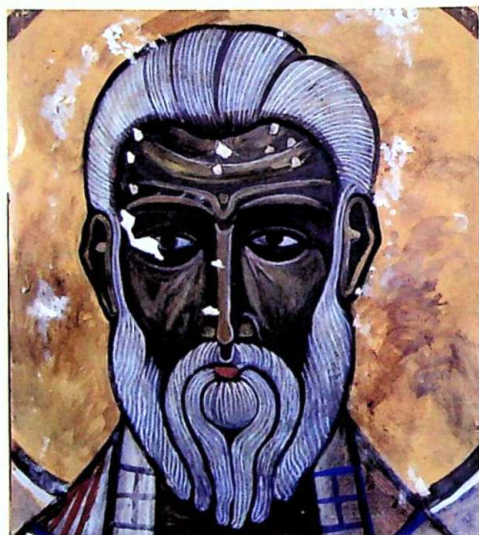
251. წმ. ემპოდისტე. XIII ს-ის დასაწყისი. ღვთისმშობლის ეკლესია. ახტალა, ისტორიული ლორე, სომხეთი. წ. ტოლმაჩევსკაიას ასლი. XX ს-ის 20-იანი წწ. ქალაქი, ტემპერა. აკვარელი. 30,8x54 სმ, სხსმ/მმ 478

St Empodiste, early 13th century, church of the Virgin Mary, Akhtala, historical Lore, Armenia, copy by N. Tolmachevskaia, 1920s, paper, tempera. watercolour, 41x36 cm, SKHSM/MM 481



252. წმ. მონამე „ორმოცი სებასტიელი მონამის“ კომპოზიციიდან. XIII ს-ის დასაწყისი. ღვთისმშობლის ეკლესია. ახტალა, ისტორიული ლორე, სომხეთი. წ. ტოლმაჩევსკაიას ასლი. XX ს-ის 20-იანი წწ. ქალაქი, ტემპერა. აკვარელი. 41x36 სმ, სხსმ/მმ 481

Holy martyr from the composition of the Forty Martyrs of Sebaste, early 13th century, church of the Virgin Mary, Akhtala, historical Lore, Armenia, copy by N. Tolmachevskaia, 1920s, paper, tempera. watercolour, 41x36 cm, SKHSM/MM 481



253. წმ. მამა. XIII ს-ის დასაწყისი. ღვთისმშობლის ეკლესია. ახტალა, ისტორიული ლორე, სომხეთი. წ. ტოლმაჩევსკაიას ასლი. XX ს-ის 20-იანი წწ. ქალაქი, ტემპერა. აკვარელი. 72x48,5 სმ, სხსმ/მმ 480

Holy bishop, early 13th century, church of the Virgin Mary, Akhtala, historical Lore, Armenia, copy by N. Tolmachevskaia, 1920s, paper, tempera. watercolour, 72x48,5 cm, SKHSM/MM 480

254. „ერების“ პერსონიფიკაცია „სულიწმიდის მოფენის“ სცენიდან. XIII ს. სურბნიშანი (ნმ. ჯვრის ეკლესია). ახპატი, სომხეთი. ნ. ტოლმაჩევსკაიას ასლი. 1929 წ. ქალაქი, აკვარელი, ტემპერა. 95x59 სმ, სხსმ/მმ 475

Personification of Nations from the Pentecost scene, 13th century, Surbnishan (church of the Holy Cross), Akhpat, Armenia, copy by N. Tolmachevskaya, 1929, paper, tempera. watercolour, 95x59 cm, SKHSM/MM 475



255. მცენარეული ორნამენტული მოტივი. XIII ს. სურბნიშანი (ნმ. ჯვრის ეკლესია). ახპატი, სომხეთი. ნ. ტოლმაჩევსკაიას ასლი. 1929 წ. ქალაქი, აკვარელი, ტემპერა. 33x61 სმ, სხსმ/მმ 484

Floral ornamental motif, 13th century, Surbnishan (church of the Holy Cross), Akhpat, Armenia, copy by N. Tolmachevskaya, 1929, paper, tempera. watercolour, 33x61 cm, SKHSM/MM 484





257. მცენარეული ორნამენტული მოტივი. XIII ს. დარბაზული ეკლესია. რკონის ციხე, ქართლი. ტ. შევიაკოვას ასლი. 1937 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 74x115 სმ, სხსმ/მმ 227

Floral ornamental motif, 13th century, single aisled church, *Castle of Rkoni*, Kartli (East Georgia), copy by T. Shevyakova, 1937, paper, tempera. 74x115 cm, SKHSM/MM 227

258. ნმ. მამა. XIII ს-ის შუაწლები. „ჯვართამაღლების“ ეკლესია. შიომღვიმე, ქართლი. ნ. ტოლმაჩევსკაიას ასლი. 1927 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 53x36 სმ, სხსმ/მმ 486

Holy Bishop, mid 13th century, church of Ascension of Holy Cross, *Shiomgvi*, Kartli (East Georgia), copy by N. Tolmachevskaya, 1927, paper, tempera. 53x36 cm, SKHSM/MM 486

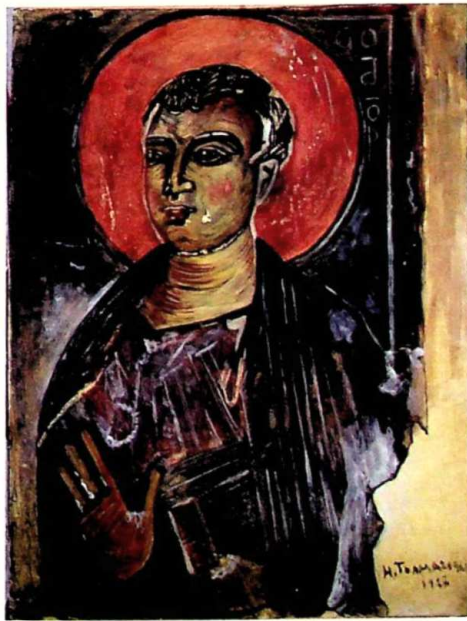


256. აბრაამის წიაღი „განკითხვის დღის“ კომპოზიციიდან. XIII ს. დარბაზული ეკლესია, რკონის ციხე, ქართლი. ტ. შევიაკოვას ასლი. 1938 წ. ქალაქი, ტემპერა. 76x285 სმ, სხსმ/მმ 381

The bosom of Abraham from the Last Judgment scene. 13th century, single aisled church, *Castle of Rkoni, Kartli* (East Georgia), copy by T. Shevyakova, 1938, paper, tempera. 76x285 cm, SKHSM/MM 381

259. წმ. თომა მოციქული. XIII ს-ის შუა წლები. „ჯვართაშაღლების“ ეკლესია. შიომღვიმე, ქართლი. ნ. ტოლმაჩევსკაიას ასლი. 1927 წ. ქალაქი, ტემპერა. 72x54 სმ, სხსმ/მმ 146

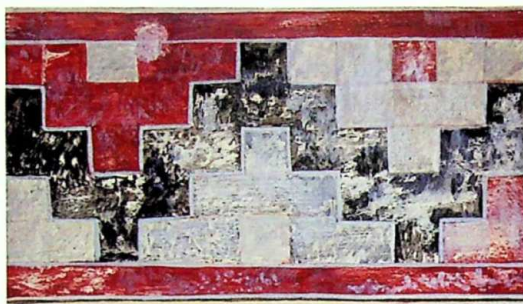
St Thomas the Apostle, mid 13th century, church of the Ascension of Holy Cross, *Shiomgvi, Kartli* (East Georgia), copy by N. Tolmachevskaya, 1927, paper, tempera. 72x54 cm, SKHSM/MM 146





260. მცენარეული ორნამენტული მოტივი. XIII ს-ის შუანალები. ჯვართამაღლების ეკლესია. შიომღვიმე, ქართლი. ტ. შევიაკოვას შემცირებული ასლი. 1951 წ. ქალაქი, ტემპერა. 17x13,5 სმ, სხსმ/მმ 253-1

Floral ornamental motif, mid 13th century, church of the Ascension of Holy Cross, *Shiomgville*, Kartli (East Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1951, paper, tempera. 17x13.5 cm, SKHSM/MM 253-1



261. ორნამენტული მოტივი. XIII ს-ის შუანალები. ჯვართამაღლების ეკლესია. შიომღვიმე, ქართლი. ტ. შევიაკოვას შემცირებული ასლი. 1951 წ. ქალაქი, ტემპერა. 17,5x13 სმ, სხსმ/მმ 253-2

Ornamental motif, mid 13th century, church of the Ascension of Holy Cross, *Shiomgville*, Kartli (East Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1951, paper, tempera. 17.5x13 cm, SKHSM/MM 253-2



262. ორნამენტული მოტივი. XIII ს-ის შუანალები. ჯვართამაღლების ეკლესია. შიომღვიმე, ქართლი. ტ. შევიაკოვას შემცირებული ასლი. 1951 წ. ქალაქი, ტემპერა. 17,5x13 სმ, სხსმ/მმ 253-5

Ornamental motif, mid 13th century, church of the Ascension of Holy Cross, *Shiomgville*, Kartli (East Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1951, paper, tempera. 17.5x13 cm, SKHSM/MM 253-5

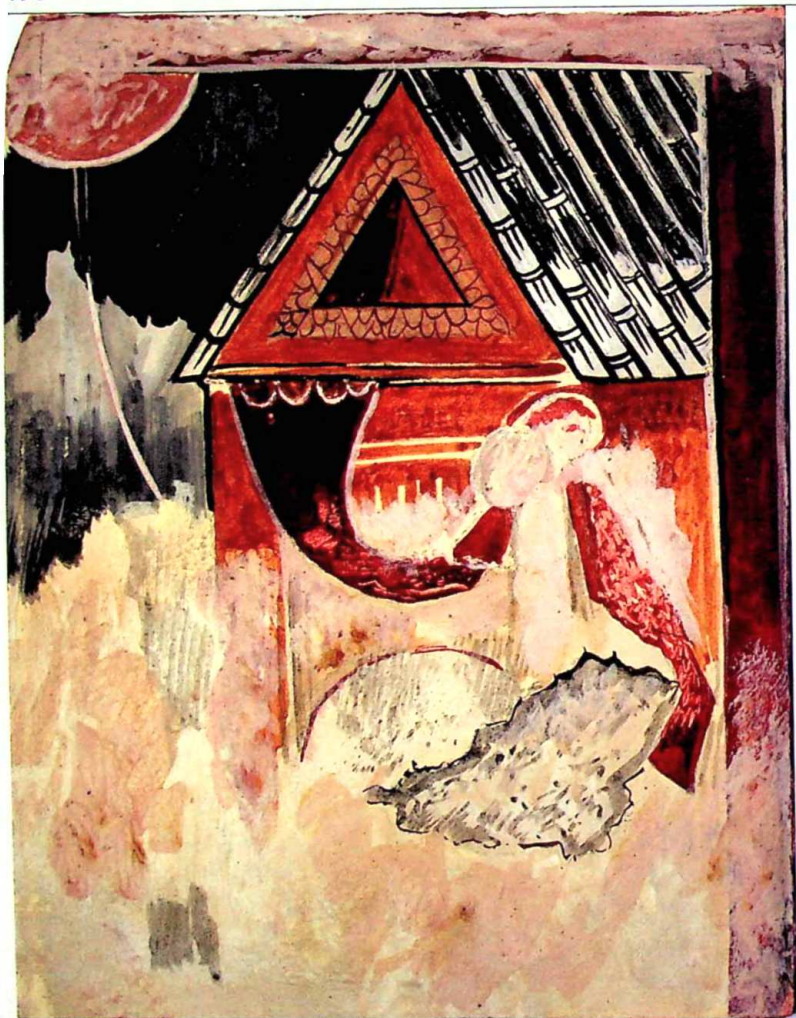


263. მცენარეული ორნამენტული მოტივი. XIII ს-ის შუანალები. ჯვართამაღლების ეკლესია. შიომღვიმე, ქართლი. ტ. შევიაკოვას შემცირებული ასლი. 1951 წ. ქალაქი, ტემპერა. 17x13 სმ, სხსმ/მმ 253-4

Floral ornamental motif, mid 13th century, church of the Ascension of Holy Cross, *Shiomgville*, Kartli (East Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1951, paper, tempera. 17x13 cm, SKHSM/MM 253-4



264. პეიზაჟის მოტივი. XIII ს-ის შუანახევარი. ჯვართამაღლების ეკლესია, შიომღვიმე, ქართლი. ტ. შევიაკოვას შემცირებული ასლი. 1951 წ. ქალაქი, ტემპერა. 16x12 სმ, სხსმ/მმ 253-9
 Landscape motif, mid 13th century, church of the Ascension of the Holy Cross, *Shiomgvi*, Kartli (East Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1951, paper, tempera. 16x12 cm, SKHSM/MM 253-9



265. არქიტექტურული დეტალი „ხარების“ სცენიდან. XIII ს-ის შუანალები. ჯვართამაღლების ეკლესია. შიომღვიმე, ქართლი. ტ. შვეიაკოვას შემცირებული ასლი. 1951 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 17,5x13 სმ, სხსმ/88 253-10

Architectural detail from the scene of Annunciation, mid 13th century, church of the Ascension of the Holy Cross, *Shiomgvi*, Kartli (East Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1951, paper, tempera. 17.5x13 cm, SKHSM/MM 253-10

267. მცენარეული ორნამენტული მოტივი. XIII ს-ის შუანალები. ჯვართამაღლების ეკლესია. შიომღვიმე, ქართლი. ტ. შვეიაკოვას შემცირებული ასლი. 1951 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 16,5x12,8 სმ, სხსმ/88 253-3

Floral ornamental motif, mid 13th century, church of the Ascension of the Holy Cross, *Shiomgvi*, Kartli (East Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1951, paper, tempera. 16.5x12.8 cm, SKHSM/MM 253-3



266. ფრაგმენტი „იერუსალიმში შესვლის“ სცენიდან. XIII ს-ის შუაწლები. ჯვართამაღლების ეკლესია. შიომღვიმე, ქართლი. ტ. შვეიაკოვას შემცირებული ასლი. 1951 წ. ქალაქი, ტემპერა. 16x12,2 სმ, სხსმ/მმ 253-8

Fragment from the scene of the Entry into Jerusalem, mid 13th century, church of the Ascension of the Holy Cross, *Shiomgville*, Kartli (East Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1951, paper, tempera. 16x12.2 cm, SKHSM/MM 253-8



268. ორნამენტული მოტივი. XIII ს-ის შუაწლები. ჯვართამაღლების ეკლესია. შიომღვიმე, ქართლი. ტ. შვეიაკოვას შემცირებული ასლი. 1951 წ. ქალაქი, ტემპერა. 17,5x13 სმ, სხსმ/მმ 253-6

Ornamental motif, mid 13th century, church of the Ascension of the Holy Cross, *Shiomgville*, Kartli (East Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1951, paper, tempera. 17.5x13 cm, SKHSM/MM 253-6





269. ორნამენტული მოტივი ჯვრით. XIII ს-ის შუანლები. ჯვართამაღლების ეკლესია. შიომღვიმე, ქართლი. ტ. შევიაკოვას შემცირებული ასლი. 1951 წ. ქალაქი, ტემპერა. 17x13 სმ, სხსმ/მმ 253-14

Ornamental motif with the cross, mid 13th century, church of the Ascension of the Holy Cross, *Shiomgvi*, Kartli (East Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1951, paper, tempera. 17x13 cm, SKHSM/MM 253-14



270. ფრავმენტი „ნათლისღების“ სცენიდან. XIII ს-ის შუანლები. ჯვართამაღლების ეკლესია. შიომღვიმე, ქართლი. ტ. შევიაკოვას შემცირებული ასლი. 1951 წ. ქალაქი, ტემპერა. 16,5x12,3 სმ, სხსმ/მმ 253-13

Fragment from the scene of the Baptism of Christ, mid 13th century, church of the Ascension of the Holy Cross, *Shiomgvi*, Kartli (East Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1951, paper, tempera. 16.5x12.3 cm, SKHSM/MM 253-13



271. ტახტის დეტალი „ხარების“ სცენიდან. XIII ს-ის შუანლები. ჯვართამაღლების ეკლესია. შიომღვიმე, ქართლი. ტ. შევიაკოვას შემცირებული ასლი. 1951 წ. ქალაქი, ტემპერა. 15,5x12 სმ, სხსმ/მმ 253-12

Detail of throne from the scene of Annunciation, mid 13th century, church of the Ascension of the Holy Cross, *Shiomgvi*, Kartli (East Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1951, paper, tempera. 15.5x12 cm, SKHSM/MM 253-12



272. არქიტექტურული დეტალი „ხარების“ სცენიდან. XIII ს-ის შუანლები. ჯვართამაღლების ეკლესია. შიომღვიმე, ქართლი. ტ. შევიაკოვას შემცირებული ასლი. 1951 წ. ქალაქი, ტემპერა. 16x12 სმ, სხსმ/მმ 253-11

Architectural detail from the scene of Annunciation, mid 13th century, church of the Ascension of the Holy Cross, *Shiomgvi*, Kartli (East Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1951, paper, tempera. 16x12 cm, SKHSM/MM 253-11



273. მთავარანგელოზი სცენიდან „მენელსაცხებულ დედანი მაცხოვრის საფლავთან“. XIII ს. წმ. იოანე ნათლისმცემლის ეკლესია. ატენი, ქართლი. ტ. შვეიაკოვას შემცირებული ასლი. 1947 წ. ქალაქი, ტემპერა. 17,8x14 სმ, სხსმ/მმ 249

Archangel from the scene of the Holy Women at the Sepulchre, 13th century, church of St. John the Baptist, Ateni, Kartli (East Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1947, paper, tempera. 17.8x14 cm, SKHSM/MM 249



274. ორნამენტული მოტივი. XIII ს. წმ. იოანე ნათლისმცემლის ეკლესია. ატენი, ქართლი. ტ. შვეიაკოვას შემცირებული ასლი. 1947 წ. ქალაქი, ტემპერა. 18x14,4 სმ, სხსმ/მმ 248-6

Ornamental motif, 13th century, church of St. John the Baptist, Ateni, Kartli (East Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1947, paper, tempera. 18x14.4 cm, SKHSM/MM 248-6



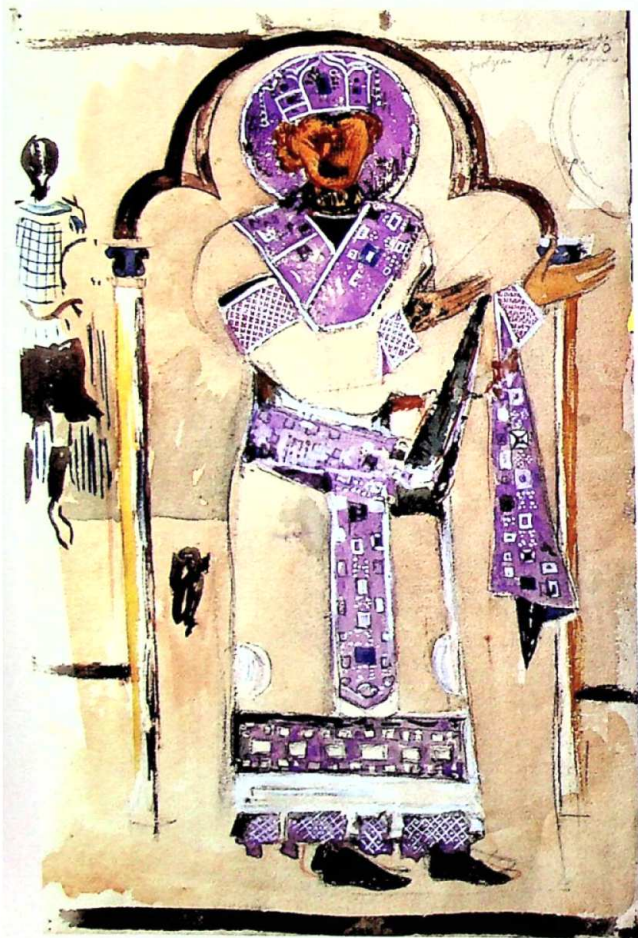
275. მთავარანგელოზი. XIII ს. მაცხოვრის ეკლესია. ჭოხულდი, სვანეთი. ტ. შვეიაკოვას ასლი. 1968 წ. ქალაქი, ტემპერა. 61x110 სმ, სხსმ/მმ 520

Archangel, 13th century, church of Our Saviour, Tchokhuldi, Svaneti (West Georgia), copy by T. Shevyakova, 1968, paper, tempera, 61x110 cm, SKHSM/MM 520



276. მცენარეული ორნამენტული მოტივი. XIII ს-ის 90-იანი წწ. ხარეზის ეკლესია. უდაბნო, დავითგარეჯი, კახეთი. ს. მაისაშვილის ასლი. 1929 წ. ტილო, ზეითი. 72x43 სმ, სხსმ/მმ 226

Floral ornamental motif, 1290s, church of the Annunciation, *Udabno, Davidgareji*, Kakheti (East Georgia), copy by S. Maisashvili, 1929, oil on canvas, 72x43 cm, SKHSM/MM 226



277. მეფე დემეტრე II თავდადებული. XIII ს-ის 90-იანი წლები. ხარეზის ეკლესია. უდაბნო, დავითგარეჯი, კახეთი. ე. ლანსერეს ჩანახატი. 1921 წ. ქაღალდი, აკვარელი, გუაში. 34,5x22,3 სმ, სხსმ/მმ 588

King Demeter II, 1290s, church of the Annunciation, *Udabno, Davidgareji*, Kakheti (East Georgia), drawing by E. Lansere, 1921, watercolour on paper, gouache, 34,5x22.3 cm, SKHSM/MM 588



278. იერუსალიმს შესვლა. XIII ს-ის 90-იანი წლები. ხარების ეკლესია. უდაბნო, დავითგარეჯი, კახეთი. ტ. შვეიაკოვას ასლი. 1981 წ. ქალ-ალდი, ტემპერა. 155x130 სმ, სხსმ/მმ 568

The Entry into Jerusalem, 1290s, church of the Annunciation, *Udabno, Davidgareji, Kakheti* (East Georgia), copy by T. Shevyakova, 1981, paper, tempera. 155x130 cm, SKHSM/MM 568



280. უცნობი წმინდანი. XIII ს-ის II ნახევარი. მაცხოვრის ეკლესია. ზენობანი, იმერეთი. ტ. შვეიაკოვას შემცირებული ასლი. 1948 წ. ქალაქი, ტემპერა. 17x12,5 სმ, სხსმ/მმ 256-5

Unidentified saint, the 2nd half of the 13th century, the church of Our Saviour, Zenobani, Imereti (West Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1948, paper, tempera. 17x12.5 cm, SKHSM/MM 256-5



281. ქრისტეს ტახტის ორნამენტული მოტივი. XIII ს-ის II ნახევარი. მაცხოვრის ეკლესია. ზენობანი, იმერეთი. ტ. შვეიაკოვას შემცირებული ასლი. 1948 წ. ქალაქი, ტემპერა. 17,5x13 სმ, სხსმ/მმ 256-6

Ornamental motif of the Throne of Christ, the 2nd half of the 13th century, the church of Our Saviour, Zenobani, Imereti (West Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1948, paper, tempera. 17.5x13 cm, SKHSM/MM 256-6



282. მთა „ნათლისღებიდან“. XIII ს-ის II ნახევარი. მაცხოვრის ეკლესია. ზენობანი, იმერეთი. ტ. შვეიაკოვას შემცირებული ასლი. 1948 წ. ქალაქი, ტემპერა. 18x12,5 სმ, სხსმ/მმ 256-8

Mountain from the scene of the Baptism of Christ, the 2nd half of the 13th century, the church of Our Saviour, Zenobani, Imereti (West Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1948, paper, tempera. 18x12.5 cm, SKHSM/MM 256-8



283. მცენარეული ორნამენტული მოტივი. XIII ს-ის II ნახევარი. მაცხოვრის ეკლესია. ზენობანი, იმერეთი. ტ. შვეიაკოვას შემცირებული ასლი. 1948 წ. ქალაქი, ტემპერა. 16,5x12,5 სმ, სხსმ/მმ 256-4

Ornamental motif, the 2nd half of the 13th century, the church of Our Saviour, Zenobani, Imereti (West Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1948, paper, tempera. 16.5x12.5 cm, SKHSM/MM 256-4



284. ქრისტეს მაკურთხეველი ხელი საკურთხევის კონქიდან. XIII ს-ის II ნახევარი. მაცხოვრის ეკლესია. ზენობანი, იმერეთი. ტ. შვეიაკოვას შემცირებული ასლი. 1948 წ. ქალაქი, ტემპერა. 16,5x13 სმ, სხსმ/მმ 256-3

Blessing hand of Christ from the sanctuary conch, the 2nd half of the 13th century, the church of Our Saviour, Zenobani, Imereti (West Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1948, paper, tempera. 16.5x13 cm, SKHSM/MM 256-3

279. მცენარეული ორნამენტული მოტივი. XIII-XIV ს-თა მიჯნა. მონასტრის სამარტომყოფელოს ტიმპანი. ნათლისმცემელი, დავითგარეჯი, კახეთი. ტ. შევიაკოვას შემცირებული ასლი. 1953 წ. ქალაქი, ტემპერა. 15,4x12,5 სმ, სხმ/მმ 240-17

Floral ornamental motif, tympanum of the hermitage, turn 14th century, *Natlismtsemeli, Davidgareji, Kakheti* (East Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1953, paper, tempera. 15.4x12.5 cm, SKHSM/MM 240-17



285. წმ. ესტატეს ხილვა. XIII ს-ის II ნახევარი. მაცხოვრის ეკლესია. ზენობანი, იმერეთი. ტ. შევიაკოვას შემცირებული ასლი. 1948 წ. ქალაქი, ტემპერა. 18x12,8 სმ, სხმ/მმ 256-2

The Vision of St. Eustathius, 2nd half of 13th century, the church of Our Saviour, *Zenobani, Imereti* (West Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1948, paper, tempera. 18x12.8 cm, SKHSM/MM 256-2



286. უცნობი ქტიტორთა ჯგუფი. XIII ს-ის 90-იანი წწ. წმ. გიორგის ეკლესია. აჭი, გურია. შ. აბრამიშვილის ასლი. 1938 წ. ქალაქი, ტემპერა. 181x87 სმ, სხმ 2984

Group of the unidentified donors, 1290s, church of St George, *Achi, Guria* (West Georgia), copy by Sh. Abramishvili, 1939, paper, tempera. 181x87 cm, SSM 2984

287. მეფე დავით ნარინი. XIII ს-ის 90-იანი წწ. სამხრეთ-აღმოსავლეთი ეგვიპტური, ლეთისმშობლის შობის ეკლესია. გელათი, იმერეთი. გერმანეთის ჩანახატი. XX ს-ის 50-იანი წწ. ქალაქი, აკვარელი. 40x31 სმ, სხსმ/მმ 14

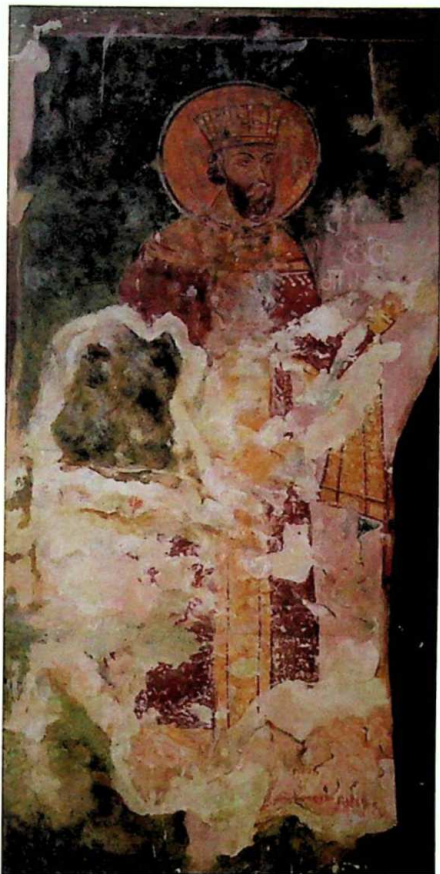
King David Narin, 1290s, south-east chapel, church of the Nativity of the Virgin Mary, Gelati, Imereti (west Georgia), drawing by G. Eristavi, 1950s, watercolour on paper, 40x31 cm, SKHSM/MM 14



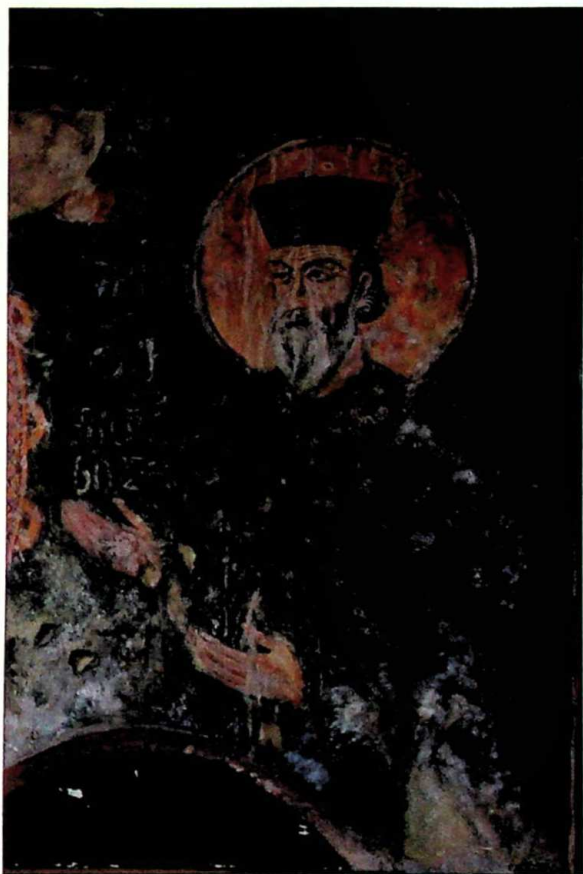
288. მცენარეული ორნამენტული მოტივი. XIII ს-ის 90-იანი წწ. ხარების ეკლესია. უდაბნო, დავითგარეჯი, კახეთი. ე. ლანსერეს ჩანახატი. 1921 წ. ქალაქი, ტუში. 25x16,5 სმ, სხსმ/მმ 594

Floral ornamental motif, 1290s, church of the Annunciation, Udabno, Davidgareji, Kakheti (East Georgia), drawing by E. Lansere, 1921, paper, ink, 25x16.5 cm, SKHSM/MM 594





289. მეფე დავით ნარინი. XIII ს-ის 90-იანი წწ. სამხრეთ-აღმოსავლეთი ეგვტერი, ღვთისმშობლის შობის ეკლესია. გელათი, იმერეთი. ს. მირზაშვილის ასლი. 1962 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 277,5×143 სმ; სსმ 144-65/25
King David Narin, 1290s, south-east chapel, church of the Nativity of the Virgin Mary, *Gelati*, Imereti (West Georgia), copy by S. Mirzashvili, 1962, paper, tempera. 277×143 cm, SSM 144-65/25



290. მეფე დავით ნარინი საბერო სამოსით. XIII ს-ის 90-იანი წწ. სამხრეთ-აღმოსავლეთი ეგვტერი, ღვთისმშობლის შობის ეკლესია. გელათი, იმერეთი. ს. მირზაშვილის ასლი. 1962 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 157×177,5 სმ; სსმ 144-65/26
King David Narin as a monk, 1290s, south-east chapel, church of the Nativity of the Virgin Mary, *Gelati*, Imereti (West Georgia), copy by S. Mirzashvili, 1962, paper, tempera. 157×177.5 cm, SSM 144-65/26



292. შერგილ დადიანი (დეტალი)
Shergil Dadiani (detail)

291. შერგილ დადიანის ოჯახის საექტიტორო კომპოზიცია. XIII-XIV სს-თა მიჯნა. სამხრეთ-დასავლეთი ეკვდერი. ღვთისმშობლის მიძინების ეკლესია. ხობი, სამეგრელო. კედლის მხატვრობა, დედანი. ბათეაში, ტფიშვი. 197×164 სმ, სხსმ/მმ 228

Group portrait of the Shergil Dadiani family, the late 13th- early 14th centuries, church of Dormition of Virgin Mary, *Khobi*, Samegrelo (West Georgia), wall painting, original. Plaster, tempera. 197×164 cm, SKHSM/MM 228



293. შერგილ დადიანი. შერგილ დადიანის ოჯახის საეტიტორო კომპოზიცია (დეტალი).
Portrait of Shergil Dadiani, group portrait of the Shergil Dadiani family (detail)



294. შერგილ დადიანის ასული თამარი. შერგილ დადიანის ოჯახის საეტიტორო კომპოზიცია (დეტალი).
Daughter of Shergil Dadiani Tamar, group portrait of the Shergil Dadiani family (detail)

295. შერგილ დადიანის მეუღლე ნათელი. ოჯახის საეტიტორო კომპოზიცია (დეტალი).
Spouse of the donor Shergil Dadiani Nateli, group portrait of the Shergil Dadiani family (detail)





296. წმ. გრიგოლ ღმრთისმეტყველი. XIII ს-ის 90-იანი წწ. სამხრეთ-აღმოსავლეთი ეგვტერი, ღვთისმშობლის შობის ეკლესია. გელათი, იმერეთი. ს. მირზაშვილის ასლი. 1932 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 65x55 სმ, სსმ/მმ 229

St. Gregory of Nazianzus, 1290s, south-east chapel, church of the Nativity of the Virgin Mary, Gelati, Imereti (West Georgia), copy by S. Mirzashvili, 1932, paper, tempera. 65x55 cm, SKHSM/MM 229.

299. ქტიტორთა ჯგუფი. XIV ს-ის დასაწყისი. საგვარეულო საძვალე. ნუზალი, ჩრდილოეთ ოსეთი, რუსეთი. გ. ერისთავის ჩანახატი. XX ს-ის 50-იანი წწ. ქაღალდი, აკვარელი. 42x60 სმ, სსმ/მმ 13

Group of donors, early 14th century, family burial chapel, Nuzali, North Ossetia, Russia, drawing by G. Eristavi, 1950s, watercolour on paper, 42x60 cm, SKHSM/MM 13



297. წმ. რომანოზი. XIV ს-ის დასაწყისი. საგვარეულო საძვალე. ნუზალი, ჩრდილოეთ ოსეთი, რუსეთი. მ. შეიბლერის ასლი. 1958 წ. ქალაქი, ტემპერა. 117x85 სმ, სხსმ/მმ 282
St Romanos, early 14th century, family burial chapel, Nuzali, North Ossetia, Russia, copy by M. Scheibler, 1958, paper, tempera. 117x85 cm, SKHSM/MM 282



298. წმ. იოანე ნათლისმცემელი და ანგელოზთა გუნდი ვედრების კომპოზიციიდან. XIV ს-ის დასაწყისი. საგვარეულო საძვალე. ნუზალი, ჩრდილოეთ ოსეთი, რუსეთი. მ. შეიბლერის ასლი. 1958 წ. ქალაქი, ტემპერა. 118x87 სმ, სხსმ/მმ 284
St John the Baptist and Angels from a Deesis, early 14th century, family burial chapel, Nuzali, North Ossetia, Russia, copy by M. Scheibler, 1958, paper, tempera. 118x87 cm, SKHSM/MM 284





300. ღვთისმშობელი ვედრების კომპოზიციიდან. XIV ს-ის დასაწყისი. საგვარეულო საძვალე. ნუზალი, ჩრდილოეთ ოსეთი, რუსეთი. ტ. შვეიაკოვასა და მ. შეიბლერის ასლი. 1958 წ. ქალაქი, ტემპერა. 117,5x83 სმ, სსმ 43-67/1

Virgin Mary from a Deesis, early 14th century, family burial chapel, Nuzali, North Ossetia, Russia, copy by T. Shevyakova and M. Scheibler, 1958, paper, tempera. 117.5x83 cm, SSM 43-67/1

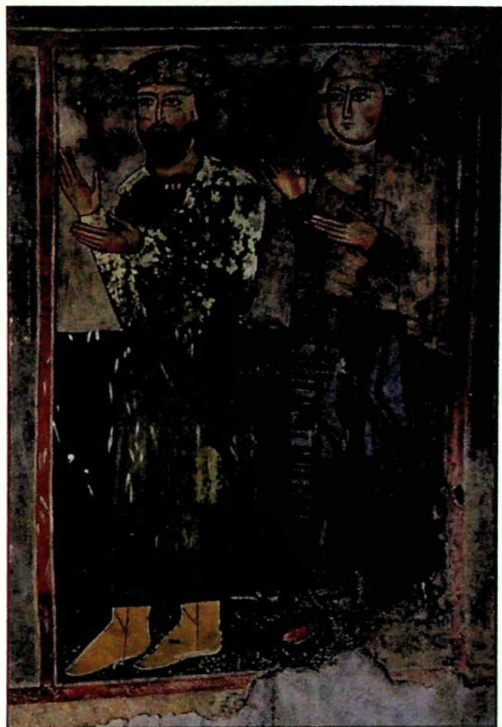
302. ქტიტორები მიქელ იველდიანი და მისი მეუღლე. XIV ს-ის შუახანა. გაბრიელ მთავარანგელოზის ეკლესია. მხერი, ლაშთხვერი, სვანეთი. ტ. შვეიაკოვას ასლი. 1960 წ. ქალაქი, ტემპერა. 200x115 სმ, სსმ 144-65/29

Portrait of the donor Mikel Iveldiani and his wife, mid 14th century, church of Archangel Gabriel, Mkhari, Lashthkveri, Svaneti (west Georgia), copy by T. Shevyakova, 1960, paper, tempera. 200x115 cm, SSM 144-65/29

301. ქტიტორთა ჯგუფი. XIV ს-ის დასაწყისი. საგვარეულო საძვალე. ნუზალი, ჩრდილოეთ ოსეთი, რუსეთი. მ. შეიბლერის ასლი. 1958 წ. ქალაქი, ტემპერა. 162x296 სმ, სსმ 144-65/33

Group of the donors, early 14th century, family burial chapel, Nuzali, North Ossetia, Russia, copy by M. Scheibler, 1958, paper, tempera. 162x296 cm, SSM 144-65/33





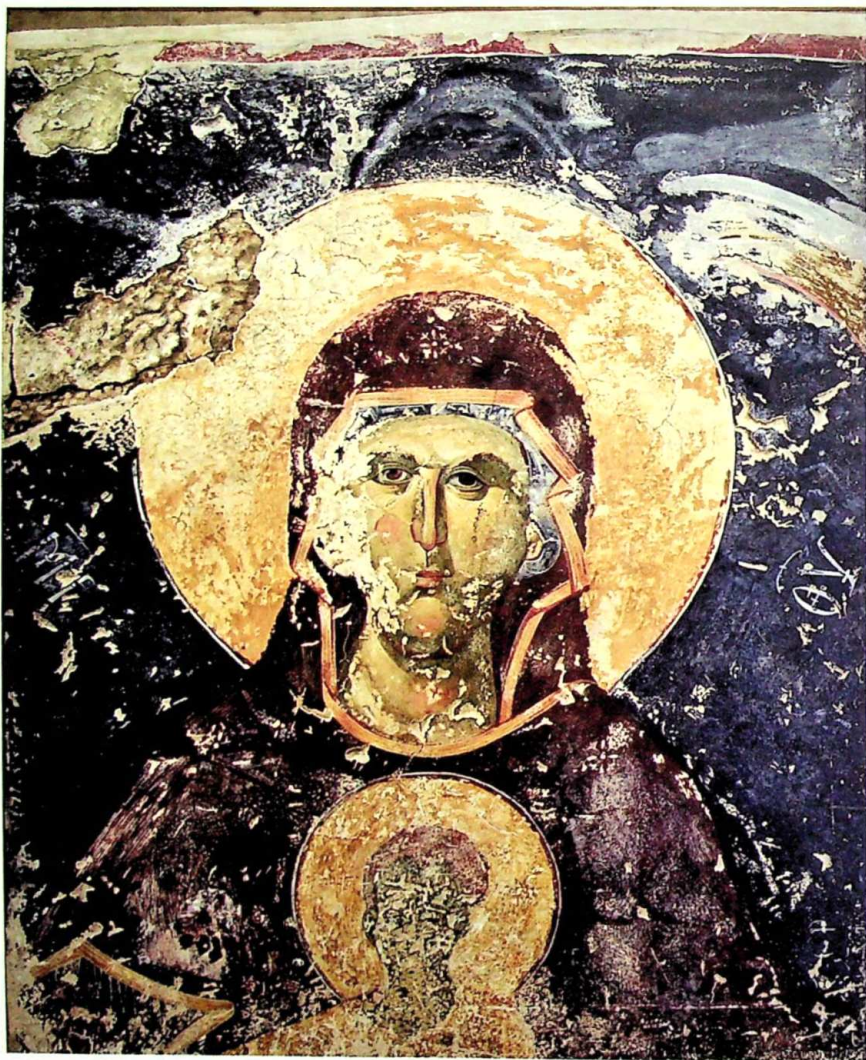
303. პტიტორები მიქელ ივლდიანის ვაჟი და მისი მეუღლე ნათელი. XIV ს-ის შუაზანა. გაბრიელ მთავარანგელოზის ეკლესია. მხერი, ლაშთხვერი, სვანეთი. ტ. შევიაკოვას ასლი. 1960 წ. ქალაქი, ტემპერა. 202x115 სმ, სსმ 144-65/31

Portraits of the donors Mikel Iveldiani's son and his spouse Nateli, mid 14th century, church of Archangel Gabriel, *Mkhari, Lashtkhveri, Svaneti* (West Georgia), copy by T. Shevyakova, 1960, paper, tempera. 202x115 cm, SSM 144-65/31



304. მთავარანგელოზთა კრება. XIV ს-ის შუაზანა. გაბრიელ მთავარანგელოზის ეკლესია. მხერი, ლაშთხვერი, სვანეთი. ტ. შევიაკოვას ასლი. 1960 წ. ქალაქი, ტემპერა. 189x202,5 სმ, სსმ 144-65/30

Council of Archangels, mid 14th century, church of Archangel Gabriel, *Mkhari, Lashtkhveri, Svaneti* (West Georgia), copy by T. Shevyakova, 1960, paper, tempera. 189x202.5 cm, SSM 144-65/30



305. ჩვილელი ღვთისმშობელი. XIV ს-ის I ნახევარი. საკურთხევის კონქი, ღვთისმშობლის მიძინების ეკლესია. მარტვილი, სამეგრელო. ტ. შევიაკოვას ასლი. 1954 წ. ქალაქი, ტემპერა. 210x165 სმ, სსსმ/მმ 231
 Virgin and Child, first half of the 14th century, apse conch painting, church of the Dormition, *Martvili*, Samegrelo (West Georgia), copy by T. Shevyakova, 1954, paper, tempera. 210x165 cm, SKHSM/MM 231



306. მთავარანგელოზი მიქაელი. XIV ს-ის I ნახევარი. საკურთხევის კონქი, ღვთისმშობლის მიძინების ეკლესია. მარტვილი, სამეგრელო. ტ. შევიაკოვას ასლი. 1954 წ. ქალაქი, ტემპერა. 195×160 სმ, სხსმ/მმ 60

The Archangel Michael, first half of the 14th century, apse conch painting, church of the Dormition, *Martvili*, Samegrelo (West Georgia), copy by T. Shevyakova, 1954, paper, tempera. 195×160 cm, SKHSM/MM 60



307. დავით წინასწარმეტყველი. XIV ს-ის I ნახევარი. საკურთხევის ბემა, ღვთისმშობლის მიძინების ეკლესია. მარტვილი, სამეგრელო. ტ. შევიაკოვას ასლი. 1954 წ. ქალაქი, ტემპერა. 217x99 სმ, სხსმ/მმ 59

The Prophet David, first half of the 14th century, apse conch painting, church of the Dormition, Martvili, Samegrelo (West Georgia), copy by T. Shevyakova, 1954, paper, tempera. 217x99 cm, SKHSM/MM 59



308. იესო ქრისტე — „უზიზღელი თვალი“. XIV ს.-ის I ნახევარი. საკურთხეველი, ღვთისმშობლის მიძინების ეკლესია. მარტვილი, სამეგრელო. ტ. შევიაკოვას ასლი. 1954 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 100×200 სმ, სხსმ/მმ 69

Christ Anapson, first half of the 14th century, apse conch painting, church of the Dormition, *Martvili*, Samegrelo (West Georgia), copy by T. Shevyakova, 1954, paper, tempera. 100×200 cm, SKHSM/MM 69



309. მცენარეული ორნამენტული მოტივი. XIV ს. წმ. საბას ეკლესია. საფარა, სამცხე-ჯ. კრონის ასლი. 1913 წ. ტილო, ზეთი. 67×38 სმ, სხსმ/მმ 107

Floral ornamental motif, 14th century, church of St. Sabah, *Sapara*, Samtskhe (South Georgia), copy by K. Krohn, 1913, oil on canvas, 67×38 cm, SKHSM/MM 107



310. მცენარეული ორნამენტული მოტივი. XIV ს. წმ. საბას ეკლესია. საფარა, სამცხე-ჯ. კრონის ასლი. 1913 წ. ტილო, ზეთი. 61×99 სმ, სხსმ/მმ 109

Floral ornamental motif, 14th century, church of St. Sabah, *Sapara*, Samtskhe (South Georgia), copy by K. Krohn, 1913, oil on canvas, 61×99 cm, SKHSM/MM 109



311. დიოკლეტანეს მიერ წმ. გიორგის დაკითხვა. XIV ს. წმ. გიორგის ეკლესია, უბისი, იმერეთი. ე. ევენბახის ასლი. 1927 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 82x73 სმ, სხსმ/მმ 113

St. George questioned by Diocletian, 14th century, church of St. George, *Ubisi*, Imereti (West Georgia), copy by E. Evenbach, 1927, oil on canvas. 82x73 cm, SKHSM/MM 113

314. წმ. გიორგი. XIV ს. წმ. გიორგის ეკლესია, უბისი, იმერეთი. ე. ევენბახის ასლი. 1928 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 50x49 სმ, სხსმ/მმ 236

St. George, 14th century, church of St. George, *Ubisi*, Imereti (West Georgia), copy by E. Evenbach, 1928, paper, tempera. 50x49 cm, SKHSM/MM 236



312. მოციქული „საიდუმლო სერობის“ კომპოზიციიდან. XIV ს. ნმ. გიორგის ეკლესია. უბისი, იმერეთი. ე. ევენბახის ასლი. 1928 წ. ქალაქი, ტემპერა. 29x39 სმ, სსმ/მმ 391

Apostle from the scene of the Last Supper, 14th century, church of St. George, *Ubisi*, Imereti (West Georgia), copy by E. Evenbach, 1928, paper, tempera. 29x39 cm, SKHSM/MM 391



313. ნმ. იოანე ღვთისმეტყველის. XIV ს. ნმ. გიორგის ეკლესია. უბისი, იმერეთი. შ. ამირანაშვილის ასლი. 1925 წ. ტილო, ზეთი. 104x76 სმ, სსმ/მმ 98

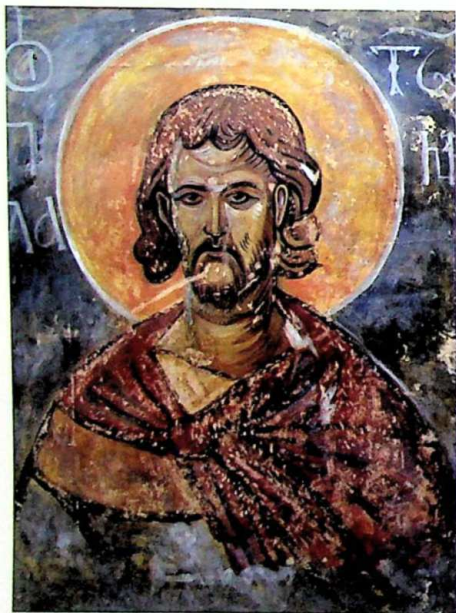
St John Chrysostom, 14th century, church of St. George, *Ubisi*, Imereti (West Georgia), copy by Sh. Amiranashvili, 1925, oil on canvas. 104x76 cm, SKHSM/MM 98



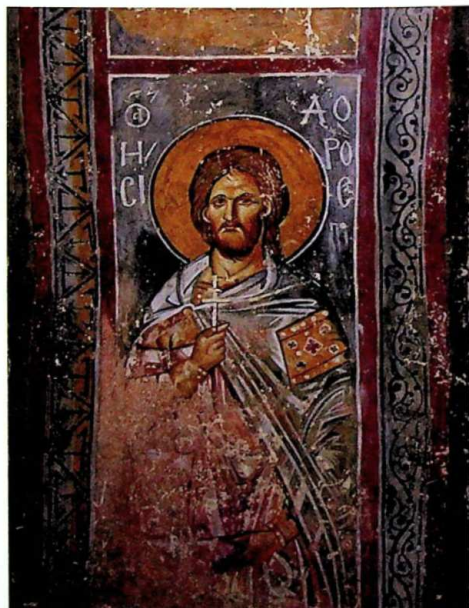


315. გაერთიანებული საქართველოს მეფე ბაგრატ III-ს მემორიალური პორტრეტი, მარცხ დეუფალთ დეუფალი და მანდატურთუხუცესი გიორგი დადიანი. XIV-ის II ნახევარი. ლეთისმშობლის ეკლესია. ბედა, აფხაზეთის ოკუპირებული რეგიონი. ა. ეისნერის ჩანახატი. XX ს-ის 10-იანი წწ. ქალაქი, აკვარელი. 19x26 სმ, სხსმ/მმ 505

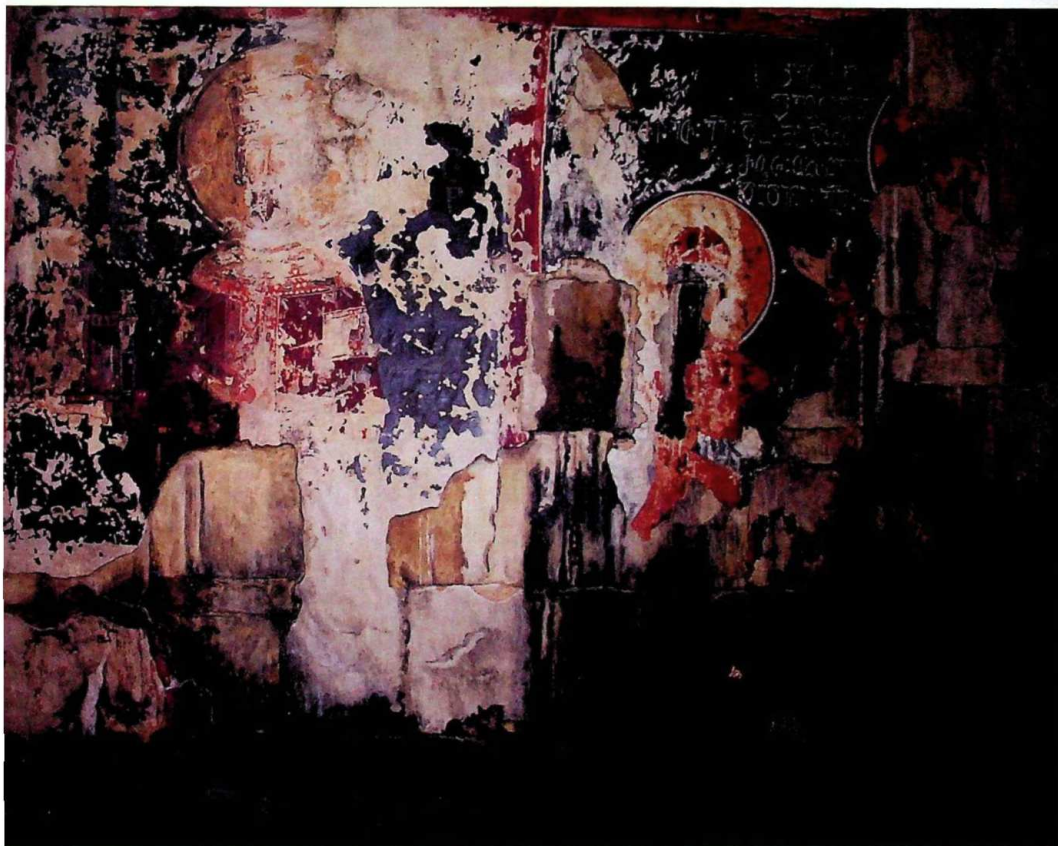
Memorial portrait of the king of the united Georgia, Bagrat III, the duchess Marekhi and the Chief Bailiff Giorgi Dadiani, second half of the 14th century, church of the Virgin Mary, *Bedia*, the occupied region of Abkhazia (West Georgia), drawing by A. Eisner, 1910 s, watercolour on paper. 19 x 26 cm, SKHSM/MM 505



316. წმ. პლატონი. XIV ს. ლეთისმშობლის მიძინების ეკლესია. ლიხნე, აფხაზეთის ოკუპირებული რეგიონი. წ. ტოლმაჩევსკაიას ასლი. XX ს-ია 30-იანი წწ. ქალაქი, ტემშერა. 74x54 სმ, სხსმ/მმ 75
St. Plato, 14th century, church of the Dormition, *Likhne*, the occupied region of Abkhazia (West Georgia), copy by N. Tolmachevskaya, 1930s, paper, tempera. 74x54 cm, SKHSM/MM 75



317. წმ. ისიდორე. XIV ს. ლეთისმშობლის მიძინების ეკლესია. ლიხნე, აფხაზეთის ოკუპირებული რეგიონი. ტ. შევიაკოვას ასლი. 1971 წ. ქალაქი, ტემშერა. 151x105 სმ, სხსმ/მმ 529
St. Isidore, 14th century, Church of the Dormition, *Likhne*, the occupied region of Abkhazia (West Georgia), copy by T. Shevyakova, 1971, paper, tempera. 151x105 cm, SKHSM/MM 529



318. გაერთიანებული საქართველოს მეფე ბაგრატ III-ს მემორიალური პორტრეტი და გვიანი შუა საუკუნეების ქტიტორები: მარცხ დეუფალით დეუფალი და მანდატურთუბუცესი გიორგი დადიანი. XIV-ის II ნახევარი. ლუთისმშობლის ეკლესია. ბედია, აფხაზეთის ოკუპირებული რეგიონი. შ. აბრამიშვილის ასლი. 1939 წ. ქალაქი, ტემპერა. 274x384 სმ, სსმ 2979. დედანი დაღუპულია

Memorial portrait of the king of the united Georgia, Bagrat III, and donors of the late Medieval period: the duchess Marekhi and the Chief Bailiff Giorgi Dadiani, second half of the 14th century, church of the Virgin Mary, *Bedia*, the occupied region of Abkhazia (West Georgia), copy by Sh. Abramishvili, 1939, paper, tempera. 274x384 cm, SSM 2979. The original has not survived



319. ისტორიული პირები და ტაძრის დეკორატიული სამკაულის ფრაგმენტი. XIV-ს-ის II ნახევარი. ღვთისმშობლის ეკლესია. ბედია, აფხაზეთი. ა. ეისნერის ჩანახატი. XX ს. 10-იანი წწ. ქალაქი, აკვარელი. 29x21 სმ, სხსმ/მმ 506. დედანი დაღუპულია

Historical figures and a fragment of church decoration, second half of the 14th century, church of the Virgin Mary, *Bedia*, the occupied region of Abkhazia (West Georgia), drawing by A. Eisner, 1910s, watercolour on paper. 29x21 cm, SKHSM/MM 506. The original has not survived



320. გაერთიანებული საქართველოს მეფე ბაგრატ III-ს მემორიალური პორტრეტი. XIV-ს-ის II ნახევარი. ღვთისმშობლის ეკლესია. ბედია, აფხაზეთის ოკუპირებული რეგიონი. ნ. ტოლმაჩევსკაიას ასლი. 1927 წ. ქალაქი, ტეშერა. 141x143 სმ, სხსმ/მმ 396. დედანი დაღუპულია

Memorial portrait of the king of the united Georgia, Bagrat III, second half of the 14th century, church of the Virgin Mary, *Bedia*, the occupied region of Abkhazia (West Georgia), copy by N. Tolmachevskaya, 1927, paper, tempera. 141x144 cm, SKHSM/MM 396. The original has not survived



321. ქტიტორი მეუღლესა და ორ ვაჟთან ერთად. XIVს-ის II ნახევარი. ლეთისმშობლის ტაძარი. ბედია, აფხაზეთის ოკუპირებული რეგიონი. გ. ერისთავის ასლი. 1939 წ. ქალაქი, ტემპერა. 274x379 სმ, სსმ 2980. დედანი დაღუპულია
Portrait of the donor with his spouse and two sons, second half of the 14th century, church of the Virgin Mary, *Bedia*, the occupied region of Abkhazia (West Georgia), copy by G. Eristavi, 1939, paper, tempera. 274x379 cm, SSM 2980. The original has not survived



322. დეუფალთ დეუფალი მარეხი და მანდატურთუხუცესი გიორგი დადიანი. XIVს-ის II ნახევარი. ლეთისმშობლის ტაძარი. ბედია, აფხაზეთის ოკუპირებული რეგიონი. ნ. ტოლმაჩევსკაიას ასლი. 1930 წ. ქალაქი, ტემპერა. 108x137 სმ, სხსმ/მმ 143. დედანი დაღუპულია
The dutches Marekhi and the Chief Bailiff Giorgi Dadiani, second half of the 14th century, church of the Virgin Mary, *Bedia*, occupied region of Abkhazia (West Georgia), copy by N. Tolmachevskaya, 1930, paper, tempera. 108x137 cm, SKHSM/MM 143. The original has not survived



323. ახალგაზრდა ქტიტორი მამაკაცი. XIV-ის II ნახევარი. ლეთისმშობლის ტაძარი. ბედია, აფხაზეთის ოკუპირებული რეგიონი. ნ. ტოლმაჩევსკაიას ასლი. 1930 წ. ქალაქი, ტემპერა. 240x107 სმ, სხსმ/მმ 145

Portrait of a young donor, second half of the 14th century, church of the Virgin Mary, *Bedia*, the occupied region of Abkhazia (West Georgia), copy by N. Tolmachevskaya, 1930, paper, tempera. 240x107 cm, SKHSM/MM 145



324. წმ. მოციქული. XIV-ის II ნახევარი. ლეთისმშობლის ტაძარი. ბედია, აფხაზეთის ოკუპირებული რეგიონი. ნ. ტოლმაჩევსკაიას ასლი. 1930 წ. ქალაქი, ტემპერა. 72x58 სმ, სხსმ/მმ 147

St. Apostle, second half of the 14th century, church of the Virgin Mary, *Bedia*, the occupied region of Abkhazia (West Georgia), copy by N. Tolmachevskaya, 1930, paper, tempera. 72x58 cm, SKHSM/MM 147





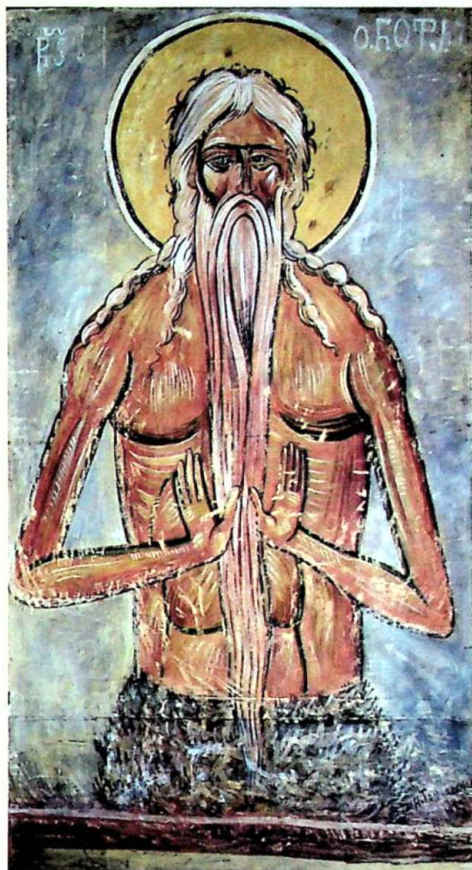
326. შთავარანგელოზი გაბრიელი. 1384-1396 წწ. მაცხოვრის ეკლესია. წალენჯიხა, სამეგრელო. ნ. ტოლმაჩევსკაიას ასლი. 1927 წ. ქალაღი, ტემპერა. 57x48 სმ. სხსმ/მმ 482

Archangel Gabriel, 1384-1396, church of Our Saviour, Tsalenjikha, Samegrelo (West Georgia), copy by N. Tolmachevskaya, 1927, paper, tempera. 57x48 cm, SKHSM/MM 482



325. წმ. იოანე მახარებელი „ხატი მიძინებისას“ კომპოზიციიდან. 1384-1396 წწ. სამკვეთლო, მაცხოვრის ეკლესია. წალენჯიხა, სამეგრელო. ნ. ტოლმაჩევსკაიას ასლი. XX ს-ის 30-იანი წწ. ქალაღი, ტემპერა, აკვარელი. 72x54 სმ, სხსმ/მმ 141

St John the Evangelist from the composition of the Man of Sorrows, 1384-1396, Prothesis of the church of Our Saviour, Tsalenjikha, Samegrelo (West Georgia), copy by N. Tolmachevskaya, 1930s, paper, tempera, watercolour. 72x54 cm, SKHSM/MM 141



327. წმ. ონოფრე. 1384-1396 წწ. მაცხოვრის ეკლესია. წალენჯიხა, სამეგრელო. ნ. ტოლმაჩევსკაიას ასლი. 1927 წ. ქალაღი, ტემპერა. 133x72 სმ, სხსმ/მმ 115

St Onouphrios, 1384-1396, church of Our Saviour, Tsalenjikha, Samegrelo (West Georgia), copy by N. Tolmachevskaya, 1927, paper, tempera. 133x72 cm, SKHSM/MM 115

328. დეუფალთ დეუფალი მარეხ დადიანი. 1384-1396 წწ. მაცხოვრის ეკლესია. წალენჯიხა, სამეგრელო. ტ. შევიაკოვას ასლი. 1949 წ. ქალაღი, ტემპერა. 120x86 სმ, სხსმ/მმ 223

Portrait of douches Marekh Dadiani, 1384-1396, Church of Our Saviour, Tsalenjikha, Samegrelo (West Georgia), copy by T. Shevyakova, 1949, paper, tempera, 120x86 cm, SKHSM/MM 223



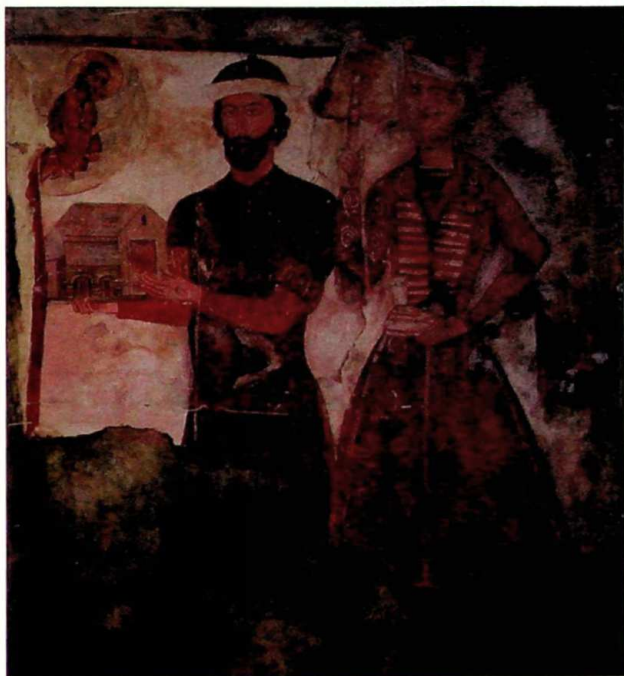
329. 58. იელიტა. XIV ს-ის II ნახევარი. სამხრეთი კარიბჭე, ლეთისმშობლის შობის ტაძარი. გელათი, იმერეთი. ს. მირზაშვილის ასლი. 1932 წ. ქალაქი, ტემპერა. 68x98 სმ, სხსმ/მმ 393
St. Jullita, second half of the 14th century, southern gate, church of the Nativity of the Virgin Mary, Gelati, Imereti (West Georgia), copy by S. Mirzashvili, 1932, paper, tempera. 68x98 cm, SKHSM/MM 393



330. ქტიტორი ჭარელისძე ქველი. XIV ს. 58. ჯვრის (ჯვარცმის) ეკლესია. სორი, რაჭა. ს. მირზაშვილის ასლი. 1961 წ. ქალაქი, ტემპერა. 180x210 სმ, სხსმ/მმ 277
The donor Charelsidze Kvili, 14th century, church of the Holy Cross (Crucifixion), Sori, Racha (West Georgia), copy by S. Mirzashvili, 1961, paper, tempera. 180x210 cm, SKHSM/MM 277

331. ქტიტორი სავარაუდოდ არჩილ ჭარელისძე. XIV ს. ქტიტორი შოშიტა ერისთავი. XVII ს-ის მიწურული. ნმინდა ჯვრის (ჯვარცმის) ეკლესია. სორი, რაჭა. ს. მირზაშვილის ასლი. 1961 წ. ქალაქი, ტემპერა. 232x170 სმ, სსმ 144-65/21

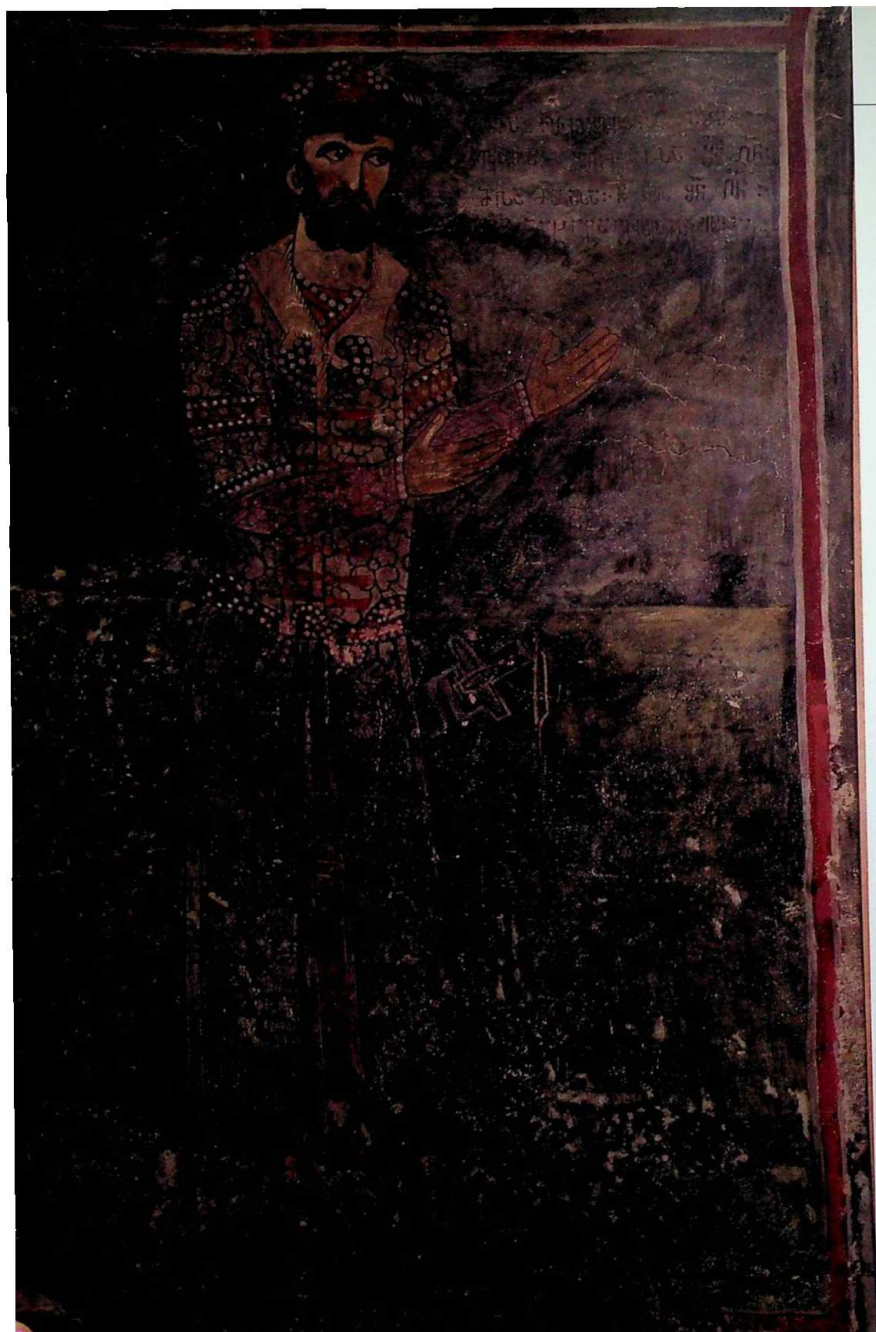
Portrait of the donor Archil Tcharelsidze (?), 14th century, portrait of the donor Shoshita Eristavi, late 17th century, church of the Holy Cross (Crucifixion), Sori, Racha (West Georgia), copy by S. Mirzashvili, 1961, paper, tempera. 232x170 cm, SSM 144-65/21



332. ქტიტორები ჭარელისძეთა სავარაუდოდან. XIV ს. ნმინდა ჯვრის (ჯვარცმის) ეკლესია. სორი, რაჭა. ს. მირზაშვილის ასლი. 1961 წ. ქალაქი, ტემპერა. 242x232 სმ, სსმ 144-65/20

Portraits of the donors from the Tcharelsidze family, 14th century, church of the Holy Cross (Crucifixion), Sori, Racha (West Georgia), copy by S. Mirzashvili, 1961, paper, tempera. 242x232 cm, SSM 144-65/20







334. ქტიტორები და ორნამენტული მოტივები. XIV და XVII სს. მთავარანგელოზთა ეკლესია. ჯუმათი, გურია. ა. ეისნერის ჩანახატი. XX ს. 10-იანი წწ. ქალაქი, აკვარელი. 21x21 სმ, სხსმ/მმ 504
Portraits of donors and ornamental motifs, 14th and 17th centuries, church of Archangels, *Jumati*, Guria (West Georgia), drawing by A. Eisner, 1910s, watercolour on paper. 21x21 cm, SKHSM/MM 504

333. ქტიტორი შალვა ქირქიშლიანი. XIV ს-ის შუანახევარი. მაცხოვრის ზედა ეკლესია. ლალამი, სვანეთი. ტ. შევიაკოვას ასლი. 1960 წ. ქალაქი, ტემპერა. 203x126 სმ, სხსმ 144-65/32

Portrait of the donor Shalva Kirkishliani, mid 14th century, upper church of Our Saviour, *Lagami*, Svaneti (west Georgia), copy by T. Shevyakova, 1960, paper, tempera. 203x126 cm, SSM 144-65/32



335. „აყვავებული ჯვარი“. 1412-1431 წწ. ღვთისმშობლის ეკლესია. ნაბახტევი, ქართლი. გ. ერისთავის ასლი. 1916 წ. ტილო, ზეთი. 92x75 სმ, სხსმ/მმ 106

Flowering Cross, 1412-1431, church of the Virgin Mary, *Nabakhtevi*, Kartli (East Georgia), copy by G. Eristavi, 1916, oil on canvas. 92x75 cm, SKHSM/MM 106



336. სამოთხე. ფრაგმენტი „განკითხვის დღიდან“. 1412-1431 წწ. ღვთისმშობლის ეკლესია. ნაბახტევი, ქართლი. კედლის მხატვრობა, დედანი, ბათქაში, ტემპერა. 140x194 სმ, სხსმ/მმ 336

Paradise, detail from the Last Judgment scene, 1412-1431, church of the Virgin Mary, *Nabakhtevi*, Kartli (East Georgia), wall painting, original, plaster, tempera. 140x194 cm, SKHSM/MM 336



337. წმ. წინასწარმეტყველები ესაია და ეზეკიელი. 1412-1431 წწ. ლეთისმშობლის ეკლესია. ნაბახტევი, ქართლი. მ. თოიძის ასლი. 1916 წ. ტილო, ზეთი. 133x98 სმ, სხსმ/მმ 95

Holy Prophets Isaiah and Ezekiel, 1412-1431, church of the Virgin Mary, *Nabakhtevi*, Kartli (East Georgia), copy by M. Toidze, 1916, oil on canvas. 133x98 cm, SKHSM/MM 95



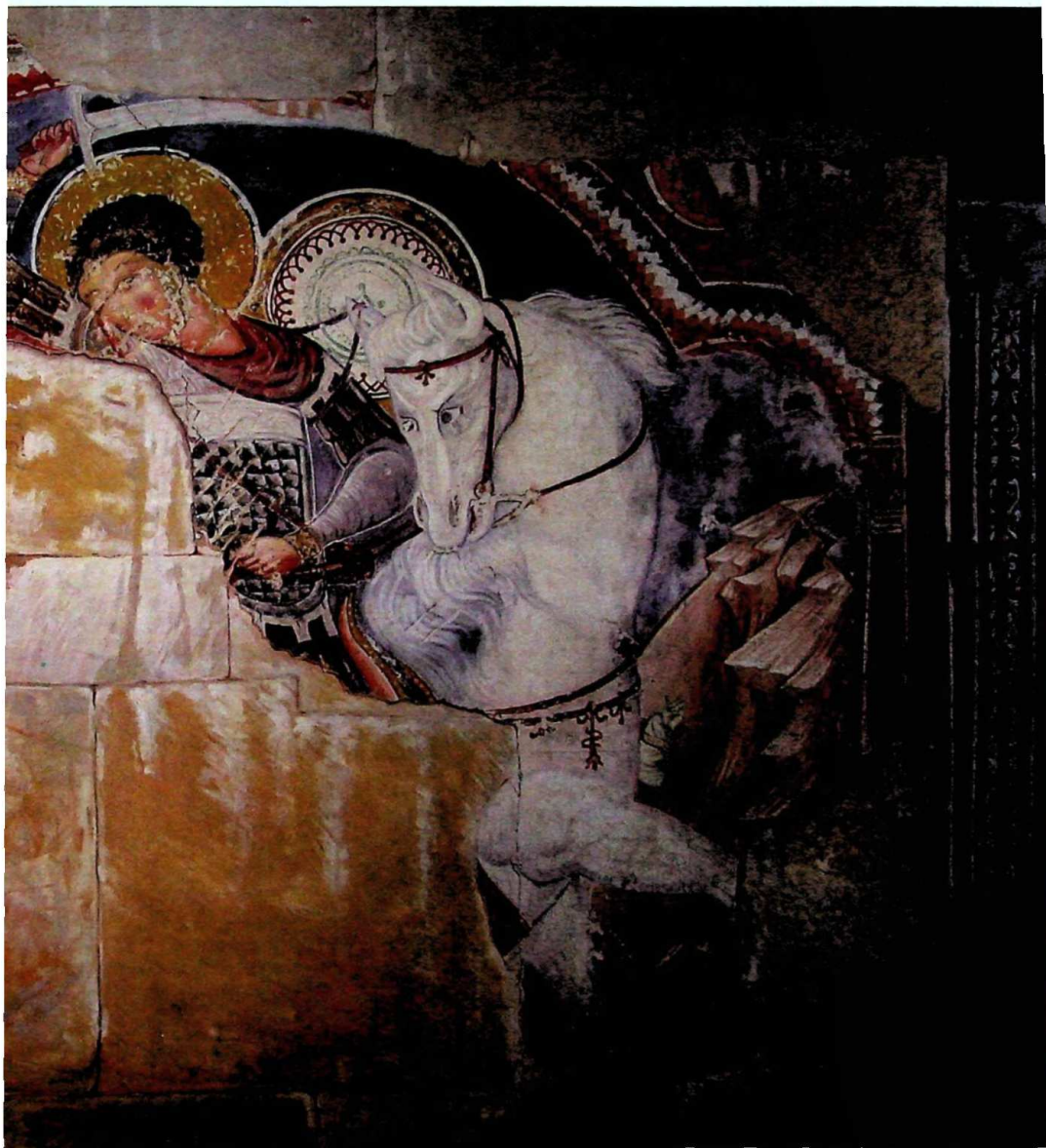
338. აბრაამის მსხვერპლმწენი. 1412-1431 წწ. ლეთისმშობლის ეკლესია. ნაბახტევი, ქართლი. მ. თოიძის ასლი. 1916 წ. ტილო, ზეთი. 72x49 სმ, სხსმ/მმ 102

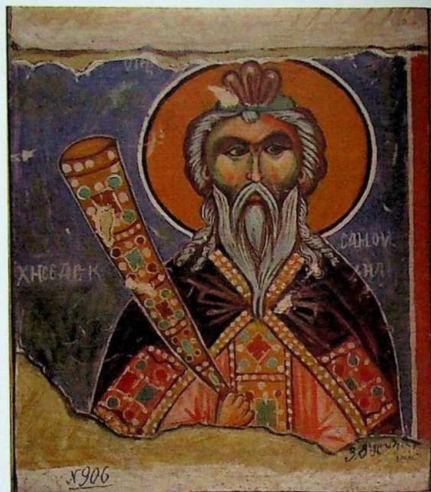
Sacrifice of Abraham, 1412-1431, church of the Virgin Mary, *Nabakhtevi*, Kartli (East Georgia), copy by M. Toidze, 1916, oil on canvas. 72x49 cm, SKHSM/MM 102

339. ნმ. გიორგი. 1412-1431 ნწ. ლეთისმშობლის ეკლესია, ნაბახტევი, ქართლი. ლ. გუდიაშვილის ასლი, 1916 წ. ტილო, ზეთი. 154 X 211 სმ, სხსმ/მმ 39. დედანი დაღუპულია

St. George. 1412-1431, church of the Virgin Mary, *Nabakhtevi*, Kartli (East Georgia), copy by L. Gudiashvili, 1916, oil on canvas. 154 X 211 cm, SKHSM/MM 39. The original has not survived.







341. ნმ. წინასწარმეტყველი სამოელი სიუხვის რქით. 1412-1431 წწ. ღვთისმშობლის ეკლესია, ნაბახტევი, ქართლი. ლ. გუდიაშვილის ასლი, 1916 წ. ტილო, ზეთი. 30 X 23,5 სმ, სხსმ/მმ 76

Holy Prophet Samuel with horn of plenty. 1412-1431, church of the Virgin Mary, **Nabakhtevi**, Kartli (East Georgia), copy by L. Gudashvili, 1916, oil on canvas. 30 X 23.5 cm, SKHSM/MM 76.

340. ქტიტორი რამინი, ქუცნა ამირეჯიბის ვაჟი. 1412-1431 წწ. ღვთისმშობლის ეკლესია, ნაბახტევი, ქართლი. ლ. გუდიაშვილის ასლი, 1916 წ. ტილო, ზეთი. 154,5 X 62,5 სმ, სხსმ/მმ 49

Portrait of the donor Ramini, son of Kutsna Amirejibi, 1412-1431, church of the Virgin Mary, **Nabakhtevi**, Kartli (East Georgia), copy by L. Gudashvili, 1916, oil on canvas. 154.5 X 62.5 cm, SKHSM/MM 49.



342. წმ. მეომრები. 1412-1431 წწ. ღვთისმშობლის ეკლესია, ნაბახტევი, ქართლი. ლ. გუდიაშვილის ასლი, 1916 წ. ტილო, ზეთი. 173,5 X 148 სმ, სხსმ/მმ 41. დედანი დაღუპულია

Sts. Warriors. 1412-1431, church of the Virgin Mary, Nabakhtevi, Kartli (East Georgia), copy by L. Gudishvili, 1916, oil on canvas. 173.5 X 148 cm, SKHSM/MM 41. The original has not survived.



343. წმ. მარიამ მაგდალინელი. 1412-1431 წწ. ღვთისმშობლის ეკლესია. ნაბახტევი, ქართლი. შ. კიკოდის ასლი. 1916 წ. ტილო, ტემპერა. 146x59 სმ, სხსმ/მმ 46. დედანი დაღუპულია
St. Mary Magdalene, 1412-1431, church of the Virgin Mary, *Nabakhtevi*, Kartli (East Georgia), copy by Sh. Kikodze, 1916, tempera on canvas. 146x59 cm, SKHSM/MM 46. The original has not survived



344. მღვდელმთავრის გამოსახულების ფრაგმენტი. 1412-1431 წწ. ღვთისმშობლის ეკლესია. ნაბახტევი, ქართლი. შ. ჭიაურელის ასლი. 1916 წ. ტილო, ზეთი. 80x70 სმ. სხსმ/მმ 117

High Priest, detail, 1412-1431, church of the Virgin Mary, *Nabakhtevi*, Kartli (East Georgia), copy by M. Chiaureli, 1916, oil on canvas. 80x70 cm, SKHSM/MM 117



345. ორნამენტის სახეები. 1412-1431 წწ. ღვთისმშობლის ეკლესია. ნაბახტევი, ქართლი. შ. ჭიაურელის ასლი. 1916 წ. ტილო, ზეთი. 102x54 სმ, სხსმ/მმ 110

Decorative motifs, 1412-1431, church of the Virgin Mary, *Nabakhtevi*, Kartli (East Georgia), copy by M. Chiaureli, 1916, oil on canvas. 102x54 cm, SKHSM/MM 110



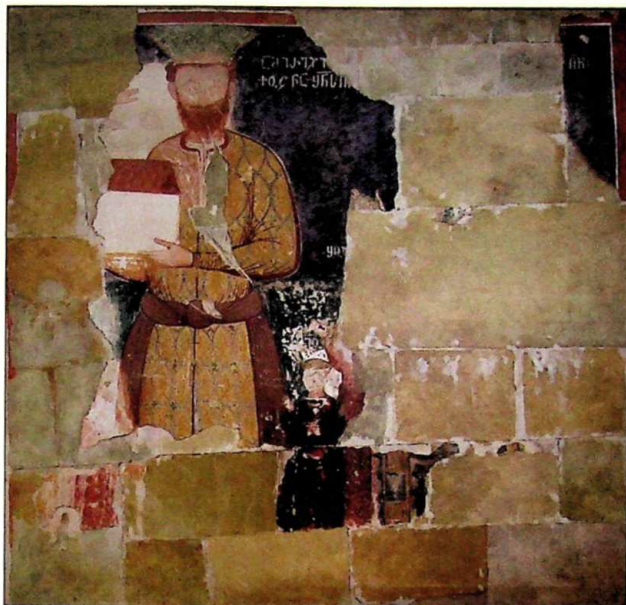
346. საიდუმლო სერობა (დეტალი). 1412-1431 წწ. ლეთისმშობლის ეკლესია. ნაბახტევი, ქართლი. გ. ერისთავის ასლი. 1916 წ. ტილო, ზეთი. 101x62 სმ, სხსმ/მმ 48. დედანი დაღუპულია
 The Last Supper, detail, 1412-1431, church of the Virgin Mary, Nabakhtevi, Kartli (East Georgia), copy by G. Eristavi, 1916, oil on canvas. 101x 62 cm, SKHSM/MM 48. The original has not survived



347. იესო ქრისტე — „ფიზიკური თვალი“. 1412-1431 წწ. ლეთისმშობლის ეკლესია. ნაბახტევი, ქართლი. დ. შვეარდნაძის ასლი. 1916 წ. ტილო, ზეთი. 198x208 სმ, სხსმ/მმ 276
 Christ Anapason, 1412-1431 church of the Virgin Mary, Nabakhtevi, Kartli (East Georgia), copy by D. Shevardnadze, 1916, oil on canvas. 198x208 cm, SKHSM/MM 276



348. მცენარეული ორნამენტული მოტივი. 1412-1431 წწ. ლეთისმშობლის ეკლესია. ნაბახტევი, ქართლი. დ. შვეარდნაძის ასლი. 1916 წ. ტილო, ზეთი. 38x91 სმ, სხსმ/მმ 108
 Floral ornamental motif, 1412-1431, church of the Virgin Mary, Nabakhtevi, Kartli (East Georgia), copy by D. Shevardnadze, 1916, oil on canvas. 38x91 cm, SKHSM/MM 108



349. ქუცნა ამირეჯიბის ოჯახის საქტიტორო კომპოზიცია. 1412-1431 წწ. ღვთისმშობლის ეკლესია. ნაბახტევი, ქართლი. დ. შევარდნაძის ასლი. 1916 წ. ტილო, ზეთი. 210x215 სმ, სხსმ/მმ 100

Group portrait of the Kutsna Amirejibi family, 1412-1431, church of the Virgin Mary, *Nabakhtevi*, Kartli (East Georgia), copy by D. Shevardnadze, 1916, oil on canvas. 210x215 cm, SKHSM/MM 100



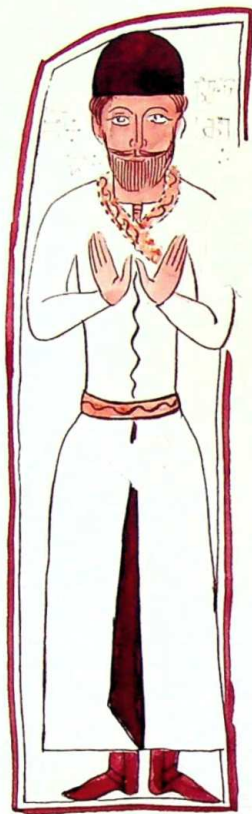
350. ქტიტორი ქუცნა ამირეჯიბი. 1412-1431 წწ. ღვთისმშობლის ეკლესია. ნაბახტევი, ქართლი. კედლის მხატვრობა, დედანი, ბათქაში, ტემპერა. 134X100 სმ, სხსმ/მმ 334.

Portrait of the Kutsna Amirejibi, 1412-1431, church of the Virgin Mary, *Nabakhtevi*, Kartli (East Georgia), wall painting, original, plaster, tempera. 134X100 cm, SKHSM/MM 334



351. ქტიტორი მამილა ფონჯავისძე. 1493 წ. ბეთლემის ღვთისმშობლის ეკლესია. ბეთლემი, რაჭა. გ. ერისთავის ჩანახატი. XX ს-ის 30-იანი წწ. ქალაქი, აკვარელი. 48x36 სმ, სხსმ/მმ 500-35. დედანი დაღუპულია

Portrait of the donor Mamila Ponjavisdze, 1493, church of the Virgin Mary of Bethlehem, *Betlevi*, Racha (West Georgia), drawing by G. Eristavi, 1930s, watercolour on paper. 48x36 cm, SKHSM/MM 500-35. The original has not survived



352. ქტიტორი მიქა სირასძე. 1493 წ. ბეთლემის ღვთისმშობლის ეკლესია. ბეთლემი, რაჭა. გ. ერისთავის ჩანახატი. XX ს-ის 30-იანი წწ. ქალაქი, აკვარელი. 48x36 სმ, სხსმ/მმ 500-34. დედანი დაღუპულია

Portrait of the donor Miqa Sirasdze, 1493, church of the Virgin Mary of Bethlehem, *Betlevi*, Racha (West Georgia), drawing by G. Eristavi, 1930s, watercolour on paper. 48x36 cm, SKHSM/MM 500-34. The original has not survived



353. ქტიტორი თაყა კვიტასშვილი. 1493 წ. ბეთლემის ღვთისმშობლის ეკლესია. ბეთლევი, რაჭა. გ. ერისთავის ჩანახატი. XX ს-ის 30-იანი წწ. ქალაქი, აკვარელი. 48x36 სმ, სხსმ/მმ 500-29. დედანი დაღუპულია

Portrait of the donor Taka Kvitasshvili, 1493, church of the Virgin Mary of Bethlehem, *Betlevi*, Racha (West Georgia), drawing by G. Eristavi, 1930s, watercolour on paper. 48x36 cm, SKHSM/MM 500-29. The original has not survived



354. ქტიტორი ისპაენი. 1493 წ. ბეთლემის ღვთისმშობლის ეკლესია. ბეთლევი, რაჭა. გ. ერისთავის ჩანახატი. XX ს-ის 30-იანი წწ. ქალაქი, აკვარელი. 48x36 სმ, სხსმ/მმ 500-36. დედანი დაღუპულია

Portrait of the donor Ispaeni, 1493, church of the Virgin Mary of Bethlehem, *Betlevi*, Racha (West Georgia), drawing by G. Eristavi, 1930s, watercolour on paper. 48x36 cm, SKHSM/MM 500-36. The original has not survived



355. ქტიტორი ასათი. 1493 წ. ბეთლემის ღვთისმშობლის ეკლესია. ბეთლევი, რაჭა. გ. ერისთავის ჩანახატი. XX ს-ის 30-იანი წწ. ქალაქი, აკვარელი. 48x36 სმ, სხსმ/მმ 500-30. დედანი დაღუპულია

Portrait of the donor Asati, 1493, church of the Virgin Mary of Bethlehem, *Betlevi*, Racha (West Georgia), drawing by G. Eristavi, 1930s, watercolour on paper. 48x36 cm, SKHSM/MM 500-30. The original has not survived



356. ქტიტორი შალვა. 1493 წ. ბეთლემის ღვთისმშობლის ეკლესია. ბეთლევი, რაჭა. გ. ერისთავის ჩანახატი. XX ს-ის 30-იანი წწ. ქალაქი, აკვარელი. 48x36 სმ, სხსმ/მმ 500-33. დედანი დაღუპულია

Portrait of the donor Shalva, 1493, church of the Virgin Mary of Bethlehem, *Betlevi*, Racha (West Georgia), drawing by G. Eristavi, 1930s, watercolour on paper. 48x36 cm, SKHSM/MM 500-33. The original has not survived



357. ქტიტორი ზაქარია. 1493 წ. ბეთლემის ღვთისმშობლის ეკლესია. ბეთლემი, რაჭა. გ. ერისთავის ჩანახატი. XX ს-ის 30-იანი წწ. ქალაქი, აკვარელი. 48x36 სმ, სხსმ/მმ 500-31. დედანი დაღუპულია

Portrait of the donor Zakaria, 1493, church of the Virgin Mary of Bethlehem, *Betlevi*, Racha (West Georgia), drawing by G. Eristavi, 1930s, watercolour on paper. 48x36 cm, SKHSM/MM 500-31. The original has not survived

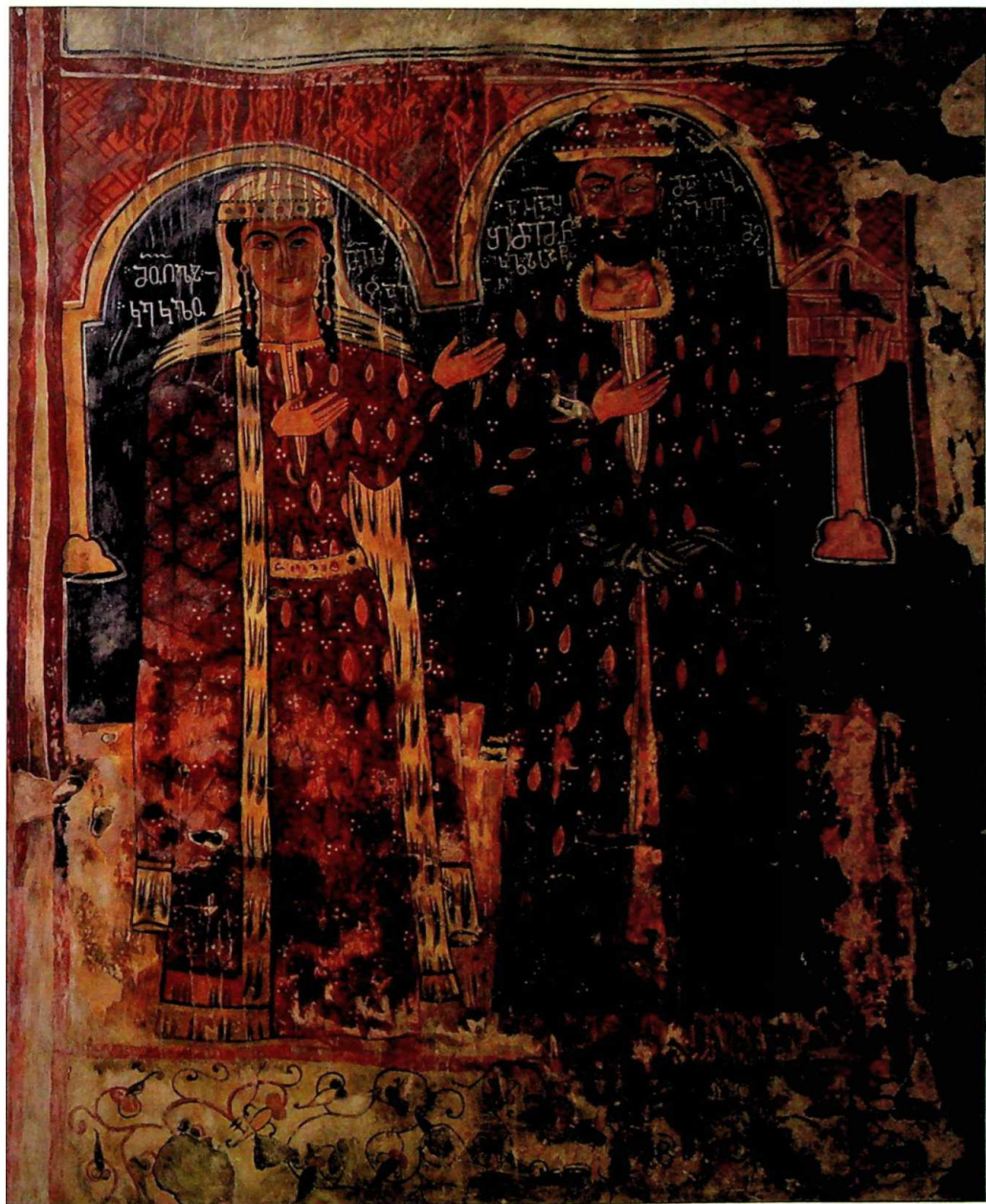


358. ქტიტორი ოლარი. 1493 წ. ბეთლემის ღვთისმშობლის ეკლესია. ბეთლემი, რაჭა. გ. ერისთავის ჩანახატი. XX ს-ის 30-იანი წწ. ქალაქი, აკვარელი. 48x36 სმ, სხსმ/მმ 500-32. დედანი დაღუპულია

Portrait of the donor Olari, 1493, church of the Virgin Mary of Bethlehem, *Betlevi*, Racha (West Georgia), drawing by G. Eristavi, 1930s, watercolour on paper. 48x36 cm, SKHSM/MM 500-32. The original has not survived

359. აბაშ აბაშიძის ოჯახის საქტიტორო კომპოზიცია. XV-XVI სს-თა მიჯნა. წმ. გიორგის ეკლესია. ჭალა, იმერეთი. ტ. შევიაკოვასა და მ. შეიბლერის ასლი. 1969 წ. ქალაქი, ტემპერა. 265x212 სმ, სხსმ 19-65/1

Group portrait of the Abash Abashidze family, late 15th - early 16th centuries, church of St George, *Chala*, Imereti (West Georgia), copy by T. Shevyakova and M. Sheibler, 1969, paper, tempera. 265x212 cm, SSM 19-65/1





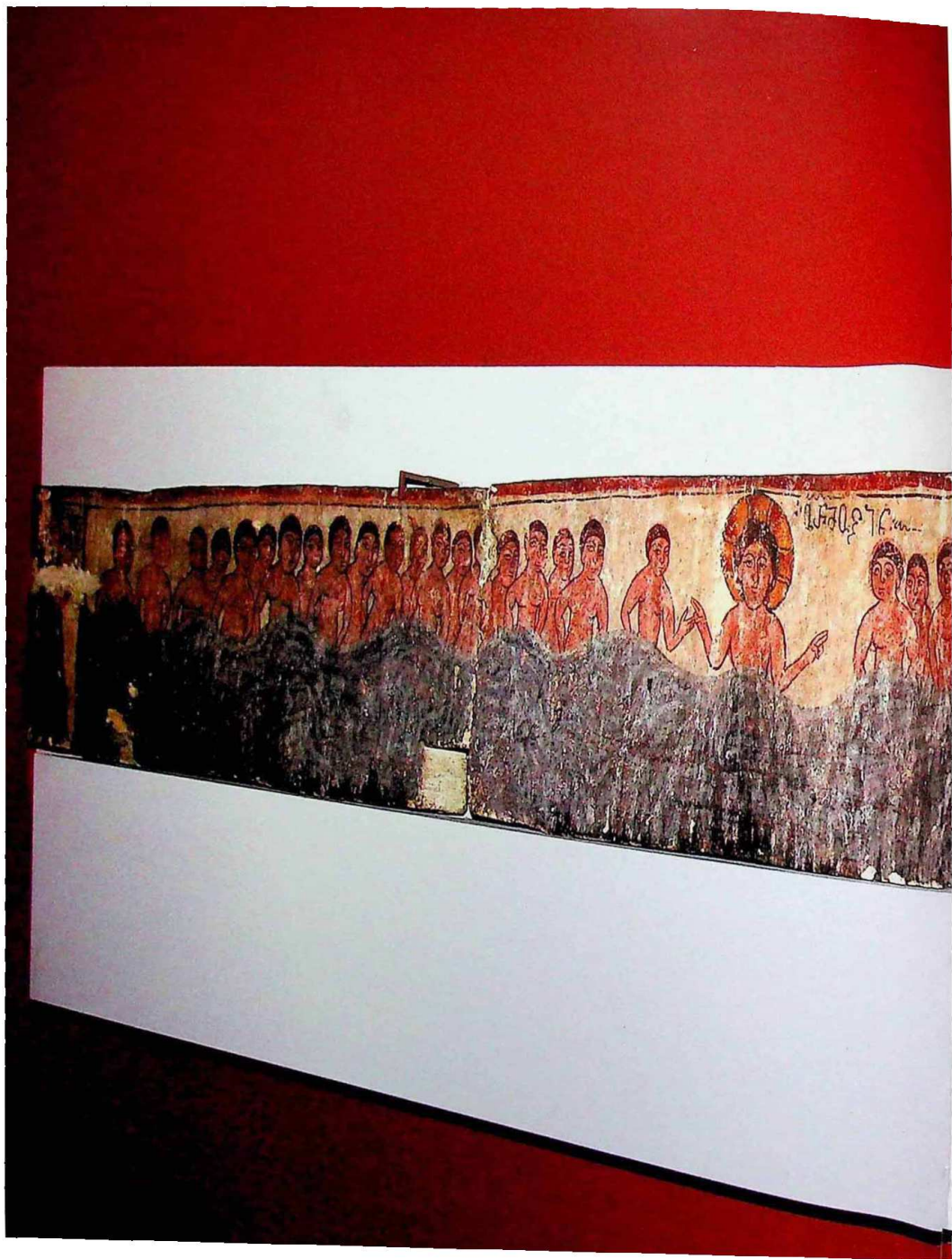
360. ლომინ აბაშიძის ოჯახის საქტიტორო კომპოზიცია. XV-XVI სს-თა მიჯნა. წმ. გიორგის ეკლესია. ჭალა, იმერეთი. გ. ერისთავის ასლი. 1938 წ. ტილო, ტემპერა. 232×170 სმ, სსმ 2919

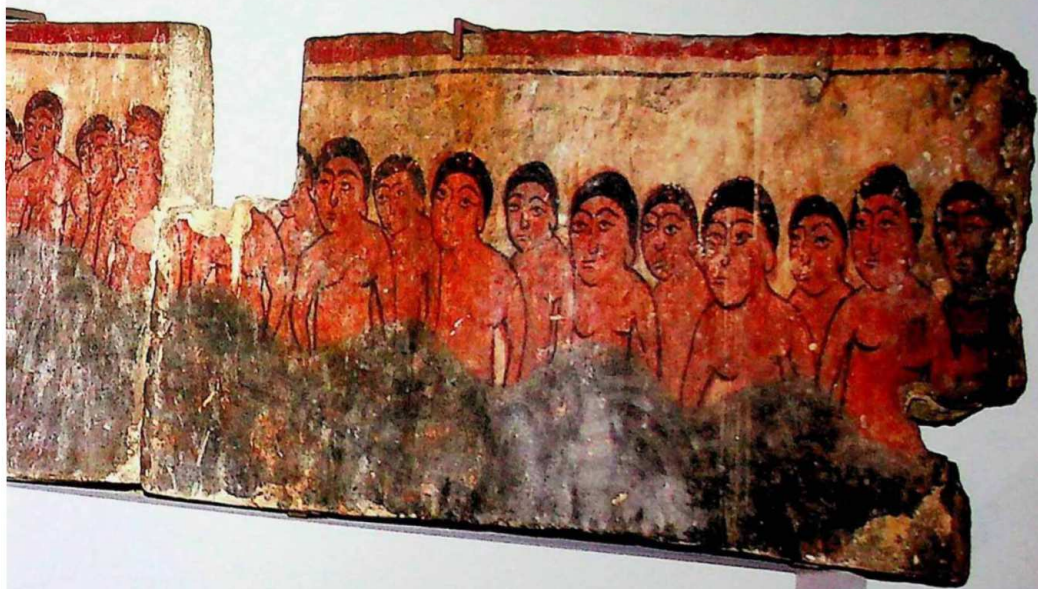
Group portrait of the Lomin Abashidze family, late 15th - early 16th centuries, church of St. George, *Chala*, Imereti (West Georgia), copy by G. Eristavi, 1938, tempera on canvas. 232×170 cm, SSM 2919

361. ქაიხოსრო აბაშიძე. ფრაგმენტი საქტიტორო ჯგუფიდან. XV-XVI სს-თა მიჯნა. წმ. გიორგის ეკლესია. ჭალა, იმერეთი. კედლის მხატვრობა, დედანი. ბათუმში, ტემპერა. 113×43 სმ, სსმ/მმ 377

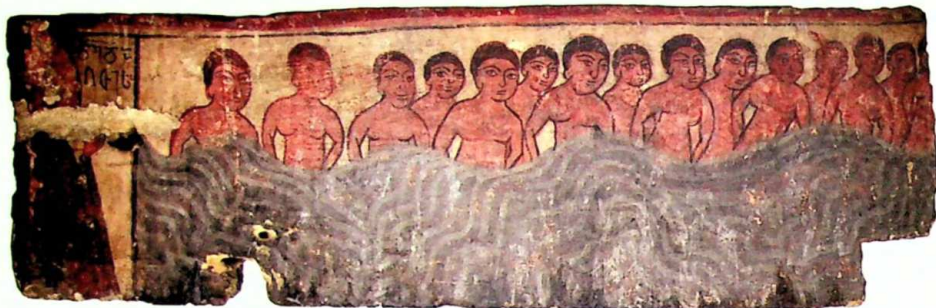
Kaikhosro Abashidze, detail of the group portrait of donors, late 15th - early 16th centuries, church of St. George, *Chala*, Imereti (West Georgia), wall painting, original, plaster, tempera. 113×43 cm, SKHSM/MM 377







362. ლეთისმშობელი და ორმოცი სებასტიელი მონაშე. XV-XVI სს-თა მიჯნა. კანკელის ქვის არქიტრავეი სამ ნაწილად. ნმ. გიორგის ეკლესია. ქალა, იმერეთი. დედანი. ბათქაში, ტემპერა. სამივეს ზომა: 42x310x11 სმ, სსსმ/მმ 378, 379, 380
 The Virgin Mary and the Forty Martyrs of Sebaste, late 15th - early 16th centuries, three part architrave of the chancel-barrier, church of St George, Chala, Imereti (West Georgia), original, plaster, tempera. 42x310x11 cm, SKHSM/MM 378, 379, 380



363. ღვთისმშობელი და ორმოცი სებასტიელი მონაშე (დეტალები)
The Virgin Mary and the Forty Martyrs of Sebaste, details



364. ქტიტორი ეპისკოპოსი გერასიმე ჩხეტიძე. XVI ს. 20-იანი წწ. წმ. გიორგის ეკლესია. ტაბაკინი, იმერეთი. გ. ხმაღაძის ასლი. 1913 წ. ტილო, ზეთი. 169×171 სმ, სხსმ/მმ 123

Portrait of the donor bishop Gerasime Chkhetidze, 1520s, church of St George, *Tabakini*, Imereti (West Georgia), copy by G. Khmaladze, 1913, oil on canvas. 169×171 cm, SKHSM/MM 123



365. საქტიტორო წარწერის ფრაგმენტი. XVI-XVII სს. ლომისის წმ. გიორგის ეკლესია. ახმეტა, კახეთი. კედლის მხატვრობა, დედანი. ბათქაში, ტემპერა. 24×49 სმ, სხსმ/მმ 615

Detail of a dedicatory inscription, 16th-17th centuries, church of St George of Lomisi, *Akhmeta*, Kakheti (East Georgia). Wall painting, original, plaster, tempera. 24×49 cm, SKHSM/MM 615



366. პტიტორი ივანე დიდებული. XVI ს. 58. ელიას ეკლესია. ელისქედი, გელათი, იმერეთი. გ. ერისთავის ჩანახატი, 1959 წ. ქალაქი, აკვარელი. 51X30,5 სმ, სსმ 3-61/1

Portrait of the donor Ivane Didebuli, 16th century, church of St. Elijah, *Elisqedi, Gelati*, Imereti (West Georgia), drawing by G. Eristavi, 1959, watercolour on paper. 51x30.5 cm, SSM 3-61/1



367. პტიტორი ივანე დიდებულის მეუღლე გულდამი. XVI ს. 58. ელიას ეკლესია. ელისქედი, გელათი, იმერეთი. გ. ერისთავის ჩანახატი. XX ს-ის 50-იანი წწ. ქალაქი, აკვარელი. 40x25 სმ, სსმ/მმ 19

Portrait of Guldami, the spouse of the donor Ivane Didebuli, 16th century, church of St. Elijah, *Elisqedi, Gelati*, Imereti (West Georgia), drawing by G. Eristavi, 1950s, watercolour on paper. 40x25 cm, SKHSM/MM 19



368. პტიტორი ზვიად დიდებული. XVI ს. 58. ელიას ეკლესია, ელისქედი, გელათი, იმერეთი. გ. ერისთავის ჩანახატი. XX ს-ის 50-იანი წწ. ქალაქი, აკვარელი. 39x26 სმ, სსმ/მმ 18

Portrait of the donor Zviad Didebuli, 16th century, church of St. Elijah, *Elisqedi, Gelati*, Imereti (West Georgia), drawing by G. Eristavi, 1950s, watercolour on paper. 39x26 cm, SKHSM/MM 18



369. პტიტორთა ჯგუფი. XVI ს. თუზი-თავასა, იმერეთი. გ. ერისთავის ჩანახატი. XX ს-ის 50-იანი წწ. ქალაქი, აკვარელი. 35x45 სმ, სსმ/მმ 21

Group portrait of church donors, 16th century, *Tuzi-Tavasa*, Imereti (West Georgia), drawing by G. Eristavi, 1950s, watercolour on paper. 35x45 cm, SKHSM/MM 21



370. ქტიტორი მერაბ დიდებული. XVI ს. 68. ელიას ეკლესია. ელისქედი, გელათი, იმერეთი. გ. ერისთავის ჩანახატი. XX ს-ის 50-იანი წწ. ქაღალდი, აკვარელი. 39x24 სმ, სხსმ/მმ 17

Portrait of the donor Merab Didebuli, 16th century, church of St Elijah, *Elisqedi, Gelati*, Imereti (West Georgia), drawing by G. Eristavi, 1950s, watercolour on paper. 39x24 cm, SKHSM/MM 17



371. ქტიტორთა ჯგუფი. XVI ს. თუზი-თავასა, იმერეთი. გ. ერისთავის ჩანახატი. XX ს-ის 50-იანი წწ. ქაღალდი, აკვარელი. 33x40 სმ, სხსმ/მმ 22

Group portrait of donors, 16th century, *Tuzi-Tavasa*, Imereti (West Georgia), drawing by G. Eristavi, 1950s, watercolour on paper. 35x45 cm, SKHSM/MM 22



372. ქტიტორები ლაშხიშვილთა საგვარეულოდან. XV-XVI სს-თა მიჯნა. მთავარანგელოზთა ეკლესია. ბუგეული, რაჭა. გ. ერისთავის ჩანახატი. 1936 წ. ქაღალდი, აკვარელი. 48x36 სმ, სხსმ/მმ 500-47

Portrait of donors from the Lashkhishvili family, late 15th-early 16th centuries, church of the Archangels, *Bugeuli*, Racha (West Georgia), drawing by G. Eristavi, 1936, watercolour on paper. 48x36 cm, SKHSM/MM 500-47

374. ორნამენტული მოტივები.
XV-XVI სს-თა მიჯნა. მთავარანგელოზთა
ეკლესია. ბუგეული, რაჭა. ტ. შევიაკოვას
შემცირებული ასლი. 1948 წ. ქალაქი, ტემპერა

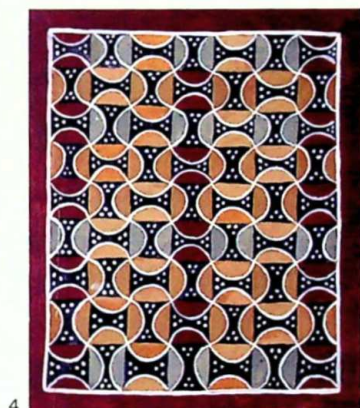
Ornamental motifs

late 15th - early 16th centuries, church of the
Archangels, *Bugeuli*, Racha (West Georgia).
reduced copy by T. Shevyakova, 1948, paper,
tempera

1. 17,2x13 სმ, სსსმ/მმ 245-7
17.2x13 cm, SKHSM/MM 245-7
2. 16,8x13,2 სმ, სსსმ/მმ 245-2
16.8x13.2 cm, SKHSM/MM 245-2
3. 17,2x14,5 სმ, სსსმ/მმ 245-3
17.2x14.5 cm, SKHSM/MM 245-3
4. 17x12,5 სმ, სსსმ/მმ 245-1
17x12.5 cm, SKHSM/MM 245-1
5. 17x13 სმ, სსსმ/მმ 245-4
17x13 cm, SKHSM/MM 245-4
6. 17x14,5 სმ, სსსმ/მმ 245-6
7x14.5 cm, SKHSM/MM 245-6
7. 18,2x13,7 სმ, სსსმ/მმ 245-5
18.2x13.7 cm, SKHSM/MM 245-5

373. ქტიტორი ომანის ასული ლანდუზ
ლაშქიშვილი. XV-XVI სს-თა მიჯნა. მთავარან-
გელოზთა ეკლესია. ბუგეული, რაჭა. ს. მირ-
ზაშვილის ასლი. 1970 წ. ქალაქი, ტემპერა.
249x127 სმ, სსმ

Portrait of the donor Landuz Lashkishvili, the
daughter of Omani, late 15th - early 16th centuries,
church of the Archangels, *Bugeuli*, Racha (West Geor-
gia), copy by S. Mirzashvili, 1970, paper, tempera.
249x127 cm, SSM





375. ქტიტორი მამზბედ თოფური. XV-XVI სს-თა მიჯნა. მთავარანგელოზთა ეკლესია. სეფიეთი, სამეგრელო. გ. ერისთავის ასლი. 1939 წ. ქალაქი, ტემპერა. 115X138 სმ, სსმ 3078

Portrait of the donor Mamzbed Topuria, late 15th- early 16th centuries, church of the Archangels, *Sepieti*, Samegrelo (West Georgia), copy by G. Eristavi, 1939, paper, tempera. 115x138 cm, SSM 3078

376. უცნობ ქტიტორთა ჯგუფი. XVI ს-ის I-ლი ნახევარი. ნართექსი. მთავარანგელოზთა ეკლესია. სეფიეთი, სამეგრელო. შ. აბრამიშვილის ასლი. 1939 წ. ქალაქი, ტემპერა. 279×271.5 სმ, სსმ 3214

Group of unidentified donors, the first half of 16th century, narthex, church of Archangels, *Sepieti*, Samegrelo (West Georgia), copy by Sh. Abramishvili, 1939, paper, tempera. 279×271.5 cm, SSM 3214



377. ორი მენინავე ქტიტორი სავარაუდოდ დადიან-ლიპარტიანთა ოჯახიდან, ერთი უცნობი ქტიტორი და ჩანა ლაპარტკავა. XVI ს-ის I-ლი ნახევარი. ნართექსი. მთავარანგელოზთა ეკლესია. სეფიეთი, სამეგრელო. შ. აბრამიშვილის ასლი. 1939 წ. ქალაქი, ტემპერა. 273×211 სმ, სსმ 3215

Portraits of donors from the Dadian-Lipartianis' family (?), an unidentified donor and the donor Chana Lapartkava, first half of 16th century, narthex, church of Archangels, *Sepieti*, Samegrelo (West Georgia), copy by Sh. Abramishvili, 1939, paper, tempera. 273×211cm, SSM 3215





378. ქტიტორები მაოღნაშა შელია და ელაჭიში ოჩიგავა. XVI ს-ის I-ლი ნახევარი. ნართექსი. მთავარანგელოზთა ეკლესია. სეფიეთი, სამეგრელო. შ. აბრამიშვილის ასლი. 1939 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 168x136 სმ, სსმ 3217

Portraits of the donors Maognasha Shelia and Elatchishi Ochigava, first half of 16th century, narthex, church of Archangels, *Sepieti*, Samegrelo (West Georgia), copy by Sh. Abramishvili, 1939, paper, tempera. 168x136 cm, SSM 3217



379. უცნობ ქტიტორთა ჯგუფი. XVI ს-ის I-ლი ნახევარი. მაცხოვრის ეკლესია. კადარი, სამეგრელო. გ. ერისთავი ასლი. 1939 წ. ტილო, ტემპერა. 151X126,5 სმ, სსმ 3213. დედანი დაღუპულია

Group of unidentified donors, the first half of 16th century, church of Our Saviour, *Kadari*, Samegrelo (West Georgia), copy by G. Eristavi, 1939, tempera on canvas. 151x126.5 cm, SSM 3213. The original has not survived



380. ქტიტორი ქალები ჯიმადში და ჟურჯუი მჯაფარასძენი. XV ს-ის მიწურული. ლამარიას (ღვთისმშობლის მიძინების) ეკლესია. ლეხთაგი, სვანეთი. მ. შეიბლერის ასლი. 1959 წ. ქალაქი, ტემპერა. 236X209,5 სმ, სსმ 9-62/1

Portraits of the female donors Jimadshi and Jurjui Mjaparasdzes, late 15th century, church of the Dormition, *Lekhtagi*, Svaneti (west Georgia), copy by M. Sheybler, 1959, paper, tempera. 236x209.5 cm, SSM 9-62/1



381. ქტიტორი დემეტრე ჩართველანი. XV ს-ის მინურული. ლამარიას (ღვთისმშობლის მიძინების) ეკლესია. **ლესთაგი**, სვანეთი. მ. შეიბლერის ასლი. 1959 წ. ქალაქი, ტემპერა. 235X155 სმ, სსმ 9-62/4

Portrait of the donor Demetre Chartvelani, late 15th century, church of the Dormition, *Lekhtagi*, Svaneti (west Georgia), copy by M. Sheybler, 1959, paper, tempera. 235x155 cm, SSM 9-62/4



382. ქტიტორი ასლან მჯაფარასძე. XV ს-ის მინურული. ლამარიას (ღვთისმშობლის მიძინების) ეკლესია. **ლესთაგი**, სვანეთი. მ. შეიბლერის ასლი. 1959 წ. ქალაქი, ტემპერა. 235X153 სმ, სსმ 9-62/3

Portrait of the donor Aslan Mjaparsdze, late 15th century, church of the Dormition, *Lekhtagi*, Svaneti (west Georgia), copy by M. Sheybler, 1959, paper, tempera. 235x153 cm, SSM 9-62/3

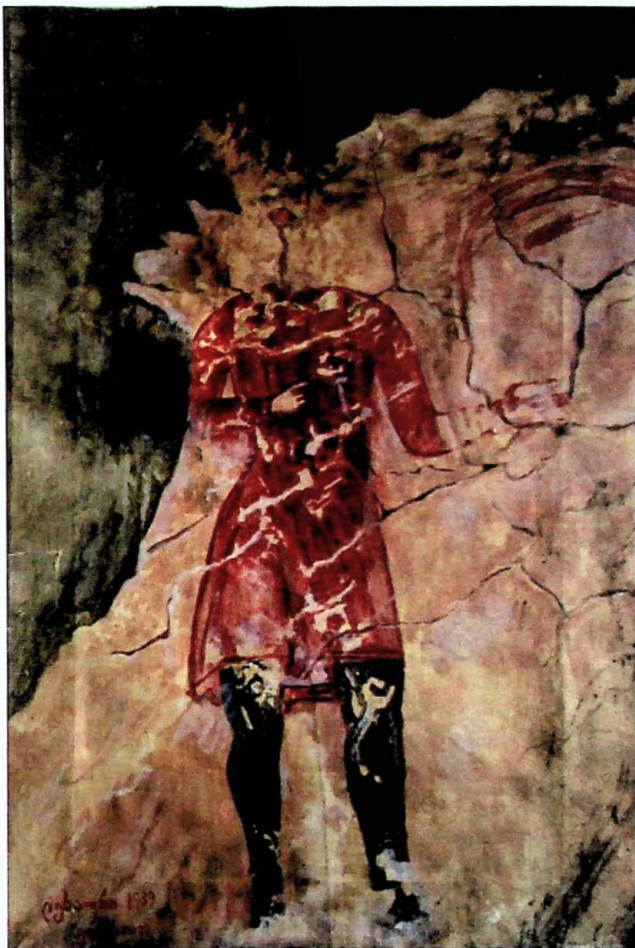


383. ქტიტორი ქალები მჯავარასძეთა ოჯახიდან. XV ს-ის მიწურული. ლამარიას (ღვთისმშობლის მიძინების) ეკლესია. ლეხთაგი, სვანეთი. მ. შეიბლერის ასლი. 1959 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 235X216 სმ, სსმ 9-62/2

Portraits of the female donors from the Mjaparasdze family, late 15th century, church of the Dormition, *Lekhtagi*, Svaneti (west Georgia), copy by M. Sheybler, 1959, paper, tempera. 235x216 cm, SSM 9-62/2

384. უცნობი ქტიტორი. XV-XVI სს. დასავლეთი კედელი. სავარაუდოდ ღვთისმშობლის ეკლესია. ლიხაური, გურია. გ. ერისთავის შემცირებული ასლი. 1939 წ. ტილო, ზეთი. 63X42 სმ, სსმ 2994. დედანი დაღუპულია

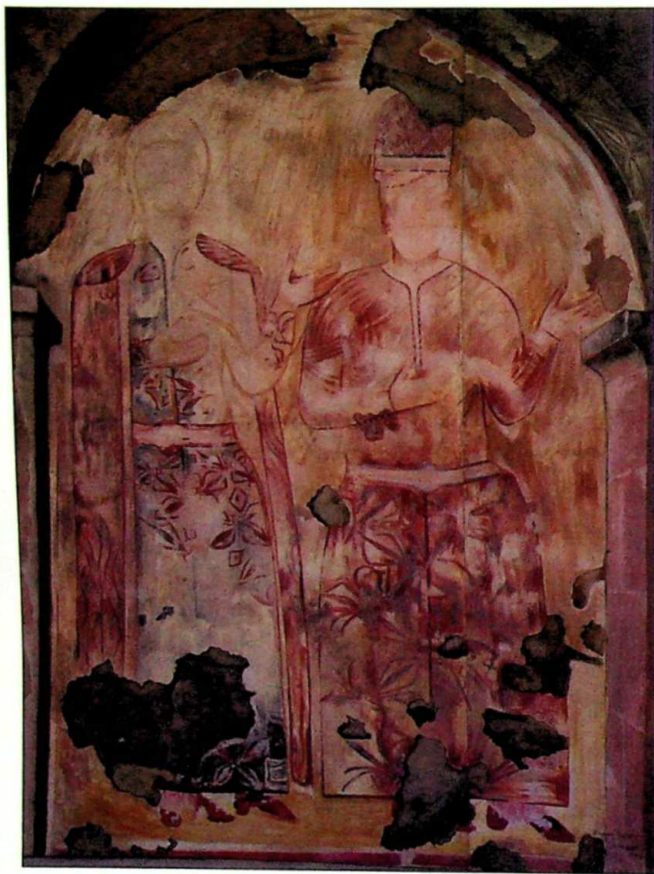
Unidentified donor. 15th- 16th centuries, church of the Virgin Mary (?), *Likhauri*, Guria (West Georgia), reduced copy by G. Eristavi, 1939, oil on canvas. 63x42 cm, SSM 2994. The original has not survived



385. ნადირობის უცნობი სცენა. XV-XVI სს. სა-
ვარაუდოდ ღვთისმშობლის ეკლესია. ლიხაური,
გურია. შ. აბრამიშვილის ასლი. 1939 წ. ტილო,
ზეთი. 161X55 სმ, სსმ 2983. დედანი დაღუპულია

Unidentified scene of the hunting, 15th- 16th centuries, supposedly church of the Virgin Mary (?), *Likhauri*, Guria (West Georgia), copy by Sh. Abramishvili, 1939, oil on canvas. 161x55 cm, SSM 2983. The original has not survived





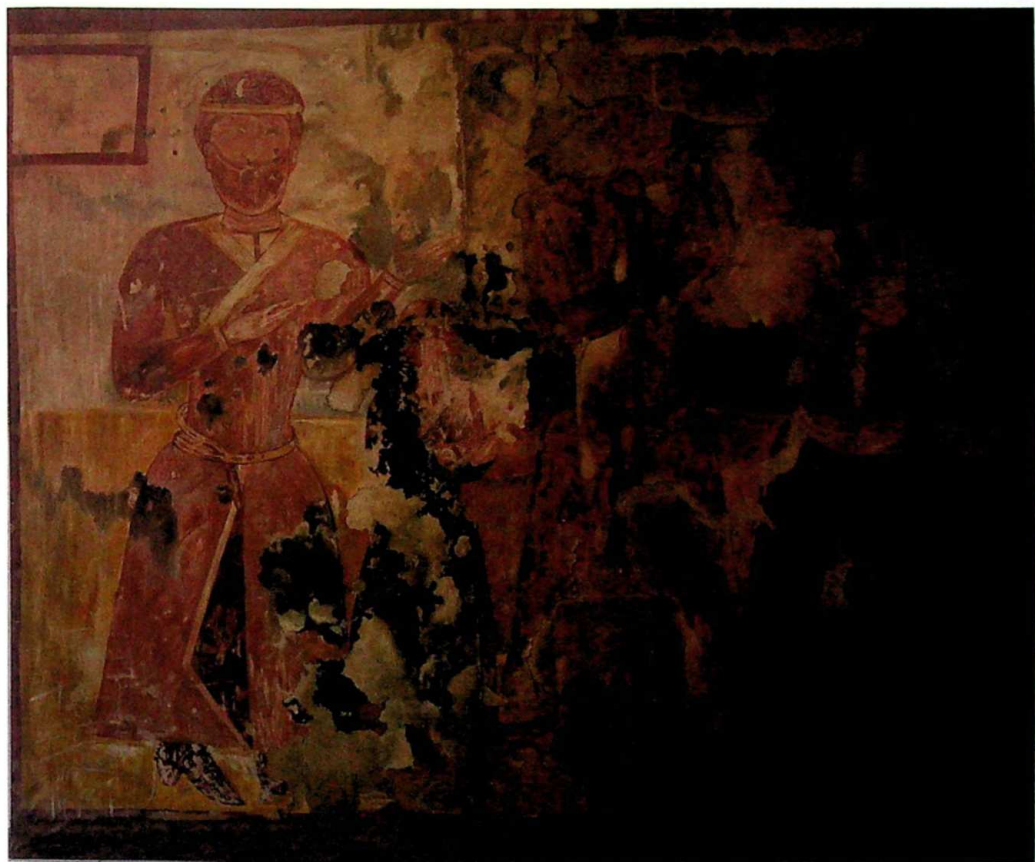
386. უცნობი ქტიტორთა წყვილი. XVI ს-ის შუაწლები. ნართექსი. ლეთისმშობლის მიძინების ეკლესია. მარტვილი, სამეგრელო. მ. მიქელაძე-ბაგრატიონის ასლი. 1939 წ. ტილო, ზეთი. 253,5X189 სმ, სსმ 3250. დედანი დაღუპულია

Couple of unidentified donors, mid 16th century, narthex, church of the Dormition, *Martvili*, Samegrelo (West Georgia), copy by M. Mikeladze-Bagrationi, 1939, oil on canvas. 253.5x189 cm, SSM 3250. The original has not survived



387. უცნობი ქტიტორი. XVI ს-ის შუაწლები. ლეთისმშობლის მიძინების ეკლესია. მარტვილი, სამეგრელო. მ. მიქელაძე-ბაგრატიონის ასლი. 1939 წ. ტილო, ზეთი. 228X77,5 სმ, სსმ 3075

Portrait of unidentified donor, mid 16th century, church of the Dormition, *Martvili*, Samegrelo (West Georgia), copy by M. Mikeladze-Bagrationi, 1939, oil on canvas. 228x77.5 cm, SSM 3075



388. უცნობ ქტიტორთა ჯგუფი. XV-XVI ს-თა მიჯნა. ნარეთქსი. ღვთისმშობლის მიძინების ეკლესია. მარტვილი, სამეგრელო. მ. მიქელაძე-ბაგრატიონის ასლი. 1939 წ. ტილო, ტემპერა. 248X312 სმ, სსმ 3251, 3255. დედანი დაღუპულია
 Group of unidentified donors, late 15th- early 16th centuries, narthex, church of the Dormition, *Martvili*, Samegrelo (West Georgia), copy by M. Mikeladze-Bagratiioni, 1939, tempera on canvas. 248x312 cm, SSM 3251, 3255. The original has not survived



389. ქრისტე, დეტალი უცნობი სცენიდან. XVI ს. ცხრაკარას მონასტერი. მატანი, კახეთი. კედლის მხატვრობა, დედანი. ბათქაში, ტემპერა. 24x32სმ, სხსმ/მმ 36

Jesus Christ, detail of unidentified scene, 16th century, monastery of Tskhrakara, *Matani*, Kakheti (East Georgia), original, plaster, tempera. 24x23 cm, SKHSM/MM 36



391. სავარაუდოდ ლევან მეფე ეკლესიის მოდელით და ყრმა უფლისწული. XVI ს-ის შუანსები. ცხრაკარას მონასტერი. მატანი, კახეთი. გ. ერისთავის ჩანახატი. XX ს-ის 30-იანი წწ. ქაღალდი, აკერელი. 48X36 სმ, სხსმ/მმ 500-38. დედანი დაღუპულია

King Levan (?) holding a model of church and his young son, mid 16th century, monastery of Tskhrakara, *Matani*, Kakheti (East Georgia), water-colour on paper, 48x36 cm, SKHSM/MM 500-38. Original has not survived

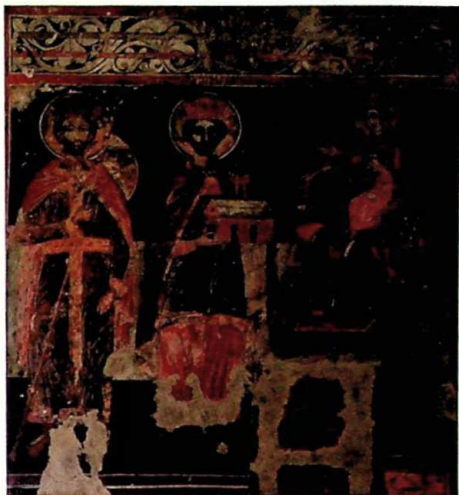
390. წმ. კოზმანი, XVI ს-ის 70-იანი წწ. მთავარანგელოზთა ეკლესია, გრემი, კახეთი. ლ. გუდიაშვილის ასლი. 1917 წ. ტილო, ზეთი. 194,5X75,5 სმ, სხსმ/მმ 99

St. Cosmas, 1570s, church of Archangels, *Gremi*, Kakheti (East Georgia), copy by L. Gudishvili, 1917, oil on canvas. 194.5x75.5 cm, SKHSM/MM 99



392. ლევან კახთა მეფე ჩვილადი ღვთისმშობლის წინაშე. XVI ს-ის 70-იანი წწ. მთავარანგელოზთა ეკლესია. გრემი, კახეთი. თ. თოდუას ასლი. XX ს-ის 50-იანი წწ. ქალაქი, ტეშერა. 244X234 სმ, სსმ 12-63/1

Levan the King of Kakheti before the Virgin and Child, 1570s, church of Archangels, *Gremi*, Kakheti (East Georgia), copy by T. Todua, mid 20th century, paper, tempera. 244x234 cm, SSM 12-63/1



393. ღვთისმშობლის ტაძრად მიყვანება. XVI ს-ის 50-იანი წწ. ღვთისმშობლის მიძინების ეკლესია. ნეკრესი, კახეთი. ლ. გუდიაშვილის ასლი. 1917 წ. ტილო, ზეთი. 188,5X156,5 სმ, სსსმ/მმ 121

Presentation of the Virgin Mary at the Temple, mid 16th century, church of the Dormition, *Nekresi*, Kakheti (East Georgia), copy by L. Gudishvili, 1917, oil on canvas. 188.5x156.5 cm, SKHSM/MM 121



394. სცენა ღვთისმშობლის დაუჯდომელიდან. XVI ს-ის 50-იანი წწ. ღვთისმშობლის შობის მონასტერი. ხაზულის ღვთისმშობლის ეკლესია. ახალი შუამთა, კახეთი. მ. მიქელაძე-ბაგრატიონის ასლი. 1938 წ. ტილო, ზეთი. 180X194 სმ, სსმ 2925.

The scene of the Akathist Hymns to the Theotokos, mid 16th century, monastery of the Nativity of the Virgin Mary, church of the Virgin Mary of Khakhuli, Akhali Shuamta, Kakheti (East Georgia), copy by M. Mikeladze-Bagratiioni, 1938, oil on canvas. 180x194 cm, SSM 2925



395. მაცხოვარი „ზიარების“ კომპოზიციიდან. XVI ს-ის 70-იანი წწ. ლეთისმშობლის შობის ტაძარი. გელათი, იმერეთი. ს. მირზაშვილის ასლი. XX ს-ის 40-იანი წწ. ქალაქი, ტემპერა. 68x44,5 სმ, სხსმ/მმ 382
Our Savior from the Holy Communion scene, 1570s, church of the Nativity of the Virgin Mary, Gelati, Imereti (West Georgia), copy by S. Mirzashvili, 1940s, paper, tempera, 68 x 44.5 cm. SKHSM/MM 382



396. წმ. ონოფრე. XVI ს-ის შუანახევარი. ლეთისმშობლის მიძინების ეკლესია. ნეკრესი. კახეთი. ლ. გუდიაშვილის ასლი. 1917 წ. ტილო, ზეთი. 110x65 სმ, სხსმ/მმ 111
St. Onouphrius, mid 16th century, church of the Dormition, Nekresi, Kakheti (East Georgia), copy by L. Gudishvili, 1917, oil on canvas, 110x65 cm, SKHSM/MM 111



397. მთავარანგელოზი. 1578-1583 წწ. წმ. გიორგის ეკლესია. გელათი, იმერეთი. ლ. დურნოვოს ასლი. XX ს-ის 30-იანი წწ. ქალაქი, ტემპერა. 81x75 სმ, სხსმ/მმ 237
Archangel, 1578-1583, church of St George, Gelati, Imereti (West Georgia), copy by L. Durnovo, 1930s, paper, tempera. 81x75 cm, SKHSM/MM 237



398. იმერეთის მეფე ბაგრატ III და დედოფალი ელენე. 1578-1583 წწ. გიორგის ეკლესია. გელათი, იმერეთი. გ. ერისთავის ასლი. 1940 წ. ტილო, ტემპერა. 262x226 სმ, სსშ 3247

King of Imereti Bagrat III and the Queen Elene, 1578-1583, church of St. George, *Gelati*, Imereti (West Georgia), copy by G. Eristavi, 1940, tempera on canvas. 262x226 cm, SSM 3247



399. ბატონიშვილი თეიმურაზ ბაგრატ III-ის ძე. 1578-1583 წწ. გიორგის ეკლესია. გელათი, იმერეთი. გ. ერისთავის ასლი. 1940 წ. ტილო, ტემპერა. 260X135 სმ, სსმ 3245

Prince Teimuraz the son of Bagrat III, 1578-1583, church of St. George, Gelati, Imereti (West Georgia), copy by G. Eristavi, 1940, tempera on canvas. 260x135 cm, SSM 3245



400. ბატონიშვილი კონსტანტინე ბაგრატ III-ის ძე. 1578-1583 წწ. გიორგის ეკლესია. გელათი, იმერეთი. გ. ერისთავის ასლი. 1940 წ. ტილო, ტემპერა. 269X136 სმ, სსმ 3252

Prince Konstantine the son of Bagrat III, 1578-1583, church of St. George, Gelati, Imereti (West Georgia), copy by G. Eristavi, 1940, tempera on canvas. 269x136 cm, SSM 3252



402. მცენარეული ორნამენტული მოტივი მედალიონებით. საკურთხევის მონასტრის ფრაგმენტი. XVI ს-ის შუაწლები. ღვთისმშობლის შობის ეკლესია. ბიჭვინთა, აფხაზეთის ოკუპირებული რეგიონი. ტ. შევიაკოვას შემცირებული ასლი. 1947 წ. ქალაქი, ტემპერა. 16x12,7 სმ, სხსმ/მმ 263-1.

Floral ornamental motif with medallions, fragment of murals from the sanctuary, mid 16th century, church of the Nativity of the Virgin Mary, *Pitsunda*, the occupied region of Abkhazia (West Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1947, paper, tempera. 16x12.7 cm, SKHSM/MM 263-1



403. ორნამენტული მოტივი. სამხრეთ-დასავლეთი ეკვდერი. XVI ს-ის შუაწლები. ღვთისმშობლის შობის ეკლესია. ბიჭვინთა, აფხაზეთის ოკუპირებული რეგიონი. ტ. შევიაკოვას შემცირებული ასლი. 1951 წ. ქალაქი, ტემპერა. 17,2x12,7 სმ, სხსმ/მმ 263-2

Ornamental motif, south-west chapel, mid 16th century, church of the Nativity of the Virgin Mary, *Pitsunda*, the occupied region of Abkhazia (West Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1951, paper, tempera. 17.2x12.7 cm, SKHSM/MM 263-2

401. ბატონიშვილი ალექსანდრე გიორგი II-ის ძე. 1578-1583 წწ. წმ. გიორგის ეკლესია. ბელაოი, იმერეთი. გ. ერისთავის ასლი. 1940 წ. ტილო, ტემპერა. 225x59 სმ, სმ 3246

Prince Aleksandre the son of Giorgi II, 1578-1583, church of St. George, *Gelati*, Imereti (West Georgia), copy by G. Eristavi, 1940, tempera on canvas. 225x59 cm, SSM 3246

404. მთა „დატირების“ სცენიდან. სამხრეთ-დასავლეთი ეკვდერი. XVI ს-ის შუაწლები. ლეთისმშობლის შობის ეკლესია. ბიჭვინთა, აფხაზეთის ოკუპირებული რეგიონი. ტ. შევიაკოვას შემცირებული ასლი. 1951 წ. ქალაღი, ტემპერა. 17x11,7 სმ, სხსმ/მმ 263-4

Mountain from the scene of the Lamentation, south-west chapel, mid 16th century, church of the Nativity of the Virgin Mary, *Pitsunda*, the occupied region of Abkhazia (West Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1951, paper, tempera. 17x11.7 cm, SKHSM/MM 263-4



405. ძლევის ჯვარი მედალიონში. სამხრეთ-დასავლეთი ეკვდერი. XVI ს-ის შუაწლები. ლეთისმშობლის შობის ეკლესია. ბიჭვინთა, აფხაზეთის ოკუპირებული რეგიონი. ტ. შევიაკოვას შემცირებული ასლი. 1951 წ. ქალაღი, ტემპერა. 17x11,7 სმ, სხსმ/მმ 263-5

Victorious Cross in a medallion, south-west chapel, mid 16th century, church of the Nativity of the Virgin Mary, *Pitsunda*, the occupied region of Abkhazia (West Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1951, paper, tempera. 17x11.7 cm, SKHSM/MM 263-5





406. წმ. იოანე ნათლისმცემელი ვედრების კომპოზიციიდან. XVI ს. გამოქვაბული ეკლესია. მუხროვანი, დავითგარეჯის მრავალმთის კომპლექსი, კახეთი. წ. ტოლმაჩევსკაიას ასლი. 1928 წ. ქალაქი, ტემპერა, აკვარელი. 43x45 სმ, სხსმ/მმ 472. დედანი დაღუპულია

St John the Baptist from the Deesis, 16th century, cave church, Mukhrovani, complex of Mravalmta, Davidgareji, Kakheti (East Georgia), copy by N. Tolmachevskaya, 1928, paper, tempera, watercolour. 43x45 cm, SKHSM/MM 472. Original has not survived



407. ანგელოზი განკითხვის დღის კომპოზიციიდან. XVI ს. გამოქვაბული ეკლესია. მუხროვანი, დავითგარეჯის მრავალმთის კომპლექსი, კახეთი. წ. ტოლმაჩევსკაიას ასლი. 1928 წ. ქალაქი, ტემპერა, აკვარელი. 40x46 სმ, სხსმ/მმ 496. დედანი დაღუპულია

Angel from the Last Judgment scene, 16th century, cave church, Mukhrovani, complex of Mravalmta, Davidgareji, Kakheti (East Georgia), copy by N. Tolmachevskaya, 1928, paper, tempera, watercolour. 40x46 cm, SKHSM/MM 496. Original has not survived



408. მსავალი მოციქული "განკითხვის დღის" კომპოზიციიდან. XVI ს. გამოქვაბული ეკლესია. მუხროვანი, დავითგარეჯის მრავალმთის კომპლექსი, კახეთი. წ. ტოლმაჩევსკაიას ასლი. 1928 წ. ქალაქი, ტემპერა, აკვარელი. 73x61 სმ, სხსმ/მმ 483. დედანი დაღუპულია

Apostle as a Judge from the Last Judgment scene, 16th century, cave church, Mukhrovani, complex of Mravalmta, Davidgareji, Kakheti (East Georgia), copy by N. Tolmachevskaya, 1928, paper, tempera, watercolour. 73x61 cm, SKHSM/MM 483. Original has not survived





410. მზარეთუთხუცესი ქვაბალია ქველი. XV-XVI სს-თა მიჯნა. ლევან I დადიანის ეგვტერი, მაცხოვრის ეკლესია. წალენჯიხა, სამეგრელო. ნ. ტოლმაჩევსკაიას ასლი. 1927 წ. ქალაქი, ტემპერა, აკვარელი. 70x47 სმ, სხსმ/მმ 148

Portrait of the Chief Cook Kvabalia, late 15th - early 16th centuries, chapel of Levan I Dadiani, church of Our Saviour, Tsalenjikha, Samegrelo (West Georgia), copy by N. Tolmachevskaya, 1927, tempera, watercolor on paper. 70x47 cm, SKHSM/MM 148

411. წმ. ეკატერინე. XVI ს. თარინგ-ზელი (მთავარანგელოზთა ეკლესია). მაცხვარიში, ლატალი, სვანეთი. ტ. შევიაკოვას ასლი. 1960 წ. ქალაქი, ტემპერა. 200x105 სმ, სხსმ/მმ 285

St. Catherine, 16th century, church of the Archangels, Matskhvarishi, Latali, Svaneti (West Georgia), copy by T. Shevyakova, 1960, paper, tempera. 200x105 cm. SKHSM/MM 285

409. წყმის (სავარაუდოდ აბელის) ფიგურა „განკითხვის დღის“ კომპოზიციიდან. XVI ს. გამოქვაბული ეკლესია. მუხროვანი, დავითგარეჯის მრავალმთის კომპლექსი, კახეთი. ნ. ტოლმაჩევსკაიას ასლი. 1928 წ. ქალაქი, ტემპერა, აკვარელი. 45x30 სმ, სხსმ/მმ 497. დედანი დაღუპულია

Shepherd (supposedly Abel) from the Last Judgment scene, 16th century, cave church, Mukhrovani, complex of Mravalmta, David-gareji, Kakheti (East Georgia), copy by N. Tolmachevskaya, 1928, paper, tempera, watercolour. 45x30 cm, SKHSM/MM 497. Original has not survived



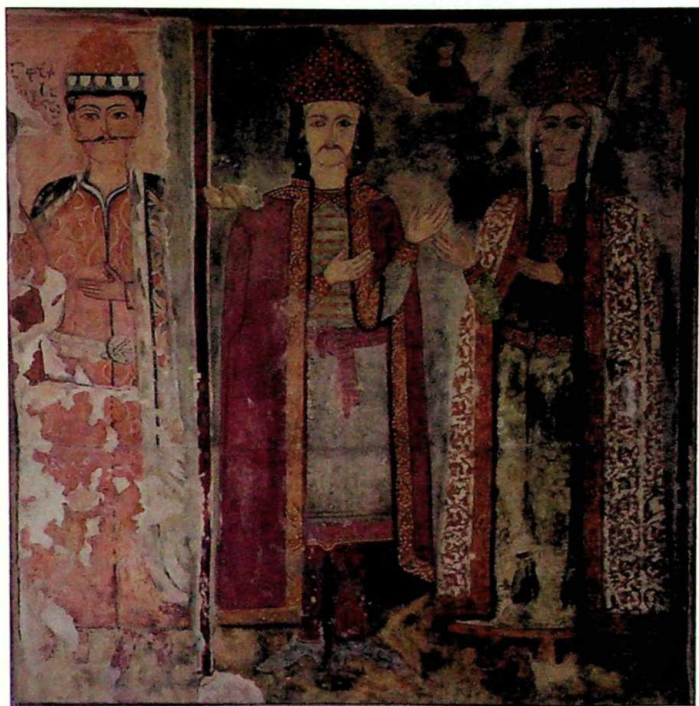


412. ლევან I დადიანის ოჯახის საეკლესიო კომპოზიცია. 1533-1550 წწ. ლევან I დადიანის ეგვტერი, მაცხოვრის ეკლესია. წალენჯიხა, სამეგრელო. შ. აბრამიშვილის ასლი. 1938 წ. ტილო, ტემპერა. 273X250 სმ, სსმ 2935

Group portrait of the Levan I Dadiani family, 1533-1550, chapel of Levan I Dadiani, church of Our Saviour, *Tsalenjikha*, Samegrelo (West Georgia), copy by Sh. Abramishvili, 1938, tempera on canvas. 273x250 cm, SSM 2935

415. უცნობი ახალგაზრდა ქტიტორი. XV-XVI სს-თა მიჯნა. ლევან I დადიანის ეგვტერი, მაცხოვრის ეკლესია. წალენჯიხა, სამეგრელო. გ. ერისთავის ასლი. 1938 წ. ტილო, ტემპერა. 154X64 სმ, სსმ 2943

Unidentified young donor, late 15th - early 16th centuries, chapel of Levan I Dadiani, church of Our Saviour, *Tsalenjikha*, Samegrelo (West Georgia), copy by G. Eristavi, 1938, tempera on canvas. 154x64 cm, SSM 2943



414. აფაქიძის გვარის უცნობი ქტიტორი. 1533-1550 წწ. ალექსანდრე ლევან II დადიანის ძე მუხუმელისთან ერთად. XVII ს-ის 40-იანი წწ. ლევან I დადიანის ეგვტერი, მაცხოვრის ეკლესია. წალენჯიხა, სამეგრელო. გ. ერისთავის ასლი. 1938 წ. ტილო, ტემპერა. 208x200 სმ, სსმ 2937

An unidentified donor of the Apakidze family, 1533-1550, Alexander the son of Levan II Dadiani with his spouse, 1640s, chapel of Levan I Dadiani, church of Our Saviour, *Tsalenjikha*, Samegrelo (West Georgia), copy by G. Eristavi, 1938, tempera on canvas. 208x200 cm, SSM 2937



413. აფაქიძის გვარის უცნობი ახალგაზრდა ქტიტორი. 1533-1550 წწ. ლევან I დადიანის ეგვტერი, მაცხოვრის ეკლესია. წალენჯიხა, სამეგრელო. გ. ერისთავის ასლი. 1938 წ. ტილო, ტემპერა. 130x43 სმ, სსმ 2944.

Unidentified young donor of the Apakidze family, 1533-1550, chapel of Levan I Dadiani, church of Our Saviour, *Tsalenjikha*, Samegrelo (West Georgia), copy by G. Eristavi, 1938, tempera on canvas. 130x43 cm, SSM 2944

416. მზარეულთუხუცესი ქვაბალია ქველი. XV-XVI სს-თა მიჯნა. ლევან I დადიანის ეგვტერი, მაცხოვრის ეკლესია. წალენჯიხა, სამეგრელო. გ. ერისთავის ასლი. 1938 წ. ტილო, ტემპერა. 150,5x68,5 სმ, სსმ 2942

Portrait of the Chief Cook Kvabalia Kveli, late 15th - early 16th centuries, chapel of Levan I Dadiani, church of Our Saviour, *Tsalenjikha*, Samegrelo (West Georgia), copy by G. Eristavi, 1938, tempera on canvas. 150.5x68.5 cm, SSM 2942





417. მამია დადიანის ძე გიორგი I ლიპარტიანი. 1614-1621 წწ. ლევან II დადიანის ეგვტერი, მაცხოვრის ეკლესია. წალენჯიხა, სამეგრელო. გ. ერისთავის ასლი. 1938 წ. ტილო, ტემპერა. 209X93 სმ, სსმ 2939

Portrait of the donor Giorgi I Lipartiani the son of Mamia Dadiani, 1614-1621, chapel of Levan II Dadiani, church of Our Saviour, *Tsalenjikha*, Samegrelo (West Georgia), copy by G. Eristavi, 1938, tempera on canvas. 209x93 cm, SSM 2939



419. ერეკლე მანუჩარის ძე დადიანი. 1614-1621 წწ. ლევან II დადიანის ეგვტერი, მაცხოვრის ეკლესია. წალენჯიხა, სამეგრელო. გ. ერისთავის ასლი. 1938 წ. ტილო, ტემპერა. 196X71 სმ, სსმ 2940

Portrait of the donor Erekle the son of Manuchar Dadiani, 1614-1621, chapel of Levan II Dadiani, church of Our Saviour, *Tsalenjikha*, Samegrelo (West Georgia), copy by G. Eristavi, 1938, tempera on canvas. 196x71 cm, SSM 2940

418. მამია დადიანის მეუღლე თინათინი და მისი ვაჟი როსტომ დადიანი. 1614-1621 წწ. ლევან II დადიანის ეგვტერი, მაცხოვრის ეკლესია. წალენჯიხა, სამეგრელო. გ. ერისთავის ასლი. 1938 წ. ტილო, ტემპერა. 138X222 სმ, სსმ 2938

Portrait of donors Tinatin the spouse of Mamia Dadiani and her son Rostom Dadiani. 1614-1621, chapel of Levan II Dadiani, church of Our Saviour, *Tsalenjikha*, Samegrelo (West Georgia), copy by G. Eristavi, 1938, tempera on canvas. 138x222 cm, SSM 2938

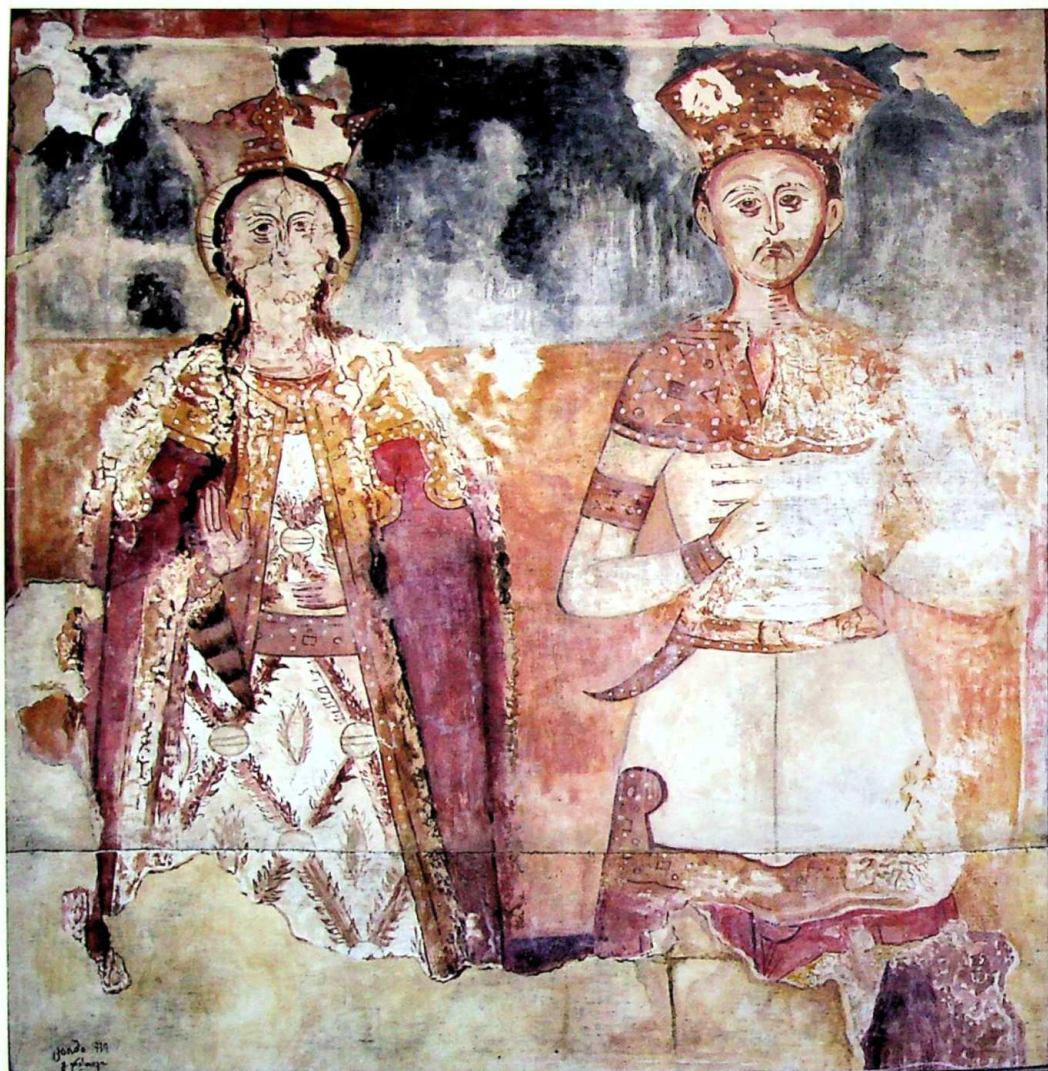


421. ლევან II დადიანის ოჯახის საეკლესიო კომპოზიცია. XVII ს-ის 30-იანი წწ. ლევან II დადიანის ეგვტერი, მაცხოვრის ეკლესია. წალენჯიხა, სამეგრელო. შ. აბრამიშვილის ასლი. 1938 წ. ტილო, ტემპერა. 272X247 სმ, სსმ 2936

Group portrait of the Levan II Dadiani family, 1630s, chapel of Levan II Dadiani, church of Our Saviour, *Tsalenjikha*, Samegrelo (West Georgia), copy by Sh. Abramishvili, 1938, tempera on canvas. 272x247 cm, SSM 2936

420. მარიამ მანუჩარის ასული დადიანი. 1614-1621 წწ. ლევან II დადიანის ეგვტერი, მაცხოვრის ეკლესია. წალენჯიხა, სამეგრელო. გ. ერისთავის ასლი. 1938 წ. ტილო, ტემპერა. 191X60,5 სმ, სსმ 2941

Portrait of the donor Mariam the daughter of Manuchar Dadiani, 1614-1621, chapel of Levan II Dadiani, church of Our Saviour, *Tsalenjikha*, Samegrelo (West Georgia), copy by G. Eristavi, 1938, tempera on canvas. 191x60.5 cm, SSM 2941



422. სავარაუდოდ ლევან II დადიანი და მისი პირველი მეუღლე სეტემან შერვაშიძის ასული თანური. 1616-1619 წწ. ლეთისმშობლის მიძინების ეკლესია, ცაიში, სამეგრელო. გ. ერისთავის ასლი. 1939 წ. ტილო, ტემპერა. 173X165,5 სმ, სსმ 3211

Donors Levan II Dadiani and his first wife Tanuri the daughter of Seteman Shervashidze (?), 1616-1619, church of the Dormition, *Tsaishi*, Samegrelo (West Georgia), copy by G. Eristavi, 1938, tempera on canvas. 173x165.5 cm, SSM 3211



423. სავარაუდოდ ქორთოდეთა ოჯახის საეკლესიო კომპოზიცია. 1616-1619 წწ. ლეთისმშობლის მიძინების ეკლესია, ტაიში, სამეგრელო. გ. ერისთავის ასლი. 1939 წ. ტილო, ტემპერა. 206X169 სმ, სსმ 3212

Portrait of Donors from the Kortodze family (?), 1616-1619, church of the Dormition, *Tsaishi*, Samegrelo (West Georgia), copy by G. Eristavi, 1938, tempera on canvas. 206x169 cm, SSM 3212



424. სავარაუდოდ ქორთოდეთა ოჯახის წარმომადგენელი ქტიტორი ქალი. 1616-1619 წწ. ლეთისმშობლის მიძინების ეკლესია, ტაიში, სამეგრელო. გ. ერისთავის ასლი. 1939 წ. ტილო, ტემპერა. 130X243 სმ, სსმ 3210

Female donor from the Kortodze family (?), 1616-1619, church of the Dormition, *Tsaishi*, Samegrelo (West Georgia), copy by G. Eristavi, 1938, tempera on canvas. 130x243 cm, SSM 3210



425. მამია II გურიელი. 1600-1609/10 წწ. ღვთისმშობლის შობის სახელობის ჯარჯმის ეკლესია. შემოქმედი, გურია. შ. აბრამიშვილის ასლი. 1939 წ. ტილო, ტემპერა. 255X138 სმ, სსმ 2981

Portrait of the donor Mamia II Gurieli, 1600-1609/10, Zarzma church of Nativity of the Virgin Mary, *Shemoqmedi*, Guria (West Georgia), copy by Sh. Abramishvili, 1939, tempera on canvas. 255x138 cm, SSM 2981



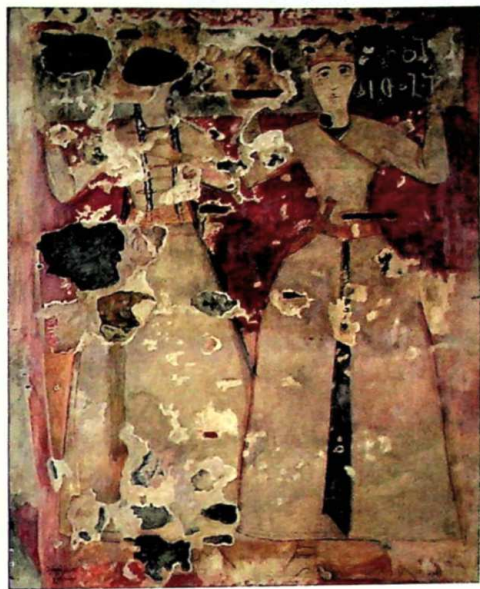
426. მამია II-ის მეუღლე თინათინ ათაბაგის ქალი. 1600-1609/10 წწ. ღვთისმშობლის შობის სახელობის ჯარჯმის ეკლესია. შემოქმედი, გურია. შ. აბრამიშვილის ასლი. 1939 წ. ტილო, ტემპერა. 255X138 სმ, სსმ 2982.

Portrait of the donor Tinatin Atabagi spouse of Mamia II Gurieli, 1600-1609/10, Zarzma church of Nativity of the Virgin Mary, *Shemoqmedi*, Guria (West Georgia), copy by Sh. Abramishvili, 1939, tempera on canvas. 255x138 cm, SSM 2982



427. გიორგი II გურიელი და მეუღლე მისი ელენე. 1600-1609/10 წწ. ლეთისმშობლის შობის სახელობის ჯარჯმის ეკლესია. შემოქმედი, გურია. გ. ერისთავის ასლი. 1939 წ. ტილო, ტემპერა. 227X181 სმ, სსმ 2992

Portraits of donors Giorgi II Gurveli and his spouse Elene, 1600-1609/10, Zarzma church of the Nativity of the Virgin Mary, Shemoqmedi, Guria (West Georgia), copy by G.Eristavi, 1939, tempera on canvas. 227x181 cm, SSM 2992



428. ვახტანგ გურიელი და მისი მეუღლე. 1600-1609/10 წწ. ლეთისმშობლის შობის სახელობის ჯარჯმის ეკლესია. შემოქმედი, გურია. გ. ერისთავის ასლი. 1939 წ. ტილო, ტემპერა. 216X163 სმ, სსმ 2993

Portraits of the donors Vaxtang Gurveli and his spouse, 1600-1609/10, Zarzma church of the Nativity of the Virgin Mary, Shemoqmedi, Guria (West Georgia), copy by G.Eristavi, 1939, tempera on canvas. 216x163 cm, SSM 2993



429. უცნობი თავადიშვილები. 1600-1609/10 წწ. ლეთისმშობლის შობის სახელობის ჯარჯმის ეკლესია. შემოქმედი, გურია. გ. ერისთავის ასლი. 1939 წ. ტილო, ტემპერა. 160,5X135 სმ, სსმ 2991. დედანი დაღუპულია

Portraits of unidentified noblemen, 1600-1609/10, Zarzma church of the Nativity of the Virgin Mary, Shemoqmedi, Guria (West Georgia), copy by G.Eristavi, 1939, tempera on canvas. 220x165 cm, SSM 2993. The original has not survived



430. გიორგი II გურიელი და მეუღლე მისი ელენე. 1625-1639 წწ. ჩრდილო-აღმოსავლეთი კაპელა. ღვთისმშობლის შობის სახელობის ზარზმის ეკლესია. შემოქმედი, გურია. შ. აბრამიშვილის ასლი. 1939 წ. ტილო, ტემპერა. 137X80 სმ, სსმ 2985
 Portraits of the donors Giorgi II Gurieli and his spouse Elene, 1625-1639, north-east chapel, Zarzma church of Nativity of the Virgin Mary, Shemoqmedi, Guria (West Georgia), copy by Sh. Abramishvili, 1939, tempera on canvas. 137x80 cm, SSM 2985



431. პატა მიქელაძე და მეუღლე მისი ლელუკა ამირეჯიბი. XVII ს-ის II ნახევარი. ჯვარცმის ეკლესია (სადღესისოდ ჯვართამაღლების). კულაში, იმერეთი. შ. მიქელაძე-ბაგრატიონის ასლი. 1939 წ. ტილო, ზეთი. 83,5X166 სმ, სსმ 2975
 Portraits of the donors Pata Mikeladze and his spouse Leluka Amirejibi, second half of the 17th century, church of the Crucifixion (nowadays the Assention of Cross), Kulashi, Imereti (West Georgia), copy by M. Mikeladze-Bagratiioni, 1939, oil on canvas. 83.5x166 cm, SSM 2975



432. როსაპ მიქელაძე და მონაზონი ქრისტინე. XVII ს-ის II ნახევარი. ჯვარცმის ეკლესია (სადღეისოდ ჯვართამაღლების). კულაში, იმერეთი. მ. მიქელაძე-ბაგრატიონის ასლი. 1939 წ. ტილო, ზეთი. 83X166 სმ, სსმ 2978

Portraits of the donors Rosap Mikeladze and nun Christina, second half of the 17th century, church of the Crucifixion (nowadays the Assention of Cross), Kulashi, Imereti (West Georgia), copy by M. Mikeladze-Bagratiioni, 1939, oil on canvas. 83x166 cm, SSM 2978



433. ქტიტორი გოგია ნუკრადე. XVII ს-ის II ნახევარი. დასავლეთი სათავსი. ჯვარცმის ეკლესია (სადღეისოდ ჯვართამაღლების). კულაში, იმერეთი. მ. მიქელაძე-ბაგრატიონის ასლი. 1939 წ. ტილო, ზეთი. 128X108 სმ, სსმ 2976. დედანი დაღუპულია

Portrait of the donor Gogia Nukradze, second half of the 17th century, west chamber, church of the Crucifixion (nowadays the Assention of Cross), Kulashi, Imereti (West Georgia), copy by M. Mikeladze-Bagratiioni, 1939, oil on canvas. 128x108 cm, SSM 2976. The original has not survived



434. უცნობი ქტიტორი. XVII ს-ის II ნახევარი. დასავლეთი სათავსი. ჯვარცმის ეკლესია (სადღეისოდ ჯვართამაღლების). კულაში, იმერეთი. მ. მიქელაძე-ბაგრატიონის ასლი. 1939 წ. ტილო, ტემპერა. 122X83 სმ, სსმ 2977. დედანი დაღუპულია

Portrait of unidentified donor, second half of the 17th century, west chamber, church of the Crucifixion (nowadays the Assention of Cross), Kulashi, Imereti (West Georgia), copy by M. Mikeladze-Bagratiioni, 1939, oil on canvas. 122x83 cm, SSM 2977. The original has not survived



435. მერაბ წულუკიძის ოჯახის საეტიტორო კომპოზიცია. 1660-1670 წწ. წმ. ნიკოლოზის ეკლესია, ნიკორწმინდა, რაჭა. ს. მირზაშვილის ასლი. 1962 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 286X290 სმ, სსმ 11-63/1

Group portrait of the Merab Tsulukidze family, 1660-1670ss, church of St. Nicolas, *Nikortsminda*, Racha (West Georgia), copy by S. Mirzashvili, 1962, paper, tempera. 286x290 cm, SSM 11-63/1



436. ქტიტორები ნულუკიძეთა საგვარეულოდან. 1660-1670 წწ. წმ. ნიკოლოზის ეკლესია. ნიკორწმინდა, რაჭა. ლ. ხითარიშვილის ასლი. 1962 წ. ქალაქი, ტემპერა. 244X372 სმ, სსმ 3249

Donors from the Tsulukidze family. 1660-1670ss, church of St. Nicolas, *Nikortsminda*, Racha (West Georgia), copy by L. Khitarishvili, 1962, paper, tempera. 244x372 cm, SSM 3249



437. შობის კომპოზიციის ფრაგმენტი. XVII ს. კანკელის ნაწილი. საგარაუდოდ წმ. იოანე ღვთისმეტყველის ეკლესია. ლავრა, დავითგარეჯი, კახეთი. დედანი. ბათქაში, ტემპერა. 26X22სმ, სხსმ/მმ 328

Detail of the Nativity scene, 17th century, part of chancel-barrier, supposedly the church of St. John the Evangelist, *Laura, Davitgareji*, Kakheti (East Georgia), original, plaster, tempera. 26X22 cm, SKHSM/MM 328



438. იერუსალიმელი ქალები ღვთისმშობლის ტაძრად მი-
ყვანების კომპოზიციიდან. XVII ს. კანკელის მოხატულობა. სა-
ვარაუდოდ ნმ. იოანე ღვთისმეტყველის ეკლესია. ლავრა, დავითგარეჯი,
კახეთი. დედანი. ბათქაში, ტემპერა. 29x17სმ, სხსმ/მმ 329
Virgins of Jerusalem from the scene of the Presentation of the Virgin Mary
in the Temple, 17th century, part of chancel-barrier, supposedly the church of
St. John the Evangelist, *Laura, Davitgareji, Kakheti* (East Georgia), origi-
nal, plaster, tempera. 26x22 cm, SKHSM/MM 329



439. ქერობინი. XVII ს. კანკელის მოხატულობა. სავარაუდოდ
ნმ. იოანე ღვთისმეტყველის ეკლესია. ლავრა, დავითგარეჯი,
კახეთი. დედანი. ბათქაში, ტემპერა. 31x22სმ, სხსმ/მმ 327
Cherubim, 17th century, part of chancel-barrier, supposedly the church of
St. John the Evangelist, *Laura, Davitgareji, Kakheti* (East Georgia), origi-
nal, plaster, tempera. 26x22 cm, SKHSM/MM 327



440. წინასწარმეტყველი „განკითხვის დღის“ კომპოზიციიდან. 1679-1681 წწ. ბეთლემის ღვთისმშობლის ეკლესია („მაღალაანთ ეკლესია“). წინარეხი, ქართლი. დ. შევარდნაძის ასლი. 1916 წ. ტილო, ზეთი. 32x32 სმ, სხსმ/მმ 116

Prophet from the Last Judgment scene, 1679-1681, church of the Virgin Mary of Bethlehem (the 'Magalaant' church), *Tsinarekhi*, Kartli (East Georgia), copy by D. Shevardnadze, 1916, oil on canvas. 53x73 cm, SKHSM/MM 116



441. სამოთხე „განკითხვის დღის“ კომპოზიციიდან. 1679-1681 წწ. ბეთლემის ღვთისმშობლის ეკლესია („მაღალაანთ ეკლესია“). წინარეხი, ქართლი. დ. შევარდნაძის ასლი. 1916 წ. ტილო, ზეთი. 53x73 სმ, სხსმ/მმ 112

Paradise from the Last Judgment scene, 1679-1681, church of the Virgin Mary of Bethlehem (the 'Magalaant' church), *Tsinarekhi*, Kartli (East Georgia), copy by D. Shevardnadze, 1916, oil on canvas. 53x73 cm, SKHSM/MM 112



442. ქტიტორები მაღალაშვილთა საგვარეულოდან. XVII ს-ის 70-იანი წწ. სამრეკლოს პირველი სართული. მაღალანთ ეკლესიის კომპლექსი. წინარეხი, ქართლი. დ. შევარდნაძის ასლი. 1916 წ. ტილო, ზეთი. 85x213 სმ, სხსმ/მმ 54

Donors from the Maghalashvili family, 1670s, the ground floor of the bell tower, Tsinarekhi, Kartli (East Georgia), copy by D. Shevardnadze, 1916, oil on canvas. 85x213 cm, SKHSM/MM 54



443. ქტიტორები მაღალაშვილთა საგვარეულოდან (დეტალი).

Donors from the Maghalashvili family (detail).



444. სამსონის ბრძოლა ლომთან. XVII ს. წმ. იოანე ღვთისმეტყველის ეკლესია. ლავრა, დავითგარეჯი, კახეთი. თ. კიუნეს ასლი. 1914 წ. ტილო, ზეთი. 80x76 სმ, სსმ/მმ 103

Samson fighting a lion, 17th century, church of St. John the Evangelist, *Lavra, Davidgareji*, Kakheti (East Georgia), copy by T. Kijune, 1914, oil on canvas. 80x76 cm, SKHSM/MM 103



445. ქტიტორი ზაზა ფანასკერტელ-ცციშვილი. XVII ს. ნართექსი. წმ. ნიკოლოზის ეკლესია. ყინცვისი, ქართლი. ს. მირზაშვილის ასლი. 1962 წ. ქალაღდი, ტემპერა. 255,5x147 სმ, სსმ 144-65/23

Portrait of the donor Zaza Panaskertel-Tsitsishvili, 17th century, narthex, church of St. Nicolas, *Kintsvisi*, Kartli (East Georgia), copy by S. Mirzashvili, 1962, paper, tempera. 255.5x147 cm, SSM 144-65/23



446. მცენარეული ორნამენტული მოტივი. XVII ს. ნართექსი, წმ. ნიკოლოზის ეკლესია. ყინცვისი, ქართლი. შ. აბრამიშვილის ასლი. 1930 წ. ქალაღდი, ტემპერა. 59x42 სმ, სსმ/მმ 104

Floral ornamental motif from narthex, 17th century, church of St. Nicolas, *Kintsvisi*, Kartli (East Georgia), copy by Sh. Abramishvili, 1930, paper, tempera. 59x42 cm, SKHSM/MM 104



447. ნართექსის მხატვრობა. XVII ს. 68. ნიკოლოზის ეკლესია. ყინცვისი, ქართლი. პ. ჰრინევსკის ჩანახატი. XX ს. 10-იანი 55. ქალაქი, აკვარელი. 17x23 სმ, სხსმ/მმ 511

Narthex painting, 17th century, church of St Nicolas, *Kintsvisi*, Kartli (East Georgia), drawing by H. Hrinevsky, 1910s, watercolour on paper. 17x23 cm, SKHSM/MM 511



448. 68. პეტრე. ნართექსის მხატვრობა. XVII ს. 68. ნიკოლოზის ეკლესია. ყინცვისი, ქართლი. პ. ჰრინევსკის ასლი. XX ს-ის 10-იანი 55. მუყაო, აკვარელი, ტემპერა. 101x52 სმ, სხსმ/მმ 97

St. Peter, Narthex painting, 17th century, church of St. Nicolas, *Kintsvisi*, Kartli (East Georgia), copy by H. Hrinevsky, 1910s, paste-board, watercolour, tempera. 101x52 cm, SKHSM/MM 97



449. მოხატულობის ფრაგმენტი. XVII ს. ღვთისმშობლის ეკლესია. ფიტარეთი, ქართლი. ს. პოლტორაკის ჩანახატი. XX ს-ის 10-იანი წწ. ქალაქი, აკვარელი. 18x31 სმ, სხსმ/მმ 513
Detail of painting, 17th century, church of the Virgin Mary, *Pitareti*, Kartli (East Georgia), copy by S. Poltoratsky, 1910s, watercolour on paper. 18x31 cm, SKHSM/MM 513



450. ნიშოვანი ღვთისმშობელი. ეკლესიის შესასვლელი. XVII ს. ღვთისმშობლის ეკლესია. ფიტარეთი, ქართლი. პ. პრინცეცისა და ა. კალგინის ჩანახატი. 1911 წ. ქალაქი, აკვარელი. 21x29 სმ, სხსმ/მმ 512
Virgin Platytera over the church entrance. 17th century, church of the Virgin Mary, *Pitareti*, Kartli (East Georgia), drawing by H. Hrinevsky and A. Kalgin, 1911, watercolour on paper. 21x29 cm, SKHSM/MM 512



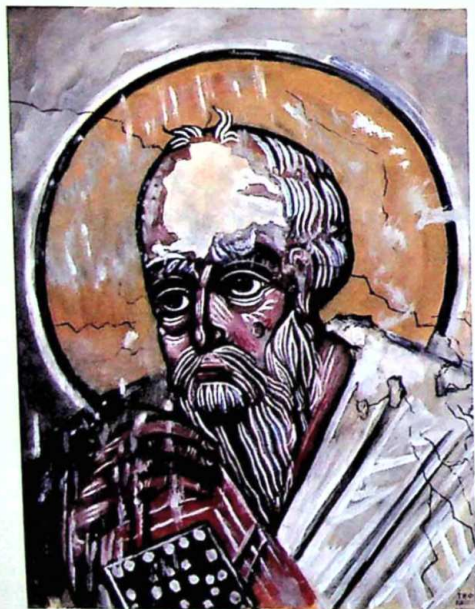
451. ქტიტორები ჯავახიშვილთა საგვარეულოდან. XVII ს. ღმრთისმშობლის ეკლესია. რკონი, ქართლი. ს. პოლტორაძის ჩანახატი. XX ს-ის 10-იანი წწ. ქალაქი, აკვარელი. 21x28 სმ, სხსმ/მმ 502

Donors from the Javakhishvili family, 17th century, church of the Virgin Mary, Rkoni, Kartli (East Georgia), drawing by S. Poltoratsky, 1910s, watercolour on paper. 21x28 cm, SKHSM/MM 502



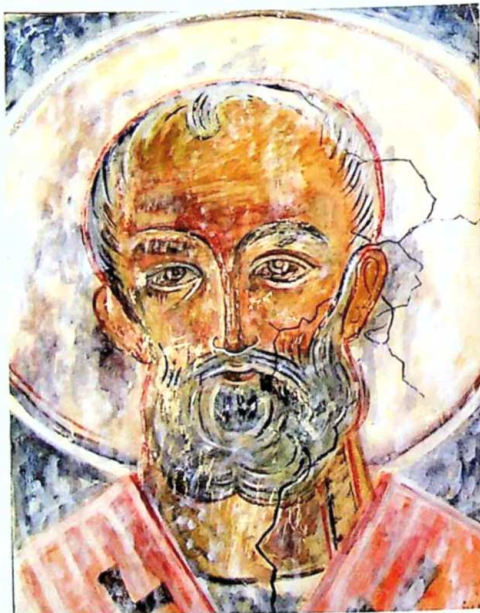
452. კაცია ჩიქვანის ოჯახის საქტიტორო კომპოზიცია. XVII ს-ის 70-იანი წწ. ღმრთისმშობლის მიძინების ეკლესია. მარტვილი, სამეგრელო. ს. პოლტორაძის ჩანახატი. XX ს-ის 10-იანი წწ. ქალაქი, აკვარელი. 21x21 სმ, სხსმ/მმ 503

Group portrait of the Katsia Chikvani family, 1670s, church of the Dormition, Martvili, Samegrelo (West Georgia), drawing by S. Poltoratsky, 1910s, watercolour on paper. 21x21 cm, SKHSM/MM 503



454. 58. მოციქული. XVII ს. ფერისცვალების ეკლესია. სამთავრო, ქართლი. ნ. ტოლმაჩევსკაიას ასლი. 1930 წ. ქალაქი, ტემპერა. 48,5x45 სმ, სხსმ/მმ 490

St. Apostle, 17th century, church of the Transfiguration, *Samtavro*, Kartli (East Georgia), copy by N. Tolmachevskaya, 1930, paper, tempera. 48.5x45 cm, SKHSM/MM 490

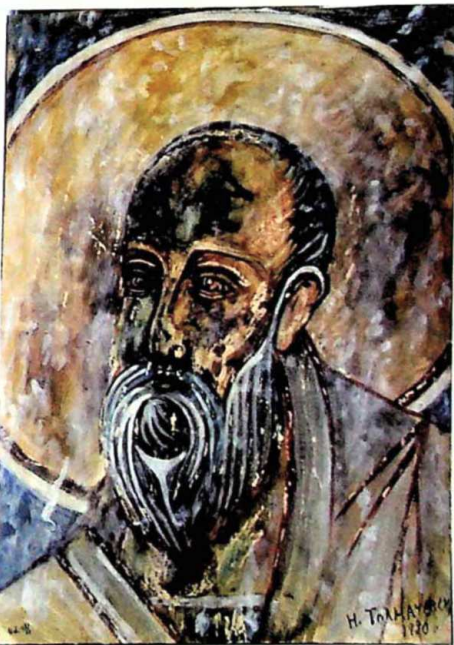


455. 58. მამა. XVII ს. ფერისცვალების ეკლესია. სამთავრო, ქართლი. ნ. ტოლმაჩევსკაიას ასლი. 1930 წ. ქალაქი, ტემპერა. 54x38 სმ, სხსმ/მმ 488

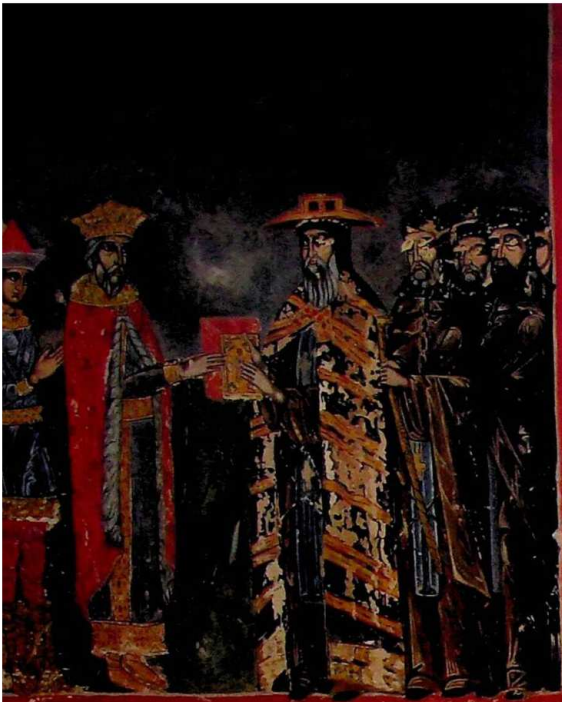
Holy Bishop, 17th century, church of the Transfiguration, *Samtavro*, Kartli (East Georgia), copy by N. Tolmachevskaya, 1930, paper, tempera. 54x38 cm, SKHSM/MM 488



453. საკურთხევის მოხატულობა. XVII ს. ფერისცვალების ეკლესია. სამთავრო, ქართლი. ე. ლანსერეს ჩანახატი. 1922 წ. ქალაქი, აკვარელი. 29x89 სმ, სხსმ/მმ 487
Altar painting, 17th century, church of the Transfiguration, Samtavro, Kartli (East Georgia), drawing by E. Lansere, 1922, watercolour on paper. 29x89 cm, SKHSM/MM 487

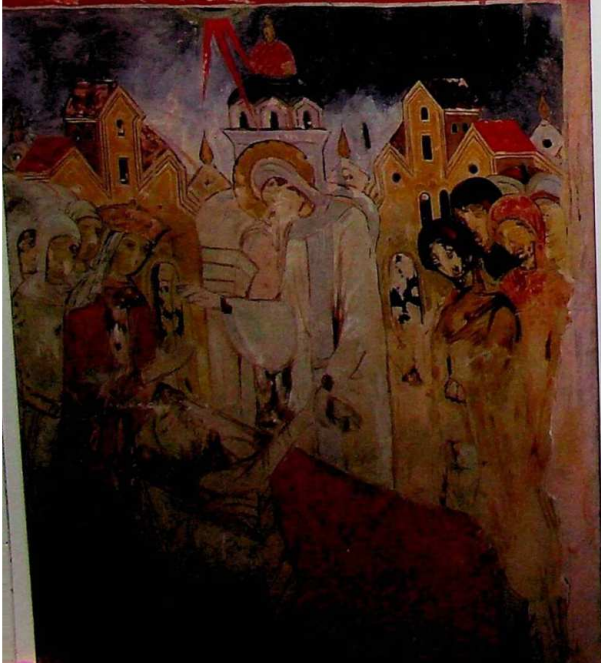


456. წმ. მოციქული. XVII ს. ფერისცვალების ეკლესია. სამთავრო, ქართლი. ნ. ტოლმაჩევსკაიას ასლი. 1930 წ. ქალაქი, ტეშპერა. 49x38 სმ, სხსმ/მმ 489
St. Apostle, 17th century, church of the Transfiguration, Samtavro, Kartli (East Georgia), copy by N. Tolmachevskaya, 1930, paper, tempera. 49x38 cm, SKHSM/MM 489



457. მირიან მეფე და ქართლის მომნათელო სამღვდლოება. წმ. ნინოს მიერ სნეულის განკურნების სასწაული. 1687-1688 წწ. აღმოსავლეთი მხარე. ცხოველმყოფელი სვეტი. სვეტიცხოვლის კათედრალი, მცხეთა. ლ. გუდიაშვილის ასლი. 1917 წ. ტილო, ზეთი. 207,5 X 89 სმ, სხსმ/მმ 43

The King Mirian and the clergy baptizing the Georgians, the miracle of healing by St. Nino, 1687-1688, the eastern side of the Holy Pillar, Svetitskhoveli Cathedral, Mtskheta, Kartli (East Georgia), copy by L. Gudishvili, 1917, oil on canvas. 207.5 X 89 cm, SKHSM/MM 43



458. კათოლიკოს-პატრიარქი ნიკოლოზ IX ამილახვარი სვეტიცხოვლის წინაშე. წმ. ნინოს ლოცვა არმაზის მთასთან. 1687-1688 წწ. აღმოსავლეთი მხარე. ცხოველ-მყოფელი სვეტი. სვეტიცხოვლის კათედრალი, მცხეთა. ლ. გუდიაშვილის ასლი. 1917 წ. ტილო, ზეთი. 214,5 X 95 სმ, სხსმ/მმ 42

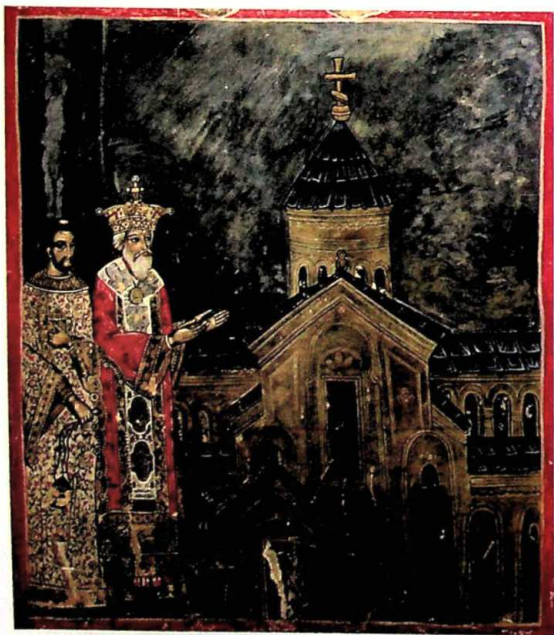
Praying of St. Nino by the Mount Armazi, Catholicos-Patriarch Nikoloz IX Amilakhvari before the Svetitskhoveli Cathedral, 1687-1688, the eastern side of the Holy Pillar, Svetitskhoveli Cathedral, Mtskheta, Kartli (East Georgia), copy by Lado Gudiashev, 1917, oil on canvas. 214.5 X 95 cm, SKHSM/MM 42





459. სუჯი დედოფლის სასწაულებრივი გადარჩენა ცხოველი სვეტის მიერ. 1687-1688 წწ. სამხრეთი მხარე. ცხოველმყოფელი სვეტი. სვეტიცხოვლის კათედრალი, მცხეთა, ქართლი. ტ. შევიაკოვას ასლი. 1958 წ. ქალაქი, ტემპერა. 118x93 სმ, სსმ 144-65/16

The miraculous survival of the queen Suji by the Life-Giving Pillar, 1687-1688, the southern side of the Holy Pillar, *Svetitskhoveli Cathedral, Mtskheta, Kartli (East Georgia)*, copy by T. Shevyakova, 1958, paper, tempera. 118x93 cm, SSM 144-65/16



460. კათოლიკოს-პატრიარქი ნიკოლოზ IX ამილახვარი სვეტიცხოვლის წინაშე. 1687-1688 წწ. აღმოსავლეთი მხარე. ცხოველმყოფელი სვეტი. სვეტიცხოვლის კათედრალი, მცხეთა, ქართლი. ტ. შევიაკოვას ასლი. 1958 წ. ქალაქი, ტემპერა. 113,5x102,5 სმ, სსმ 144-65/17

Catholicos-Patriarch Nikoloz IX Amilakhvari before the *Svetitskhoveli Cathedral*, 1687-1688, the eastern side of the Holy Pillar, *Svetitskhoveli Cathedral, Mtskheta, Kartli (East Georgia)*, copy by T. Shevyakova, 1958, paper, tempera. 113.5x102.5 cm, SSM 144-65/17

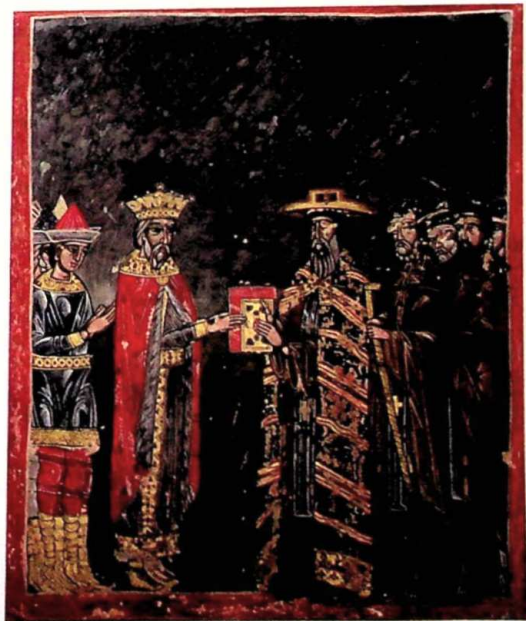
461. სულთნის ცოლი შაჰრიხათუნის ამაღლის დანვა ცხოველი სვეტის მიერ. 1687-1688 წწ. სამხრეთი მხარე. ცხოველმყოფელი სვეტი. სვეტიცხოვლის კათედრალი, მცხეთა, ქართლი. ტ. შვეიაკოვას ასლი. 1958 წ. ქალაღი, ტემპერა. 119,5X94,5 სმ, სსმ 144-65/14

Burning of the escort of Sultan's wife Shahrikhatun by the Life-Giving Pillar, 1687-1688, the southern side of the Holy Pillar, Svetitskhoveli Cathedral, Mtskheta, Kartli (East Georgia), copy by T. Shevyakova, 1958, paper, tempera. 119.5x94.5 cm, SSM 144-65/14



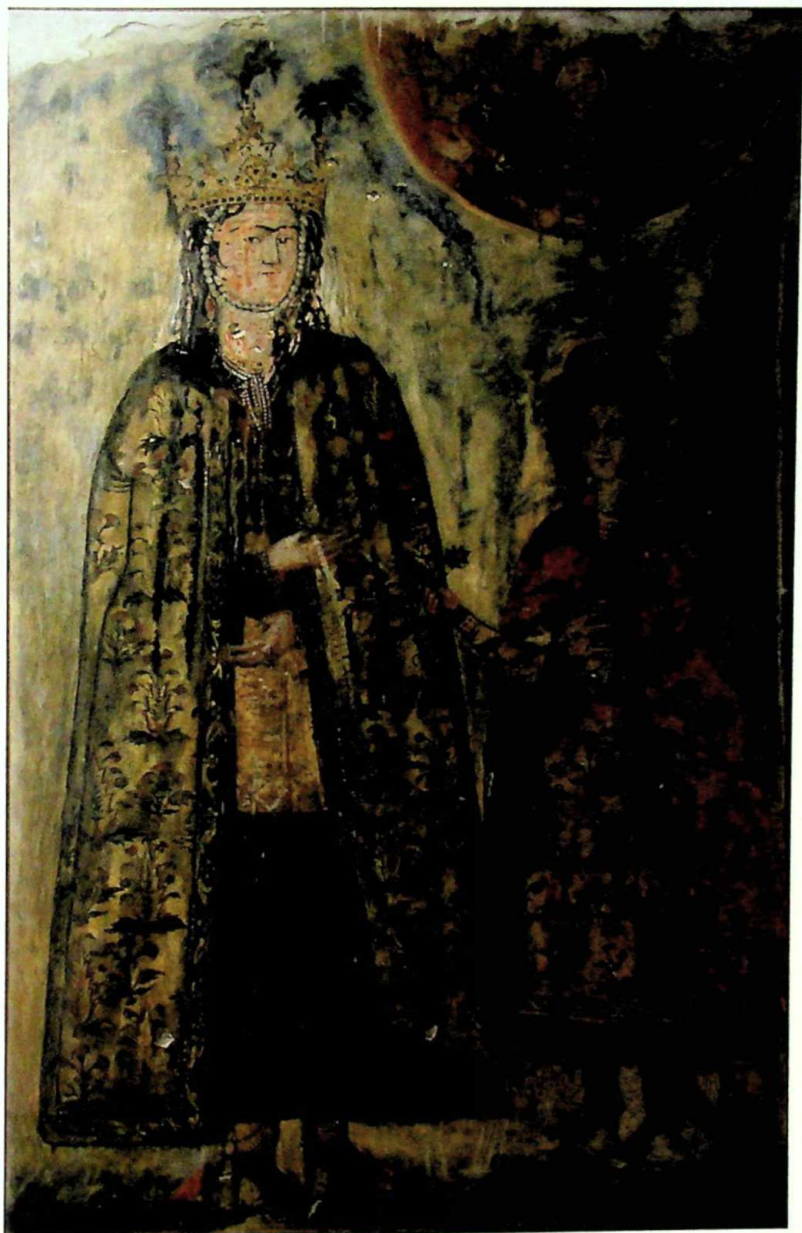
462. მირიან მეფე და ქართველთა მომნათვლელი სამღვდელთა. 1687-1688 წწ. აღმოსავლეთი მხარე. ცხოველმყოფელი სვეტი. სვეტიცხოვლის კათედრალი, მცხეთა, ქართლი. ტ. შვეიაკოვას ასლი. 1958 წ. ქალაღი, ტემპერა. 120X102,5 სმ, სსმ 144-65/15.

The king Mirian and the clergy baptizing the Georgians, 1687-1688, the eastern side of the Holy Pillar, Svetitskhoveli Cathedral, Mtskheta, Kartli (East Georgia), copy by T. Shevyakova, 1958, paper, tempera. 120x102.5 cm, SSM 144-65/15





463. შირიან მეფისა და ნანა დედოფლის ლოცვა „ცხოველი“ სვეტის წინაშე. 1687-1688 წწ. სამხრეთი მხარე. ცხოველმყოფელი სვეტი. სვეტიცხოვლის კათედრალი, მცხეთა, ქართლი. ტ. შევიაკოვას ასლი. 1958 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 120X94 სმ, სსმ 144-65/18
 King Mirian and queen Nana praying before the Life-Giving Pillar, 1687-1688, the southern side of the Holy Pillar, Svetitskhoveli Cathedral, Mtskheta, Kartli (East Georgia), copy by T. Shevyakova, 1958, paper, tempera. 120x94 cm, SSM 144-65/18



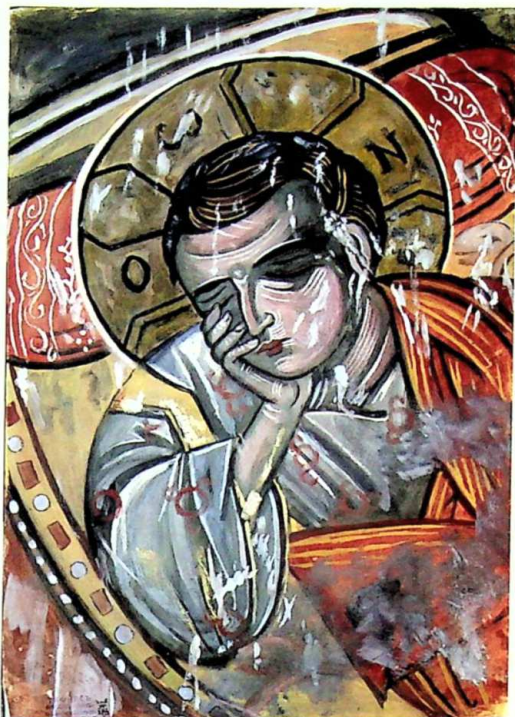
464. ქართლის დედოფალი მარიამ დადიანი და მისი ვაჟი ოტია გურიელი. XVII ს. 40-იანი წწ. სვეტიცხოვლის კათედრალი, მცხეთა, ქართლი. დ. კაკაბაძის ასლი. 1912 წ. ტილო, ზეთი. 200x127 სმ, სხსმ/მმ 400

Mariam Dadiani the Queen of Kartli and her son Otia Gurieli, 1640s, *Svetitskhoveli Cathedral, Mtskheta*, Kartli (East Georgia), copy by D. Kakabadze, 1912, oil on canvas. 200x127 cm, SKHSM/MM 400



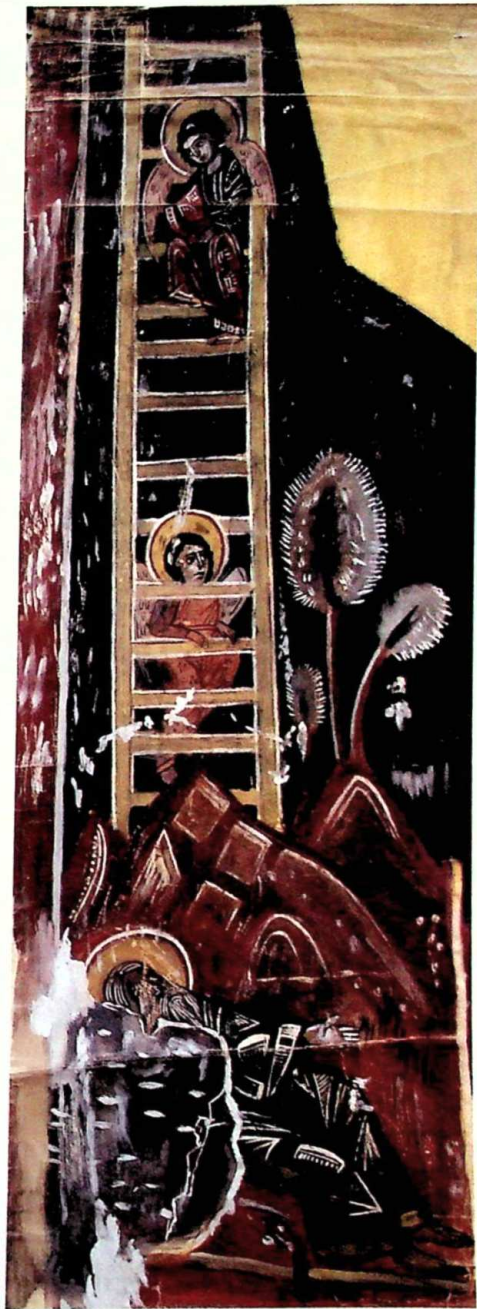
465. ვახტანგ გორგასალი მიტრას გადასცემს კათალიკოსს. XVII ს-ის II ნახევარი. სვეტიცხოვლის კათედრალი, მცხეთა, ქართლი. დ. კაკაბაძის ასლი. 1916 წ. ტილო, ზეთი. 119x145 სმ, სხსმ/მმ 124

King Vakhtang Gorgasali presenting a mitre to the Catholicos, second half of the 17th century, *Svetitskhoveli Cathedral, Mtskheta*, Kartli (East Georgia), copy by D.Kakabadze, 1916, oil on canvas. 119x145 cm, SKHSM/MM 124



466. იესო ქრისტე — „ფიზიკური თვალის“. XVII ს-ის II ნახევარი. სვეტიცხოვლის კათედრალი, მცხეთა, ქართლი. ნ. ტოლმაჩევე-სკაიას ასლი. XX ს-ის 20-იანი წწ. ქალაღი, ტემპერა. აკვარელი. 54x36 სმ, სხსმ/მმ 492

Christ Anapason, second half of the 17th century, *Svetitskhoveli Cathedral, Mtskheta*, Kartli (East Georgia), copy by N. Tolmachevskaya, 1920s, paper, tempera, watercolour. 54x36 cm, SKHSM/MM 492



467. იაკობის კიბე. XVII ს-ის 80-იანი წწ. საპატრიარქო საყდარი, სვეტიცხოვლის კათედრალი, მცხეთა, ქართლი. ნ. ტოლმაჩევე-სკაიას ასლი. 1927 წ. ქალაღი, ტემპერა. 107x33 სმ, სხსმ/მმ 491

Jacob's Ladder, 1680s, The Patriarchal Throne, *Svetitskhoveli Cathedral, Mtskheta*, Kartli (East Georgia), copy by N. Tolmachevskaya, 1927, paper, tempera. 107x33 cm, SKHSM/MM 491



468. ჩიქვანთა ოჯახის საეტიკორო კომპოზიცია. XVII ს-ის 70-იანი წწ. ნმ. გიორგის ეკლესია. ნაკურალეში, ლეჩხუმი. დ. კაკაბაძის ასლი. 1913 წ. ტილო, ზეთი. 205X362 სმ, სსსმ/მმ 81



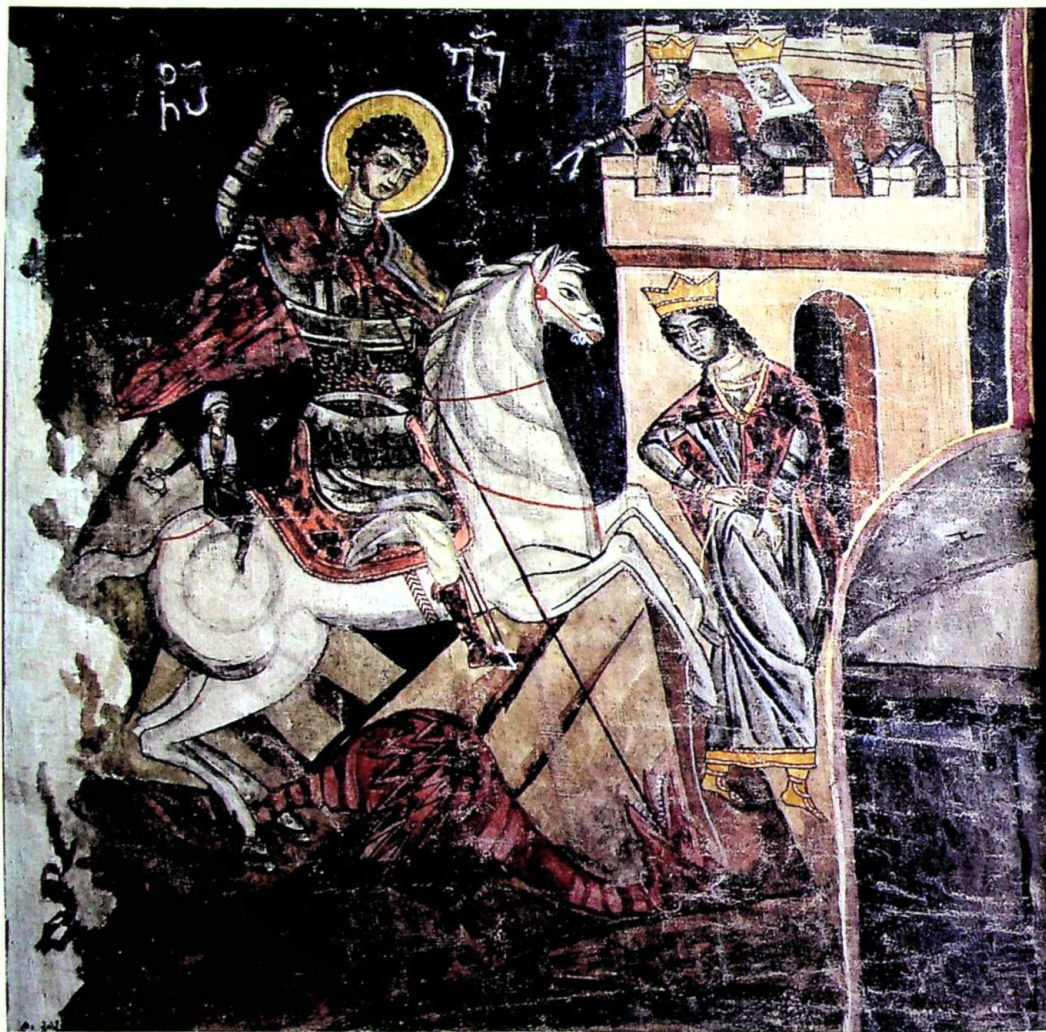
Group portrait of the Chikvani family, 1670s, church of St George, *Nakuraleshi*, Lechkhumi (West Georgia), copy by D. Kakabadze, 1913, oil on canvas. 205x 362 cm, SKHSM/MM 81



469. ჩიქვანთა ოჯახის საეტიკორო კომპოზიცია. XVII ს-ის 70-იანი წწ. ნწ. გიორგის ეკლესია. ნაკურალეში, ლეჩხუმი. დ. კაკაბაძის ასლი. 1913 წ. ტილო, ზეთი. 361x205 სმ, სხსმ/გვ 77



Group portrait of the Chikvani family, 1670s, church of St George, *Nakuraleshi*, Lechkhumi (West Georgia), copy by D. Kakabadze, 1913, oil on canvas. 361x205 cm, SKHSM/MM 77



470. ღმრთის ძეგლი. XVII ს-ის 70-იანი წწ. წმ. გიორგის ეკლესია. ნაკურალეში, ლეჩხუმი. დ. კაკაბაძის ასლი. 1913 წ. ტილო, ზეითი. 50x46 სმ, სხსმ/მმ 105

Miracle of St. George with the dragon, 1670s, church of St. George, *Nakuraleshi*, Lechkhumi (West Georgia), copy by D. Kakabadze, 1913, oil on canvas. 50x46 cm, SKHSM/MM 105



471. გიორგი ლიპარტიან-ჩიქვანი, მეუღლე მისი მიქელაძის ქალი სეულია და ოტია ჩიქვანი. XVII ს. 70-იანი წწ. ლეთისმშობლის მიძინების ტაძარი. მარტვილი, სამეგრელო. მ. მიქელაძე-ბაგრატიონის ასლი. 1937 წ. ტილო, ტემპერა. 214x189 სმ, სსმ №3074

Portraits of the Giorgi Lipartian-Chikvani, his spouse Seudia Mikeladze and Otia Chikvani, 1670s, church of the Dormition, Martvili, Samegrelo (West Georgia), copy by M. Mikeladze-Bagrationi, 1937, tempera on canvas. 214x189 cm, SSM №3074



472. კაცია ჩიქვანის ოჯახის საეტიკორო კომპოზიცია. XVII ს-ის 70-იანი წწ. ლეთისმშობლის მიძინების ეკლესია. მარტვილი, სამეგრელო. მ. მიქელაძე-ბაგრატიონის ასლი. 1939 წ. ტილო, ზეთი. 215X196 სმ, სსმ 3072

Group portrait of the Katsia Chikvani, family 1670s, church of the Dormition, Martvili, Samegrelo (West Georgia), copy by M. Mikeladze-Bagratiioni, 1939, oil on canvas. 215x196 cm, SSM 3072

473. კაცია ჩიქვანის პირველი მეუღლე დავით გიორგიშვილი-ჩიქვანის დედა ზვარამ ზელორთქიფანიძე. XVIII ს-ის 70-იანი წწ. ლეთისმშობლის მიძინების ეკლესია. მარტვილი, სამეგრელო. მ. მიქელაძე-ბაგრატიონის ასლი. 1939 წ. ტილო, ზეთი. 213X80 სმ, სსმ 3073 (იხ. შენიშვნა №5).

Portrait of Khvaramze Lordkipanidze - the first wife of Katsia Chikvani and the mother of Giorgi Lipartian-Chikvani. 1670s, church of the Dormition, Martvili, Samegrelo (West Georgia), copy by M. Mikeladze-Bagratiioni, 1939, oil on canvas. 213x80 cm, SSM 3073 (see note #5).



474. სავარაუდოდ ჭყონდიდელი ევდემოს ჩხეიძე. 1658-1673 წწ. ლეთისმშობლის მიძინების ეკლესია. მარტვილი, სამეგრელო. მ. მიქელაძე-ბაგრატიონის ასლი. 1939 წ. ტილო, ზეთი. 281x119 სმ, სსმ 3070. დედანი დაღუპულია

Portrait of the donor bishop (Chkondideli) Evdemos Chkheidze (?), 1658-1673, church of the Dormition, Martvili, Samegrelo (West Georgia), copy by M. Mikeladze-Bagratiioni, 1939, oil on canvas. 281x119 cm, SSM 3070. The original has not survived



475. გიორგი II ლიპარტიანი. 1658-1673 წწ. ლეთისმშობლის მიძინების ეკლესია. მარტვილი, სამეგრელო. მ. მიქელაძე-ბაგრატიონის ასლი. 1939 წ. ტილო, ზეთი. 280X127 სმ, სსმ 3069

Portrait of the donor Giorgi II Lipartiani, 1658-1673, church of the Dormition, *Martvili*, Samegrelo (West Georgia), copy by M. Mikeladze-Bagratiioni, 1939, oil on canvas. 280x127 cm, SSM 3069



476. ხვარაშან ლიპარტიანი. 1658-1673 წწ. ლეთისმშობლის მიძინების ეკლესია. მარტვილი, სამეგრელო. მ. მიქელაძე-ბაგრატიონის ასლი. 1939 წ. ტილო, ზეთი. 280X122 სმ, სსმ 3068

Portrait of the donor Khvarashan Lipartiani, 1658-1673, church of the Dormition, *Martvili*, Samegrelo (West Georgia), copy by M. Mikeladze-Bagratiioni, 1939, oil on canvas. 280x122 cm, SSM 3068

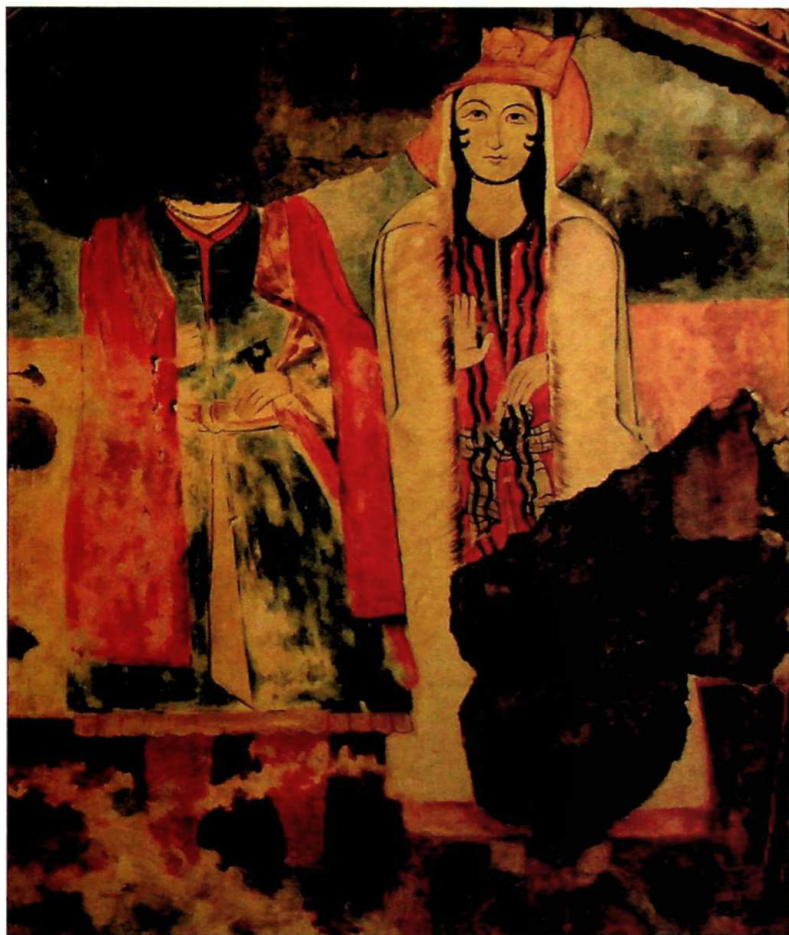
477. სავარაუდოდ მარიამ დადიანი და მისი ვაჟი ოტია გურიელი. 1625-1634 წწ. ღვთისმშობლის მიძინების ეკლესია. მარტვილი, სამეგრელო. მ. მიქელაძე-ბაგრატიონის ასლი. 1939 წ. ტილო, ზეთი. 214X113 სმ, სსმ 3071

Portrait of the donors Mariam Dadiani and her son Otia Gurieli (?), 1625-1634, church of the Dormition, *Martvili*, Samegrelo (West Georgia), copy by M. Mikeladze-Bagratioti, 1939, oil on canvas. 214x113 cm, SSM 3071





478. სავარაუდოდ ინასარიძეთა ოჯახის საექტიტორო კომპოზიცია. XVII ს-ის შუაწლები. ნმ. იოანე ნათლისმცემლის ეკლესია. დერჩი, ლეჩხუმი. შ. აბრამიშვილისა და გ. ერისთავის ასლი. 1939 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 200x200 სმ. სსმ 2921. დედანი დაღუპულია
Donors from the Inasaridze family (?), mid 17th century, church of St. John the Baptist, *Derchi*, Lechkhumi (West Georgia), copy by Sh. Abramishvili and G. Eristavi, 1939, paper, tempera. 200x200 cm, SSM 2921. The original has not survived



480. ქტიტორები ჩიჯავაძეთა საგვარეულოდან. XVII ს. მიქაელ მთავარანგელოზის ეკლესია. საჩინოს ვანი, იმერეთი. თ. კიუნეს ასლი. 1914 წ. ტილო, ზეთი. 185x170 სმ. სხსმ/მმ 119. დედანი დაღუპულია

Portrait of the donors from the Chijavadze family, 17th century, church of the Archangel Michael, *Vani of Sachino*, Imereti (West Georgia), copy by T. Kijune, 1914, oil on canvas, 185x170 cm, SKHSM/MM 119. The original has not survived

479. საგვარეულოდ ინასარიძეთა ოჯახის წარმომადგენელი ქტიტორი ქალი. XVII ს-ის შუანლები. ნმ. იოანე ნათლისმცემლის ეკლესია. დერჩი, ლეჩხუმი. გ. ერისთავის ასლი. 1939 წ. ქაღალდი, ტემპერა. 19x48 სმ. სსმ 3112

Female donor from the Inasaridze family (?), mid 17th century, church of St. John the Baptist, *Derchi*, Lechkhumi (West Georgia), copy by G. Eristavi, 1939, paper, tempera. 190x48 cm, SSM 3112



481. შირქმა. XVIII-XIX სს. მეწიეთის უბნის ხის ეკლესია. ვანისქედი, გურია. კედლის მხატვრობა, დედანი. ნაბლის ხე, მინერალური საღებავები. 31x81 სმ, სხსმ/მმ 547



The Presentation of Christ in the Temple. 18th-19th centuries, wooden church at *Vaniskedi, Metsieti*, Guria (West Georgia), wall painting, original, chestnut-tree, opaque watercolors. 31x81 cm, SKHSM/MM 547



482. ქტიტორი მხეცისძე/მხეიძე ჭეიღედი ღვთისმშობლის ხატის წინაშე. XVII ს-ის I ნახევარი. ნმ. კვირიკესა და ივლიტას ეკლესია. ზარათი, იმერეთი. გ. ერისთავის ჩანახატი. 1938 წ. ქალაქი, აკვარელი. 40x31 სმ, სხსმ/მმ 23

Donor Mkhetsisdze/Mkheidze before the Virgin Mary and Child, mid 17th century, church of Sts Cerycus and Julitta, Zarati, Imereti (West Georgia), drawing by G. Eristavi, 1938, watercolour on paper. 40x31 cm, SKHSM/MM 23



483. უცნობი ქტიტორთა ჯგუფი. XVII ს-ის I-ლი ნახევარი. წმ. კვირიკესა და ივლიტას ეკლესია, ზარათი, იმერეთი. შ. აბრამიშვილისა და გ. ერისთავის ასლი. 1938 წ. ტილო, ტემპერა. 220x190 სმ, სსმ 2922

Group of unidentified donors, first half of 17th century, church of Sts Cerycus and Julitta, Zarati, Imereti (West Georgia), copy by Sh. Abramishvili and G. Eristavi, 1938, tempera on canvas. 220x190 cm, SSM 2922



484. ქტიტორი მხეცისძე/მხეიდე ჩვილადი ლეთისმშობლის ხატის წინაშე. XVII ს-ის I-ლი ნახევარი. წმ. კვირიკესა და ივლიტას ეკლესია, ზარათი, იმერეთი. შ. აბრამიშვილისა და გ. ერისთავის ასლი. 1938 წ. ტილო, ტემპერა. 135x85 სმ, სსმ 3110

Donor Mkhetsisdze/Mkheidze before the Virgin Mary and Child, the first half of 17th century, church of Sts Cerycus and Julitta, Zarati, Imereti (West Georgia), copy by Sh. Abramishvili and G. Eristavi, 1938, tempera on canvas. 135x85 cm, SSM 3110



485. საგვარაუდოდ იაშვილი ბაკა, მეუღლე მისი აბაშიძე მარეხი და უცნობი ქტიტორები იაშვილების ოჯახიდან. XVII ს-ის I ნახევარი. ნმ. გიორგის ეკლესია. გეგუთი, იმერეთი. შ. აბრამიშვილისა და გ. ერისთავის ასლი. 1938 წ. ტილო, ტემპერა. 245x225 სმ, სსმ 2923. დედანი დაღუპულია

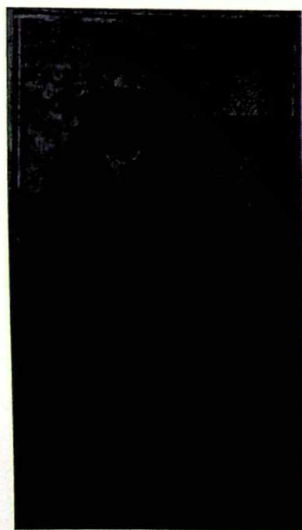
Portraits of the donors Baka Iashvili (?), his spouse Marekh Abashidze (?) and two unidentified donors of the Iashvili family, first half of 17th century, the church of St. George, *Geguti*, Imereti (West Georgia), copy by Sh. Abramishvili and G. Eristavi, 1938, paper, tempera. 245x225 cm, SSM 2923. The original has not survived



486. ლევან II დადიანის ოჯახის საეტიტორო კომპოზიცია. XVII ს.-ის 30-იანი წწ. ლვთისმშობლის მიძინების ეკლესია. ხობი, სამეგრელო. გ. ერისთავის ასლი. 1939 წ. ტილო, ტემპერა. 231×226, სსმ 3076. დედანი დალუპულია
Group portrait of the Levan II Dadiani family, 1630s, church of the Dormition, *Khobi*, Samegrelo (West Georgia), copy by G. Eristavi, 1939, tempera on canvas. 231×226 cm, SSM 3076. The original has not survived



487. პორტრეტები დადიანთა საგვარეულოდან. XVII ს.-ის 30-იანი წწ. ღვთისმშობლის მიძინების ეკლესია. ხობი, სამეგრელო. ს. პოლტორაძის ჩანახატი. XX ს. 10-იანი წწ. ქალაქი, აკვარელი. 18x28 სმ, სხმ/მმ 501
Portraits of donors from the Dadiani family, early 17th century, Church of the Dormition, *Khobi*, Samegrelo (West Georgia), drawing by S. Poltoratsky, 1910s, watercolour on paper. 18x28 cm, SKHSM/MM 501



488. გიორგი I დადიანის მემორიალური პორტრეტი. XVII ს.-ის 30-იანი წწ. ღვთისმშობლის მიძინების ეკლესია. ხობი, სამეგრელო. გ. ერისთავის ასლი. 1939 წ. ტილო, ტემპერა. 223x130,5 სმ, სხმ 3077

Memorial portrait of Giorgi I Dadiani, 1630s, church of the Dormition, *Khobi*, Samegrelo (West Georgia), copy by G. Eristavi, 1939, tempera on canvas. 223x130.5 cm, SSM 3077



489. ორნამენტული მოტივები. XVII-XVIII სს. სავარაუდოდ მეფე ალექსანდრეს კოშკის დეკორი. ლავრა, დავითგარეჯი, კახეთი. ე. ლანსერეს ჩანახატი. 1921 წ. ქალაქი, ფანქარი. 35x28 სმ. სხსმ/მმ 595
Ornamental motifs, 17th-18th centuries, the tower of the King Alexander (?), Laura, Davidgareji, Kakheti (East Georgia), drawing by E. Lansere, 1921, paper, pencil. 35x28 cm, SKHSM/MM 595



490. ორნამენტული პანო. XVII-XVIII სს. სავარაუდოდ მეფე ალექსანდრეს კოშკის დეკორი. ლავრა, დავითგარეჯი, კახეთი. ტ. შევიაკოვას შემცირებული ასლი. 1953 წ. ქალაქი, ტეშპერა. 18,8x14,8 სმ, სხსმ/მმ 240-39

Ornamental panel, 17th-18th centuries, the tower of the King Alexander (?), *Laura, Davidgareji, Kakheti* (East Georgia), reduced copy by T. Shevyakova, 1953, paper, tempera. 18.8x14.8 cm, SKHSM/MM 240-39

შენიშვნები

1. ფრესკული ფრაგმენტი მოიცავს დამწერლობის სხვადასხვა ტიპის, ფერისა და სიდიდის XI ს-ის სხვადასხვა პერიოდის 6 საისტორიო წარწერას, რომელთა შორისაა 1066 წლის 9-16 აპრილს შორის „შარავანდინი“ ვარსკვლავის, ანუ პალეოს კომეტის ცაზე გამოჩენის შესახებ ცნობა, მეფე გიორგი II-ის (1072-1099) განმადიდებელი ტექსტი და ცნობილი ისტორიული პირების, ერთი ოჯახის წარმომადგენელთა – ეტერე პატრიკოს, იოანე ყვინდელისა და მათი დისწულის – ვაჟე პროტოსპათარისა და იპატოსის 1054-1073 წლების მოსახსენიებელი საეპიდერგო პავი, ნიუელი და ლურჯი ფერის ასომთავრულითა და გარდამავალი შხედრულით, ანუ მდივანმწიგნობრული შესრულებული წარწერები ტაძრის დასავლეთით მდებარე სართულზე, ანუ პატრიონიკეს თაღოვან კედელზე მდებარეობდა და ცნობილი იყო მარი ბროსეს 1849 წელს გამოქვეყნებული აღწერილობით. მომდევნო საუკუნეზე მეტი ხნის განმავლობაში მათ შესახებ იშვიათი პუბლიკაციებიც ბროსეს მონაცემებს ეყრდნობოდა. რუსეთის იმპერიაში გავრცელებული არქიტექტის თანახმად, ის არაერთგზის შეთვრდა და კირის სქელი ფენის მოხსნა მხოლოდ 1983-1986 წლის საგანგებო ექსპედიციის ის დროს შეძლო რესტავრატორთა ჯგუფმა მერაბ ბუჩუკურის ხელმძღვანელობით. იმადროულად, ცნობილი ისტორიკოსმა და პალეოგრაფმა ეალერი სილოგავამ მერაბ ბუჩუკურსა და მამუკა ახალაშელთან ერთად ტაძარშივე დაამზადეს წარწერების პალეოგრაფიული ასლები. 1986 წელს ძველთა დაცვის მთავარი სამმართველოს გაფართოებული საბჭოს გადაწყვეტილებით, დალუპვის საფრთხის თავიდან ასაცილებლად, ნაღესობა მოხსნეს და გადმოიტანეს ძველთა დაცვის მთავარი სამმართველოს სარესტავრაციო-სანარმოო სახელოსნოში, საიდანაც მან ეროვნულ მუზეუმში გადმოინაცვლა 2008 წლის მაისში. ლიტერატურა: Brosset M. Rapports sur un voyage archéologique dans la Géorgie et dans l'Arménie, exécuté en 1847-1848, St. Pétersbourg, I (rapp 8) pp. 116-120; ეალერი სილოგავა, სამეგრელო-აფხაზეთის ქართული ეპიგრაფიკა (თბილისი, 2006), გვ. 189-213.

2. ცნობილია, რომ 1659 წელს იერუსალიმის პატრიარქ დოსითეოსს მოჰქონა ყოფნის დროს უნახავი ფრესკული წარწერა, რომლის თანახმად, ტაძარი მოუხატავთ ზიზანტიის იმპერატორ ალექსი კომნენოსისა და აფხაზეთის მეფე დავითის (დავით IV აღმაშენებელი (1089-1125) ზეობის დროს. საკურთხევლის კოქნის მოზაიკურ დეკორი, შესაძლოა, ამავე პერიოდში, 1089-1118 წლებს შორის შექმნილიყო. მოზაიკური კენჭები მოქვის საკურთხეველიდან აიკრთა 1910 წელს მიხეილ გალამესის მიერ, ყიფანაც ის მოხდა დიმიტრი გორდეევთან. მან კი მოზაიკა უსაცოდლოდ გადასცა მუზეუმს 1959 წელს. ლიტერატურა: А. М. Павлинов, Экспедиция на Кавказ 1888 г. МАК, вып. III (Москва, 1893), с. 14-15; Л. Шервашидзе, Средневековая монументальная живопись в Абхазии (Тбилиси, 1980), с. 5-6.

3. ელესიასა და მის მოზაიკურ შემკულობას უკვე ვახუშტი ბატონიშვილი მოიხსენიებს, ოღონდ შეცდომით, როგორც „შორაპანის“ უფუშაბო მონასტერს. შორაპანს ელესიის სამრევლო სიერეში, ჩრდილოეთ კედლის ყრუ კამარში მოზაიკურ შემკულობას აღნიშნავს სამცხე-ჯავახეთის ძეგლებზე 1932-1933 წლებში მომუშავე გიორგი ბოჭორიძე. სადღესოვოდ მოზაიკის ფრაგმენტების არსებობას ადასტურებენ კამარზე, თაღებსა და ნაწილობრივ კედლებზე. მოზაიკის კენჭები ნაპოვნი ტაძრიდან გახალისი მინის გაცრის შედეგადაც. საქართველოს საისტორიო საბუნებისმეტყველო საზოგადოების საინვენტარო განცხადებით აღნიშნულია, რომ მოზაიკის კენჭები შორეთიდან ჩამოიგდნა და საზოგადოებას გადასცა ლეონ მელქიშეი-ბეგმა 1927 წელს. ლიტერატურა: ბატონიშვილი ვახუშტი. აღწერა სამეფოსა საქართველოს. ქართლის ცხოვრება. IV (თბილისი, 1933). გვ. 667; ბოჭორიძე, მოგზაურობა სამცხე-ჯავახეთში (თბილისი, 1992), გვ. 26; შ. დათუნკიშვილი, შორეთის მონასტრის ტიქტორი, კულტურის ისტორიისა და თეორიის საკითხები, IX, თბილისი, კულტურის ისტორიისა და თეორიის კათედრა (თბილისი, 2000) გვ. 39-44.

Notes

1. The fresco fragments include inscriptions of different sizes and colours. They describe six historical events of the 11th century, including: 1. the appearance of Halley's Comet between April 9-16, 1066, described as a 'star with a halo', 2. a text glorifying King George II (1072-1089), 3. a prayer for the repose of the souls of famous historical figures and members of one family Peter Patrikios, bishop John Chkondideli and their nephew Vache Protopatharios and Ipatoes. The inscriptions are done in black, red and blue paint on the arched wall of the patronicon, in the western part of the church. They were published in 1849 by Marle Brosset; the few subsequent publications were also based on Brosset. In the tradition of the Russian Empire, the church was whitewashed several times with thick layers of lime; painstaking restoration in 1983-1986 by a team of conservators led by Merab Buchukuri removed the whitewash. The inscriptions were copied in situ by Valeri Silogava, Merab Buchukuri and Mamuka Akhalashvili. To prevent further damage, the Committee of the Centre for the Preservation of Monuments decided to remove the plaster and to transfer it, first, to the Restoration Workshop of the Centre for the Preservation of Monuments in 1986, and then to the National Museum of Georgia in May 2008.

Literature: Brosset M. Rapports sur un voyage archéologique dans la Géorgie et dans l'Arménie, exécuté en 1847-1848, St. Pétersbourg, I (rapp 8) pp. 116-120; Valeri Silogava, 2006, Samegrelo-afkhazeti qartuli epigrafi (Georgian Epigraphy from Samegrelo-Abkhazia), Tbilisi, 189-213 (in Georgian).

2. It is attested that in 1659 the Patriarch of Jerusalem Dositeus saw the fresco inscription during his visit to Moki. According to the inscription the church had been decorated during the reign of the Emperor Alexios Komnenos and King David of Abkhazia (King David IV the Builder (1089-1125). The mosaic decorations were presumably also made in the period 1089-1118. The mosaic tesserae were collected at the altar place in 1910 by Michael Galashvsky and they eventually came into the possession of Dmitry Gordeev, who gratuitously presented the mosaic to the museum in 1959.

Literature: Pavlinov A., 1893, Expedicia na Kavkaz 1888 goda (The 1888 Expedition in the Caucasus), MAK 3, Moscow, 14-15 (in Russian); Shervashidze L., 1980, Srednevekovaya monumentalnaya zhivopis v Abkhazii (Medieval monumental painting in Abkhazia), Tbilisi, 5-6 (in Russian).

3. A domeless church with mosaic decoration was already mentioned by Vakhushhti Batoniashvili in 18th century. However it was erroneously named "Shorapani" monastery. During his work in Samtskhe-Javakheti in 1932-1933, George Bochoridze also noted mosaic decorations in the interior of the Shoreti church, on the arch over a niche in the northern part. Nowadays fragments of mosaic decoration were attested on the vault, arches and partially on the walls. Tesserae were collected after sieving soil in the church. The inventory of the Society of Georgian History and Ethnography states that the tesserae were brought from Shoreti and given to the Society by Leon Meliksed-Beg in 1927.

Literature: Vakhushhti Batoniashvili, 1773, Agtsera sameposa Samskhevelosa, Kartlis Tskhovreba, (Description of the Kingdom of Georgia, Life of Kartli), 4, Tbilisi, 667 (in Georgian); Bochoridze G., 1992, Mozaika Samtskhe-Javakhetshi (A Journey in Samtskhe-Javakheti), Tbilisi, 26 (in Georgian); Daulishvili M., 2000, Shoreti monastri qtori, kulturis istoria da teorisi skitkhebi (The Donor of Shoreti Church, historical and cultural problems), The Questions of the History of Culture, IX, Tbilisi State University, Department of the History of Culture, Tbilisi, 39-44 (in Georgian).

4. ეკლესიის მხატვრობის 1938 წლისთვის შემორჩენილი ფრაგმენტების დიდი ნაწილი ტ. შევიაკოვას 1951 წელს უკვე აღარ დახვედრია, რაც, იკორთის მხატვრული დეკორის შესახებ მწიერი ინფორმაციის პირობებში, ზრდის ტ. შევიაკოვას ჩანახატებისა და შემცირებული ასლების მნიშვნელობას.

ლიტერატურა: პრივალოვა ე., იკორთის ახლად გახსნილი მონასტრული, ქართული ხელოვნებისადმი მიძღვნილი VI საერთაშორისო სიმპოზიუმი, მოხსენებათა თეზისები (თბილისი, 1989), გვ. 164-166; ბოჭორიძე გ., იკორთის ეკლესია, ქართლის ეკლესია-მონასტრები და სიძველეები (თბილისი, 2011) გვ. 144-146.

5. ხვარამზე ლორთქიფანიძე წარმოდგენილია მამაკაცის სამოსითა და ქაშაში გაყრილი სატყვერით. გამოსახულების თანმდევი წარწერის ფრაგმენტში მოიხსენიება ასევე ხვარამზეს შვილიშვილის, ვახტანგ ჩიქვანის სახელიც. ქალისა და მისი სამოსის შეუსაბამობა შეიძლება აიხსნას დაშვებით, რომ ბებიის გამოსახულებაზე ბათქაშის გარეშე მალევე დაიტანეს გარდაცვლილი ვახტანგის პორტრეტი, რომლის სახეც დროთა განმავლობაში ჩამოიშალა და გამოჩნდა ქვედა ფენის ქალის სახე. ლიტერატურა: ჩიხლაძე ნ., XVI-XVII საუკუნეების ისტორიულ პირთა გამოსახულებები მარტვილის ეკლესიაში, შალვა ამირანაშვილის სახელობის საქართველოს ხელოვნების სახელმწიფო მუზეუმის წარწევები, III (თბილისი, 1997) გვ. 104-114.

4. T. Shevyakova observed that the paintings she saw in 1938 had been destroyed by 1951, a fact that increases the importance of her drawings and small-scale copies.

Literature: Privalova E., 1989, Ikortis akhlad gakhsnili mokhatuloba (The newly revealed paintings at the Ikorta church), *Papers of the 6th International Symposium dedicated to the Georgian Art*, Tbilisi, 164-166 (in Georgian); Bochoridze G., 2011, Ikortis eklesia, kartlis eklesia-monastrebi da sidzveleebi (Ikorta Church, The Monasteries and Antiquities of Kartli), Tbilisi, 144-146 (in Georgian).

5. Khvaramze Lordkipanidze is shown in a male garment with the dagger in a belt. The name of grandson of Khvaramze Vakh tang Chikvanl is also mentioned in the fragmentary inscription accompanying the image. Awkwardness of female figure with male garment might be explained by assumption that portrait of deceased grandson should have been depicted thereafter on the representation of Khvaramze without plaster layer. Over times, Vakh tang's face was badly damaged and the female face of Khvaramze has been visibly emerged.

Literature: Chikhladze N. 1997, XVI-XVII saukuneebis istoriul pirta gamosaxulebebi martviliis eklesiashi (16th-17th centuries historical portrayal in Martvili Church), *Shalva Amiranashvili State Art Museum of Georgia Review*, III Tbilisi, 104-114 (in Georgian)

სსსმ/მმ – საქართველოს ეროვნული მუზეუმის შალვა ამირანაშვილის სახელობის ხელოვნების მუზეუმის მონუმენტური მხატვრობის ფონდი

სსმ – საქართველოს ეროვნული მუზეუმის სიმონ ჯანაშიას სახელობის საქართველოს მუზეუმის ფერწერული ასლების ფონდი

SKHSM/MM – Georgian National Museum Shalva Amiranashvili Museum of Fine Arts Monumental Painting Collections

SSM – Georgian National Museum Simon Janashia Museum of Georgia Painting Copies Collections

ფოტოსურათები • PHOTOGRAPHY

მალხაზ მაჭავარიანი • Malkhaz Matchavariani

V-VIII, XXV, XXVI, 1-9, 11-15, 17-33, 37, 39, 42-44, 47-49, 56-70, 75-95, 104-121, 130, 145, 156-177, 186-189, 191-238, 240, 241, 250-291, 294-296, 300-317, 325-327, 329-338, 343-349, 351-361, 363-389, 391-456, 459-463, 465-479, 481-490

ზაზა მახარაძე • Zaza Makharadze

10, 16, 41, 45, 46, 50-55, 71-74, 96-103, 122-129, 131-144, 146-155, 178-185, 242-249, 464

გურამ ბუმბიაშვილი • Guram Bumbiashevili

34-36, 297-299, 318, 321-324

მირიან კილაძე • Mirian Kiladze

I-III, 239, 362

რაფიელ არზუმანოვი • Rafael Arzumano

190, 292, 293, 328, 350, 480

ბორის სკრინნიკოვი • Boris Skrinnikov

XLVII, 38, 40, 41, 339-342, 390, 457, 458

ნინო გიორგობიანი • Nino Giorgobiani

XLI, XLII

ლიკა ჭკუასელი • Lika Tchkuaseli

XLV, XLVI

ნინო ჩიხლაძე • Nino Chikhladze

XXXVIII-XL, XLIII, XLIV

საქართველოს ეროვნული მუზეუმი • Georgian National Museum

IV, IX-XV, XX, XXI, XXXIV, XXXV, XXXVI

გიორგი ჩუბინაშვილის სახელობის ქართული ხელოვნების ისტორიისა და ძეგლთა დაცვის კვლევის ეროვნული ცენტრი

Giorgi Chubinishvili National Research Centre for Georgian Art History and Heritage Preservation

XIX, XXXVI

ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი

National Centre of Manuscripts

XVI-XVIII

სარჩევი

Contents

წინათქმა

Foreword 7

ძველი საქართველოს მონუმენტური მხატვრობა და მისი მოამაგენი 9

Old Georgian Monumental painting and its Guardians 28

კატალოგი

Catalogue 43

შენიშვნები

Notes 317

ფოტოსურათები

Photographs 319